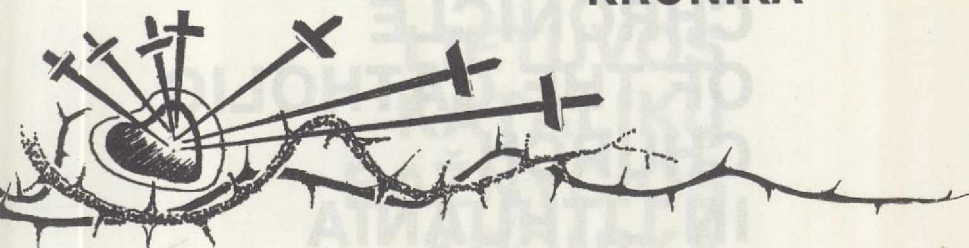


Lietuvos **KRONIKA** Katalikų Bažnyčios

2



**LIETUVOS
KATALIKŲ
BAŽNYČIOS
KRONIKA**

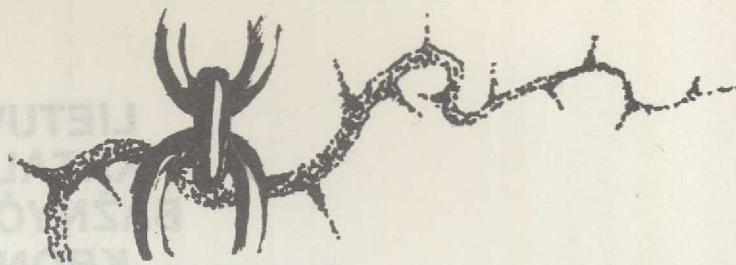


PO RINDŽIO
EIDINYS

8, 9, 10

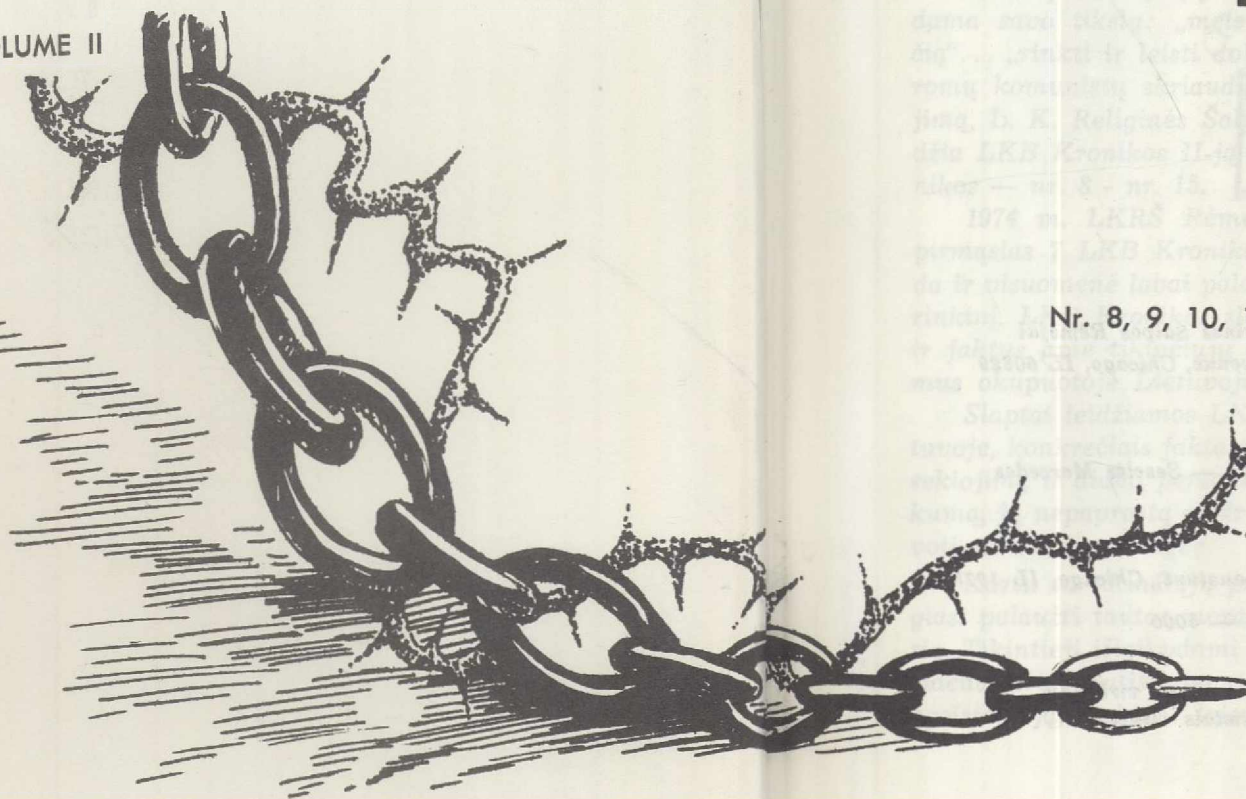
13, 14, ir 15

1972 - 1973



CHRONICLE OF THE CATHOLIC CHURCH IN LITHUANIA

VOLUME II



LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

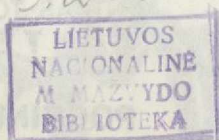
ANTRAS TOMAS

POGRINDŽIO
LEIDINYS

Nr. 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, ir 15

1974 — 1975

3.2 35653



3. 241414

*Išleido L. K. Religinės Šalpos Rėmėjai
6825 South Talman Avenue, Chicago, IL 60629*

Viršelis ir iliustracijos — Seselės Mercedes

Spaudė Mykolo Morkūno spaustuvė, Chicago, IL 1975 m.

Tiražas — 5000

*Kaina — \$3.50 minkštais viršeliais
\$5.00 kietais viršeliais*

Leidėjų žodis

Persekiojami tikintieji okupuotoje Lietuvoje laukia iš laisvuose kraštuose gyvenančių lietuvių, kad jie kovojusius ir kentėjusius Lietuvoje prisimintų ir apie juos prabilėtų, nes „Mūsų širdys neatlaikys, jei ir jūs nutilsite“ — Mykolas Viltis „Neparašyti laiška“.

Atsiliepdama į tą persekiojamųjų šauksmą ir siekdama savo tikslų: „melstis už persekiojamą Bažnyčią“... „rinkti ir leisti dokumentaciją padarytą ir daromą komunistų skriaudų lietuviams kovoje už tikėjimą, L. K. Religinės Šalpos Rėmėjų organizacija leidžia LKB Kronikos II-ją dalį, kurioje sudėtos 8 Kronikos — nr. 8 - nr. 15.

1974 m. LKRŠ Rėmėjai išleido vienoje knygoje pirmąsias 7 LKB Kronikas, 5000 egzempliorių. Spauda ir visuomenė labai palankiai sutiko šį istorinį faktų rinkinį. LKB Kronikos slaptai registruoja atsitikimus ir faktus apie tikinčiųjų diskriminaciją ir persekiojimus okupuotoje Lietuvoje.

Slaptai leidžiamos LKB Kronikos okupuotoje Lietuvoje, konkrečiais faktais parodo žiaurų tikėjimo persekiojimą ir didelį persekiojamųjų tikinčiųjų didvyriškumą, jų nepaprastą pasiryžimą išlikti tikinčiais ir kovoti už tikėjimo laisvę.

Kartu su tikinčiųjų persekiojimu, okupantas stengiasi palaužti tautos moralę ir jos pasipriešinimo dvasią. Tikintieji išlaikydami tikėjimą ir moralę daug prisideda prie tautiškumo išlaikymo Tautos kovoje už egzistenciją, siekiant laisvės ir nepriklausomybės.

LKRŠ Rėmėjai leisdami LKB Kronikas gerai sudaguotose knygos, nori apsaugoti tuos nepaprastos reikšmės istorinius dokumentus nuo sunykimo, juos perteikdami lietuviams gyvenantiems laisvuose kraštuose.

Jungdamiesi prie pavergtųjų šauksmo, LKRŠ Rėmėjai tęs LKB Kronikų leidimą ne tik lietuvių kalba, bet rūpinsis jų vertimu ir į svetimas kalbas. Tuo būdu bus žadinama laisvojo pasaulio opinija ir atsakoma į šauksmą — nenutilti.

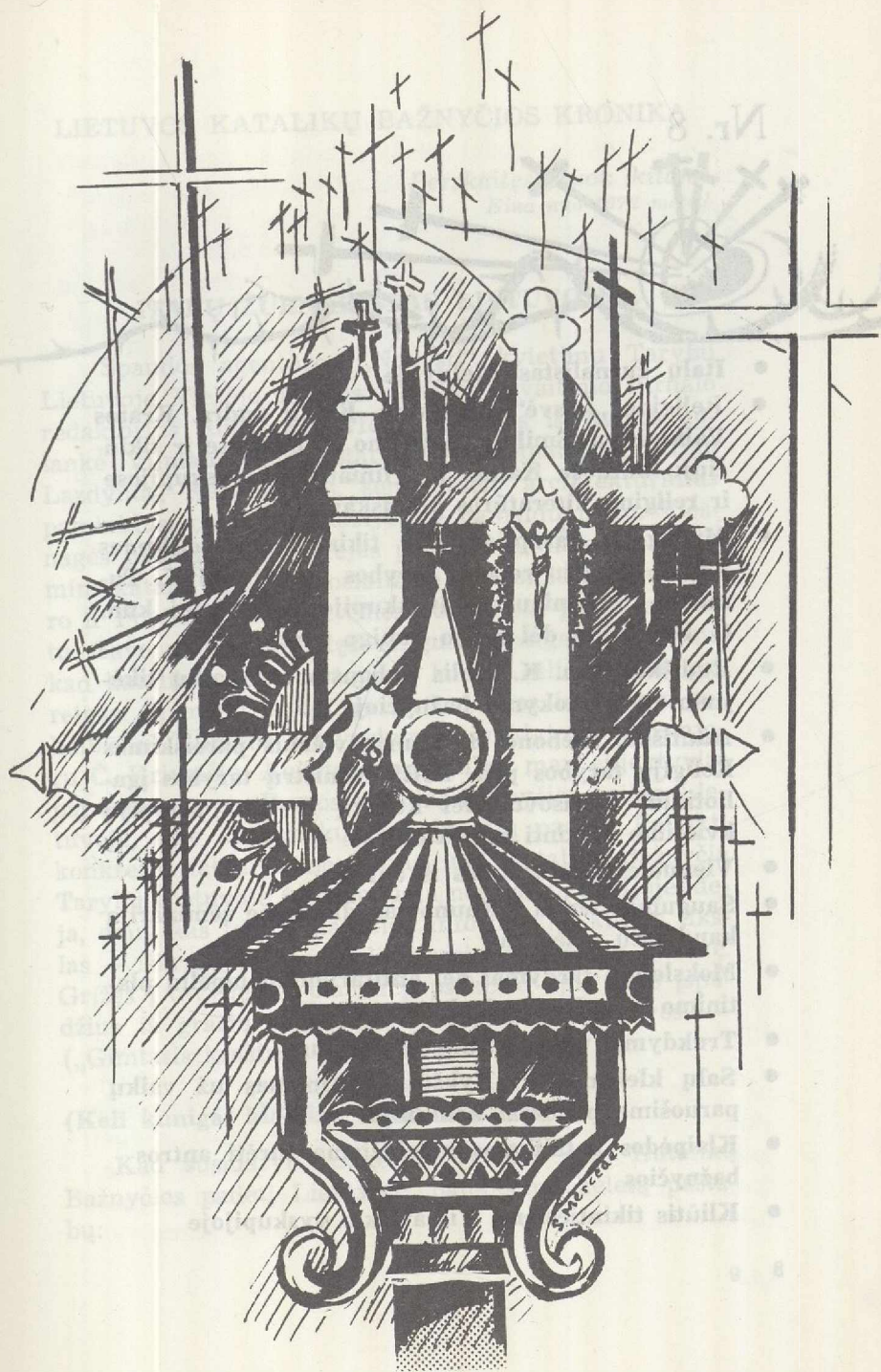
Leidėjai tikisi, kad LKB Kronikos II-ji dalis ras skaitytojuose nuoširdų priėmimą, žadins juose didesnę meilę persekiojamiems tikintiesiems, pasiryžimą jiems pagelbėti malda ir aukomis ir labiau sujungs visus lietuvius didžiajai kovai už tikėjimo ir Lietuvos laisvę.

Pernai išleistoji LKB Kronikos I-ji dalis buvo redaguota žymaus mokslininko ir politiko a.a. prof. Juozo Brazaičio. Jis parašė labai gerą įvadą apie LKB Kronikų atsiradimą ir reikšmę, todėl leisdami LKB Kronikos II-ją dalį jokio įvado nededame, nes LKB Kronikų leidimas tik tęsiamas.

LKB Kronikos II-sios dalies redaktorius Ed. Jurgėnas visur išlaikė originalų tekstą. Skaitytojams palengvinti dokumentinę medžiagą skaityti, tekste pridėjo antraštes, kurios atspausstos tamsesnėmis raidėmis ir paimtos į skliaustelius su dvitaškiu. Redaktorius prieš kiekvieną Kroniką pridėjo svarbesnių temų sąrašą, o knygos gale: vardyną, terminų - santrumpų paaiškinimą ir turinį.

Leidėjai nuoširdžiai dėkoja redaktoriui Ed. Jurgėnui, mecenatams: Elenai Mickeliūnienei, paaukojusiai 1000 dol. ir Barborai Jasaitienei — 500 dol., ir visiems, kurie prisidėjo prie šios knygos išleidimo.

L. K. Religinės Šalpos Rėmėjų
Vyrtausioji Valdyba





- Italų žurnalistas Lietuvoje
- Religinė „laisvė“ Lietuvoje. Kratų audra. Kratos Valkininkų, Smilgių, Krinčino klebonijose ir tikinčiųjų butuose Kauno ir Vilniaus arkivyskupijose ir religinės literatūros konfiskavimai
- Mielagėnų parapijos 1000 tikinčiųjų pareiškimas LTSR Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui ir Vilniaus arkivyskupijos valdytojui kun. Č. Krivaičiui dėl naujo kunigo neskyrimo
- Rudiškės kun. K. Molis nubaustas už vaikų tikėjimo tiesų mokymą bažnyčioje
- Adutiškio klebono B. Laurinavičiaus pareiškimas Religijų tarybos prie TSRS Ministrų tarybos įgaliotiniui Tarasovui dėl kunigų iš kitų parapijų kvietimo talkinti rekolekcijose
- Vienuolės atleidžiamos iš darbo
- Saugumas lemia į Kauno tarpdiocezinę seminariją kandidatų priėmimą
- Moksleivių tardymai dėl antitarybinių lapelių platinimo ir bažnyčių lankymo
- Trukdymai vykti į Šiluvos atlaidus
- Salų klebonas P. Nykštus kaltinamas už vaikų paruošimą pirmajai komunikacijai
- Klaipėdos katalikams neleidžiama turėti antros bažnyčios
- Kliūtis tikintiesiems Vilkaviškio vyskupijoje

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Perskaitęs duok kitam!

Eina nuo 1972 metų!

ITALŲ ŽURNALISTAS LIETUVOJE

Spaudos agentūros „Novosti“ kvietimu Tarybų Lietuvoje Viešėjo Italijos katalikų savaitinio žurnalo redaktorius Rudžeras Orfejas. Svečias iš Romos ap-lankė Vilniaus namų statybos kombinatą, apžiūrėjo Lazdynus, Karoliniškes, senamiesčio architektūrinius paminklus, pabuvojo bažnyčiose pamaldų metu. Vieš-nagės pabaigoje R. Orfejas pareiškė: „Mane labai do-mino katalikų padėtis socializmo sąlygomis. Buvau Pet-ro ir Povilo, o taip pat Onos bažnyčiose pamaldų me-tu. Savo akimis pamatęs religines apeigas, įsitikinau, kad katalikai nepersekiojami, laisvai atlieka savo pa-reigas. Ši mano išpūdį patvirtino ilgas ir atviras po-kalbis su Vilniaus arkivyskupijos valdytoju monsinjo-ru Č. Krivaičiu. Aukštas dvasininkas man objektyviai papasakojo apie Romos Katalikų Bažnyčios veiklą Lie-tuvoje, apie dvasininkų ir tikinčiųjų padėtį. Pateikti konkretūs faktai mane įtikino, kad Katalikų Bažnyčia Tarybų Lietuvoje funkcionuoja normaliai. Italijoje, de-ja, daug kas teikia klaidingą informaciją, kurios tiks-las — iškraipyti ir apjuodinti socializmo šalies tikrovę. Grįžęs į tėvynę, aš plačiai papsakosiu apie savo išpū-džius iš gražių laimėjimų pasiekusios Lietuvos. — („Gimtas kraštas“, 1973.XI.8.).

(Keli kunigai klaidina italų žurnalistą):

Kad susidarytų pilnesnis vaizdas apie Katalikų Bažnyčios padėtį Lietuvoje, pateiksime keletą pasta-bų:

1. Redakcija kažkodėl nutylėjo katalikiško žurnalo pavadinimą, todėl persasi mintis, kad minėtasis redaktorius yra „L'Unita“ bendradarbis. Nuo kada agentūra „Novosti“ susirūpino perduoti pasauliui „objektyvią“ informaciją per katalikų žurnalistus?

2. Ar minėtasis svečias pats savo išmone ieškojo tiesos, o gal ją „padėjo“ surasti Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas. Lietuvoje nėra kataliko, kuris tikėtų K. Tumėno gera valia Bažnyčios atžvilgiu.

3. Ar nesukėlė R. Orfejui įtarimo, kad tie patys keli kunigai jau kiek metų pardavinėja pasauliui „objektyvią“ informaciją apie Bažnyčios padėtį Lietuvoje?

4. Svečią iš Italijos prašome (žinoma, jei jis turi sąžinę) susipažinti su visais LKB Kronikos numeriais.

5. R. Orfejas, aplankęs tik dvi bažnyčias Vilniuje, sugebėjo susidaryti „objektyvų“ vaizdą apie Katalikų Bažnyčios padėtį Lietuvoje. Kaip gaila, kad jis nepastebėjo, kad Stuokos Gucevičiaus kūrybos šedevras — Vilniaus Katedra — paversta paveikslų galerija, meniškos šv. Kotrynos, Trinitorių, Visų Šventųjų ir kitos bažnyčios paverstos koncertų salėmis, sandėliais, o šv. Kazimiero — ateistiniu muziejumi.

6. Pageidautina, kad ta negausi Lietuvos kunigų grupė, ilgus metus duodanti interviu įvairiems užsienio žurnalistams, patikslintų savo „objektyvias“ žinias naujais Lietuvos katalikų gyvenimo faktais. Jiems skiriamas šis Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronikos numeris.

RELIGINĖ „LAISVĖ“ LIETUVOJE

1973 lapkričio 14 Valstybinio Saugumo Komitete buvo nutarta organizuoti masines kratas: likviduoti slaptą leidinį — Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką, pogrindyje spausdinamų maldaknygių ir religinės literatūros centrus, sunaikinti religinę literatūrą.

KRATŲ AUDRA

(Krata pas Kabelių kleboną J. Lauriūną):

1973 lapkričio 20, dar prieš aušrą, pas Kabelių kleboną kun. J. Lauriūną atvyko saugumiečiai padaryti kratą. Jai vadovavo Valstybės saugumo komiteto tardymo skyriaus kapitonas Kazanavičius. Saugumiečiai atsivežė iš Druskininkų kviestinius — Vytautą Žukauską ir Juozą Šliką, kurie faktiškai kratos metu ėjo saugumiečių pareigas. Gyvenamajame name ir ūkiniuose pastatuose buvo ieškoma tarybinę santvarką šmeižiančių dokumentų ir literatūros. Kratos metu paimta: dvi rašomosios mašinėlės, 9 juostelės rašomajai mašinėlei, nemaža rašomojo popieriaus, apie 10 religinių knygų („Niekšybės paslaptis“, „Kristus ir krikščioniškoji asmenybė“, „Viešpatie, ateik“ ir kt.) spausdintų rašomąja mašinėle, apie 20 metalinių paveikslėlių ir daug įvairių rašinių. Viename kambaryje net atplėštos grindys. Saugumiečiai iškratė ir kun. J. Lauriūną. Po kratos klebonas jau du kartus buvo tardytas ir nežinia, kiek šis tąsymas dar truks.

* * *

(Krata Valkininkų klebonijoje):

Lapkričio 20 iš ankstauro ryto Valkininkų klebonijoje pasirodė tardymo skyriaus tardytojas vyr. leitenantas V. Kontrimas su pagalbininkais ir kviestiniais: O. Važgyte, V. Novikov ir Valkininkų apylinkės pirmininke M. Markevičiene. Kratos tikslas — paimti daiktus ir dokumentus, turinčius reikšmės baudžiamojame byloje Nr. 345. Klebonas kun. A. Keina buvo išvykęs, todėl saugumiečiai kratos orderį pateikė klebonijos šeimininkei ir iki 18 valandos kruopščiai krėtė butą ir ūkinius pastatus. Kratos metu paimta: rašomoji mašinėlė, LKB Kronikos keturi numeriai, 50 malda-

knygių „Melskimės“, 40 K. Žitkaus „Sveika Marija“, 6 egz. T. Totho „Jaunuolio religija“ ir apie 80 religinių knygų, spausdintų rašomąja mašinėle arba elektrografiniu būdu. („Netinkinčiųjų katekizmas“, „Marijos garbė“, „Milžinas, didvyris, žmogus“, „Kunigas Dievo ir žmonių tarnyboje“, „Rekolekcijos apie Kristaus bičiulystę“, „Dievo Avinėlis“, „Bažnyčia ir pasaulis“, „Deimantiukai“, „Žodžiai broliams“, „Tėve mūsų“, „Sekmadienių ir švenčių pamokslai“, „Katalikų katekizmas“, „O vis dėlto šv. Raštas teisus“ ir kt.) Paimtos kelios ir prieškarinės knygos: „Tautinis auklėjimas“, „Jaunos sielos auklėjimas“. Saugumiečių maišan atsidūrė 3 magnetofono juostelės, religiniai paveikslėliai, religiniai albumai, šūsnis rašomojo popieriaus, įvairūs užrašai, rankraščiai, segtuvas su laikraščių iškarpomis, įvairūs dokumentai. „Beprotybės klausimas“ ir kt.

Saugumiečiams besiilsint, po kratos parvažiavo ir kun. A. Keina. Jam nebuvo leista susirinkusiems žmonėms paaukoti šv. Mišių auką, — tučtuojau buvo išgabentas į Varėną. Tardymas buvo pratęstas ir sekančią dieną.

Apie 20 Valkininkų parapijos tikinčiųjų, atvykusių ieškoti klebono, saugumiečiams įvarė daug baimės.

* * *

(Krata pas kun. Boleslovą Babrauską):

...tą atmintinę rytą kun. Boleslovas Babrauskas skubėjo į Smilgių autobusų stotį (Biržų raj.). Pakeliui jį sulaikė saugumo pareigūnai. Sakėsi norį pasikalbėti. Kunigas, nenorėdamas kalbėtis su saugumiečiais, atsisakė. Tada šie jėga nutempė jį į apylinkę ir ten, pateikę kratos aktą, iškratė kišenes ir portfelį. Kunigą nusivedė į zakristiją, kur klebonas gyveno, nes parapijos pastatai valdžios atimti. Apie 15 saugumiečių su dviem atsivežtais „kviestiniais“ naršė po visas palėpes. Klebonui pasikviesti liudininkų neleista. Zakristijoje

visos religinės knygos buvo suverstos ant grindų. Pas-
kui „svečiai“, užlipę į zakristijos antrąjį aukštą — kle-
bono miegamąjį, — tempė knygas ir mėtė žemyn. Iš-
kratytas ir šeiminkės butas. Iš jos paimtas Šv. Raš-
tas, Maldų knygelė ir kita religinė, net ir prieškari-
nės laidos, literatūra. Klebono miegamajame buvo iš-
plėstos net grindys. Bažnyčia kratyta be bažnyčios
komiteto atstovo. Išžiūrinėti net bažnyčios taberna-
kuliai, paimta dalis gaidų ir visos giesmės. Saugu-
miečiai į zakristiją atvilko bažnyčios palėpėje rastą
religinę literatūrą. Neliko užmiršti ir ūkiniai pasta-
tai. Saugumiečiai paėmė magnetofono juosteles, dis-
pozityvus. Krėtėjų maišai prarijo net religinius pa-
veikslėlius. Religinų knygų paimta virš tūkstančio. Į
kratos protokolą įrašyti tik LKB Kronikos numeriai,
keli maišai ir knygos. Visos kitos knygos, netvarkin-
gai sugrūstos į dešimtį maišų, atsidūrė saugumiečių
sunkvežimyje. Po kratos kun. B. Babrauskas buvo
tardomas, — kur gavęs religinę literatūrą ir LKB
Kronikas?

(Krata pas Krinčino altaristą):

Lapkričio 20 saugumiečiai Krinčino altaristą pasi-
gavo Šiauliuose ir parsivežę padarė kratą. Kratos me-
tu iš kun. Jono Buliausko buvo paimta religinė litera-
tūra. Kratos protokole kunigas įrašė protestą, nes
TSRS Konstitucija garantuoja religijos ir spaudos lais-
vę, ir pareiškė, kad tardymo metu nekalbėsias. Kun.
Buliauskas tardymui iki šiol nebuvo iškviestas.

(Krata pas Augustiną Jaugelį):

1973.XI.20 grupė saugumiečių anksti rytą atvyko
pas Augustiną Jaugelį, gyv. Kaune, Linkuvos g-vė,
Nr. 16, ir 7 val. krėtė gyvenamąjį namą ir ūkinį pasta-
tą. Iškrėstas buvo ir pats šeiminkas. Kratos tikslas —

paimti daiktus ir dokumentus „melagingai“ žeminančius tarybinę valstybę ir visuomeninę santvarką. Kratai vadovavęs majoras Vaclovas Raudys į kratos protokolą įtraukė tik 9 religines knygas ir prieškarinio žurnalo „Ateities spinduliai“ šešerių metų komplektus. Žurnalų — „Šaltinis“, „Saleziečių žinios“, „Žvaigždė“, „Liurdas“, „Pranciškonų pasaulis“, „Misijos“, „Šv. Pranciškaus varpelis“ — komplektai, rašomoji mašinėlė, kelios religinės knygos („Visi mes broliai“, „Žmonės ir žvėrys“, „Mokslininkų pasaulėžiūra“ ir kt.), segtuvai su laikraščių iškarpomis, užrašų sąsiuviniai ir kt. buvo surašyti į popieriaus lapus, po kuriais nepasirašė nei majoras Raudys, nei kviestiniai. A. Jaugeliui davė pasirašyti tik po kratos protokolu.

Tardymo metu saugumietis tikinčiuosius piktai vadino fanatikais.

— Jei būtų jūsų valdžia, mums galvas nusuktumėte, — kalbėjo tardytojas.

— Jei duotume jums spaudos laisvę, reikalaukit, kad kunigai mokyklose tikėjimą dėstyti, o paskui, kad būtų įkurta krikščionių partija... Jūs savo šmeižikiškais raštais mus ekonomiškai žlugdote. Mums reikia technikos, kompiuterių, o Amerikos kongresas mums kliūčių daro dėl šmeižikiškos propagandos apie tikinčiųjų tariama persekiojimą.

* * *

(Krata pas Virgilijų Jaugelį):

1973.XI.20 Valstybinio saugumo darbuotojas kapitonas Žilakauskas su kitais saugumiečiais 7 val. 30 min. pradėjo kratą pas Virgilijų Jaugelį, gyv. Kaune, Kalnų g-vė Nr. 7, bt. 4, norint paimti daiktus ir dokumentus, turinčius reikšmės bylai.

Kratos metu paimta: knygos („Moralinė teologija“, „Dogminė teologija“, „Evangelija gyvenime“, Įva-

das į filosofiją“, „Stigmatizuotoji Teresė Neumanaitė“, „Katalikas esu“, „Jaunuolio būdas“, „Tikybės pirmamokslis“ ir kt.), vaškuotės, nenaudotos matricos lapas, užrašai, rašomas popierius ir kt.

Tardymo metu V. Jaugelis paaiškino, kad vaškuotės, matricos lapas ir kt. daiktai, rasti kelionmaišyje, priklauso ne jam, o prašęs pasaugoti nepažįstamas vyriškis.

Tuojuo po kratos V. Jaugelis parašė Lietuvos TSR Respublikiniam Prokurorui protesto raštą dėl pagrobtų religinių knygų. Savo rašte Jaugelis nurodo, kad jei tarybų valdžia garantuoja sąžinės, žodžio, spaudos ir kt. laisvės, tai tie, kurie paėmė religines knygas yra nusikaltėliai, kuriuos prokuroras turįs sutramdyti.

* * *

(Krata pas Arimantą Reškevičių):

1973.XI.20 pas kaunietį Arimantą Reškevičių anksti rytą pasirodė keturi saugumiečiai ir 7 valandas ieškojo literatūros. Kratos metu paimta: rašomoji mašinėlė, daug rankraščių, pusantro maišo religinės literatūros, LKB Kronikos vienas numeris. Po kratos Arimantas pusantros dienos saugumo būstinėje buvo klausinėjamas, — iš kur gavęs kratos metu surastą literatūrą.

* * *

(Krata pas N. Cicėnaitę ir T. Mačiukienę):

1973.XI.19 po pietų pas N. Cicėnaitę ir T. Mačiukienę atvyko šeši saugumiečiai su dviem kviestiniais. Naktį du saugumiečiai praleido kambaryje, o ryte visi užbaigė krata. Paimta: eilėraščių, užrašų, Maldynas; naujas Šv. Rašto leidinys, nemaža religinių knygų. Paskui prasidėjo tardymai.

* * *

(Krata pas J. Turauską):

1973.XI.20, anksti rytą, penki saugumiečiai atvyko pas kaunietį Juozą Turauską ir tris valandas krėtė jo butą. Kratos metu paimta: trispalvė vėliava, laiškai, dainų sąsiuvinis, penki katekizmai, trys maldaknygės ir kelios religinės knygos: „Liturgika“, „Jaunuo-lio kovos“ ir kt. Po kratos J. Turauskas buvo tardomas.

* * *

(Krata pas M. Gavėnaitę):

1973.XI.20 saugumiečiai Monikos Gavėnaitės nera-
do namuose, todėl, užantspaudavę jos butą (Kaunas,
Kapsų g-vė Nr. 43), laukė sugrįžtančios. Lapkričio 26
majoras Aleinikovas su kitais saugumiečiais iškrėtė
Gavėnaitės butą. Kratos metu paimta nemaža religinės
literatūros: „Šventųjų Mišių liturgija“, „Mano mal-
da“, „Visa apimanti meilė“, „Paprastas mąstymas“,
„Kristaus gyvenimas“, „Jėzus Kristus“, „Kristus — ma-
no gyvenimas“, „Atlaidų rinkinys“ ir kt. Saugumiečiai
taip pat paėmė laiškus, smulkius spaudinius, rašomąjį
popierių ir kt. Krata užtruko pustrečios valandos. Po
kratos Monika Gavėnaitė buvo kelis kartus tardoma.
Tardytojas žadėjo dar daug kartų tardyti.

* * *

(Krata pas P. Pliuirą):

1973.XI.19 pavakare Valstybės saugumo komite-
to vyr. tardytojas kapitonas Marcinkevičius su kitais
saugumiečiais pradėjo ieškoti daiktų ir dokumentų, tu-
rinčių reikšmės byloje, pas Pliuirą Petrą, gyv. Kaune,
Basanavičiaus alėja Nr. 50, bt. 208. Per kratą paim-
ta: LKB Kronika Nr. 1 ir jos vertimas į rusų kalbą,
religinės knygos: „Krikščioniškoji šeima gyvenime“,
„Meilės ugnis“, „Švč. Mergelės Marijos gyvenimas“,
„Atlaidų rinkinys“, brošiūrėlių, daugintų elektrografi-

niu būdu, užrašų knygučių, įvairių užrašų, popieriaus atkarpų su dauginimo aparato žymėmis ir kt. Išskyrus tekstą „Kaip laikytis tardymo metu“, paimtoji literatūra — religinė.

Kratos metu į Pliuiros butą užėjo Ona Česnulevičiūtė, kurios rankinuke rasta ir paimta maldaknygė „Valandėlė su Jėzumi“.

Krata truko apie 4 valandas. Po jos Petras Pliuira buvo išvežtas į saugumą ir nepaleistas. Jis kaltinamas Baudžiamojo kodekso 68 straipsniu — skleidęs tarybinę santvarką žeminančius šmeižikiškus prasimanymus.

* * *

(Krata pas V. Lapienį):

1973.XI.20 saugumo darbuotojas vyr. leitenantas Gudas padarė kratą pas Vladą Lapienį, gyvenantį Vilniuje, Dauguviečio g-vė Nr. 5, bt. 11. Kratos metu paimta elektrografiniu būdu arba rašomąja mašinėle spausdintų religinių knygų keturi maišai, rašomoji mašinėlė, nemaža religinių paveikslėlių, LKB Kronikos 10 egz. ir kt. Kratos metu pas V. Lapienį užėjo kun. J. Zubrus, pas kurį irgi buvo padaryta krata (paimta: „Jaunuolio religija“, kelios užrašų knygutės ir keli religinio turinio lapeliai). Krata truko keturias valandas. Po to V. Lapienis daug kartų buvo tardomas ir klausinėjamas, — iš kur gavęs tiek literatūros ir LKB Kronikos numerius. Daugelis tardytojų elgėsi labai grubiai, baugino kalėjimu, iškeldinimu iš Vilniaus ir pan.

* * *

(Krata pas Z. Urbon'ą):

1973.XI.20 padaryta krata pas vilnietį Zenon Urbon, gyvenantį Baltarusių gatvėje. Krata užsitęsė

10 valandų. Paimta: Maldyno „Marija, gelbėk mus!“ tekstų matricos, naminiu būdu pasigaminta spausdinimo mašinėlė, keli pradėti spausdinti maldyno lapai ir nemaža religinių paveikslėlių.

Tardymo metu Z. Urbon sakėsi pats išigijęs spausdinimo priemones ir gaminę maldaknyges, norėdamas padėti tikintiesiems, stokojantiems maldaknygių.

* * *

(Krata pas J. Stašaitį):

1973.XI.20 anksti rytą saugumiečiai pradėjo kratą pas Salininkų (Vilniaus raj.) gyventoją Joną Stašaitį. Per 7 valandas buvo nuodugniai iškrėstas gyvenamas namas ir ūkiniai pastatai. Paimta: kelios religinės knygos, du maldynai, užrašų knygelės, religiniai paveikslėliai ir kt. Po kratos J. Stašaitis buvo tardomas Saugumo komitete (Vilnius, Lenino prospektas Nr. 40).

Gruodžio 4 J. Stašaitis iš tardymo negrižo. Po dviejų dienų jo žmona gavo iš Saugumo komiteto tokį pranešimą: „Lietuvos TSR Baudžiamojo proceso kodekso tvarka pranešame Jums, kad Jonas Stašaitis, Juozo s., 1973 gruodžio 4 suimtas Valstybės saugumo komiteto prie LTSR Ministrų Tarybos už nusikaltimų, numatytų LTSR Baudžiamojo kodekso 18 ir 162 str., padarymą ir laikomas suimtu pagal adresą: Vilnius a/d 17. / Saugumo komiteto vyr. tardytojas V. Pilelis.“

* * *

(Krata pas kun. Prokofjevą):

1973.XII.6 buvo iškrėstas kun. Prokofjevo butas Vilniuje. Kratos metu paimta: seni adresai, paveikslėliai ir kt. Tardymo metu buvo grasinama kalėjimu už tai, kad su viena delegacija važiuavęs į Maskvą Baž-

nyčios reikalais. Kun. Prokofjevas paaiškino, kad kreiptis į savo šalies vyriausybę nėra nusikaltimas.

* * *

(Krata pas S. Kriauciūnaite):

1973.XI.20 paryčiu trys saugumiečiai pradėjo kratą pas panevėžietę Stefą Kriauciūnaite. Kambaryje ir ant aukšto rado labai daug religinių knygų. Septyni saugumiečiai kratė visą dieną.

Pas S. Kriauciūnaitės gyventoją O. Norkutę saugumiečiai rado kelias maldaknyges, 18 religinių knygų, paveikslų ir kt. Norkutę kaltino spekuliacija.

Iš Liudos Razminaitės saugumiečiai paėmė 17 religinių knygų. Krata baigėsi 21 val. 30 min.

Tą pačią dieną saugumiečiai iškrėtė senamiesčio bažnyčios valytojos Nastutės butą. Krata truko tris valandas. Jos metu paimta rožančių ir net iš „Žvaigždės“ iškriptų religinių paveikslų.

* * *

(Krata pas J. Mickeliūnaite):

1973.XI.20 trys Panevėžio saugumiečiai iškrėtė Ramygaloje bažnytinių rūbų skalbėjos Julijos Mickeliūnaitės butą. Kratos metu paimta: kelios mašinėlė spausdintos religinės knygos, užrašų knygelė, kelios smulkios brošiūros ir kt.

* * *

(Krata pas Z. Razminiene):

1973.XI.20 saugumo vyr. leitenantas Bankauskas krėtė Zitės Razminienės butą Šiauliuose (Komunarų g-vė Nr. 35, bt. 65). Kratos tikslas — paimti daiktus ir dokumentus, surištus su baudžiamąja byla Nr. 345 dėl „melagingų prasimanymų, žeminančių tarybinę valstybę, skleidimo“. Krata užtruko 8 valandas. Jos metu paimta: rašomoji mašinėlė, knygos („Jaunoms

širdims“, „Deimančiukai“, „Moters gyvenimo ruduo“, „Kęstutis“, „Katalikų tikybos kursas“, „Mažasis tobulybės kelias“, „Jaunuolio religija“, „Geroji kančia“, „Dora“ ir kt.), žurnalų („Židinys“, „Pranciškonų pasaulis“, „Saleziečių žinios“, „Misijos“, „Sargyba“, „Draugija“, „Žvaigždutė“) paskiri numeriai, laiškai, atvirukai, užrašų knygelės, nuotraukos, religiniai paveikslėliai ir kt.

Po kratos Z. Razminienė buvo daug kartų tardoma.

* * *

(Krata pas J. Kopūstą):

1973.XI.20, anksti rytą, saugumiečiai pradėjo krėsti Semeliškių gyventoją Juozą Kopūstą. Krata truko keturias valandas. Ieškota slaptos spaustuvės. Kratos metu paimta: dvi maldaknygės, knygelė „Tikiu“ ir kitos religinės knygos.

J. Kopūstas buvo tardomas, — iš kur gavęs religinę literatūrą.

* * *

(Krata pas A. Jasėną):

1973.XI.20 Vievyje, buvo iškrėstas Antano Jasėno butas. Rasta knygų įrišimo priemonės ir nemaža nebaigtų įrišti maldaknygių „Aukštyn širdis“.

* * *

(Krata pas Dambrauską ir Kačergį):

1973.XI.20, ankstyvą rytmetį, saugumiečiai pradėjo krėsti Kapsuko (buv. Marijampolės) gyventojus Dambrauską ir Kačergį, gyvenančius Kranto gatvėje. Ieškota religinės literatūros ir „šaunamojo“ ginklo. Saugumiečiai perkasė bulves, pervertė malkas, norėjo net grindis plėsti, bet, Dambrauskui protestuojant, susilaikė. Bylai reikalingos medžiagos nerasta.

* * *

(Krata pas K. Misiūnaite):

1973.XI.20 du saugumiečiai iškrėtė Klementinos Misiūnaitės namą Kaune. Krata užtruko 7 valandas. Paimta rašomoji mašinėlė ir visa religinė literatūra.

* * *

(Krata pas O. Tamulynaite):

Šešias valandas saugumiečiai krėtė Onos Tamulynaitės butą Kaune. Nieko nerasta.

* * *

(Krata pas J. Urboną):

Pas kaunietį Juozą Urboną rasta daug religinės literatūros. Po kratos buvo ilgai tardomas.

* * *

(Krata pas S. Sipkų):

Šiauliuose pas Stasį Sipkų saugumiečiai paėmė visą biblioteką.

* * *

(Krata pas A. Ratkevičių):

Pas pasvalietį Antaną Ratkevičių krata užtruko 10 valandų. Paimta visa religinė literatūra.

* * *

(Krata pas R. Strašinskienę):

Viršužiglio kaime pas Reginą Strašinskienę paimta rašomoji mašinėlė ir daug popieriaus.

* * *

LKB Kronikai toli gražu nevisas kratas pavyko užregistruoti. Papildomas žinias Kronika pateiks sekančiame numeryje.

Apie Povilo Petronio suėmimą ir tardymą žinių nėra.

Valstybės saugumo organų padarytos kratos rodo, kiek daug tarybinė valdžia daro pastangų, kad užgniaužtų religinę mintį ir tiesą apie dabartinę Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtį.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

(Mielagėnų tikinčiųjų pareiškimas dėl parapijų kunigo neskrymo):

LTSR Religijų reikalų tarybos Įgaliotiniui

K. Tumėnui

Vilniaus arkivyskupijos Valdytojui

kun. Č. Krivaičiui

Ignalinos rajono Mielagėnų parapijos tikinčiųjų

Pare i š k i m a s

Mūsų parapijos klebonas kun. Vincentas Miškinis jau 80 metų ir dar varginamas daugelio ligų, todėl jis nebepajėgia mūsų aptarnauti. Prieš porą metų, gavėnijoje, suvažiavo kaimynai kunigai mums patarnauti (išpažinčių klausyti, pamokslų sakyti). Tada Ignalinos Vykdomojo komiteto pirmininkė Gudukienė, išsikvietusi kun. Miškinį barė, kam kiti kunigai Mielagėnuose talkininkauja.

Pernai vasarą mūsų klebonas buvo išvažiavęs gydytis. Tuo laiku bažnyčioje beveik visais sekmadieniais niekas jokių pamaldų nelaikė. Tada mes kreipėmės į arkivyskupijos kuriją, kad paskirtų mums kitą, pajėgų kunigą. Mes pasižadėjome abu kunigus išlaikyti, nes seniems ir nedarbingiems kunigams ar zakristijonams valstybė pensijų neskiria (nors kulto tarnai turi mokėti valstybei didelių pajamų mokesčius).

Šiemet mūsų klebonas jau antras mėnuo sunkiai serga ir iš lovos nesikelia. Tuo tarpu iš kaimyninių parapijų kunigai atvažiuoja pas mus sekmadieniais

atlaikyti pamaldų ir vėl skuba namo. Mat, kunigų visur trūksta. Didžiulėje Adutiškio parapijoje visada būdavo du kunigai, o dabar tenai tėra vienas. Kačergiskėje, prie įgaliotinio Rugienio 1961 m. uždarius bažnyčią, nebėra nė vieno kunigo. Kai kurie kunigai, pvz., Ignalinos, net po dvi bažnyčias turi aptarnauti. Aišku, kad jie negali aptarnauti ir mūsų parapijos, mūsų ligonių aprūpinti ir pan.

Atrodo, kad arkivyskupijos valdytojas kun. Č. Krivaitis tik todėl neskiria mums naujo kunigo, nes jį trūksta.

Bet mes girdime, kad yra kunigų, kurie galėtų tikintiesiems patarnauti, bet jiems valdžia neleidžia eiti kunigiškų pareigų, pvz., Vilniuje, medelyne, jau keliolika metų dirba kun. Vytautas Merkys.

Bet, jei tokiems kunigams leidžiama dirbti valdžios įstaigose, kodėl gi jiems neleidžiama mums, tikintiesiems, patarnauti? Už ką mes esame baudžiami, jeigu mums Konstitucija garantuoja sąžinės laisvę?

Nežinia, už ką pašalintas mūsų vyskupas Steponavičius, nežinia, kodėl mūsų Mielagėnų bažnyčioje jau 35 metai niekas nė karto neteikė Sutvirtinimo Sakramento. Mums labai skaudu, kad savo bažnyčioje mes neturime reguliarių pamaldų, kad mūsų ligoniai miršta be paskutinių sakramentų, kad neturime pas ką savo bažnyčioje užsiprašyti šv. Mišių.

Mums, tikintiesiems, nebūtų taip sunku, jei nežinotume, kad yra kunigų ir vyskupų, kuriems neleidžiama eiti savo pareigų.

Jūs esate paskirtas nauju įgaliotiniu rūpintis mūsų tikinčiųjų reikalais. Todėl prašome įdarbinti pašalintus vyskopus ir kunigus; prašome leisti, kad valdytojas galėtų paskirti ir mūsų Mielagėnų parapijai pajėgų kunigų, kuris galėtų aptarnauti visus tikinčiuosius, kaip reikalauja humaniškumas ir Konstitucija. Mielagėnai, 1973 spalio 13.

Po šiuo pareiškimu pasirašė apie 1000 žmonių, — ne tik lietuviai katalikai, bet ir nekatalikai rusai. Tačiau pareiškimas Religijų reikalų Įgaliotiniui K. Tumėnui neįteiktas dėl tokių priežasčių:

(Apklausinėjimas dėl šio pareiškimo organizatorių):

1. 1973 spalio 19 Ignalinos rajono Valstybinio saugumo komiteto viršininkas M. Kolesničenko ir rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas A. Vaitonis Mielagėnų parapijoje pradėjo pareiškimų su parašais medžioklę.

Nuvykę į Miečionių kaimą pas Eleną Jakštaitę, vargino ją visą valandą, klausinėjo, kas organizavo šį pareiškimą, reikalavo pareiškimą su parašais jiems atiduoti. Ji reikalavimo neišpildė. Tuomet „svečiai“ baugino kalėjimu, krata. Mergina išsigando ir pareiškimus atidavė.

Kas renka parašus, saugumiečiai, matyt, žinojo, kad iš Miečionių nuvažiavo tiesiog į Buckūnų kaimą pas Kostą Bajorūną. Čia vėl tardymas, grasinimai. Kostas, labai susijaudinęs, pasakė, kad pareiškimus atidavęs Marijonai Milikėnienei. Tada saugumiečiai nuvažiavo į Malikų kaimą pas Milikėnus. Marijonos nebuvo namuose. Visa teroro našta užgriuvo ant jos vyro Stanislovo pečių. Jis nenorėjo lengvai pasiduoti, bet, nelaime, pareiškimai buvo nepaslėpti, todėl juos konfiskavo.

Tą dieną buvo atimti pareiškimai su keliais šimtais parašų tik iš Miečionių, Bernotų, Mašonų, Buckūnų ir Salomiankos kaimų, iš kitur pareiškimų su parašais nepasisekė paimti.

Kilo didelė panika. Kai kurie viešai kalbėjo, kad dabar Lietuvoje tikinčio žmogaus dalia blogesnė, negu kažkada baudžiauninko — tikintieji negali net paprašyti, kad būtų paskirtas jų parapijai kunigas.

Bet žmonės nenusiminė ir parašus rinko.

Saugumiečiai nepamiršo „paglostyti“ ir Mielagėnų parapijos bažnyčios komiteto pirmininko Juozo Bajorūno. Jį skaudžiai ir grubiai išbarė, pareiškė, kad tokių ir panašių pareiškimų rašyti ir žmonių erzinti negalima. Spalio 22 J. Bajorūnui įsakyta nuvykti į Ignaliną pasiaiškinti. Į rajoną nuvyko ne jis pats, o jo žmona Ona Bajorūnienė. Rajono pirmininko pavaduotojas Vaitonis ją gėdindamas barė: „Ko jūs į Vilnių kreipiatės? Rašykite mums. Jūs, bobos, žinote, kur kreiptis. Jūsų vaikai Vilniuje, todėl tokios gudrios.“

(Saugumas atima pareiškimus):

2. Saugumui atėmus pareiškimus su parašais, spalio 20 Paringio parapijos klebonui Antanui Mačiuliui dekanas Julius Baltušis atvežė Vilniaus arkivyskupijos valdytojo kun. Č. Krivaičio raštą, kur nurodoma, kad kun. A. Mačiulis privalęs aptarnauti Mielagėnų tikinčiuosius iki būsiąs paskirtas kunigas Mielagėnų parapijai. Paskyrimas parašytas visiškai neatsižvelgiant į tai, kad tarp Paringio ir Mielagėnų yra apie 12 kilometrų, o keleivinis autobusas kursuoja tik vieną kartą.

(Mielagėnams paskiriamas per toli gyvenęs kunigas):

Saugumas ir ateistai savo tikslą pasiekė. Kurijai paskyrus, kad ir atvažiuojantį kunigą, tikintiesiems siųsti pareiškimą pasidarė nepatogu, nes tiek kurija, tiek įgaliotinis K. Tumėnas atsakys, kad kunigą turit.

Renkant parašus, Mielagėnų klebonas kun. V. Miškinis gulėjo Švenčionių ligoninėje. Jo sveikata gerėjo, bet, sužinojęs, kaip elgiasi saugumiečiai su jo parapijiečiais, labai susierzino ir 1973 spalio 27 mirė.

* * *

Rūdiškės

(Bauda už vaikų mokymą bažnyčioje):

Kun. Konstantinas Molis ruošė vaikus pirmąją išpažinčiai ir Komunijai. 1973 gegužės 27 į Rūdiškių bažnyčią, kur buvo apie 50 vaikų, atėjo šešių žmonių komisija. Komisijos nariai buvo labai mandagūs: atėję į bažnyčią tik klausėsi ir laukė, kada užsiėmimas baigsis. Kada kunigas, baigęs aiškinimą, vaikus paleido, komisijos nariai užkalbino tėvus. Jie klausinėjo, kokių tikslų vaikai čia susirinko. Užsirašė tėvų pavardes ir adresus.

Po poros dienų daugelį vaikų kvietėsi Trakų rajono prokuroras. Pakviestas ir kun. K. Molis. Tardant kunigas prisipažino, kad mokė vaikus. Tai daryti vertusi jo sąžinė ir kunigo pareiga.

Išsiganę žmonės parašė Trakų rajono prokurorui pareiškimą, po kuriuo pasirašė dvidešimt žmonių. Pareiškimė buvo nurodyta, kad kun. Molis esąs visiškai nekaltas, nes tėvai jį prašė pamokyti jų vaikus.

1973 birželio 28 Trakų rajono Vykdomojo komiteto administracinė komisija kun. K. Molį nubaudė 30 rublių bauda. Visi komisijos nariai buvo mandagūs, mažai kalbėjo. Pirmininkaujantis paklausęs kunigą, ar jis jaučiasi nusikaltęs. Kunigas nieko neatsakęs. Po minutės tylos pirmininkaujantis kalbėjo toliau: „Pagal tarptautinę teisę Jūs esate nekalti, o pagal mūsų instrukcijas — kalti. Bet kadangi po mūsų išpėjimo vaikų nemokėte, dar nesate už tokius dalykus baus-tas, žadate daugiau nemokyti ir pagal kitus faktorius esate baudžiamas tik 30 rublių bauda“.

Administracinė komisija kaltinamajam nuosprendžio nedavė, tik liepė nueiti į banką ir sumokėti 30 rublių. Banko darbuotojai pinigus priimsią be nukreipimo.

* * *

Adutiškis

(Pareiškimas dėl įvairių trukdymų):

Religijų reikalų tarybos prie TSRS
Ministrų Tarybos Įgaliotiniui Tarasovui,
J. E. Kauno arkivyskupijos apaštališkajam
administratoriui vysk. J. Labukui,
Vilniaus arkivyskupijos kurijai, Religijų
reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui,
Švenčionių raj. Vykdomojo komiteto
pirmininkei Purvaneckaitei

Kun. B. Laurinavičiaus,
gyv. LTSR Švenčionių raj. Adutiškyje

P a r e i š k i m a s

1973 liepos 16 Adutiškio apylinkės pirmininkas
A. Laurinavičius pareikalavo bažnyčios raktų. Paklaustas,
koku tikslu, atsakė: „Atvažiavo didelis svečias iš
Maskvos — Tarasovas. Jis nori apžiūrėti bažnyčią“.

(Būtų daugiau einančių į bažnyčią, jei nebaustų):

Šventoriuje sutikau Jus, Lietuvos TSR Religijų
reikalų tarybos įgaliotinį K. Tumėną, Švenčionių raj.
Vykdomojo komiteto pirmininkę Purvaneckaitę, kaž-
kokį nepažįstamą vyrą ir Adutiškio apylinkės pirmi-
ninką A. Laurinavičių. Jūs manęs klausinėjote.

1. Į klausimą „Kiek ateina į bažnyčią?“ atsakiau,
kad nežinau, nes neskaičiuojame. Kad galėčiau Jums
į klausimą atsakyti, 1973 liepos 22 suskaičiavome 722
asmenis. Tik išvadų negalima daryti: daug ateiti į
bažnyčią negali, nes toli, trūksta tarnsporto ir daug kas
kliudo. Štai vienas iš parapijiečių — Feliksas Kairys,
veždamas mane iš ligonio, 1973.IV.14 tiesiog su ašaro-
mis pasakojo: „Gerai padirbėjęs, nusipirkau eilutę,
bet kas iš to? Jau dveji metai, kaip ruošiuosi apsivilkti

ir nueiti į bažnyčią. Deja, negaliu, nes mane persekioja baimė — Jakelių tarybinio ūkio direktorius Galvydis pavasarį grasino: „Jei neateisi sekmadienį į darbą, negausi arklio, nei arams įdirbti, nei malkoms parsivežti, nei karvei šieno, nei kombaino miežiams iškulti.“

Povilas Burokas, gyvenantis Jakelių tarybiniame ūkyje, negavo nei šieno karvei, nei premijos tik dėl to, kad eidavo šventadieniais į bažnyčią.

P. Burokas, Steponėnų ir Trečiokų šeimos negavo nusipirkti iš tarybinio ūkio kviečių papiginta kaina irgi tik dėl to, kad eidavo į bažnyčią.

Einantys į bažnyčią atsidurdavo gėdos lentoje.

2. Į klausimą „Kiek parapijoje tikinčiųjų?“ atsakiau, kad nežinau. Jau keliolika metų, kai mums uždraudė lankyti parapijiečius — kalėdoti, o tikslų parapijiečių sąrašą galima sudaryti tik belankant šeimas. Galiu pasakyti tik tiek, kad prieš karą parapijoje buvo daugiau nei devyni tūkstančiai.

(Bažnyčios grindims neleidžiama įsigyti lentų):

3. Klausėte „Kam bus panaudotos lentos?“ Bažnyčioje reikia pakeisti grindis. Jūs sakėte, kad grindys dar geros. Aš įrodžiau, kad jas grybas suėdęs. Parapija be reikalo išlaidų nedaro, nes neturi pinigų.

(Neleidžiama remontuoti parapijos namų):

Tuomet Jūs akcentavote, kad bažnyčia yra valstybinis pastatas, į kurią be leidimo negalima ir vinies įkalti.

Nacionalizuojant bažnyčią, buvo nacionalizuotas ir prie bažnyčios esantis gyvenamas namas. Namą pastatė parapijiečių seneliai, — jis visiems brangus. Tikintieji jaudinasi, kad jis liko apleistas, be globos. Taigi,

bažnyčios komitetas kreipėsi į dabartinius namo šeimininkus — Adutiškio apylinkės vykdomąjį komitetą. Kreipiausi ir aš, kaip nuomininkas, 1968.V.31 d., 1969.II.24 d., 1970.I.28 d., 1972.V.24 d., nes, lietui lyjant, varva į kambarį, dūmtraukis apgriuvęs. Nežiūrint, kad nuomos už mėnesį mokama 56 rub. 45 kap., namo ir šiandien kiauras stogas. Kaip bažnyčios komitetui, taip ir man atsakinėta tik žodžiu: „Nėra tokios organizacijos, kuri galėtų padaryti remontą.“ Keista, yra organizacija paimti pinigus, o remontuoti — nėra!

Šventoriaus tvora, ypač nuo gatvės, net kelerius metus buvo apgriuvusi. Praeinančius ir pravažiuojančius galėjo ištikti didelė nelaimė. Atsakingi rajono pareigūnai jos nepastebėjo.

Bažnyčios komitetas kreipėsi į rajoną, kad leistų nupirkti cemento. Prašantiems atsakė: „Pas mus cemento neužtenka svarbesniems reikalams.“ Kartais skelbiama rajono laikrašty, kad statybinės medžiagos parduodamos laisvai, o kai norima nupirkti, atsako: „Bažnyčiai neparduodama.“ Taip atsakė šių metų sausio mėn. Švenčionių rajono statybinių medžiagų bazės vedėjas.

Tikintieji, supratę, kad bažnyčia nacionalizuota tik tam, kad greičiau sunyktų ir sugriūtų (taip daugelis bažnyčių sunaikinta Baltarusijoje), patys perka statybinių medžiagų, talkininkauja, remontuoja.

Nepaisant, kad bažnyčia suvisuomeninta, parapijiečiai ir dabar jaučiasi jos šeimininkais, nes jų tėveliai patys bažnyčią pastatė, negaudami iš kitur jokios paramos.

(Rekolekcijoms talkinti draudžiama kviestis kunigų):

4. Jūs, sužinoję, kad šių metų liepos 15 Adutiškio bažnyčioje buvo atlaidai, padarėte man pastabą: „Nesilaikote tarybinių įstatymų. Be rajono leidimo į atlaidus pasikvietėte kunigų“.

192 Neprašiau leidimo, nes rėmiausi sutartimi, kurią bažnyčios komitetas pasirašė su Švenčionių rajono Vykdomuoju komitetu. Minėtos sutarties antraame straipsnyje aiškiai pasakyta: „Taipgi suteikiant gilybę naudotis visiems kitiems tos tikybos asmenims, išimtinai religinio kulto reikalui ir nedaleisti atlikinėti religinių apeigų kulto tarnautojams, kurie nėra užregistruoti religinių kultų reikalų tarybos įgaliojimo Lietuvos TSR Respublikai.“ Taigi, kunigus pakviečiau teisėtai.

Tada Jūs paklausėte Lietuvos TSR Įgaliojimo ir rajono Vykdomojo komiteto pirmininkę: „Ar taip sutarty gali būti?“ Jie atsakė, kaip ir Jūs, kad negali. Labai gaila, kad nei Jūs, nei Jūsų palydovai, kuriems pavesta Bažnyčią tvarkyti, nežino, kas mums leidžiama. Patariau Jums atsivežti bažnyčios komiteto sekretorių. Galėjome vietoje išsiaiškinti ir įsitikinti, kieno teisybė, bet Jūs tik patyliukais atsakėte: „Jei taip yra, sutartį paimt.“ Gaila, kad viskas daroma vienašališkai. Kas pagal sutartį leidžiama, dabar jau draudžiama.

Norėdamas įrodyti, kad ne Jūs ir ne Jūsų palydovai buvo teisūs, bet aš, prie šio pareiškimo pridedu aukščiau minėtos sutarties nuorašą.

(Valdžia trukdo Bažnyčios gyvenimą):

Tarybų Sąjungoje Bažnyčia atskirta nuo valstybės, bet, tur būt, nėra pasaulyje kitos valstybės, kuri taip kištųsi į bažnyčios gyvenimą.

Suprantama, kad valstybės valdo kaip nori, bet didžiausia nelaimė, kad jokių įstatymų raštu neleidžia, o suteikia neribotą galią rajonų vykdomųjų komitetų pirmininkų pavaduotojams, o kartais net ir kaimo apylinkių pirmininkams, kuri viską aiškina kaip patinka. Jie kunigus valdo ir moko net kaip atlikinėti religines apeigas.

Visiems žinoma, kad Tarybų Sąjungoje gydo ligonius, moko gydytojus ir, apskritai, specialistus ruošia tik specialistai. Bet Tarybų valdžia patikėjo kunigus mokyti nekompetentingiems asmenims, fanatiškai nusiteikusiems ateistams. Ateistai moko kunigus, kaip jie turi atlikinėti religines apeigas.

Kai dirbau Švenčionėliuose, mane mokė Švenčionėlių vykdomojo komiteto pirmininkas V. Bukielskis: „Jei nori numirėlį į kapus lydėti, nusivilk kunigiškus rūbus ir lįsk liaudžiai užpakalin. Tik užpakaly gali eiti.“ Kai paklausiau, kuo pasiremdami taip įsako, išdidžiai atsakė: „Toks valdžios potvarkis.“

Ką gi tikintieji pagalvotų ir pasakytų, jei aš, padėjęs numirėlį į kapus, sukalbėčiau vien maldos užbaigą „Amžiną atilsį“, kaip mane mokė 1972 spalio 2 Švenčionių rajono vykdomojo komiteto pirmininkė?

Apeigų negaliu kitaip atlikinėti, kaip tik pagal „Romos katalikų apeiginą Lietuvos vyskupijoms“, kuris Lietuvos vyskupų Liturginės Komisijos suredaguotas, tarybinių organų cenzūruotas ir Šventosios Apeigų Kongrecijos aprobuotas.

(Ne Kurija, o apeigų komisija duoda kunigams nurodymus):

Tarybų Lietuvoje dar egzistuoja bažnytinė hierarchija — vyskupų kurijos, net apeigų komisija, bet ne kurijos, ne apeigų komisija duoda nurodymus, o visai nekompetentingi organai, — kurijoms palikta tik interviu teisė.

Jei kunigas valdžiai nepatinka, jis tampa auka. Aš nukentėjau moraliai ir materialiai. Štai faktai: iš Švenčionėlių parapijos klebono pareigų mane pašalino šantažu: „Jei neišvažiuosi iš Švenčionėlių, kunigo pareigų eiti negalėsi“. Taip sakė Religijų reikalų įgaliotinis Rugienis.

Namą, kurį aš pastačiau prie Švenčionėlių kėnyčios, konfiskavo neteisėtai.

(Kaikurie rajonai kitų rajonų kunigų neįsileidži):

Liepos 16 aiškinau, kad anksčiau prašydavome leidimo atvykti kunigams į atlaidus. Su laiku nustajome prašę, nes rajono oficialus asmuo, kuriam buv pavesta tvarkyti Bažnyčios reikalus, pradėjo iš mūsų tyčiotis. Švenčionėlių rajono vykdomojo komiteto pirminko pavaduotojas Telyčėnas davė leidimą rekdekcioms tą pačią dieną visose rajono parapijose. Jo ikslas aiškus — sutrukdyti rekolekcijas. Niekas nepasmerkė tokio rajono vykdomojo komiteto pareigūno pasityčiojimo. Jūs, norėdami pateisinti, gudriau atsakėte: „Galėjote pasikviesti kunigų iš kitų rajonų, iš Vilniaus, Palangos, ar net iš kitų respublikų“. Jūs nemažiau pasityčiojote. Vilniaus kunigai užtektinai turi darbo Vilniuje. Palanga per daug toli (463 kilometrai), be to, Palangoje dirba tik du kunigai. Kai kurie rajonai, pvz., Ignalinos, iš kitų rajonų kunigų neįsileidžia.

Taigi apie Palangą ir kitus rajonus nėra ko ir galvoti, o tuo labiau apie kitas respublikas. Kitų respublikų kunigai nėra užregistruoti LTSR Religijų reikalų tarybos įgaliotinio, taigi, pagal aukščiau minėtą sutartį, jie negali dirbti Lietuvoje.

Mes, kunigai, daugiau nieko nenorime, kad tik galėtume dirbti pagal Tarybų Sąjungos Konstitucijos 124 ir Lietuvos Konstitucijos 96 straipsnį, o taip pat atlikinėti apeigas pagal aukščiau minėtą apeigyną.

Šių metų (1973) liepos 10 rajone sakė, kad leisią du-tris kunigus atvažiuoti į atlaidus, bet kaip du-trys būtų išklausę liepos 13 dieną apie pusantro tūkstančio tikinčiųjų išpažinties?

Lietuvoje buvo atsitikimų, kad po atlaidų nuo didelio nuovargio kunigai mirė, pvz., kun. Ražanskas —

Šeduvoje, o kun. Garuckas sunkiai susirgo. Todėl pasikviečiau tiek kunigų, kiek mane, kleboną, įpareigoja Vilniaus arkivyskupijos Sinodo nutarimai, kad tikintieji galėtų lengvai atlikti išpažintį, greičiau grįžtų į namus, o svarbiausia, kad darbo dienomis nebestovėtų prie klausyklos valandų valandomis, nes daugelis būtų ėję darbo dienomis. Pakviečiau tiek kunigų, kad liaudis būtų patenkinta ir nemurmėtų nei prieš valdžią, nei prieš mane. Ir dėl to rajonui nebuvo jokių nuostolių ir išlaidų. Jokios materialinės paramos kunigams priimti neprašiau.

(Kaip caro laikais, taip ir dabar):

Caro laikais kunigams atvykti į atlaidus buvo reikalingas leidimas, — taip rašo vysk. M. Valančius savo knygoje „Maskoliams katalikus persekiojant“, Kaunas, 1929, p. 32, ir A. Alekna „Bažnyčios istorijoje“, Tilžė, 1920, p. 213: („1863 m. buvo uždrausta naujų bažnyčių statymas, senųjų taisymas ir kunigų atvažiavimas į atlaidus“).

Tik Leninas, panaikindamas visus caro išleistus dekretus, be abejonės, panaikino ir tą, kuriuo buvo draudžiama pasikviesti kunigus į atlaidus, o tarybiniais laikais tokio ar panašaus dekreto nebuvo išleista.

Adutiškis, 1973.VII.31.

Kun. B. Laurinavičius

Vilnius

(Vienuolės atleistos iš darbo):

1. Bronė Pupkevičiūtė, pedagogikos mokslų kandidatė, dirbusi Pedagogikos mokslinio tyrimo institute vyr. moksline bendradarbe. 1937.V.7 Saugumo organų verčiamas, Instituto direktorius V. Rajeckas įsakė jai paduoti pareiškimą, kad savo noru išeinanti iš darbo. B. Pupkevičiūtė kaltinama buvusi vienuole.

2. Domicėlė Gailiušytė, prancūzų kalbos mokytoja, turinti aukštąjį išsilavinimą ir dirbusi N. Vilnios vidurinėje mokykloje. Atleista iš darbo 1973 gegužės mėn. D. Gailiušytė kaltinama buvusi vienuole.

3. Elena Šulinauskaitė, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto vyr. laborantė (išsilavinimas aukštasis). 1973 gegužės mėn. prorektorius B. Sudavičius jai pranešė, kad universitete jokio pedagoginio darbo negalėsianti dirbti, nes esanti vienuolė.

(Atleistas, kad nepašalino mokinių):

4. Šidla Voldemaras, baigęs ekonomiką, dirlo Prekybos mokyklos direktoriumi. 1973 gegužės pabaigoje atleistas iš darbo už tai, kad nepašalino iš mokyklos dviejų mokinių, kurie norėjo atžymėti vasarą 16-ją.

KAUNO ARKIVYSKUPIJA

Kaunas

(Tarybinė valdžia laukia iki nebus kandidatų į seminarijas):

1973 m. į Tarpdiecezinę Kauno kunigų seminariją valdžia leido Seminarijos vadovybei priimti 12 kandidatų. Du kandidatai Religijų reikalų tarybos įgaliojimo K. Tumėno buvo išbraukti. Patį svarbiausią vaidmenį, priimant kandidatus į seminariją, vaidina saugumas. Jei kandidatas jiems kuo nors netinka — jam neleidžiama mokytis.

Baigiantis 1973 metams, Kauno kunigų seminarijoje mokėsi 48 klierikai.

Tarybinė valdžia laukia, kada Lietuvoje nebus kandidatų į Seminariją, tada panaikinsianti limitą — galės stoti į ją, kas norės.

Seminarijos vadovybei buvo pasiūlyta perimti savo žinion Švč. Trejybės bažnyčią. Eilę metų Seminarija šia bažnyčia naudojosi, ji buvo gražiai suremontuota, tačiau valdžia ją atėmė ir pavertė sandėliu. Tikriausiai valdžia nori, kad Seminarija šią bažnyčią vėl suremontuotų, kad paskui vėl galėtų atsiimti. Vyskupas atsisakė remontuoti bažnyčią — kas sunaikino, tas teremontuoja!

(Streikas dėl atlyginimo):

1973 spalio 3 Aleksote Medžio apdirbimo kombinate streikavo darbininkai. Rytinėje pamainoje nedirbo 320 darbininkų, o vakarinėje — apie 340. Streiko priežastis — atlyginimų sumažinimas.

Streiko dieną į kombinatą atvyko milicijos, saugumo darbuotojai ir Kauno miesto Vykdomojo komiteto pareigūnai. Darbininkus bandė gražiuoju įkalbėti, kad dirbtų. Nepavyko darbininkus įkalbėti net ir iš ministerijos atvykusiems pareigūnams. Kitą dieną atlyginimai buvo pakelti.

Norėta kaltę dėl streiko suversti jaunimui, tačiau beveik visi streikavusieji buvo suaugę ir net žilo plauko žmonės.

Šiauliai

(Tardymai dėl Kryžių kalno):

Garsus Lietuvoje Meškuičių piliakalnis, vadinas Kryžių kalnu. Ten stovėjo daugelio lietuvių pastatyti kryžiai, bet ateistai šią šventą vietą daug kartų išniekino, kryžius išvartė ir sudegino. O žmonės vis iš naujo vežė, nešė ir statė kryžius ir kryželius toje lietuvių širdžiai brangioje kalvoje.

Kryžių kalnas jau buvo kone užsigydes savo žaizdas po 1961 metų nusiaubimo. Deja, 1973 balandžio pabaigoje vėl buvo skaudžiai nuteriotas — neliko nė

ženklą, kad čia būta kryžių. Liūdnas ir apiplėštas kalnas dairėsi aplink, laukdamas, kada tikinčios rankos ir mylinčios širdys vėl apvainikuos jo išniekintą galvą išganymo ženklu — Kryžiumi.

1973 gegužės 19 naktį 24 valandą Šiaulių miesto pakraščiu pasirodė neįprasta eiseną. Žmonių būrelis, kurį sudarė vaikinai ir merginos, rimti ir susikaupę nešė kryžių. Ėjo tyliai, susitelkę, kalbėdami rožančių. Laikas nuo laiko trijų metrų (9 pėdų ir 9 colių) kryžių, sveriantį 45 kg (99 lbs.), perimdavo ant pečių kitas. Kryžius buvo papuoštas simboliškais ornamentais: širdis perverta dviem kalavijais, ant vieno koto — svastika, o ant kito — penkiakampė žvaigždė.

Lietuvos jaunimas nešė kryžių ne sveikatos prašydamas, bet kaip permaldavimą už kryžiaus paniekinimą, už mūsų Tautos nuodėmes Išganytojui. Nešė kryžių kaip pergalės ženklą. Gegužės 19 naktį daugelis žinojo apie šį kryžiaus nešimą ir vieną valandą paskyrė maldai ir kryžiaus adoracijai. Tą valandą sudėtomis rankomis daugelis savo dvasioje nešė Kristaus Kryžių. Visi kryžiaus nešėjai iš vakaro priėmė Šv. Komuniją.

Rengiantis nešti kryžių sužinota, kad vienas pilietis saugumui pranešė apie šią kelionę. Saugumiečiai visą naktį važinėjo maršrutu: Šiauliai - Kryžių kalnas. Kryžiaus nešėjams pasisekusi kelionė atrodė kaip stebuklas. 1973 m. gegužės 20 2 val. 30 min. Kryžių kalnas pasipuošė nauju, gražiu kryžiumi. Aplink jį pasodinta gėlių ir uždegta žvakė. Visi suklaupę meldėsi: „Kristau Karaliau, teateinie Tavo karalystę į mūsų šalį.“

6 val. 45 min. pasigirsta mašinos burzgimas. Saugumiečiai trina akis — visą naktį gaudė kryžių ir štai jis stovi. Piktos rankos kryžių išrovė ir nusivežė. Tačiau vidurdienį jau stovėjo kitas kryžius. Ateistai vis naikino, o kryžiai iš žemės augo.

Tardymai dėl kryžiaus nešimo į Kryžių kalną 1973 gegužės mėn.

1973.V.20 vakare saugumiečiai atvyko pas Šiaulių miesto gyventoją Mečislovą Jurevičių, gimusį 1927 m., ir nusivežė į saugumo būstinę. Čia Mečislovas buvo tardomas: ar nešęs kryžių, koku keliu ėję, kiek žmonių nešę kryžių, kas organizavęs kryžiaus nešimą, kas padirbęs kryžių, kokie kunigai paskatinę nešti kryžių. Jurevičius atsakęs, kad kryžių daręs ir nešęs jis vienas. Jurevičius dar buvo klausinėjamas, už ką anksčiau buvo teistas.

— Už Stalino klaidas.

— Baik šmeižęs Staliną, — šaukė saugumietis. — Oi, jums dabar reikalingas Stalinas.

Toliau Jurevičius buvo klausinėjamas, kokius kunigus pažįstas, kas bažnyčioje patarnauja Mišioms, su kokiais žmonėmis turįs reikalų ir t.t. Jurevičius pareiškė, kad daugiau į klausimus neatsakinėsia. Tardytojai Jurevičių vadino fanatiku, gąsdino, kad gausias kalėjimo daugiau negu pirmą kartą, kad nuvesią į daboklę, suleisią vaistų ir t.t. Pagaliau liepė stovėti prie sienos. Nepabūgęs gąsdinimų, Jurevičius buvo pasodintas. Taip praėjo visa naktis.

Rytą vėl tardymas: kas mokęs vaikus Mišioms patarnauti? Su kokiais kunigais daugiausia kalbėsi? Kas Mišioms patarnauja? Po pietų atėjęs prokuroras paklausė, kodėl jis tyli? „Visviena duosit dešimt metų,“ — paaikšino Jurevičius.

Vakare Jurevičiui leido pareiti namo ir prisistatyti gegužės 23. Tą dieną vėl buvo tardomas ir gąsdinamas, tačiau Mečislovas tylėjo. Jam vėl buvo įsakytą ateiti į saugumą gegužės 29. Saugumietis reikalavo viską surašyti, o paskui aiškino apie religijos laisvę, kad kunigai žmones apgaudinėję ir t.t. Jurevičius pareiškęs: „Jei esu kaltas, teiskite!“

— Nuteisti yra lengviausia, bet žmogų reikia patatyti ant gero kelio, — aiškino tardytojas.

Paleisdamas namo, tardytojas pareiškė: „Mums yra žinoma, kad kryžių nešėte Kalantos garbei.“

* * *

1973.V.20 vidurdienį pas Zenoną Mištautą, Šiaulių politechnikumo IV kurso moksleivį, atėję saugumiečiai išsivežė jį savo būstinėn. Saugumiečiai kamančinėjo, ką veikęs praėjusią naktį, ar patarnaujas Mišioms, į kurią bažnyčią einas, kas daugiau tarnaujas Mišioms, kas dalyvauja adoracijoje, ką kunigai sako per pamokslus?

Apie 16 val. saugumiečiai parvežė Zenoną namo ir be prokuroro leidimo padarė kratą. Saugumiečiai pervertė visas knygas, sąsiuvinius. Kratos metu paėmė išfotografuotą filmą ir užrašų knygutę su religinio turinio mintimis. Išryškinę filmą sugražino, o knygutės negražino.

Sugrįžus į saugumo komitetą — vėl tardymas. Zenonas buvo klausinėjamas — kiek žmonių nešė kryžių, kas darė kryžių, kuriuo keliu nešė, kokią valandą pastatę kryžių ir t.t. Neišpešę nieko rimto geruoju, saugumiečiai pradėjo baiginti. Keturi tardytojai apstojo Zenoną iš visų pusių, grasė kumštimis, rodė, kokios „dešros“ liksiančios ant nugaros, kai gausias „bananų“. Tris kartus ėjo atsinešti „banano“. Išeidami sakydavo: „Dabar atsinešime „bananą“ ir, numovę kelnes, kai įkrėsime, tai viską pasakysi“. Tardytojai prikalbėjo visokių nesąmonių apie Kryžių kalną, nepašykštėdami net necenzūrinių žodžių. Baigdami tardymą, saugumiečiai Zenoną stengėsi įbaiginti, kad daugiau neneštų kryžiaus į Meškuičių piliakalnį. Zenonui buvo įsakyta ateiti į saugumą gegužės 25 dieną. Vėl buvo kamantinėjamas apie kryžiaus nešimą ir tarnavinimą Mišioms. Kai nieko nepasisekė išpešti, perpykęs

saugumietis pasakė pranešias viską mokyklai ir būsiąs iš jos pašalintas. Išleisdamas namo, tardytojas davė savo telefono numerį ir įsakė gegužės 28 paskambinti. Zenonas skambinti atsisakė.

Prasidėjus mokslo metams, Zenoną „auklėjo“ mokykla, grasindama, jei ir toliau taip užsispyrusiai laikysis savo įsitikinimų, būsiąs pašalintas iš mokyklos.

Spalio 3 auklėtoja įsakė Zenonui nuvykti į saugumą, o šis pareikalavo raštiško kvietimo. Zenonui buvo priminta, jog būsiąs pašalintas iš mokyklos, jei neisiąs į saugumą. Nėjo.

Spalio 10 saugumiečiai Zenoną nusivežė į savo būstinę. Tardymas užtruko tris valandas. Tardomasis daugiausia tylėjo.

Iki šiol Z. Mištautas iš Šiaulių politechnikumo dar nepašalintas.

* * *

1973.V.20 apie 12 val. kartu su Z. Mištautu į saugumą buvo nuvežtas ir Virginijus Ivanovas. Iš pradžių tardytojas kalbėjo ramiai, skaitė iš Baudžiamojo kodekso straipsnius apie politinius nusikaltimus, o paskui liepė viską iš eilės papasakoti, ką veikęs šeštadienio vakarą ir naktį. Kai Virginijus pareiškė nieko nesakysiąs, iškart pasibaigė saugumiečio „mandagumas“. Virginijus buvo vadinamas fanatiku, tamsuoliu. „Tau ne vieta aukštesniojoje muzikos mokykloje, nes, būdamas chorvedžiu, agituosi choristus.“

Po pietų Virginijus buvo parvežtas namo, kur padaryta krata (be prokuroro leidimo). Kratos metu saugumiečiai pasiėmė keletą sąsiuvinį su religiniais eilėraščiais. Paskui — vėl sekė tardymas. Saugumiečiai kalbėdavo geruoju, o, netekę kantrybės, žadėjo mušti, įkišti į rūšį. Tardymas truko iki nakties. Naktį jam neleido miegoti. Kas dvi valandas ateidavo saugumietis ir klausinėdavo apie kunigus, bažnyčios tarnus, adoratorius.

Pirmadienį apie 12 val. saugumietis įsakė pasirašyti, kad niekam nepasakosias apie tardymą. Jei kas klaustų, kur buvęs, reiktų atsakyti — ne saugume, bet milicijoje.

Po to Virginijus keletą kartų buvo kviečiamas susitikti su saugumiečiais. Virginijus nėjo, todėl buvo išmestas iš aukštesniosios muzikos mokyklos, motyvuojant, jog nelaikęs egzaminų. Iš tikrųjų Virginijus nuo egzaminų buvo gydytojų komisijos atleistas.

Liepos mėnesį Virginijaus motina parašė į Maskvą Generaliniam Prokurorui skundą:

„Netoli nuo Šiaulių yra Kražių kalnas. Jis nuo seno yra brangus tikintiesiems. Mano šešiolikametis sūnus su keliais draugais gegužės 20 naktį nunešė ant to kalno kryžių. Už tai Šiaulių saugumo organai mano sūnų rytą išsivežė į saugumą ir išlaikė visą parą be miego ir valgio. Be to, mano sūnus visai neseniai sirgo galvos smegenų uždegimu, buvo atleistas nuo pavasario egzaminų ir buvo uždrausta jam jaudintis, kad liga vėl nepasikartotų. Tačiau mano sūnus buvo išmestas iš aukštesniosios muzikos mokyklos I kurso vien už kryžiaus nunešimą ant Kryžių kalno.

Prašau Generalinį Prokurorą smulkiai tuos faktus ištirti ir atsakyti, ar galėjo šitaip pasielgti saugumo organai, nes Konstitucija garantuoja visiems tikintiesiems sąžinės ir kulto laisvę.“ Viktorija Ivanova.

Prie skundo Generaliniam Prokurorui buvo pridėtas gydytojų komisijos atleidimas nuo egzaminų.

1973 rugsėjo pradžioje iš Vilniaus Respublikinės prokuratūros gautas toks atsakymas: „Pranešame, kad tiriant Jūsų liepos 23 rašytą skundą, nustatytą, kad gegužės 20 tarybinės valdžios atstovai kalbėjosi su Jūsų nepilnamečiu sūnumi Virginijum, dalyvaujant tėvui Ivanovui, dėl neleistinių veiksmų, kuriuos Jūsų sūnus atliko drauge su kitais asmenimis archeologinio paminklo — Jurgaičių piliakalnio atžvilgiu.

Neleistinų veiksmų iš tarybinės valdžios organų, kalbėjusių su Jūsų sūnumi, pusės nerasta.

Respublikinio prokuroro vyr. pavaduotojas Ba-
kučionis.“

Saugumiečių persekiojimas ne tik neišgąsdino, bet įkvėpė daugiau drąsos. Viena kryžiaus nešėja rašo: „Lietuvi, pažink savo jėgą! Ji Kristuje ir tarpusavio vienybėje! Nepajudinamas ir drąsus stovėk sargyboje, kas šventa, kas brangu tavo širdžiai! Neleisk išniekinti ir Kryžių kalno. Nepalik jo nuniokoto ir laukiančio. Nešk ten savo džiaugsmą ir skausmą, savo viltį ir pergale, nešk ten savo meilę ir ištikimybę Dievui — nešk ten Kryžių!“

Niekinamas Kryžių kalnas iškėlė naują mintį: Jei neįmanoma pastatyti kryžių ant Kryžių kalno, pradėkime juos statyti prie savo sodybų, savo namuose, savo ir kitų širdyse.

Šiauliai

(Moksleiviai tardomi dėl lapelių su šūkiu „Laisvės Lietuvai!“):

1973.X.30 Šiaulių V vidurinės mokyklos 7 klasės moksleivis Leonas Šileikis buvo iškviestas į mokytojų kambarį, kur buvo du saugumiečiai, ir jį nusivedė į vaikų kambarį. Čia jie iškratė portfelių, apžiūrėjo sąsiuvinius, klausinėjo, su kuo Leonas draugaujas. Paskui nusivedė į saugumo būstinę ir parodė lapelius, kuriuos Leonas paskleidė Šiaulių miesto centre. Lapeliuose buvo išrašyti šūkiai: „Šalin tarybų valdžią! Von ruskiai iš Lietuvos! Laisvę Lietuvai!“ Tardytojai klausinėjo, kas mokė rašyti tokius šūkius, kaip kilo tokia mintis, ar namuose tėvai nekalbą prieš tarybų valdžią, ar einąs į bažnyčią, išpažinties, ar patarnaujas Mišioms, ar lankąs kunigus, ar tėvai klausą „Amerikos balso“, ar neturį religinės spaudos, iš kokios —

naujos ar senos — maldaknygės meldžiasi ir kt. Tardymas truko penkias valandas. Kitą dieną Leonas vėl buvo tardomas.

Praslinkus kelioms savaitėms, Leoną „auklėjo“ direktorė, klausinėdama dėl lapelių, o ypatingai dėl bažnyčios.

— Ėjau ir eisiu į bažnyčią, — pareiškė Leonas.

Tada direktorė paskelbė nuosprendį: sumažinti L. Šileikiui elgesį.

1973.XI.1 į saugumo būstinę buvo iškviesta Šiaulių V vidurinės mokyklos XI klasės moksleivė Virga Šileikytė. Saugumietis klausinėjo, ar Virga einanti į bažnyčią, kas dalyvauja adoracijoje, kaip suderinti religiją su mokslu, kodėl nestojanti į komjaunimą, kokias ateistines knygas skaičiusi, ar nebuvo ant Kryžių kalno, ar nepažįstanti Ivanovo ar Mištauto, kokius kunigus pažįstanti ir kt.

Mergaitė saugumiečiui paaiškino, kad procesinikių nepažįstanti, komjaunuoliuose nematanti gero pavyzdžio, ypač nepatikusi pionierių organizacijos veikla, Ragauskos knyga „Ite missa est“ ir „Anuo metu“ pasipiktinusi dėl jose esančių nesąmonių.

Saugumietis aiškino, kad kunigai blogai elgiasi, šaudę žmones.

— Aš tikiu į Dievą, o ne į kunigus, — pareiškė Virga.

Paleisdamas į klasę, saugumietis dar žadėjo pasikviesti pokalbiui.

1973.X.31 Leono Šileikio motina, Joana Šileikienė, buvo iškviesta į saugumą ir klausinėjama apie sūnaus nusikaltimą, ar namuose nekalbamos antitarybinės kalbos, ar vaikai religingai auklėjami, ar susitinką su kunigais, kas iš jų namo daugiau lankosi bažnyčioje, ar neturi giminių užsienyje ir kt. Tardymas truko dvi valandas.

1973.XI.1 į saugumą buvo iškviestas Juozas Šileikis,

Leono tėvas. Tardytojas klausinėjo, ar aklujų kombinato staliai negalėję padaryti kryžiaus, kuris buvęs nuneštas į Kryžių kalną, ar einas į bažnyčią, ar dalyvaujas procesijoje, kas vadovauja procesijai.

Šileikis paaiškino, kad į bažnyčią einas sekmadieniais ir kada laiko turįs — šiokiadieniais, procesijai niekad nevadovaujas, nuėjęs į bažnyčią meldžiasi, o ne pavardžių klausinėja. Šileikio buvo teirautasi apie Mečislovą Jurevičių, Stasį Čilinską. Jis buvo baramas už „Amerikos balso“ klausymą, už Leono nusikaltimą, už vaikų mokymą religijos, neleidimą stoti į pionierius ir komjaunimą. Tardytojas teiravosi, ar Šileikis neturįs naujos religinės literatūros.

(Jei į bažnyčią eiti negalima, užrašykite ant durų):

1973.XI.28 Juozas Šileikis su sūnumi Leonu buvo iškviestas į Šiaulių miesto nepilnamečių įdarbinimo komisijos posėdį, kuriame dalyvavo apie 25 asmenys iš įvairių įstaigų. Komisijos nariai klausinėjo apie Leono mėtytus lapelius ir apie ėjimą į bažnyčią. Kai kurie komisijos nariai kalbėjo, kad tokiam tėvui reikia atimti tėvystės teises, nes žalojas vaiką. Komisija nutarė Leoną pašalinti iš mokyklos, bet vėliau pasitenkino, nubausdama tėvą 30 rublių bauda.

Šileikis komisijai išsitarė: „Jei į bažnyčią eiti negalima, tai užrašykite ant bažnyčios durų, kad įėjimas griežtai draudžiamas.“ Kažkuris komisijos narys atsakė, kad tokiu atveju tikintieji ieškosią pogrindžio...

* * *

Spalio 11 Šiaulių saugumo viršininkas Urbonavičius skaitė moksleiviams paskaitą „Šiuolaikinė ideologinė kova ir jaunimas“. Saugumietis pasakojo apie neramumus Šiauliuose: buvę išlipdyti antitarybiniai lapeliai viešose vietose ir net mokyklose. Gegužės 19 Jurevičius, Ivanovas ir Mištautas nešę kryžių į Meš-

kuičių piliakalnį. Tai buvę padaryta Kalanto susideginimo metinių proga. Saugumo viršininkas pareiškė, kad dėl Jurevičiaus visai nenuostabu, ne esąs banditas, o jaunuoliai kelią nerimą. Kunigai, saugumiečio nuomone, darą daug žalos. Baigdamas pokaitą, Urbonavičius ragino visus atsikratyti „religinių prietarų“.

Surviliškis

(Taip pat ir Surviliškyje):

1973 gegužės mėnesį Surviliškio vidurinėje mokykloje į mokytojų kambarį buvo iškviesta X klasės mokinė Janina Ivanauskaitė. Ją kamantinėjo mokyklos direktorius Stasys Bogušaitis, klasės vadovė Nijolė Šilkaitienė ir kažkoks atstovas iš rajono. Mokinė buvo gėdinama, kad jai, kaip būsima abiturientei, nedera lankyti bažnyčios. Jei toliau lankysianti bažnyčią, būsianti pašalinta iš mokyklos.

Kitą dieną auklėtoja Janinai priminė, kad jei jau taip norinti eiti į bažnyčią, reikia važiuoti, kur niekas nepažįsta.

Paskutinę mokslo metų dieną Ivanauskaitė vėl buvo „auklėjama“. —Kodėl nestoji į komjaunimą? Ar ateina kunigas į namus? Nuo kada pradėjai davatkauti? Ar dažnai eini į bažnyčią? Ką veiki bažnyčioje? Ką veikei Velykų rytą? Ar kunigas kvietė barstyti gėles?

Šiluva

(Trukdo lankyti Šiluvos atlaidus):

1973 rugsėjo pradžioje per Marijos Gimimo atlaidus į Šiluvą suplaukė milžiniškos žmonių minios. Sekmadienį, rugsėjo 9, automašinos netilpo Šiluvoje. Jų buvo pilni laukai aplinkui Šiluvos miestelį. Autoinspekcija šiemet buvo kur kas mandagesnė, negu per-

nai. Tačiau autobusus, kuriais vyko maldininkai į Šiluvą, vis vien gaudė. Maldininkai pasakoja: „Maždaug trys kilometrai iki Šiluvos mūsų autobusą sustabdė autoinspekcija ir draugovininkai. Šoferis buvo ilgai kamantinėjamas, kad jis tikriausiai žmones paleisias Šiluvoje, o į Pakruojį nevažiuosias. Mat, kelionės lape buvo įrašytas galutinis maršruto tikslas — Pakruojis. Pusvalandį pakamantinėjęs šoferį, atėmė iš jo kelionės lapą, keleivių sąrašą ir išdavė leidimą važiuoti tik į Pakruojį. Tik vėlai naktį po didelių vingių žmonės pėsčiomis pasiekė Šiluvą.“

Rugsėjo 9, sekmadienį, prie Šiluvos koplyčios Raseinių milicija atiminėjo iš pardavėjų žvakes. Vieną moterį ištūmė į mašiną ir nusivežė. Rugsėjo 8 vakare milicija į Raseinius nusivežė vieną senutę, kuri vežama šaukė: „Žmonės, gelbėkite!“

Šiokiadieniais matėsi daug devocionalijų pardavėjų pačioje bažnyčioje. Jie rožančių buvo prisitaisę ant krūtinių po apsiaustais.

Baisiogala

(Niekinimai už gėlių barstymą procesijoje):

Baisiogalos vidurinės mokyklos direktorius Šerkšnys ir XI klasės auklėtoja Šidlauskaitė barė ir įžeidinėjo vienuoliktos klasės moksleives — Regina Jagėlaitę ir Vandą Aleksandravičiūtę — vien už tai, kad šios per Velykas barstė procesijoje gėles. Mokytoja prieš visą klasę gėdino mergaites. Kai šios pasiaiškino, kad motinos liepusios eiti į bažnyčią, Šidlauskaitė atkirto: „Gal motinos jums lieps ir į lovą su klebonu gultis!“

Nors mergaitės visą laiką buvo pavyzdingos ir gerai mokėsi, tačiau už gėlių barstymą joms sumažintas elgesio pažymys, o į charakteristikas įrašyta: „Nors mergaitės buvo komjaunuolės, bet ateistinės pažiūros nesusiformavusios, nes vienuoliktoje klasėje lankė baž-

nyčią.“ Šitoks oficialus įrašas į mokinių charakteristikas diskriminuoja tikinčiuosius ir demaskuoja tarybinį teiginį, kad apie Tarybų Sąjungos piliečių religinius įsitikinimus oficialiuose dokumentuose nieko nepažymima.

Tėvai stebisi, kaip auklėtoja Šidlauskaitė gali auklėti jaunimą, jei jai pačiai reikia auklėtis.

Už bažnyčios lankymą buvo barama ir kompromituojama X kl. mokinė Lionė Urbonavičiūtė. Auklėtoja žadėjo jai įrašyti į charakteristiką, kad lankanti bažnyčią.

Baisiogalos mokyklos vadovybė kur kas švelniau reaguoja į kitokius moskelivių nusikaltimus. Prieš ketletą metų Vidas Varnas išplėšė bažnyčioje penkias aukų dėžutes ir nuplėšė nuo altoriaus 12 votų (padaryta nuostolio daugiau nei 220 rub.). Šiemet, kai V. Varnas baigė vidurinę mokyklą, jo dokumentai buvo švarūs.

Girdžiai

(Motina sudegino dukros komjaunimo bilietą):

1973 rugsėjo 1 į Girdžių vidurinę mokyklą atvažiavęs kažkoks pareigūnas iš Jurbarko rajono savo kalboje pareiškė: „Nedarykite Jūs taip, kaip padarė Mockienė.“

Žmonės ėmė teirautis, ką gi ta Mockienė padarė. Pasirodo, kad 1973 balandžio 5 auklėtojas Simanavičius jo dukterį Janiną, IX kl. mokinę, įrašė į komjaunimą. Motina dėl to skaudžiai pergyveno ir komjaunimo bilietą sudegino, o auklėtojui pasiuntė tokio turinio raštelį: „Mano duktė nepilnametė, todėl be mano sutikimo jūs neturėjote teisės jos įrašyti. Jos priėmimą į komjaunimą aš laikau neteisėtu ir bilietą palaidu dūmais per kaminą.“

Vyras nuogastavo, kad už tai gausianti parų.

— Didelio daikto, atsėdėsiu ir pareisiu, — atkirto Mockienė.

Balandžio 19 Mockienė buvo iškviesta į rajoną pasiaiškinti dėl savo elgesio.

— Bilietą sudeginau dėl to, — pareiškė Mockienė, — kad mano dukterį į komjaunimą įrašė be mano žinios. Nieko doro nėra iš to komjaunimo. Pilnos Mituvos pakrantės porelių su ženkleliais. Gėdą tėvams daro. Aš nenoriu, kad mano duktė išaugtų pasileidėlė. Kas apiplėšė Pavidaujo krautuvę? Kas girtas apvėmė keleivius autobuse? Vis tai mokiniai komjaunuoliai. Kodėl šitokių nededa į mokyklos sienlaikraštėlį? O kad mokinės pirmūnės Velykų procisijoje dalyvavo, tai jų karikatūras mokykloje iškabino. Pagaliau įrašymas laisvas ar priverstinas? — paklausė moteris.

— Žinoma, kad laisvas.

— Tai kodėl verčia? Mokykloje pribaugina. Duktė parėjusi namo verkė, užmigti per naktį negalėjo.

Mockienei buvo paaiškinta, kad duktė negalėsianti įstoti į aukštąją mokyklą, o ji būsianti nubausta.

* * *

Prieš keletą metų Riklikienė sudegino savo vyro partinį bilietą. Panašiai pasielgė ir Stasė Banaitienė. Šaukiama pasiaiškinti, pasiuntė raštelį: „Po viena antklode dvi partijos negali gulėti!“

Pabaiskas

(Nacionalinis ir internacionalinis auklėjimo klausimas):

Pabaisko vidurinėje mokykloje 1973 kovo pradžioje mokytojams organizuotas pasitarimas internacionalinio auklėjimo klausimu. Į pasitarimą atvyko Ukmergės rajono švietimo skyriaus vedėjas Vl. Vėbra. Direktorė E. Stasiukaitienė paminėjo bažnyčią lankančius moksleivius ir nusiskundė: „Anksčiau mums buvo lengviau kovoti su moksleivių lankymusi į baž-

nyčią. Naujai atvykęs kulto tarnas turi didelį autoritetą, visus patraukia, o visų svarbiausia, kad pamošluose „muša ant nacionalinio klausimo.“

Švietimo skyriaus vedėjas kalbėjo, kad nacionaliam klausimui reikia skirti daug dėmesio, nes mokiniai padarą išsišokimų. Šiomet vasario 16-ją buvo išsišokimų Jurbarko rajono mokyklose; viena komjaunimo sekretorė platino antitarybinius atsišaukimus, liti moksleiviai iškėlė trispalvę vėliavą.

Gegužės pabaigoje, mokslo metų baigimo akto metu, direktorė E. Stasiukaitienė viešai pranešė, kad II kl. mokinei Valei Amankavičiūtei už bažnyčios lukymą sumažinamas elgesys.

(Nusikaltimas bažnyčios grindis plauti):

1973.VI.29 į Ukmergės rajono Vykdomąjį komitetą buvo iškviestas Pabaisko klebonas kun. V. Ramanauskas už tai, kad jis birželio 14-ją suorganizavęs bažnyčiai plauti talką. Kleboną rajonui apskundė Pabaisko tarybinio ūkio partijos sekretorė Boškevičienė ir Girdujų ūkvedys. Vykdomojo komiteto pirmininkas kleboną išvadino pačiu blogiausiu rajone, nes per dvejus metus jau trečią kartą baramas. Klebonui aiškino, kad jam žmonės uždirbą duoną, o jis trukdąs jiems dirbti. Dėl klebono kaltės trims moterims nubrauktas progresyvinis užmokestis. (Vėliau paaiškėjo, kad toms moterims buvo skirtos penkios dienos daržams ravėti, tad galėjo šį darbą baigti ir per vieną dieną. Todėl jos, baigusios darbą ūkyje, atėjo į talką bažnyčioje.) Klebonas užsiminė, kad jei jis neįtinkąs Ukmergės valdžiai, šie gali paprašyti, kad kleboną iškeltų. Pirmininkas paaiškino, kad jį nukėlus kitur, kiti turės su juo vargo. Tada klebonas paprašė, kad pirmininkas greičiau baigtų šnekas, nes šiandien šv. Petro ir Povilo šventė.

— Kokia šventė! Nieko girdėti nenoriu! Šienapiūtė, o ne šventė! — net iš vietos pašokęs šaukė pareigūnas. — Jei vyskupas ją įsakė švęsti, tai mes ir vyskupą pamokysime.

Klebonui dar buvo priminti ir kiti nusikaltimai: per Velykas rinkęs pinigus bažnyčioje, dešimtis vaikų dalyvavę procesijoje ir t. t.

Maždaug už mėnesio Pabaisko kleboną už talką barė net saugumo pareigūnai. Be to, jie teiravosi, iš kur žmonės gauną maldaknygių, katekizmų, kas rašas mašinėle giesmynėlius?

Spalio 5 į Ukmergės rajono Vykdomąjį komitetą buvo sukvieisti rajono parapijų bažnytinių komitetų pirmininkai ir kasininkai. Jiems buvo kalbėta apie kulto įstatymus, priminta pareiga saugoti bažnyčios pinigus nuo klebono ir neužmiršta net kelis kartus priminti apie Pabaisko klebono įvykdytą didelį „nusi-kaltimą“ — grindims plauti talką, trukusią keturias valandas.

PANEVĖŽIO VYSKUPIJA

Salos

(Klebonas baudžiamas už vaikų paruošimą pirmajai komunijai):

1972 liepos mėnesį Salų klebonas kun. Petras Nykštus buvo apkaltintas, kad ruošęs vaikus pirmajai komunijai. 1972.VIII.24 kun. P. Nykštus Rokiškio rajono Vykdomojo komiteto Administracinės komisijos buvo nubaustas 50 rub. bauda. Žemiau pateikiame keletą pareiškimų, liudijančių apie mokytojų ir įvairių pareigūnų sauvalę tikinčiųjų atžvilgiu.

Kaišiadorių ir Panevėžio Vyskupijų Valdytojui
Rokiškio raj. Salų parapijos tikinčiųjų
P a r e i š k i m a s

Gerb. Valdytojau, mes, katalikai, gerai žinome ir, skaitydami tarybinę spaudą, randame parašyta, kad neteisingai užpuldinėti ir ižeidinėti žmogaus negalima. Kas taip padaro, tuos baudžia. Tarybiniai įstatymai mums, tikintiesiems, duoda visišką laisvę sąžinės ir tikėjimo dalykuose. Tai kodėl Salų mokytoja Didžgalvienė, mokyklos direktorius Augulis, Salų technikumо direktorius Steponavičius, apylinkės pirmininkė Raugalienė visai nekaltai užpuolė mūsų kleboną ir apkaltino, kad klebonas mūsų vaikus mokė bažnyčioje. Mokytoja Didžgalvienė ir apylinkės pirmininkė Raugalienė ėjo į bažnyčią žiūrėti, kokie vaikai eina bažnyčion. Mokytoja Didžgalvienė Gradecko dukterį net namo parvarė. Mokytoja jai pasakė, kad vaikams negalima eiti į bažnyčią. Ta mergaitė, išsigandusi, ir parbėgo namo, bažnyčioje paliko net knyga: bijojo prie mokytojos ją pasiimti.

Salų mokyklos direktorius Augulis, ūkio technikumо direktorius Steponavičius, apylinkės pirmininkė Raugalienė važinėjo net į namus pas vaikus, kurie eina bažnyčion. Direktorius Augulis pasiėmęs vaikus be tėvų žinios, tik esant pirmininkei ir technikumо direktoriui, liepė rašyti prieš kleboną, ir vaikai nusiėmę rašė taip, ką jiems Augulis diktavo. Kai mes, tėvai, sužinojome, kad taip mokytojai neteisingai padarė, tai vaikų paklausėm, ką jūs rašėt ir kam taip rašėt, kaip nebuvo, tada vaikai pasakė: „Nežinom — ką direktorius sakė, tą ir rašėm. Bijojom direktoriaus, kad nebartų.“ O dviem vaikam tai padavė jau net ir parašytą raštą prieš kleboną. Vaikam liepė tik pasirašyti. Tie, bijodami mokytojų, ir pasirašė. Tai kaip taip neteisingai mokytojai gali daryti? Vaikams diktuoja ir liepia rašyti jų žodžius, paskui, paėmę iš vaikų tuos raštus, padavė prieš kleboną į Rokiškio rajoną skundą, kad klebonas mūsų vaikus mokė, o rajone tiki tuo neteisingu mokytojų skundu ir kelia klebonui bylą.

Savo vaikus mes patys tėvai išmokėm visą katekizmą ir poterius, o kai vaikai išmoko, tada mes ėjom pas kleboną ir prašėm jį, kad patikrintų, paklaustų mūsų vaikus, kaip jie moka, ar jau galima juos leisti išpažinties ir prie šv. Komunijos. Jau parašėm rajonan ir Vilniaus Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui, kad mes patys tėvai kiekvienas savo vaiką išmokėm, bet mumis tėvais, kurie patys savo vaikus mokėm, netiki ir klebonui kelia bylą. Tie tėvai, kurių vaikai, mokytojams liepiant, rašė prieš kleboną, vėl antrą kartą rašė rajonan, kaip yra ir prašė mokytojus sudrausti, bet vis tiek yra tas pats.

Mokytoja Didžgalvienė net suskaičiavo, kiek bažnyčioje yra vaikų ir kiek suaugusių žmonių. Ir koks jai reikalas taip daryti ir kodėl ji kišasi prie bažnyčios? Direktorius Augulis pasakė, kad jį Didžgalvienė privertė taip daryti. Keista, kai direktorių priverčia mokytoja. O kas mokytoją Didžgalvienę privertė landžioti po bažnyčią ir bažnyčioje „tvarką“ daryti?

Jei mokytojai turi teisę eiti tikrinti, kas bažnyčioje daroma, — skaičiuoti, kiek bažnyčioje yra žmonių ir vaikų, tai, Valdytojau, gal jau ir kunigai pradės eiti mokyklon? Salų mokytojai jau eina bažnyčion ir rūpinasi mūsų vaikų religiniais reikalais. Jei kunigai negali eiti mokyklon, tai nesutinkam, kad Salų mokytojai kištųsi į mūsų sąžinės reikalus.

Gerbiamas Valdytojau, padėkite mums, katalikams tėvams, kad dėl mūsų vaikų klebonas nebūtų neteisingai apkaltintas ir nubaustas, kad mokė mūsų vaikus. Mes, tėvai, geriau žinom už mokytojus, kas išmokė mūsų vaikus. Mokytojai ir mus, tėvus, kaltina, kad neturim teisės savo vaikus vesti bažnyčion.

Jeigu, Valdytojau, šitame reikale negalite mums padėti, tai prašom pranešti, kur mes dar turim kreip-

tis. Religijų reikalų tarybos Įgaliotiniui dar kartą pareiškimą parašėm ir siųsim.

Salos, 1972.VII.27.

Vaikų tėvai: 10 parašų.

(Vaikai baudžiami už ėjimą į bažnyčią):

1973.VIII.27 dešimtis Salų parapijiečių pasiuntė panašų pareiškimą Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui K. Tumėnui. Pareiškimas baigiamas prašymu: „Prašome Jus, Įgaliotini, neleisti mokytojai Didžgalvienei ir direktoriui Auguliui užpildinėti mūsų vaikus už ėjimą į bažnyčią, ne tik bažnyčioje, bet ir mokykloje, nes vaikai bijo mokytojų, kad nebartų ir nebaustų. Kitaip negalėsime vaikų leisti į Salų mokyklą.“

Tikintieji, gindami savo vaikus nuo terorizavimo ir parapijos kleboną, parašė eilę pareiškimų rajono ir Religijų reikalų tarybos pareigūnams.

Albinas Jakūbonis Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui rašė: „Salų mokyklos direktorius, man esant darbe, žmonai sergant, atvažiavęs į namus, išsikvietė dukterį į kitą kambarį ir liepė rašyti prieš kelboną. Direktorius diktavo, o duktė rašė jo žodžius. Todėl prašau laikyti negaliojančiu, ką mano duktė parašė prieš kleboną.“

Petrulienė rašė: „Poterių ir visą katekizmą išmokiau aš pati... Mes turime teisę į vaikus, ir jie eina ten, kur mes juos vedam. Mes turime ir tikėjimo laisvę eiti į bažnyčią, bet kodėl mokytojai neleidžia, saugo, kas eina į bažnyčią? Kunigai neina į mokyklą ir nevaiko iš jos vaikų...“

Panašius skundus įvairioms įstaigoms rašė Stasys Gradeckas, Elena Matiukienė, Zosė Didžgalvienė ir kt. tikintieji. Visi jie skundėsi, kad jų vaikai yra persekiojami, kad mokytojai kišasi ne į savo sritį ir kad klebonui neteisusiai keliama byla, nes vaikus mokė jie patys, o klebonas tik egzaminavęs.

Apie tai, kaip tikintieji vyko į kun. P. Nykštaus teismą, kaip juos Rokiškio rajono vykdomojo komiteto pirmininkas išbarė, Salų tikintieji painformavo Kaišiadorių ir Panevėžio vyskupijų Valdytoją ir Religijų reikalų tarybos Įgaliotinį.

Elena Neniškaitė, gyv. Urlių kaime, rašė K. Tumėnui:

„1972 rugpiūčio 24 važiavau į Rokiškio liaudies teismą pažiūrėti, kaip Salų mokytojai teis mūsų kleboną. Kartu su manimi važiavo ir Julė Dambrauskaitė. Teisme mums pasakė, kad klebonas teisiamas rajone, bet mūsų ten neleis, — uždaras posėdis. Tai ėjom pas rajono pirmininką paklausti, už ką kleboną teisia ir kodėl liudininkų nešaukia, kodėl tiki vienais mokytojais. Pirmininkas nieko neatsakė į mūsų klausimą, tik piktai išbarė kleboną ir pasakė išeiti. Tada mes pasakėm, kad esam tikinčios ir norim žinoti, už ką mūsų kleboną teisia. Pirmininkas nieko neatsakė į mūsų klausimą, tik piktai užriko ant mūsų: „Visi chuliganai ir yra tik iš tikinčiųjų žmonių!“ Toks rajono pirmininko pasakymas mane labai skaudžiai įžeidė. Tokio skaudaus įžeidimo savo gyvenime dar negirdėjau. Nesuprantu, kodėl taip yra Salose. Galvojau, kad mokytoja Didžgalvienė ir direktorius Augulis savivaliauja, užpuldinėdami vaikus ir tuo pačiu tikinčius žmones, o čia tą patį daro ir rajono pirmininkas. Ar teisingai padarė mokytoja Didžgalvienė ir direktorius Augulis, kurie tiek daug tikinčiųjų įžeidė ir papiktino. Jie vaikšto iškelę galvas ir tikintiesiems žmonėms „garbingą“ chuligano vardą teikia. O už tą vardą mes, tikintys žmonės, ar galime pasakyti ačiū.“

Julija Dambrauskaitė savo pareiškime K. Tumėnui rašė: „Rajone pasakė, kad kleboną reikia bausti. O kas mokytoją Didžgalvienę ir direktorių Augulį nubaus?.. Įgaliotini, aš visą gyvenimą esu tikinti, net 7 metus tarnavau buožėm, ten man teko visko matyti ir

girdėti, bet buožės man tokių žodžių nepasakė, kaip pirmininkas pasakė.“

Alunta

(Sutvirtinimo sakramento teikimas atšauktas dėl „derliaus nuėmimo“):

1973 rugpiūčio 4-5 Aluntoje turėjo būti teikiamas Sutvirtinimo sakramentas. Deja, telegramomis iš Panevėžio kurijos Sutvirtinimo sakramento teikimas buvo atšauktas „dėl derliaus nuėmimo“. Telegramos buvo gautos rugpiūčio 3-4 dienomis, kai nebuvo galimybės net žmones painformuoti. Susirinko milžiniška žmonių minia. Daug buvo ir milicijos. Žmonės keiksojo valdžią už trukdymą vyskupui teikti sakramentus. Žmonės tarpusavy kalbasi, kad ir baudžios laikais buvo galima švesti sekmadienį, o prie Tarybų valdžios norima, kad per ištisus metus kaip vergai dirbtume.

Dabužiai

(Klebonas baudžiamas už vaikų religijos mokymą):

1973 vasarą net tris kartus Anykščių rajono pareigūnai tikrino, ar Dabužių klebonas kun. Serafinas Žvinys nemoko vaikų religijos tiesų. Tačiau kunigo sučiupti nepasisėkė. Anykščių rajono Vykdomojo komiteto Administracinė komisija nubaudė „vaikų žalotoją“ 50 rub. bauda, paaiškinus, kad buvęs skundas, kuriam reikia tikėti.

Traupis

(Dėl to baudžiamas ir Traupio klebonas):

Klebonui kun. Steponui Galvydžiui 1973 vasarą betikrinant vaikų žinias prieš Pirmąją Komuniją, atvyko apylinkės pirmininkas, mokyklos direktorius su

kolūkio pirmininku ir surašė aktą, kad kunigas masiškai mokas vaikus religijos. Anykščių raj. Vykdomojo komiteto administracinė komisija nubaudė kleboną 50 rub. bauda. Kun. St. Galvydis pinigus sumokėjo ir gavo iš banko kvitą — „už vaikų mokymą religijos“.

TELŠIŲ VYSKUPIJA

Klaipėda

(Klaipėdos katalikai neturės antros bažnyčios):

1973 liepos 14 Klaipėdos bažnyčią aplankė Religijų reikalų tarybos pareigūnas Tarasovas, lydimas įgaliotinio K. Tumėno, Klaipėdos miesto Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojo Ruginio ir saugumo pareigūno. (Žr. LKB Kronika Nr. 7.) Klaipėdos katalikai, sužinoję, kad Tarasovas išsireiškęs, esą Klaipėdos bažnyčia nemažesnė už Maskvos katalikų bažnyčią ir jos pilnai pakanka tikinčiųjų poreikiams, labai pasipiktino. Klaipėdos parapijoje yra apie 6000 katalikų. Kasmet pirmajai komunijai ruošiasi apie 800-900 vaikų! Tkintieji turi tilpti 288 m² bažnyčioje, kuri net šventoriaus neturi. Švenčių ir atlaidų metu, lyjant ir šalant, tikintieji turi stovėti gatvėje, nes į bažnyčią daugeliui patekti neįmanoma. Kai Klaipėdos parapijos klebonas Tarasovui priminė, jog, nugriovus į bažnyčios galą besireminacius sandėliukus, pačią bažnyčią būtų galima prailginti, šis atsakė: „Pamatysime vėliau.“

Tarybinė spauda rašo, kad Klaipėdos miestas plečiasi, statomi nauji kvartalai, gerėja žmonių buitinės gyvenimo sąlygos. Tik tikintieji laukia ir nesulaukia, kada valdžia atsižvelgs į jų sunkią būklę ir grąžins neteisėtai užgrobtą Marijos Taikos Karalienės šventovę.

Ar gali Lietuvos tikintieji gerbti tokią valdžią, kuri Taikos Karalienės garbei pašvęstą šventovę išniekino, o jos statytoją J. E. vysk. L. Povilonį propagandiniais sumetimais siūnčia į taikos šalininkų kongresą Maskvoje?

(Baudžia už devocionalijų pardavinėjimą):

1973 spalio mėn. Klaipėdos gyventoja Augustinavičienė buvo sulaikyta ir nuvesta į miliciją už devocionalijų pardavinėjimą prie bažnyčios durų. Liaudies teismas paskyrė Augustinavičienei 20 rub. baudą, o devocionalijas konfiskavo.

1973 pradžioje valdžios pareigūnai buvo įsakę Klaipėdos klebonui vyti nuo šventoriaus visas devocionalijų pardavėjas. Milicijai, draugovininkams ne patogu prie bažnyčios areštuoti prekiaujančias devocionalijomis.

Tai šitokia tikėjimo „laisvė“, kur tikintiesiems nusipirkti rožančių, maldaknygių, medalikėlių?...

Klaipėdos V vidurinės mokyklos istorijos mokytojas Mažeika labai tyčiojosi iš religijos ir bažnyčią lankančių moksleivių.

Artėjant 1973 metų Velykoms, mokyt. Mažeika gąsdino IV-F klasės mokinius: „Nemėginkite nė per Velykas eiti į bažnyčią, nes aš nueisiu patikrinti. Jei kuriuos pamatysiu bažnyčioje, atsiminkite — tiems iš istorijos parašysiu dvejetą.“

Kašučiai

(Draudžiama mirusį draugą palydėti į kapus):

1973 rugsėjo mėn. mirė Kašučių aštuonmetės mokyklos (Kretingos raj.) IV klasės mokinys Andrijauskas. Religingi tėvai savo sūnų laidojo su religinėmis apeigomis. Mokyklos direktorius Povilaitis uždraudė mokiniams savo draugą palydėti į kapus.

— Kur dalyvauja bažnyčia, ten mums ne vieta, — pareiškė direktorius.

Mokiniai, išgirdė gedulingą laidovių muziką, per visą pamoką verkė, bet iš klasės išeiti negalėjo.

Direktorius Povilaitis, pamatęs kurį nors mokinį Darbėnuose, kur yra bažnyčia, užsipuola: „Jau bažnyčioje buvai, išsigimėli.“ Įtartuosius direktorius bara klasėje, mažina pažymius.

Povilaitis jau aštuoneri metai „vadovauja“ Kašūčių aštuonmetei mokyklai. Viena buvusi mokinė pasakoja, kaip direktorius versdavo įsirašyti į komjaunimą. Pamokos metu, būdavo, direktorius užsipuola kurį nors mokinį ir klausia: „Stosi į komjaunimą?“ Mokiniui atsisakius, direktorius griebia mokinio ranką ir trenkia į suolą. Kai kam net krumplius sukrūvindavo. Po vienos egzekucijos mokiniai parašė skundą Švietimo ministerijai. Atvažiavusi komisija neva tikrino faktus, tačiau direktorius ir toliau terorizuoja tikinčius moksleivius.

Šniaukštai

(Muša už nesirašymą į pionierius):

1970 metais Šniaukštų aštuonmetės mokyklos pionierių vadovė Domarkienė, pasilikusi po pamokų IV klasės mokinius, vertė juos rašyti į pionierius. Nenorinčius stoti mokytoja „auklėjo“ — mušė su liniuote per rankas. Daugiausia gavo du mokiniai: Lūžas ir Veserytė. Mokytoja jiems iki kraujo apdaužė rankas. Šių mokinių tėvai paklausė mokytoją Domarkienę, kas jai davė teisę mušti vaikus ir prievarta rašyti į pionierius? Nuraudusi mokytoja aiškinosi, kad visi gabūs mokiniai turi įsirašyti į pionierius. Griežtomis priemonėmis ji norėjusi palaužti mokinių užsispyrimą. Tėvai pagrasė, kad neleisią savo vaikų į mokyklą, jei bus naudojamos šitokios „auklėjimo“ priemonės.

Šilutė

(Mokiniai netiki, kad nėra Dievo):

1970 m. Šilutės aštuonmetės mokytoja Arlauskienė VI kl. mokiniams ilgai įrodinėjo, kad Dievo nėra ir į jį tiki tik tamsuoliai. „Sušukime chorą visi tris kartus: 'Nėra Dievo'“ — organizavo mokytoja. Deja, garsiai šaukė tik Arlauskienė, kuriai pritarė keli nedrąsūs balseliai.

Vienas VII klasės mokinys pasakoja, kad tuo metu jis apie Dievą nieko nežinojęs, nes jo tėvelis buvęs aršus ateistas.

— Dabar, kai susipažinau su tikėjimo tiesomis, drąsiai sužukčiau: „Mokytoja, jūs klystate — yra Dievas!“ — kalbėjo berniukas.

Kuršėnai

(Anketa dėl religijos praktikavimo):

1973.X.19 Kuršėnų vidurinėje mokykloje VIII kl. moksleiviams buvo pateikta anketa su klausimais:

1. Ar jūsų tėvai religingi?
2. Ar tėvai verčia atlikinėti religines apeigas?
3. Ar jūs alikinėjate religines apeigas (lankote bažnyčią, meldžiatės, švenčiate)?
4. Ar nekyla dar abejonių, kad mūsų gyvenimą tvarko antgamtinės jėgos?
5. Ar save laikote tikinčiu religinėmis dogmomis ar netikinčiu?
6. Ar esate įsitikinęs, kad religiniai prietarai yra žalingi, kad reikia vesti aiškinamąjį darbą, skiepyti žmonėms ateistinę pasaulėžiūrą?
7. Ar jums teko aiškinti apie religinį priešiskumą moksle? Kaip sekėsi? Ar turite tam žinių?
8. Ar skaitėte mokslinę - ateistinę literatūrą ir koks atminimas išliko?

9. Ar jūs manote, kad religiniai prietarai savaime išnyks, kad niekas nesidomės šiais klausimais?

VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA

Šakiai

(Trukdė mokiniams dalyvauti altorių pašventinime):

1973 rugsėjo 23 Religijų reikalų tarybos įgaliojimas K. Tumėnas leido J. E. vysk. L. Poviloniui pašventinti naujai pastatytus penkis Šakių bažnyčios altorius.

Sužinoję apie vyskupo atvykimą, Šakių rajono valdžios pareigūnai svarstė, kaip sutrukdyti šią iškilmę. Jiems ypatingai rūpėjo, kad iškilmėse nedalyvautų moksleiviai. Buvo sutarta, kai Šakiuose lankysis vyskupas, moksleivius kuo nors užimti. Vienur buvo paskelbta miškininko diena, kitose mokyklose organizuoti turistiniai žygiai ir t.t. Mokiniams buvo griežtai įsakyta susirinkti sekmadienį į mokyklą ir dalyvauti ruošiamuose užsiėmimuose.

Sąmoningesnieji mokiniai suprato ruošiamų išvykų tikrąją tikslą ir į mokyklą nesusirinko. Susirinko tik apie pusė moksleivių. „Neklusnieji“ privalėjo pristatyti tėvų raštišką pasiaiškinimą, kitiems buvo grasinama po pamokų išvežti darbams į kolūkius. Mokytojai liepė pasiimti maisto: „Laikysime iki tamsos!“

Žmonės juokėsi, kad Šakių ateistai, pabūgę vyskupo, išbėgo į miškus.

Skriaudžiai

(Mokinių apklausinėjimas dėl giedojimo chore):

1973 rugsėjo mėn. Skriaudžių aštuonmetės mokyklos direktorė Albina Rinkauskienė pamokų metu iškvietė į mokytojų kambarį mokinius, giedojusius bažnyčios chore.

— Vaikai, parašykite, kas suorganizavo vaikų chorą, kur ir kada daromos repeticijos? Rašykite gražiai, nes jūsų raštą kai kas skaitys. Rašykite teisybę, nes, jei meluosite, iškviėsiu miliciją. Kvarkiat kaip varnos ant vargonų, — verčiau tuo laiku pažiūrėtumėte televizijos, — kalbėjo direktorė.

Paskui direktorė kreipėsi į VIII kl. mokinę Rasą Orintaitę:

— Tu, Rasa, esi davatka. Kai bažnyčioje atlaidai, tai ir lakstai, kaip praskydėlė su gėlėmis ir manęs išsilenki.

— Kodėlėjai giedoti, Nijolyte? — piktai kreipėsi direktorė į N. Griciutę. — Kokią didelę gėdą padarei mokyklai. Už tai gausi blogą charakteristiką. Sakyk, kas kvietė giedoti?

— Mama, — atsakė Nijolė.

Ant lapelių vieni vaikai parašė, kad jiems liepė giedoti mama, kiti — tėtė, o dar kiti — prisijungė prie draugų. Dvi mergaitės, išsigandusios milicijos, parašė, kad vaikus organizavo vargoninkė. Direktorė, užsėdariusi kambarėje Danutę Naujokaite, gąsdino, sakydama, jog jos tėvams būsia labai blogai, jei nepasakysianti, kas mokė ir kiek buvo vaikų. Dabar ši mergaitė į mokyklą neina, nes vaikai iš jos piktai juokiasi.

Direktorės vyras, Viktoras Rinkauskas, yra Skriaudžių kolūkio pirmininkas. Sekmadieniais jis ateina į paštą ir žiūri, kas eina į bažnyčią. Po to, nepraleidžia progos pajuokti, ypač jaunesnius. Kamantinėja žmonės ir piktai replikuoja. Kolūkiečiai dejuoja, sakydami, kad Rinkauskui daugiau rūpi tikinčiuosius niekinti, negu kolūkiui vadovauti. Kolūkio pirmininkas labiau palaiko menkos moralės žmones ir į jų nesąžiningą darbą žiūri pro pirštus. O vis dėlto turėtų neužmiršti, kad jo kolūkyje tikinčiųjų yra absoliuti dauguma.

Rugsėjo 28 Kazė Kairiūkštienė aplankė mokyklos direktorę.

— Kodėl ir už ką jūs mano vaikus gąsdinate milicija? — klausė moteris. — Viena mergaitė šoka iš miego ir šaukia: „Milicija, milicija!“ Vešiu pas gydytoją. Ką jie blogo padarė, kad juos kamantinėjate ir gąsdinate?

— Tu išverstaskūre, žulike, — šaukė perpykusi direktorė, išvadindama Kairiūkštienę bauriausiais vardais.

Tada moteris paklausė vaikų:

— Vaikai, ar direktorė grasino milicija?

Drąsesnieji patvirtino, kiti sakėsi nenugirdę.

Bauginimais direktorė sužinojo pavardes vaikų, kurie vasarą ėjo pirmosios komunijos. Ne tik Skriaudžių kolūkių, bet ir Leskavos. Rugsėjo 28 direktorė su visais vaikų „raštais“ išvažiavo į Prienus. Ateistų susirinkime ji referavo apie Skriaudžiuose įvykdytą „nusikaltimą“. Dalyviai svarstė, kaip nubausti vaikų „žalotojus“.

Netrukus prasidėjo vaikų tėvų tardymai, kas sukėlė dar didesnę žmonių pasipiktinimą „raudonomis davatkomis“. Taip žmonės vadina fanatiškus ateistus.

Kybartai

(Visi vaikai turi būti spaliukai):

Kybartų vidurinėje mokykloje prieš spalio revoliucijos dienas buvo norima padidinti spaliukų skaičių. Dalis mokinių ir tėvų tam priešinosi. Zitos Menčinskaitės motina įdavė savo dukrai nunešti į mokyklą raštelį, kuriame nurodoma neįrašyti Zitos į spaliukus. I klasės auklėtoja, į nieką neatsišvelgdama, visą klasę surašė į spaliukus. Neklusniems net ženkliukus nupirko. Dalis mokinių grįžo iš mokyklos verkdami. Bai-

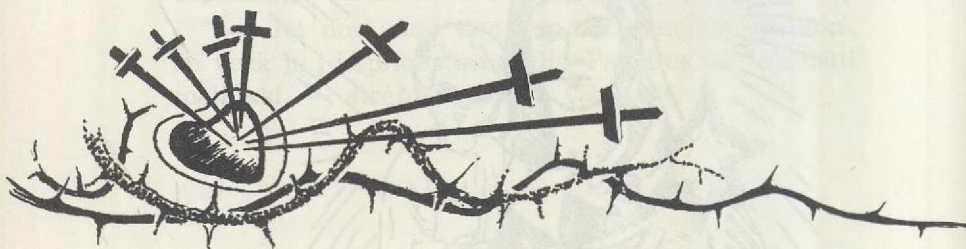
lesnieji tēvai tylējo. Jurienytēs motina kreipēsi ī Čēsniēņ, reikalaudama išbraukti dukreļē iš spalīukų.

— Jei nori, kad tamstos dukra nebūtų spalīukė, tai vežk ją ī kapitalistines šalis. Pas mus visi turi būti spalīukai, — atrēžē auklētoja Čēsniēnē.

* * *



Nr. 9



- Laisvė mirti
- Komjaunimo suvažiavimas
- Gromyko pas popiežių
- Kratų audra
- Tardymai
- A. Terlecko teismas
- Žinios iš vyskupijų

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Perskaitęs duok kitam!

Eina nuo 1972 metų!

LAISVĖ MIRTI

Rajoniniai laikraščiai gruodžio - sausio mėn. perspausdino patarėjo prie LTSR Ministrų Tarybos Prano Mišučio straipsnį „Tarybinis įstatymas ir religija“. Savaitraštis „Kalba Vilnius“ patalpino platų P. Mišučio straipsnį „Bažnyčia ir religingumas mūsų dienomis“ (1974, Nr. 5). Radijo „Akiratis“ laidų metu Ministrų Tarybos patarėjas įtikinėjo liaudį, kad tarybiniai įstatymai religinių kultų atžvilgiu labai humaniški.

Kodėl taip sukruto ateistinė propaganda?

„Mūsų pareiga demaskuoti reakcinės užsienio propagandos ir vietinių reakcionierių mėginimus juodinti tarybinę tikrovę, iškraipyti padėtį“¹ — rašo Mišutis. Bedieviška propaganda, žūt būt, nori įtikinti, kad „Mūsų įstatymai dėl religinių kultų demokratiški.“¹

(Tokia Bažnyčios „laisvė“):

Panagrinėkime, ką Mišutis pasakė apie Bažnyčios „laisvę“ ir ką nutylėjo.

„Kunigams draudžiama mokyti vaikus katekizmo, panaudoti nepilnamečius religinėms apeigoms, kištis į pasaulietinius tikinčiųjų reikalus, kalėdoti, organizuoti įvairias grupes, susirinkimus, grupinius pokalbius, ekskursijas ir kt. sueigas. Kunigas neturi

1 P. Mišutis „Tarybinis įstatymas ir religija“.

teisės tvarkyti ūkinių finansinių reikalų, atlikti apeigas po atviru dangumi (ir laidotuvių procesijas su religine atributika, kryžių šventinimą be atitinkamo leidimo, išskyrus šventoriuje ir kapuose), panaudoti pamokslus ne religinei propagandai (pvz., paraginti tėvus religingai auklėti vaikus — **Red. pastaba**), kištis į kapų tvarkymo reikalus.“¹

Gerbtume P. Mišutį ir kuriuos jis atstovauja, jei būtų padaręs šitokią išvadą: „Dvasininkai ir tikintieji turi visas sąlygas, gali pasinaudoti pilna laisve **numirti!**“

Ką daro kunigai dabartinėmis „laisvės“ sąlygomis? „Pastaruoju metu, — aiškina P. Mišutis, — dauguma kunigų yra daugiau ar mažiau lojalūs Tarybų valdžiai... Kai kurie dvasininkai šiandien patys yra gana pasyvūs ir į savo pareigas žiūri formaliai“...

(Kaip Lietuvos tikintieji vertina „lojalius“ kunigus):

Iš tikrųjų yra „lojalių“ kunigų. Vienus iš jų Lietuvos tikintieji vertina, kaip Bažnyčios ir Tautos išdavikus. Jų labai nedaug. J. Aničas straipsnyje „Kovoje prieš klastingą melą“ („Gimtas kraštas“, 1973.III.5 ir 13) paminėjo keletą Lietuvos dvasiškių, viešai pasisakiusių, jog Lietuvoje esanti Bažnyčios laisvė. Teko girdėti, kaip katalikas, skaitydamas šį straipsnį, giliai atsiduso ir pasakė: „Viešpatie, pasigailėk!“ Besiteisinantiems, kad tarybinė spauda kunigų pasisakymus klastojanti, tikintieji atsako: „Jei bedieviška propaganda jums priskiria nepasakytas mintis, atšaukite jas bent privačiuose pokalbiuose ir atsisakykite nuo interviu.“

(Ką daro tikrieji kunigai):

„Dar nemažai yra tokių dvasininkų, — rašo Mišutis — kurie aktyviai kovoja už Bažnyčios įtakos žmo-

nėms išsaugojimą... Kai kurie kulto tarnai neapsiri-
boja įstatymų jiems numatyta religine veikla, o ki-
šasi į visuomeninį gyvenimą, skiepija žmonėms bur-
žuazinio nacionalizmo idėjas, skelbia išsigalvotą teigi-
nį, jog ateizmas padedąs nutautinti lietuvius, kursto
nepasitikėjimą tarybine santvarka, skleidžia įvairius
prasimanymus...² Religinėms apeigoms patarnauti vis
dar naudojami nepilnamečiai. Yra atskirų organizuoto
vaikų katekizavimo atvejų... Nelojalūs kunigai kai
kur suaktyvino savo veiklą. Jie neigiamai veikia lo-
jalius kunigus, aktyvina klerikaličius elementus, nele-
galius vienuolynus, skatina skundų ir pareiškimų ra-
šymą, siekia, kad būtų pakeisti įstatymai dėl religinių
kultų, kovoja dėl vadinamos „visiškos laisvės“. Reak-
ciniai kunigai mėgina kelti triukšmą apie tariamai
vergišką bažnyčios padėtį, ardo normalius bažnyčios
santykius su valstybe.“¹

Tarybinė spauda niekina vadinamus „reakcionie-
rius“ ir jiems grasina. Varėnos rajono laikraštis „Rau-
donoji vėliava“ rašo apie Valkininkų kleboną kun. Al-
gimantą Keiną (kunigu išvestas 1962 m.): „Per keletą
metų, taip pat be parapijos žinios, klebonas nupirko
bažnyčios remontui įvairių statybinių medžiagų dau-
giau kaip už dvidešimt tūkstančių rublių... Itraukia į
religinių apeigų atlikimą vaikus, grasina tikintiesiems,
atšalantiems nuo bažnyčios, pažeidinėja nustatytą re-
liginių apeigų atlikimo tvarką ir t.t., ir pan. Tai ne
atsitiktinė klaida, o dėsningas tamsybininko kelias.
Šito, kartojame, pakęsti negalima.“ (1974.I.10).

(Vienuolynai tebeegzistuoja):

P. Mišutis užsiminė apie nelegalius vienuolynus.
Keista, per visą pokario laikotarpį ateistai tylėjo, tarsi
vienuolynų Lietuvoje visiškai nebūtų. O jie buvo ir
tebeegzistuoja. Vienuolynų laimė, kad jie — pogrind-

dyje, todėl tarybinė valdžia mažai gali kontroliuoti jų veikimą ir kandidatai nepatiria to vargo, kokį tenka iškentėti stojantiems į Kunigų seminariją. Pašaukimų skaičius į vienuolynus ne mažėja, o didėja. Kaip ypatingą nuopelną vienuolynams reikia priskirti vaikų katekizaciją ir darbą su jaunimu. Gaila, kad per mažai rūpinamasi religine lietratūra pasauliečiams katalikams. Valdžios susirūpinimas vienuolynais yra geras ženklas, rodo, kad jie ne be reikalo egzistuoja.

(Kas tie klerikaliniai elementai):

Kas tie vadinami „klerikaliniai elementai“, apie kuriuos užsimena P. Mišutis?

Tai tikintieji, kuriems gyvai rūpi Bažnyčios gyvenimas ir jos ateitis. Ne paslaptis, kad beveik visos maldaknygės, katekizmai, religinė literatūra yra pagaminta šių „klerikaliųjų elementų“ ypač sunkiomis ir pavojingomis sąlygomis. Už tai jiems garbė! Mišutis grasina: „Dabar dar yra tokių dvasininkų, itin 'veiklių' tikinčiųjų, kurie pažeidinėja įstatymus. Su jais kita šneka. Nuolaidžiauti tokiems negalima, ir niekas jiems nenuolaidžiaus.“²

„Tenkinant kunigų ir tikinčiųjų poreikius, išleista „Apeigynas“, „Maldynas“, „Vatikano susirinkimo nutarimai“, „Šventasis raštas“ ir kita būtiniausia literatūra,“ — toliau dėsto propagandistas.

Jei tikėti P. Mišučiui, tai Lietuvoje Pirmąją Komuniją 1972 metais priėmė 20 tūkstančių vaikų. Kiek tada vaikų Pirmąją Komuniją priėmė nuo 1945 metų? O kiek jiems buvo išleista maldaknygių? Vos kelios negausios laidos. Kokiu vadovėliu galėjo pasinaudoti tie šimtai tūkstančių vaikų, ruošdamiesi Pirmajai Komunijai, jei „pati demokratiškiausia pasaulyje val-

2 P. Mišutis „Bažnyčia ir religingumas mūsų dienomis“.

džia“ iki šiol nėra davusi leidimo išleisti nors vieną katalikų katekizmo laidą? O tie, kurie nori pasitarnauti tikintiesiems, buvo kankinami ir tebekenčia kalėjimuose! Belieka pacituoti įprastą tarybinę šneką: „Vienas iš nuostabiausių tarybinės demokratijos triumfo mūsų šalyje pasireiškimų — tvirta teisė į sąžinės laisvę“ („Agitator“, 1973, Nr. 21).

(Ar tikrai neniekinamos uždarytos bažnyčios):

„Tikinčiųjų mažėjimas nulėmė ir tai, — dėsto P. Mišutis, — kad kai kurios religinės bendruomenės, ypač miestuose, buvo sustambintos... niekas „neniekiną“ užsidariusių bažnyčių“.²

Ar buvo sumažėjęs tikinčiųjų skaičius, kai tarybinė valdžia uždarė Vilniaus Katedrą, Kauno Soborą, Klaipėdos Taikos Karalienės šventovę ir daugelį kitų bažnyčių? Ar galima labiau išniekinti bažnyčias, kaip padarė tarybinė valdžia, daugelį jų paversdama sandėliais, sporto salėmis, kino teatrais, ateistiniais muziejais?

(Kiek ruošiasi pirmajai komunijai):

„1972 metais pirmą komuniją priėmė apie 20 tūkstančių vaikų, nors I-IV klasėse jų mokėsi daugiau kaip ketvirtis milijono.“² Čia Mišutis pasakė netiesą. 1972-73 m. m. pirmosiose keturiose klasėse mokėsi maždaug 57.000 vaikų (žr. „Lietuvos TSR gyventojai“, V, 1973, p. 175), t.y. mažiau kaip ketvirtis milijono. Be to, kasmet Pirmajai Komunijai ruošiasi tik vienerių metų vaikai. 12% vaikų Lietuvoje yra nekatalikai: rusai, žydai, latviai ir kt. Pirmajai komunijai kasmet turėtų ruoštis apie 50 tūkstančių vaikų. Faktiškai jų ruošiasi ne mažiau kaip 44 tūkstančiai. P. Mišučio skaičius 20 tūkstančių yra visiškai netikslus, nes valdžia pradėjo reikalauti iš kunigų besiruošiančių

Pirmajai Komunijai vaikų skaičiaus tik nuo 1973 metų. Tačiau ir ateityje valdžios statistikos bus klaidingos, nes dalis kunigų nepateikia jokių žinių apie katechizuojamus vaikus, o kiti kunigai, kad „ateistams neskaudėtų širdies“, pateikia tokias žinias, kokių ateistinė valdžia pageidauja.

„Stebėjimai rodo, kad iš 350 tūkstančių aukštesniųjų klasių moksleivių tiki vienas kitas procentas,“ pasakoja Mišutis.

Tai irgi netiesa. Pavyzdžiui, 1974 sausio mėn. Lazdijų vidurinės mokyklos X-A klasėje moksleiviams buvo išdalyta anketa su klausimais: Ar tiki Dievą? Ar eini į bažnyčią? ir t.t. Iš 20 komjaunuolių 16 parašė tikį Dievą. Labiausiai niršo mokyklos komjaunimo sekretorė mokytoja Malinauskienė. Buvo sušauktas atviras komjaunimo susirinkimas. Mokytoja Malinauskienė atvirą moksleivių pasisakymą komentavo kaip mokyklos gėdą. Švietimo skyriaus atstovas irgi kalbėjo, kad, esą, nesvarbu, ką galvojate, bet reikėjo parašyti „kaip reikia“. Ta proga vienas dešimtokas taip kalbėjo: „Verčiate mus stoti į komjaunimą. Sakote, kad apie įstojimą tėvams galima nesakyti, net į bažnyčią galima nueiti. Net dabar buvo patarta, kad galima vienaip galvoti, o kitaip parašyti. Kaip tai suprasti?“

1973 lapkričio mėn. Raudondvario vidurinės mokyklos X klasėje, mokytojai pradėjus kalbėti apie besistartinančią komjaunimo šventę, visa klasė pradėjo kvatoti. Už tai dviem moksleiviams buvo sumažintas elgesys. Kai šios klasės moksleivius paklausė: „Kurie einate į bažnyčią?“ — pakilo visas miškas rankų.

Ko verta P. Mišučio statistika?

„Niekas nepersekioja bažnyčios, — rašo jis. — Baudžiami buvo tik tie dvasininkai, kurie, stengdamiesi atkurti buržuazinę santvarką, idėjinį ginklą pakeitė į šaunamąjį.“²

Idomu, ar tiki pats Mišutis tuo, ką rašo? 1944 - 62 vien iš mažiausios Lietuvoje Kaišiadorių vyskupijos buvo nuteista kalėti 41 kunigas. Dauguma jų, savo gyvenime neturėję ginklo rankose, gavo po 10 metų, o kai kurie net po 25 metus. Pavyzdžiui, prel. J. Matulaitis - Labukas (dabartinis Kauno Arkivyskupijos ir Vilkaviškio Vyskupijos Apaštališkasis Administratorius) 1945 metais už pamokslų sakymą gavo 10 metų, nors, eidamas generalvikaro pareigas, pamokslų nesakydavo. Po Stalino mirties dauguma kunigų buvo reabilituoti. Nejaugi Mišutis ir to nežino?

„Kas nori tikėti ir savaip garbinti Dievą, alikti apeigas, turi visas galimybes ir sąlygas tai daryti,“ — aiškina P. Mišutis.

Norėdami atitraukti nuo religinių praktikų, ateistai dažnai nesiskaito su priemonėmis. Štai keletas pavyzdžių iš dabartinės ir netolimos praeities.

(Ižūlūs trukdymai):

1972 Verbų sekmadienį žmonių minios užplūdo Kauno Katedrą ir šventorių. Prasidėjus pamaldoms, priešais Katedros pastatą vaikų - jaunimo klubo „Žilvinas“ darbuotojai atidarė langus, duris ir garsiai ėmė transliuoti estradinę šokių muziką, o klubo balkone šokių dalyviai kėlė triukšmą. Šventoriuje susirinkusiems žmonėms dalyvauti pamaldose buvo neįmanoma.

Kiekvieneriais metais Verbų sekmadienį tikintieji eina į Kauno Katedrą turėdavo galimybę išigyti šventoriuje verbą. Vaikai iš miško atnešdavo kadugių šakelių, karklų pumpurėlių, smilgų. Žmonės buvo dėkingi verbų platintojams. 1973 metais ateistai pasiryžo Verbų šventės iškilmę sudrumsti. Prasidėjus pamaldoms, prie katedros pasirodė milicija ir pradėjo gaudyti verbų platintojus. Kai kurie buvo areštuoti ir nuvežti į miliciją. Per Atvelykį milicija vėl pasirodė

prie Katedros ir pradėjo gaudyti devocionalių parduėjas. Milicija nepagailėjo ir vienos luošos senutės — ir ją, išikėlusi į mašiną, nugabeno į skyrių.

Chruščiovo eros metais Žiežmariuose valdžia buvo įrengusi prie pat bažnyčios radijo ruporą. Kelerius metus tikintieji bažnyčioje kentėjo garsiakalbio keliamą aliarmą, melstis buvo sunku. Klebono ir tikinčiųjų prašymų toliau nukelti garsiakalbį niekas nepaisė. . .

1969 liepos pirmąjį sekmadienį šių eilučių autoriui teko dalyvauti Žemaičių Kalvarijos atlaiduose. Iš visos Lietuvos suplaukė maldininkai, meldėsi bažnyčioje ir šventoriuje. Kai bažnyčios varpelis davė ženklą, kad prasideda suma, tuo momentu greta šventoriaus sporto aikštėje švilpukas davė ženklą, kad prasideda sporto rungtynės. Būrelis pusnuogių paauglių žaidė, šūkavo, triukšmavo. Šventoriuje buvo sunku melstis. Žmonės piktinosi ateistų specialiai suorganizuotu pamaldų trukdymu. Paprastai į tokius ateistų renginius ar varžybas dalyviai yra prievarta, grasi nimais suvaromi. Savanorių tokiomis progomis atsiranda nedaug.

Prieš keletą metų Vilkijos ateistai tarėsi, kaip per šv. Onos atlaidus atitraukti nuo bažnyčios didžiules žmonių minias. Nutarta sumos metu kultūros namuose suruošti įdomų spektaklį. 12 val. salėje sėdėjo tik vienas žiūrovas — kultūros namų sargė. Ateistams spektaklį teko atidėti.

1973 liepos 22 važiuojame per Dzūkiją. Laukuose niekur nesimatė dirbančių žmonių. Tik Leipalingio parapijoje matėme daug žmonių prie darbo. Paaiškėjo, kad Laipalingyje buvo švenčiami didieji šv. Onos atlaidai, ir kolūkiečiai buvo varomi į darbą.

Kas sekmadienį dirba, tam valdžia dvigubai moka.

Kitą sekmadienį, liepos 29, Veisiejuose vyskupas teikė Sutvirtinimo sakramentą. Ten žmonės vėl buvo verčiami dirbti.

1960 metų vasarą teko lankytis Anykščių rajone, Vaižganto tėviškėje. Kolūkiečiai su dideliu kartėliu skundėsi, kad jie sulaukę negirdėtai sunkios baudžiamos — negalį net sekmadieniais pailsėti. Jei atlaidų metu nenuvyksi į darbą, kolūkio pirmininkas nubraukia dalį darbadienių...

Atlaidų metu praktikuojama pastoti kelius. Važiuoją sunkvežimiais arba arkliais grąžinami atgal. Kartais ateistai būna labai „išradingi“. Taigi, 1963 metais Rumšiškėse važiuojantieji į Švč. Marijos Gimimo atlaidus keliuose atsimušę į barjerus. Budintieji pareigūnai žmonėms paaiškino, kad įvažiavimas uždraustas dėl snukio-nagų ligos. Važiuojančius arkliais grąžino atgal. Visi nustebo — iki atlaidų apie šią ligą niekas nieko negirdėjo. Dar labiau nustebo, kai po pamaldų pamatė barjerus nuimtus — atseit, snukio-nagų ligos epidemija praėjo. Be to, tą dieną Rumšiškių bažnyčioje buvo uždrausta giedoti sumą ir eiti procesiją. Žmonės šaipėsi: „Gal ir giedojimas platina snukio - nagų ligą?“

1963 metais Šiluvoje per Švč. Mergelės Marijos Gimimo atlaidus minios žmonių buvo užgulusios klausykla, o valdžia leido klebonui pasikviesti tik kelis kunigus...

Bene įdomiausiai P. Mišutis kalba apie šventų vietų lankymą — esą, kasmet tikinčiųjų į jas vis mažiau atsilanko. Pavyzdžiui, Šiluvoje 1972 — tik apie 1300. Iš tikrųjų, vien Šiluvos bažnyčioje trigubai sutilptų. Kas lankėsi 1973 per Šilinių atlaidus, tas buvo liudininkas, kad per kiekvienas šv. Mišias Šiluvos bažnyčia buvo pilnutėlė žmonių. Sekmadienį mašinos užtvindė ne tik Šiluvos miestelį, bet ir jos apylinkes. Autoinspektoriai jų vieną dieną suskaičiavo apie tūkstantį.

„Veprių Kalvarijas 1972 m. aplankė vos tūkstantis. Vilniaus Kalvarijos jau nebelankomos, — džiūgauja

P. Mišutis, — nors prieš keliolika metų sutraukdavo dešimtis tūkstančių tikinčiųjų.“²

Ypatingai fanatiškai ateistai trukdydavo tikintiems nuvykti į Vilniaus Kalvarijas. 1961 metais teko būti tokių trukdymų liudininku. Sekminių rytą taksistai garaže pamatė skelbimus, draudžiančius važiuoti keliu link Kalvarijų. Mūsų prašomas taksistas kategoriškai atsisakė važiuoti į Kalvarijas, nes milicija gaudanti vairuotojus ir atiminėjanti vairuotojo pažymėjimus. Mūsų taksistas pasiūlė vykti keleiviams per Antakalnį ir ties Valakumpiais valtimi persikelti per Nerį. Deja, atvykę į Valakumpius, per Nerį persikelti negalėjome, nes čia budinti milicija neleido. Vietiniai Valakumpių gyventojai stengėsi maldininkams padėti. Jie pamokė mus eiti pakrančių krūmais Nemėnėnės link. Ten milicijos nesą. Tačiau ir čia, persikėlus per Nerį, valtininką užpuolė draugovininkai ir prigrasino, kad daugiau nebekeltų.

(Susprogdintos ir išgriautos Vilniaus ir Veprių kalvarijos):

Trukdymo priemonės pasirodė neefektyvios. Tikintieji pėsčiomis būriais plaukė į Vilniaus Kalvarijas. Panerio miškai skambėjo giesmėmis ir litanijomis. 1962 m. ateistai, pasitelkę kariuomenę, išsprogdino Vilniaus Kalvarijų koplytėles, o griuvėsius tą pačią naktį išvežė. Vietas, kur stovėjo koplytėlės, užpylė žemėmis ir išlygino. Nuo tada šventos vietos lankymas tikrai sumažėjo, bet neišnyko. Sekminėse renkasi maldininkai iš įvairių Lietuvos kampelių ir meldamiesi eina 7 kilometrus tais takeliais, kur stovėjo Kalvarijos koplytėlės. Kažkieno pamaldžios rankos koplytėlių vietose iš akmenėlių išdėsto kryžius ir papuošia gėlėmis.

Veprių Kalvarijas (Ukmergės rajonas) ateistai taip pat sunaikino, tačiau maldininkų minios per Sekmines tebeplaukia į sugriautų koplytėlių vietas.

Buvo bandyta sugriauti ir Žemaičių Kalvarijos koplytėles. Net paveikslai jau buvo nukabinti. Tačiau žemaičiai ėmė rinktis pulkais ir keliolika dienų ėjo sargybą, pasiryžę iki paskutiniųjų ginti šventą vietą. Taip ir liko Žemaičių Kalvarijos koplytėlės nesugriautos.

Baigiant trumpas pastabas apie P. Mišučio straipsnius ir kalbas, tenka pridurti, kad šie straipsniai ir kalbos tikrovėje yra ne jo, o partijos balsas, klaidinąs nekritiškus protus.

* * *

KOMJAUNIMO SUVAŽIAVIMAS

1974 vasario viduryje Vilniuje vyko Lietuvos komjaunimo XVIII suvažiavimas, ypatingą dėmesį skyręs komunistiniam Lietuvos jaunimo auklėjimui. Lietuvos LKJS CK pirmasis sekretorius V. Baltrūnas gyrėsi pasiektais rezultatais, auklėjant jaunimą patriotizmo ir internacionalizmo dvasia. Anot jo, gerų rezultatų davęs sąjunginis komjaunimo žygis tarybinės liaudies revoliucinės, kovų ir darbo šlovės vietomis. Per 3 metus žygio dalyviai atidengė apie 150 paminklinių obeliskų, memorialinių lentų, įrengė 678 muziejus, kovinės šlovės kambarius ir kampelius. Ateityje komjaunimas ir pionierių organizacija ypatingai privalo ugdyti jaunimo ištikimybę ir pagarbą **daugianacionalinei Tėvynei**.

(Smerkiamas vadinamas nacionalizmas):

LKP CK sekretorius A. Barkauskas kalbėjo: „Kiekviename kolektyve reikia planuoti internacionalinio ir patriotinio auklėjimo darbą, sumaniau ir išradinčiau panaudoti kariniam - patriotiniam auklėjimui revoliucinio judėjimo, Didžiojo Tėvynės karo didvyriš-

kumo pavyzdžius, muziejų ekspozicijas, parodas, rengti susitikimus su Tarybinės Armijos kariais, veteranais, buvusiais pagrindininkais, organizuoti išvykas į kovų ir pergalių vietas.“

Abu lektoriai smerkė vadinamąjį nacionalizmą. Deja, gyvenimas rodo, kad tuščios pastangos suniekinėti ir ištrinti Tautos praeitį, o jos okupaciją įteisinti, kaip „didvyrišką liaudies žygį“. Pavyzdžiui, Lietuvos jaunimas ir moksleiviai nepamiršta kuo nors atžymėti vasario 16-sios. Alytuje buvo iškeltos net trys trispalvės vėliavos. Jonavoje išplatintos proklamacijos ir t. t.

A. Barkauskas kalbėjo, kad „priešai atkakliai siekia palaikyti melo srautą apie tariamą žmogaus teisių apribojimą Tarybų Sąjungoje, bando kurstyti nacionalinę nesantaiką, skatinti religinį fanatizmą.“

(Tarybinė propaganda nepaneigė nė vieno LKB Kronikos paminėto fakto):

Jau dveji metai, kai LKB Kronika fiksuoja žmogaus teisių pažeidimus Lietuvoje. Jei čia melas, kodėl tarybinė propaganda iki šiol nepaneigė nė vieno šiame leidinyje paminėto fakto?

Lietuviai gerbia kitų tautų žmones, tačiau negali būti ramūs, kai po „nacionalizmo“ priedanga niekinama tautos praeitis, o prisidengiant „internacionalizmu“ — vykdomas nutautinimas.

LKP CK sekretorius neužmiršo dar kartą prakeikti Nobelio premijos laureato Aleksandro Solženicyno, išvadindamas jį išdaviku, atskalūnu ir išgama.

Tuo tarpu Lietuvos katalikai sveikina šį puikų rašytoją ir meldžiasi už jį. A. Solženicyno veikalas „Gulago salynas“ daugeliui Lietuvos katalikų priminė jų pačių ir jų tėvų iškentėtas kančias lageriuose, kalėjimuose, tremtyje. A. Solženicynas lieka lietuviams katalikams pavyzdžiu, kaip reikia mylėti savo Tėvynę, tiesą ir nenusilenkti smurtui.

Komjaunimo suvažiavime buvo raginama vis daugiau dėmesio skirti kovai su religija.

— Būtinai imtis visų komjaunuoliško poveikio priemonių prieš dvasininkijos mėginimą paveikti jaunimą, principingiau kovoti prieš kiekvieną religingumo pasireiškimo faktą jaunimo tarpe, — ragino V. Baltrūnas.

— Apmaudu, kad dvasininkų paslaugomis naudojasi ir dalis jaunų, besituokiančių žmonių, — skundėsi A. Barkauskas. — Tiesa, dar skaudžiau, kad dvasininkų paslaugomis naudojasi ir nemaža dalis komjaunuolių bei partiečių.

(Besaikis girtavimas):

Lietuvos katalikai sveikintų komjaunimą, jei jis nukreiptų savo jėgas kovai su tikruoju blogiu. Antai, dabar kiekvienam Lietuvos gyventojui vidutiniškai tenka 10 litrų (10.56 kvortos) degtinės, 14 l. vyno ir 30 l. alaus, ir samagono upė.

A. Barkauskas gyrėsi: „Mes turime ką parodyti, turime tvirtus argumentus bet kokiam ginčui. Tiesa — mūsų pusėje.“

(Kad katalikai negirdėtų kitokios tiesos, suimami ir tardomi):

Šiai „tiesai“ palaikyti kažkodėl reikia jėgos ir smurto. Nuo 1973 lapkričio mėn. pradžios iki dabar smarkiai trukdoma Vatikano radijo stotis, kad lietuviai katalikai negirdėtų kitokios tiesos. Kratų metu saugumiečiai rankioja net prieškarinius žurnalus, kad jie nepakenktų tarybinei „tiesai“. Tkintieji, kaip antai, Pliuira, P. Petronis, J. Stašaitis, 1973 lapkričio pabaigoje suimti, tardomi, kaltinami, kad platinę ne tarubinę tiesą.

* * *

GROMYKO PAS POPIEŽIŲ

Mūsų laikais labai madinga kalbėti apie dialogą. Jo siekia taip pat katalikai ir komunistai. Popiežiaus pasiuntinys prieš kiek laiko lankėsi Maskvoje, o š.m. kovo 21 TSRS Užsienio reikalų ministras Gromyko apsilankė pas popiežių Paulių VI.

Ko Lietuvos katalikai laukia iš būsimo dialogo su komunistine valdžia?

Katalikai yra įsitikinę, kad dialogas reikalingas, tačiau iliuzijoms nepasiduoda. Dialogas tik tada gali atnešti naudą, kai abi pusės parodo gerą valią. Apie komunistinės valdžios „gerą valią“ liudija kunigų teismai už vaikų katekizaciją, tikinčiųjų P. Pliuiron, P. Petronio, J. Stašaičio įkalinimas už maldaknygių ir religinės literatūros gaminimą, tardymai už religinės literatūros turėjimą, draudimas net skųstis tarybinei valdžiai dėl administratyvinio tikinčiųjų persekiojimo, melas pasauliui apie Lietuvos katalikų padėtį... Iki šiol komunistinė valdžia tikinčiųjų atžvilgiu naudoja tik melą ir jėgą. Atrodo, kad dialogas su Bažnyčia jai tik tiek reikalingas, kad Vatikanas tylėtų apie katalikų persekiojimą Tarybų Sąjungoje, tikėdamasis tikinčiųjų būklės palengvinimo. Dialogas turi pasitarnauti pasaulio viešosios opinijos suklaidinimui, juk — Tarybų Sąjungoje esanti religijos laisvė.

KRATŲ AUDRA

(Tęsinys. Pradžia „LKB Kronika“ Nr. 8)

(Krata pas V. Vaičiūną):

1973 lapkričio 19 Kauno Vykdomojo komiteto darbuotojas Vytautas Vaičiūnas, lankęs miesto statomus objektus, apie 12 val. sugrįžo į namus papietauti. Na-

muose (Hipodromo g. 46) rado savo seną pažįstamą, buvusį mokytoją Povilą Petronį. Po 15 minučių pasikambino kažkoks nepažįstamas vyriškis. Vos šeimininkas pravėrė duris, šeši vyrai atbėgo iš laiptinės ir įsiveržė į kambarį. Įsibrovėliai nepasisakė, kas jie tokie, neparodė jokių dokumentų, išsivedė su savim Povilą Petronį. Išėjo, bet nevisi — trys liko laukti iki 18 val., t.y. iki kratos pradžios. Jai vadovavo saugumo darbuotojas, ypatingai svarbių bylų tardytojas majoras Limauskas. „Kviestiniai“ — Vladimiras Gluščevskis ir Vladimiras Engelhartas. Saugumiečiai kviestiniai — liudininkais paprastai pasikviečia savus žmones. Lapkričio 19 nesusėta visko iškrėsti, todėl 22 val. majoras Limauskas kviestinius atleido, o pats išvažiavo, palikęs V. Vaičiūno bute budėti tris saugumiečius. Vienas jų — Vilimas — vėliau šeiminingą tardė.

Kitos dienos rytą pasirodė majoras Limauskas su kitu saugumiečiu ir kviestiniais. Krata buvo tęsiama. Už kelių valandų trys saugumiečiai V. Vaičiūno žmoną Leonorą nusivedė į sodo namelį ir padarė kratą. Baigę krėsti, saugumiečiai E. Vaičiūnienę nugabeno į Kauno saugumą tardymui, trukusiam apie 9 valandas. Kitą dieną ji buvo tardoma dar 7 valandas.

Pradėdamas daryti kratą, majoras Limauskas paskelbė lapkričio 14 dienos nutarimą padaryti V. Vaičiūno bute kratą ir paimti daiktus ir dokumentus, turinčius reikšmės... Krata baigta 16 val. 20 min. Jos metu paimta:

1. Daug aplankalų su religiniais ir priešalkoholiniais straipsniais: „Katalikų tikėjimo pagrindai“, „Kad kūrentųsi ugnis“, „Stebuklai ir tikėjimas“, „Kelias į laimę“, „Degtinė ne atlyginimas“, „Šventumo keliai“, „Tėvų pavyzdys“, „Tikėjimo pagrindas“, „Tikėjimas išgelbėjo“ ir kt. — viso apie 70 straipsnių.

2. Daug popieriaus lapų su įvairiais užrašais.

3. Maldaknygės „Aukštyn širdis“ (3 egz.), „Jėzus ir aš“ (4 egz.), „Prie altoriaus“ (4 egz.).

4. Užrašų knygutės su įvairiais užrašais.

5. Laikraščių iškarpos.

6. Daug sąsiuvinų su įvairiais religiniais ir priešalkoholiniais tekstais.

7. Prieškariniai religiniai žurnalai: „Draugija“ (1 egz.), „Saleziečių žinios“ (3 egz.), „Žvaigždutė“ (5 egz.).

8. Religinės knygos: „Tikiu“, „Raupsuotųjų kunigas“, „Tėve mūsų“, „Auklėjimo menas“, „Ką apie Dievą sako šiuolaikiniai mokslininkai“, „O vis tik Šv. Raštas teisus“ ir kt. — viso apie 60 knygų.

9. „Naujasis Testamentas“ (2 egz.).

10. Daug fotonuotraukų ir religinių paveikslėlių - fotografijų.

11. Vokas su adresu „Didžiai Gerbiamam Povilui Petroniui“.

12. Vokas su adresu „Didžiai Gerbiamam Povilui Petroniui“.

13. Magnetofono juostos (2 št.).

14. Keli Lietuvos žemėlapiai su pažymėtomis kai kuriomis vietovėmis.

15. Guminis štapukas „Med. f. P. Petronis“.

Vaičiūnas saugumiečiams paaiškino, kad rastieji daiktai priklauso P. Petroniui.

Saugumiečiai taip pat rado popieriui piaustyti prie-taiso dalis, popieriaus lapus su įvairių detalių schemomis, aukštos įtampos bloko „Era-M-15“ techninį aprašymą ir kt.

V. Vaičiūnas buvo tardomas 4 dienas. Tardymas trukdavo nuo penkių iki vienuolikos valandų.

* * *

(Krata pas K. Gudą):

1973 lapkričio 19 saugumiečiai iškrėtė Kazimiero Gudo, gyv. Kauno rajone, Samylų apylinkėj, Šlėnavos kaime, namą ir ūkinius pastatus. Kratos metu paimta: **2.5 tūkstančio neįrištų maldaknygių**, „namų darbo neįrengtas dauginimo aparatas „ERA“ ir kt. Tardymo metu Gudas nekartą muštas.

(Krata pas Parturbavičių):

1973 lapkričio 20 dvi saugumiečių mašinos sustojo prie Ežerėlio gyventojų Parturbavičiaus kiemo. Dalis saugumiečių nuėjo pas kaimyną Žarecką, pas kurį taip pat buvo padaryta krata. Saugumiečiai perkasė net kieme riogsojusią žvyro krūvą.

Pas Parturbavičių surasta rašomoji mašinėlė ir elektrografinis kopijavimo aparatas „ERA“. Saugumiečių teigiamu, čia buvo dauginama LKB Kronika.

Išvažiuodami su grobiu, saugumiečiai šeimininkę areštavo. Šeimos nariai tardomi.

* * *

(Krata pas J. Lumbienę):

1973 lapkričio 19 krata buvo padaryta pas Janiną Lumbienę, gyv. Kaune, Markso g. 13, bt. 4. Kratos metu paimta: rašomoji mašinėlė, eilėraščiai apie R. Kalantą ir memorandumo SNO Generaliniam Sekretoriui 17000 parašų kopija. Kratos metu J. Lumbienė nualpo ir buvo iškviesta greitoji pagalba. Po kratos sekė tardymas.

* * *

(Krata pas kaunietį Y):

1973 lapkričio 19 vakare saugumiečiai pradėjo krėsti kauniečio Y butą (Baršausko g. Nr. 9). Kratos metu rasta: 280 kg šrifto ruošiamai knygai „Jaunuolio

pasaulėžiūra“ ir maldaknygei „Aukštyn širdis“, du lagaminai su literatūra, namudinės gamybos spaustu-
vėlė, P. Petronio felčerio diplomas ir teisės vairuoti
mopedą. Saugumiečiai šeimininkui liepė spausdinti, o
jie fotografavo. Po Kratos prasidėjo tardymas.

* * *

(Krata pas J. Tarnauską):

1973 lapkričio 20 saugumo darbuotojas majoras
Eismantas padarė kratą pas Juozą Tarnauską (žr.
LKB Kronika Nr. 8), gyv. Kaune, TSRS 50-čio g. 12,
bt. 28. Buvo iškrėstas butas, sandėliukas ir darbo
vieta gamykloje „Ragutis“. Kratos metu paimta: reli-
ginės knygos: „Liturgika“, „Jaunuolio kovos“, „Jau-
nos sielos religinis auklėjimas“, eilėraščiai, užrašų kny-
gutė, lapas popieriaus su spalvų geltona - žalia - raudo-
na deriniu, kelios maldaknygės „Jėzus ir aš“ ir kt.

* * *

(Krata pas N.):

1973 lapkričio 20 krata buvo padaryta pas N., gyv.
Kaune, Biliūno alėja 67, bt. 8. Kratos metu paimta
tūkstantis dar neįrištų maldaknygių „Aukštyn širdis“,
du rietimai dermantino ir apipiaustymo priemonė.
Buto šeimininką lapkričio 20 ir 21 tardė majoras Glu-
šovas. Gruodžio mėnesį jis buvo iškviestas į Vilniaus
saugumą pas tardytoją Markevičių.

* * *

(Krata pas M. Vilkutę):

1973 lapkričio 21 saugumiečiai padarė kratą pas
Mariją Vilkutę, gyv. Kaune, XIV Kranto g. 23. Kra-
toje dalyvavo kviestiniai: P. Vilkas ir Grajauskas. Kra-
tos metu paimtas lagaminas su knygomis ir įvairiais
popieriais.

* * *

(Krata pas J. Gudelį):

1973 lapkričio 20 nuo ankstyvo ryto saugumiečiai pradėjo krėsti J. Gudelio butą (Kaunas, Vyšnių g. 5). Per penkias valandas krėtėjai peržiūrėjo butą, palėpes, sandėliukus. Ieškojo „ginklo“! Kratos metu paimita religinė literatūra, užrašai, LKB Kronika. Po kratos šeimininkas buvo tardomas Kauno ir Vilniaus saugumo būstinėse.

TARDYMAI

(V. Jaugelio tardymas):

1974 sausio 18 tardymui į Vilniaus saugumo komitetą buvo iškviestas Virgilijus Jaugelis. Tardytojas Lazarevičius norėjo sužinoti, iš kokio asmens Virgilijus gavo krepšį su rotatoriaus vaškuotėmis. V. Jaugelis paaiškino, kad, jo manymu, padaryta krata yra nusikaltimas, nes Konstitucija garantuojanti spaudos laisvę. Patys krėtėjai — nusikaltėliai. Dėl šios priežasties atsisakęs kalbėti. Vienas iš tardytojų pareiškė nuomonę, kad reiktų V. Jaugelį nugabenti į psichiatrinę ligoninę ir patikrinti sveikatą.

Sekančią dieną V. Jaugelis vėl buvo tardomas. Klausinėjo, ar Virgilijus pažįstas Petronį, kun. Zdebskį ir kt. asmenis. Buvo paimti pirštų atspaudai ir rašysenos pavyzdžiai.

* * *

(Kun. J. Buliausko tardymas):

Vasario 25 (1974) į Vilniaus Saugumo komitetą buvo iškviestas kun. J. Buliauskas, tačiau į tardytojo klausimus neatsakinėjo, motyvuodamas, kad jis neturi teisės jį tardyti dėl religinių dalykų.

* * *

(A. Raškinio tardymas):

1974 sausio mėn. Arimantas Raškinis (techninių mokslų kandidatas) buvo iškviestas į Vilniaus saugumą tardymui. Jo žmona Danutė Raškinienė (fizikos-matematikos mokslų kandidatė) dirba Vilniaus V. Kap-suko Universitete, Kauno vakariniame fizikos-mate-matikos fakultete vyr. dėstytoja. Jiems grasinama, kad ateityje dėl religinių įsitikinimų neteksią darbo.

(Kun. J. Zdebskio tardymas):

1974 Pelenų dieną į Vilniaus Saugumo komitetą tardymui buvo iškviestas kun. J. Zdebskis. Saugu-miečių nuomone, jis esąs „generolas“, atseit, vadovau-jąs antitarybinei veiklai. Tardymas tęsėsi iki sekan-čios dienos vakaro.

(Visa eilė kitų tardymų):

Vilniaus saugumo komitete dar buvo tardoma daug asmenų, kaip antai: K. Tarutis, A. Pluirienė, N. Stašaitytė ir kt. Saugumiečiams labiausiai rūpi pažintys su suimtaisiais ir kt. asmenimis.

Apie suimtųjų P. Pluiros, J. Stašaičio ir kitų tardymą žinių nėra. Vienas saugumietis išsitaręs, kad tardymas užtruksiąs apie metus laiko, nes „dabar esan-ti tokia mada“. Apie dabartines tardymo sąlygas vie-nas kalinys taip išsitarė: „Jeigu palyginti 1958 metų tardymą su dabartiniu, tai jis skiriasi, kaip dangus nuo pragaro.“

Lietuvos tikintieji, negalėdami fiziškai palengvinti suimtųjų vargų, juos kasdien lydi savo malda.

Plačiai kalbama, kad tardymo metu kai kurie as-menys bandomi užverbuoti saugumo agentais.

* * *

A. TERLECKIO TEISMAS

1973 gruodžio 19 - 20 Vilniuje, Lenino raj. liaudies teisme buvo nagrinėjama „valstybinio turto grobstytojų“ byla. Ją vedė teisėjas Stankevičius.

Prokuroras Dėdinas kaltinamajame akte, kurį skaitė apie 3 valandas, apakaltino teisiamąjį A. Terlecką pagal Lietuvos TSR BK 160, 157, 94 str. antrąją dalį. Pastarojo straipsnio antroji dalis kalba apie grupinį nusikaltimą, nors kaltinamųjų suole — tik vienas A. Terleckas. Iš kaltinamojo akto paaiškėjo, kad A. Terleckas yra baigęs aukštąjį mokslą — diplomuotas ekonmistas. Be to, studijavo istoriją. 1958 metais teistas pagal BK 58 str. už politinį nusikaltimą. Kalbama, kad Terleckas buvęs „didelis krislas“ tarybinės valdžios akyse ir ji panorėjo atsikeršyti. Teismo eiga šią nuomonę pilnai patvirtino.

Nuo 1972 m. A. Terleckas dirbo valgyklų - restoranų valdybos žinioje esančiame konditerijos ceche. Nuo 1972 rudens iki 1973 balandžio vidurio buvo cecho vedėju, o po to, iki gegužės 24 to paties cecho produkcijos žaliavos sandėlininku. 1973.V.24 jis suimamas. Po suėmimo jo bute daroma krata, kurios tikslas išaiškinti jam inkriminuojamą nusikaltimą — valstybinio turto grobstymą. Keista, bet kratos metu buvo paimti žurnalai: „N. Romuva“, „Mūsų Vilnius“ ir kt. Ką jie bendro turi su bulkutėmis?

(Tardant vartojamos neleistinos priemonės):

Užuot išaiškinęs tikruosius grobstytojus parengtinio tardymo metu tardytojas naudojo neleistinas priemones, siekdamas iš liudininkų išgauti norimus, nors ir neteisingus parodymus, apkaltingančius A. Terlecką. O A. Terleckas, verčiamas pasirašyti po neteisingai surašytu protokolu, reikalauja iškviesti prokurorą. Norėdami palaužti A. Terlecką, tardytojai griebiasi kraš-

tutinės priemonės — jis uždaromas Lukiškių kalėjime esančiame psichiatrinės ligoninės filiale...

1973 gruodžio 19 teismas skelbia „Valstybės turto grobstytojų“ bylą. Teisėjas Stankevičius daug kartų savo klausimais juos paspausdavo, kad šie atsakytų savo klausimais juos paspausdavo, kad šie atsakytų jam pageidaujama kryptimi, užsipuldavo bei ironizavo, jei parodymas nepatikdavo, o kai liudininkas, meluodamas teisiamojo nenaudai, susipainiodavo, jis nesigilindavo ar nutylėdavo.

Kaltinamąją medžiagą sudarė šeši tomai.

Prokuroro kaltinimas labai griežtas, nusikaltimai sunkūs: A. Terleckas grobsto iš sandėlio produkcijos žaliavą: sviestą, cukrų, druską, kiaušinius ir t.t. Pagal jo nurodymus kepėjos turi gaminti nekokybiškus gaminius, ekspeditoriai - vairuotojai vežti gatavą produkciją be dokumentacijos, o gautus grynus pinigus atiduoti Terleckui.

Teismo procesas parodė ką kitą. 1973 gegužės 23-25 OBCHS (Vidaus reikalų ministerijos skyriaus kovai su tarybinės nuosavybės grobstymu) pareigūnai sulaikė ekspeditorius - vairuotojus Geic ir Svirskį, bevežančius gatavą produkciją į paskirties punktus. Patikrinę dokumentus, atrado, kad dalis gaminių yra be dokumentacijos. Išaiškėjo, kad jie šiuos gaminius paroduodavo už grynus pinigus pasipelnymo tikslu. Tačiau kažkokiu „laimingu“ būdu Geic ir Svirskis liko visai nekalti (buvo tik apsvarstyti draugiškame teisme), o savo kaltę suversdami A. Terleckui, tapo net svarbiausiais liudininkais.

(Neteisingai apkaltintas):

Liudininkų apklausa parodė, kad sandėlyje žaliavos trūkumas — grynai dėl blogai vedamos buhalterinės apyskaitos, į kurią niekas nekreipė dėmesio

net nuo šio cecho įsikūrimo, t.y. daugiau kaip 10 metų. Nė vienas cecho vedėjas nebuvo apkaltintas, išskyrus A. Terlecką, kuris tose pareigose dirbo vos keletą mėnesių. Už gaminamą produkciją bei jos kokybę yra pilnai atsakingos kepėjos - brigadininkės, o ne sandėlininkas A. Terleckas. Dėl to šie kaltinimai vėliau buvo panaikinti. Kaltinimas pagal BK 94 str. II d. (grupinis nusikaltimas) paremtas tik žodiniu Geic ir Svirskio parodymu, negalėjo turėti reikšmės apkaltinant A. Terlecką. Jie patys turėjo sėdėti teisiamųjų suole. Kalbėdami jie labai painiojosi, miksėjo, raudonavo, prieštaravo tik ką pasakytams savo žodžiams, pagaliau Svirskis visai nutilo, neturėdamas ką atsakyti į užduotus gynėjo klausimus. Pas Svirskį sulaikymo metu buvo rasta ir kitokių gaminių be dokumentacijos, pvz., dešrų, kurių minėtame ceche visai nėra. Be to, tie patys ekspeditoriai - vairuotojai veždavo ir iš kitur konditerijos gaminius, lygiai tokios pat receptūros bei pavadinimų. Dėl to nustatyti, ar tikrai sulaikymo metu rastieji gaminiai buvo vežami iš cecho, kuriame dirbo A. Terleckas, buvo neįmanoma. Tai patvirtino laboratorijos vedėja, atlikusi gaminių cheminę analizę, savo parodyme.

Nežiūrint to, kad po liudininkų apklausos tapo visiškai aiškūs A. Terlecko nekaltumas, ką pripažino ir prokuroras, atsisakydamas daugelio kaltinimų, tačiau remdamasis Geic ir Svirskio žodiniais parodymais (visai neįtikinančiais), pareikalavo A. Terleckui 4 metų laisvės atėmimo griežto režimo sąlygomis.

(Nekaltai nuteistas):

Užbaigus prokurorui savo išvadinę kaltinamąją kalbą, gynėjas Kovarskis replikavo: argi Geic ir Svirskio žodžiai neklaidingi kaip dievų, jei taip jais tikima, kai tuo tarpu jų pačių vieta turėtų būti kaltinamųjų suole? Jie teismui prisipažindami, kad dalyva-

vo A. Terlecko nusikaltimuose niekuo nerizikavo, nes jie išteisinti ir dabar jiems jau niekas nebegresia. Kodėl visai nekreipiamas dėmesys į kitų parodymus?

1973 gruodžio 26, t.y. po 4 dienų pertraukos, kuri buvo padaryta baigus apklausą, teisėjas Stankevičius paskelbė teismo sprendimą: vieneri metais laisvės atėmimo griežto režimo sąlygomis, įskaitant laikotarpį nuo suėmimo dienos. Pridurdamas, kad bausmė turėjusi būti griežtesnė, nes teisiama antrą kartą, teisėjas pareiškė, kad iš „humaniško“ (teisiant nekaltą žmogų) bausmė sušvelninta, atsižvelgiant į teisiamojo blogą sveikatą bei jo namuose esančią tragišką būklę — sunkiai serganti žmona ir 3 mažamečiai vaikai.

Šitaip tarybinis teismas panaudojamas susidoroti su saugumui nepatinkančiais žmonėmis.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

Vilnius

(Saugumas sauvališkai atima knygas):

Lietuvos TSR Prokurorui
Lapienio Vlodo, Antano,
gyv. Vilniuje, Dauguviečio g. 5 bt. 11

P a r e i š k i m a s

Sutinkamai su LTSR BPK 242 str. pranešu, kad saugumo darbuotojai, vadovaujami vyr. leitenanto Gudo, darydami kratą mano bute, 1973 lapkričio 20, pažeidė LTSR BPK 192 str., paimdami į saugumą šias religinio turinio knygas, kurių neįrašė nei į kratos protokolą, nei į pridedamą apyrašą. (V. Lapienis tiksliai išvardija 59 religinio turinio knygas ir primena dar daug kitų knygų, brošiūrų bei atskirų lapų, paimtų į saugumą, kurie nebuvo įrašyti į kratos protokolą nei į pridedamą apyrašą. — Red. pastaba).

LTSR BPK 192 str. aiškiai parašyta: „visi paimtieji daiktai ir dokumentai turi būti parodomi kviesti-
niams bei kitiems esantiems akivaizdoje asmenims ir
išvardijami poėmio ar kratos protokole arba prie jo
pridedamajame apyrašė, nurodant jų kiekį... ir už-
antspauduojami poėmio ar kratos vietoje.“ Iš tikrųjų,
saugumo darbuotojai šio kodekso 192 str. nurody-
mų visiškai nesikalikydami, savavališkai paėmė šiame
rašte paminėtas ir daugelį nepaminėtų knygų, neįrašy-
dami nei į kratos protokolą, nei į pridedamą apyrašą,
susidėjo į maišus, jų neužantspaudavo, susikrovė į ma-
šiną ir išsivežė. Prieš išvažiuodamas vyr. leitenantas
Gudas pasakė: „Šias knygas gal būt grąžinsime.“

Saugumo darbuotojai pažeidė ne tik LTSR BPK
192 str., bet ir LTSR Konstitucijos 10 str. (Knygos
yra mano asmeninė nuosavybė, kadangi įgytos iš darbo
pajamų); 96 str. (kur užtikrinama sąžinės laisvė);
97 str. (kur piliečiams įstatymu garantuojama:.. žo-
džio laisvė, b. spaudos laisvė). Be to, pažeidžiami
tarptautiniai susitarimai: Visuotinė žmogaus teisių dek-
laracija ir Konvencija dėl kovos su diskriminacija
švietimo srityje.

1973 lapkričio 30 raštu kreipiausi į Valstybės sau-
gumo komiteto pirmininką, prašydamas grąžinti kny-
gas. Gruodžio 21 gavau kapitono J. Morkevičiaus pa-
sirašytą tokį atsakymą: „Jūsų 1973.XI.30 pareiškime
keliami klausimai bu- šspřesti parengtinio tardymo
eigoje.“

**(Įstatymų pažeidimas nustato tikinčius prieš
santvarką):**

Todėl sutinkamai su LTSR BPK 24 str. prašau
imtis priemonių pašalinti minėtiems įstatymų pa-
žeidimams ir grąžinti visas mano religinio turinio
knygas, brošiūras, atskirus lapus, užrašų knygutes, J.

Mockevičiaus rankraščius ir visa tai, kas paimta į saugumą. (V. Lapienis primena, kad tarp Lenino raštuose jaučiamos tolerancijos tikintiesiems ir saugumo pareigūnų, atiminėjančių religinę literatūrą, yra gili praraja. Šitai tikinčiuosius gali nustatyti prieš esamą santvarką. — Red. pastaba).

Reikalavimas, kad tikintieji žmonės neturėtų ir neskaitytų religinės literatūros yra panašus į reikalavimą, kad komunistas neturėtų ir neskaitytų marksizmo-leninizmo veikalų, arba ateistai — ateistinės literatūros.

(Nesilaikoma konstitucijos, garantuojančios žodžio ir spaudos laisvę):

Kaip suprasti tikinčiai visuomenei Tarybinės Konstitucijos 97 str., garantuojantį žodžio ir spaudos laisvę, jei neleidžiama beveik jokios religinės spaudos, išskyrus labai mažą maldaknygių ir dar mažesnę šv. Rašto tiražą, o pačių tikinčiųjų parašytos rašoma mašinėle ar kitaip padaugintos religinės knygos atimamos ir dar už tai grasinama bausmėmis? Šie ir į juos panašūs faktai tikinčią visuomenę verčia galvoti, kad LTSR Konstitucijoje užtikrinamos sąžinės laisvės, žodžio, spaudos, susirinkimų ir mitingų laisvės garantavimas, Visuotinės žmogaus teisių deklaracijos pasirašymas yra tik tuščias žodžių skambesys, nes kai kurie saugumiečiai (visi — Red. pastaba) pagrindinių piliečių teisių ir laisvių nepaiso.

„Teisės įstatymo gerbimas, — nurodė L. Brežnevas KP CK ataskaitoje XXIV partijos suvažiavimui, — turi tapti asmeniniu kiekvieno žmogaus įsitikinimu. Tuo labiau tai liečia pareigūnų veiklą. Bet kurie mėginimai nukrypti nuo įstatymo ar jį apeiti, kad ir kuo jie būtų motyvuojami, negali būti pakenčiami. Negali būti pakenčiami ir asmenybės teisių pažeidimai, piliečių orumo menkinimas. Mums, komunistams, huma-

niškiausių idealų šalininkams, tai principo reikalas.“ („Tiesa“, 1973.XII.5).

Per mėnesį nesulaukęs iš Tamstos atsakymo, kreipsiuos į TSRS Generalinį Prokurorą.

1974 sausio 4.

V. Lapienis

(Pareiškimas sutrumpintas — Red. pastaba).

LTSR Prokuroro vyr. padėjėjas Bakučionis sausio 14 raštu pranešė, kad „Jūsų bute buvo padaryta prokuroro sankcionuota krata ryšium su atliekamu baudžiamojoje byloje tardymu. Klausimą dėl kratos metu paimtos pas Jus literatūros grąžinimo išspręsimu tardymo eigoje. Smulkesnę informaciją šiuo reikalu jums galime asmeniškai suteikti LTSR prokuratūroje.“

V. Lapienis skundėsi, kad saugumiečiai nusikalto, neįrašydami į kratos protokolą visų knygų, o Bakučionis atsakė, kad krata buvus prokuroro sankcionuota...

Ignalinos rajonas

(Už dalyvavimą kunigo laidotuvėse baudžiama iš darbo atleidimu):

1973 spalio 30 buvo laidojamas Mielagėnų parapijos klebonas kun. Vincentas Miškinis. Laidotuvėse dalyvavo daug žmonių. Jų tarpe buvo ir Ignalinos vaistinės vedėja Albina Meškėnaitė, ir Ignalinos laboratorijos vedėja gydytoja Vitalija Juzėnaitė.

Vaistinės vedėja važiavo tarnybiniiais reikalais į jai pavaldžią Mielagėnų vaistinę. Ją rado uždarytą, nes Mielagėnų vaistinė, nors ir rusė, buvo laidotuvėse — visiems įdomu, kaip laidojamas kunigas.

Į šias laidotuves šnipinėti atvyko Ignalinos civilinės metrikacijos darbuotoja Pivoriūnienė ir rajono Vykdomojo komiteto atstovė Karoliūnienė, kurios pra-

nešė apie Meškėnaitės ir V. Juzėnaitės dalyvavimą laidotuvėse.

Kitą dieną Ignalinos rajono Vykdomasis komitetas išsikvietė Ignalinos ligoninės vyriausią gydytoją Gaigalienę ir vaistinės vedėją Meškėnaitę. Meškėnaitėi įsakyta parašyti pasiaiškinimą. Ji parašė buvusi komandiruotėje Mielagėnų vaistinėje, o laidotuvių neminėjo. Toks pasiaiškinimas valdžios pareigūnams nepatiko ir vertė jį perrašyti. Jei neperrašysianti, gąsdino pranešti Vyriausiajai farmacijos valdybai, ką tuoj ir padarė.

Rajono Vykdomojo komiteto pirmininkė Gudukienė šaukė, kad tokie vadovai, kurie dalyvauja kunigo laidotuvėse, jiems darą gėdą. Pirmininkė klausė, ką Meškėnaitė darysianti ateityje: ar savo ideologija eisianti su jais, ar prieš juos? Meškėnaitėi priekaištavo, kad ji neauklėjanti kadrų komunistine dvasia, apleidusi politinį darbą vaistinėje, o vadovai, kurių ideologija jiems priešinga, netinkami savo pareigoms.

Tą pačią dieną, t.y. lapkričio 1., pas vyr. gydytoją Gaigalienę buvo pakviesta ir gyd. V. Juzėnaitė, kuriai liepė parašyti pasiaiškinimą. Į klausimą, ar ateityje atsisakysianti religinių prietarų, gyd. Juzėnaitė atsakė neigiamai. Tuomet vyr. gydytoja Gaigalienė pasiūlė įsidarbinti kitame rajone, be to, pažadėjo sudaryti tokias sąlygas, kad dirbti bus neįmanoma. Taip pat žadėjo atleisti nuo antraeilių pareigų. (Gyd. Juzėnaitė turi pusę etato Ignalinos sanatorinėje epidemiologinėje stotyje).

Lapkričio 2 pasikvietęs gyd. Juzėnaitę Epidemiologinės stoties vyr. gydytojas Andriuska, vėl liepė rašyti pasiaiškinimą.

Lapkričio 1 Ignalinos ligoninėje buvo sušauktas rajono Vykdomojo komiteto vadovų partinis susirinkimas, kuriame svarstė, kaip nubausti vaistinės vedėją A. Meškėnaitę ir laboratorijos vedėją gyd. Juzėnaitę.

Lapkričio 13 į Ignalinos vaistinę atvyko Vyr. farmacijos valdybos viršininko pavaduotojas Sakalauskas ir pranešė, kad vaistinės vedėja A. Meškėnaitė esanti atleista iš darbo be teisės Ignalinos rajone dirbti net eiline vaistininke. Sakalauskas, A. Meškėnaitės pasiūlymų net neišklausė.

Neturėdami kuo pakeisti sąžiningai savo pareigas einančią gyd. V. Juzėnaitę, pasitenkino iškabindami ant sienos papeikimą.

* * *

Vilnius

(Suimti kun. V. Prokopivas ir kun. Mickevičius):

1973 pabaigoje Lvove buvo suimtas vilnietis ukrainos katalikų kunigas Vladimiras Prokopivas. Kalbama, kad po suėmimo nugabentas į Kijevo psichiatrinę ligoninę.

Pasirodo, kad Lvovo srities ukrainiečiai katalikai buvo surinkę 1200 parašų, reikalaudami leisti atidaryti katalikų bažnyčią pagal veikiančius TSRS įstatymus. Šiuos žmones į Maskvą lydėjo kun. V. Prokopivas. Sugrįžęs iš Maskvos į Vilnių, rado savo butą Mildos g. 13, bt. 3 iškratytą. Panašus likimas ištiko ir tuos ukrainiečius, kurie vežė prašymą į Maskvą.

Saugumas suėmė ir kitą ukrainiečių kunigą Mickevičių, dirbusį Strijo mieste. Šie abu kunigai yra ne kartą protestavę, kad saugumiečiai paimdavo slapta pas tikinčiuosius laikomą Švenčiausiąjį Sakramentą.

Kun. Vl. Prokopivas, gimęs 1914 Karpatuose, aukštus teologijos mokslus yra baigęs Romoj. Vėliau kunigavo Ukrainoje, buvo ištremtas į Kazachstaną ir dirbo misijų darba Achmolinske. Pradėjęs suiminėti kunigus, pasitraukė į Lietuvą ir čia, fiziškai dirbdamas, galėjo tik slapta patarnauti Vilniaus ir Ukrainos tikintiems.

Kun. Vl. Prokopivas yra švento gyvenimo ir aukos vyras.

* * *

(Vienuolė neturi teisės dirbti):

Aldona Matusevičiūtė dirbo Vilniaus vaikų lopšelyje - darželyje Nr. 81 auklėtoja. 1973 rugsėjo 27 ją Vilniaus Švietimo skyriuje kaltino esant vienuole ir vertė parašyti pareiškimą, kad „savo noru“ apleidžianti darbą. 1973 spalio 13 A. Matusevičiūtė iš darbo buvo atleista.

* * *

(Vaikų darželiuose negalima minėti Dievo):

1973 gegužės mėn. pabaigoje ateizmo dėstytojas Stankaitis Vilniaus Valstybinio Pedagoginio Instituto iki mokyklinės pedagogikos ir psichologijos specialybės vakarinio skyriaus IV kurso studentams aiškino: „Darželio auklėtojos, išgirdusios vaiką kalbant apie Dievą, privalo pasikalbėti su pačiais tėvais. Jei tai nepadeda, galima pranešti į tėvų darbovietę, veikti per tėvų darbovietės profsąjungines ir partines organizacijas.“

* * *

(Teismas už antitarybinę veiklą):

1974 vasario 18 Vilniaus Aukščiausiame teisme buvo pradėta nagrinėti penkių asmenų: V. Pavilionio, A. Sakalausko, S. Žukausko, Rudaičio ir Mackevičiaus byla. Jie buvo suimti 1973 kovo mėnesį ir kaltinami antitarybine veikla. Teismo procesas užsitęs apie dvi savaites. Smulkesnę informaciją pateiksime LKB Kronikos 10 numeryje.

* * *

KAUNO ARKIVYSKUPIJA

Kaunas

(Vienuolė M. Gavėnaitė atleidžiama iš darbo):

„Šviesos“ leidyklos direktorius, sužinojęs, kad jo įstaigos darbuotja Monika Gavėnaitė esanti vienuolė, pareiškė, kad „geriausia neturėti reikalų su davatkomis“, ir įsakė jai parašyti pareiškimą, kad „savo noru“ išeinanti iš darbo. Vasario 11 M. Gavėnaitė buvo atleista iš darbo. M. Gavėnaitės atleidimas iš darbo neabejotinai sankcionuotas saugumo organų. (Žr. LKB Kronika Nr. 8).

* * *

1974 sausio 7 Kauno gyventojai Valerijai Grincevičiūtei esant darbe, jos bute kažkoks saugumietis knaisiojosi po knygas, sąsiuvinius, fotonuotraukas. Tuo metu kambaryje buvo tik nepilnametis berniukas.

* * *

Šiauliai

(J. Šileikis verčiamas išsizadėti tikėjimo):

1973.XII.18 pas šiaulietį Juozą Šileikį buvo pasiūstas S. Kulevičius, kad prikalbėtų, nors dėl žmonių akių, atsisizadėti tikėjimo. J. Šileikis pareiškė, kad niekados neveidmainiausiųs.

1973 gruodžio pradžioje Šiaulių V vidurinės mokyklos XI-B kl. auklėtoja pareikalavo, kad nekomjaunuoliai atneštų iš tėvų raštiškus paaiškinimus, kodėl jų vaikai nekomjaunuoliai. J. Šileikis parašė: „Mano duktė Virginija Šileikytė yra tikinti ir, nenorėdama veidmainiauti, į komjaunimą nestos.“

1973 gruodžio 26 J. Šileikis vėl buvo iškviestas į tėvų susirinkimą. Vėl buvo svarstomas Leono Šileikio elgesys, kam jis Šiaulių mieste mėtęs antitarybi-

nus lapelius. (Žr. LKB Kronika Nr. 8). J. Šileikiui mokytoja Kaunienė priekaištavo „už prikalbėtą nesąmones“ ankstesniuose posėdžiuose. Auklėtoja skundėsi tėvams, kad dar yra daug tikinčių mokių. Po to auklėtoja kalbėjo apie VII kl. moksleivės Nijolės Martinaitytės nusikaltimą. Nijolė sumušė vieną nekaltą mergaitę ir kelis kartus ją dūrė peiliu. Auklėtoja apie šį nusikaltimą kalbėjo labai trumpai, daugiausiai, kaip išgelbėti Nijolę nuo bausmės. Pati nusikaltėlė pareiškė norinti patekti į kalėjimą: bent išmokyti muštis!

Gruodžio 26 vakare pas J. Šileikį apsilankė auklėtoja Kaunienė, advokatė Petrauskienė ir teisėja Norvilienė, norėdamos „paauklėti“ šeimą.

— Kada paskutinį kartą buvai bažnyčioje? — klausė atvykėlės Leoną. — Ar skaitai evangelijas?

— Sekmadienį buvau bažnyčioje. Čia ir girdėjau evangelijos skaitymą.

— Ar skaitei Ragausko knygas?

— Taip.

J. Šileikis paaiškino, kad jo vaikai skaitą tiek religines, tiek ateistines knygas ir patys surandą tiesą, todėl ateistai ir nepajėgia iš jų išplėsti tikėjimą.

— Kodėl jūs taip akiai tikite Dievą? — kreipėsi į namų šeiminką.

— Iš tikrųjų ateistai akiai netiki. Daugelis jų net katekizmo neperskaite šaukia, kad nėra Dievo.

— Kodėl esi priešingas partijos linijai ir neleidi savo vaikams stoti į komjaunimą?

— Nematau pavyzdžio. Jūs surinkite visus mokyklos chuliganus, surašykite į komjaunimą ir išauklėkite juos gerais žmonėmis, tada aš galėsiu patikėti jums savo vaikų auklėjimą.

— Kas gi tave įpareigojo taip tvirtai laikytis? — klausė švietėjos Šileikį.

Religija. Antra, per Lietuvą perėjo daug perėjū-

nų ir, jei lietuvis būtų buvęs nešamas pūkelis, vargu ar šiandien jis mokėtų lietuviškai kalbėti. Taigi, laikymės to, ko mus išmokė tėvai.

* * *

Jonava

(Mokinys L. Rosinas sumuštas už bažnyčios lankymą):

1972/73 m. m., Jonavos I vidurinėje mokykloje IV-A kl. auklėtoja mokytoja Šlapkauskienė dažnai bardavo ir niekindavo mokinį Leoną Rosiną už bažnyčios lankymą. Klasės mokiniai, sekdami auklėtojos pavyzdžiu, elgėsi negeriau.

1973/74 m. m. Leoną pradėjo „auklėti“ kita ateistė — mokyt. Valeravičienė. Ji niekino prieš klasę Leoną, kam šis einąs su motina į bažnyčią. Grįžęs iš mokyklos, berniukas dažnai skųsdavosi, kad berniukai stumdo ir apmuša.

Kartą auklėtoja Valeravičienė su savo vyru užpuolė Leono motiną, kad ji esanti tamsuolė, atsilikusi ir tikinti kažkokį išsigalvotą Dievą. Rosinienė švelniai paaiškino, kad ji yra giliai įsitikinusi Dievo buvimu. Tada auklėtoja pradėjo įkalbinėti, kad bent Leono nevestų į bažnyčią.

— Už vaiko išauklėjimą aš esu atsakinga ir jei nevesčiau vaiko į bažnyčią, nusikalsčiau savo sąžinei. Kol vaikas mano žinioje, aš jį auklėsiu religiškai.

— Jei taip darysit, tai vaikas liks tamsuolis, bus niekinamas ir stumdomas.

Motina apsverkė ir su nuoskauda širdyje grįžo į namus.

Spalio 5 Leonas grįžo iš mokyklos stipriai sumuštas. Jis buvo išbalęs ir skundėsi, kad skauda galvą. Motina iškvietė greitąją pagalbą, kuri vaiką išsivežė į ligoninę. Gydytojas iškvietė miliciją ir paaiškino, kas darosi I vidurinėje mokykloje. Nors nepilname-

čiai mušeikos buvo iškviešti į milicijos vaikų kambary, bet taip ir liko nenubausti.

Leonas iki spalio 15 nelankė mokyklos, o fizinio lavinimo pamokų — iki gruodžio mėnesio.

* * *

Jakutiškiai

(Už santuoką bažnyčioje atleista iš darbo):

Jakutiškių kultūros namų direktorė 1973 metų vasarą Deltuvos bažnyčioje priėmė Santuokos sakramentą. Tuoju po to „nusikaltimo“ buvo atleista iš darbo.

Ukmergės rajono laikraštis „Gimtoji žemė“ (1974. I.10) rašė: „Laima Atkočiūnaitė (dabar Starkienė) išdavė komjaunimą, į kurio gretas stodama be kita ko pasižadėjo kovoti su religiniais prietarais... Užpernai komjaunimą lygiai tokiu pačiu gėdingu keliu išdavė TSRS Statybos banko įgaliotinė Ukmergės rajonui Vida Pakėnaitė...“

Versdami net tikinčius jaunuolius ir mergaites stoti į komjaunimą, išmoko juos veidmainiauti, o pasakui piktinasi, kad jie atlieka religines apeigas.

PANEVĖŽIO VYSKUPIJA

Utena

(Apiplėšta Utenos bažnyčia):

1974 sausio mėnesį iš 30 į 31 naktį piktadarijai įsilaužė į Utenos bažnyčią ir pagrobė dvi šv. Mišių taures, dvi komunines ir du relikvijorius. Ostiją išniekino, ją perdurdami. Plėšikai kol kas nerasti.

Žmonės pasakoja, kad Leningrado ateistinis muziejus superkamas religinio kulto reikmenis. Juk kitaip vagys neturėtų kur realizuoti šių pagrobtų daiktų.

387 Vilniaus ateistinis muziejus taip pat paskelbė su-
perkas įvairius religinius daiktus. Lietuvos aukštosio-
se mokyklose kai kurie dėstytojai pasirašo įskaitą už
atneštą maldaknygę ar religinę knygą.

Smilgiai

(Neteisėta krata Smilgių bažnyčioje):

LTSR Respublikiniam Prokurorui

pil. Balio Babrausko, Anupro,

gyv. Biržų raj. Smilgių kaime

P a r e i š k i m a s

1973 lapkričio 20 Biržų rajono saugumo pareigū-
nai, vadovaujami kapitono Jasinskio, padarė kratą
bažnyčioje, ūkiniuose pastatuose, zakristijoje ir mano
gyvenamoje patalpoje, kuri yra bažnyčios zakristija.
Ten gyvenu priverstas sąlygų, nes senoji ir naujoji
klebonija, parapijiečių pastatyta bažnyčios patarnau-
tojams gyventi, yra Biržų rajono Vykdomojo komite-
to atimta.

Kratos metu buvo atimta daug mano religinės li-
teratūros, giesmynėliai, rašomas popierius, taip pat
rašomos mašinėlės, visos magnetofono juostelės, tuš-
čios ir įrašytos daugiausia religinių giesmių. Taip pat
buvo atimta Smilgių bažnyčios religinės bendruomenės
visos giesmės.

(Krata be liudininkų):

Kratą laikau visiškai neteisėtą, nes:

1. Krata buvo atlikta be jokių liudininkų, nes va-
dinamieji „kviestiniai“ buvo patys kratos vykdytojai,
o man neleido pasikviesti jokio liudininko.

2. Atimtoji mano nuosavybė: religinė literatūra
ir kt. yra paimta neteisėtai, nes prigimtinė teisė ir
Konstitucija leidžia išpažinti bet kokią tikėjimą ir lais-

vai naudotis religine literatūra, nežiūrint kokiomis priemonėmis ji buvo parašyta: pieštuku, rašalu ar mano rašomąja mašinėle.

3. Tamstų duotoje sankcijoje nebuvo nurodyta atimti tų daiktų, ką padarė kratos pareigūnai leidimo priedanga.

Po kratos praėjo du mėnesiai ir per tą laiką iš atimtų daiktų dar nieko negražino. Todėl kreipiuosi į Tamstą, kad primintumėte jiems elementarius įstatymus ir kad jie gražintų mano nuosavybę, nes, remiantis įstatymais, negaliu suprasti tokio jų elgesio.

Kuo ir kam kalta paprasčiausia religinė literatūra ir giesmės, kurių turėjimą ir naudojimą garantuoja Konstitucija ir prigimtinė teisė. Tuo remdamasis, mano religinės literatūros ir giesmių atėmimo aktą laikau apiplėšimu.

Kokia teise atimtos mano magnetofono juostos, kurių yra parduotuvėse? Nesuprantu. O kad atėmė mano amžinos atminties mirusios motinos gyvu žodžiu įrašytą jos kalbą į magnetofono juostelę (ant futliaro buvo užrašas „Motinos kalba), kuri buvo visos mūsų šeimos brangiausia relikvija — vienintelė juostelė penkiems jos užaugintiems vaikams — tą elgesį laikau pavyzdžio neturinčiu barbarišku pareigūnų elgesiu, kuriam pasmerkti nerandu žodžių.

Kuo kaltas baltas rašomasis popierius ir kalkinis popierius, pirktas parduotuvėse. Nebent kratą dariusių pareigūnų žodžiais tariant: „Jo sunku gauti (kalkinio popieriaus). Bus kelioms raštinėms.“ Pareigūnams lengviau apiplėšti pilietį, kaip pasiieškoti popieriaus parduotuvėse.

Mane stebino kratos vykdytojų skleidžiamos įvairios kalbos: ką rado ir matė. Visa tai laikau vieno kito kratos pareigūno, neturinčio elementaraus kultūringumo, „berniškumu“.

1974 sausio 22 buvau pakviestas Biržų rajono Vykdomojo komiteto pirmininko A. Tumėno, kuris pagrašino, kad man reikia uždėti didelius pajamų mokesčius, nes galys išsimokėti, ir pradėjo skaičiuoti, ką kratos pareigūnai matė ir jam perdavė, pradedant tau-pomos kasos knygute ir baigiant pas mane rastais ke-liais trusikais. Tai patvirtino įsigalėjusią nerašytą tei-sę — su tikinčiu žmogum, o tuo labiau kunigu, vi-saip galima elgtis: nekultūringiausiai užpuldinėti, dis-kriminuoti, ir šiuo atveju — apiplėšti. Tokie aktai ir mane verčia tikėti, kad prieš kunigą jie viską gali padaryti.

(Sauvališkai atimtos giesmės):

Atimti Smilgių religinės bendruomenės bažny-tines giesmes — visiška sauvalė, nes čia — Smilgių bažnyčios turtas. Krata bažnyčioje padaryta be Smil-gių bendruomenės atstovo, kurio nereikėjo ieškoti už kelių kilometrų, o pačiame Smilgių kaime už kelių žingsnių.

Po kratos sekmadienį Smilgių bažnyčios bendruo-menės atstovai, neradę religinių giesmių, atėję pareika-lavo mane paaiškinti, kur jos dingę. Labai nustebo ir pasipiktino valdžios atstovų sauvale. Jie pradėjo rinkti parašus po skundu dėl tokio bažnyčios apiplėšimo. Pra-šiau jų palaukti ir tikėtis Tamstos, Prokuroro, pa-rama, kad valstybė yra tvarkoma įstatymais, o ne jos atstovų sauvale.

Tuo pačiu pagrindu remdamasis ir dar tikėdama-sis, kad valstybė tvarkoma įstatymais, parašiau šį pa-reiškimą, kreipdamasis į Tamstą atitaisyti man pa-darytą skriaudą ir priversti juos grąžinti visą religinę literatūrą, giesmes, magnetofono juostas, popierių ir rašomasias mašinėles.

Tuo pačiu, norint išvengti žmonių nerimo, jų var-

go renkant parašus ir darant keliones jų delegacijoms — prašau grąžinti ir jiems religines giesmes.

Smilgiai, 1974.I.24.

Kun. B. Babrauskas

Į šį pareiškimą LTSR Prokuroro padėjėjas J. Bakučionis atsakė savo stilium: „Atsakydamas į Jūsų 1974.I.24 pareiškimą, pranešu, kad 1973 lapkričio 20 pas Jus atliktą kratą sankciojonavo respublikos prokuroras, ryšium su atliekamu byloje tardymu.“

Kadangi kun. B. Babrausko pareiškime buvo paminėta respublikos prokuroro sankcija, tai J. Bakučionio atsakymas yra vien pasityčiojimas iš piliečio, patvirtinantis pareiškime iškeltas mintis, kad su kuniga visaip galima elgtis.

Salos

(Atitaisoma žinia apie kun. Nykštų):

LKB Kronika Nr. 8 rašė apie Salų klebono kun. P. Nykštaus persekiojimą dėl vaikų ruošimo Pirmajai Komunijai. Rokiškio rajono Vykdomasis komitetas, nors ir buvo nutaręs kun. P. Nykštų nubausti 50 rub. bauda, bet, nenorėdamas erzinti tikinčiųjų, iš vakaro administracinės komisijos posėdį atšaukė, ir tokiu būdu klebonas liko nenubaustas.

TELŠIŲ VYSKUPIJA

Šilalė

(Kunigas negali rinkti aukų bažnyčioje):

1974.I.8 Šilalės parapijos vikaras kun. A. Šeškevičius pasiuntė Religijų tarybos įgaliotiniui pareiškimą, prašydamas paaiškinti, kodėl, Šilalės Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas uždraudęs jam padėti bažnytinio komiteto pirmininkui rinkti aukas.

„Argi negali bažnytinio komiteto pirmininkas pasirinkti bet koki pilietį, kad jam padėtų rinkti aukas? — klausia kun. Šeškevičius. — O kunigas argi ne pilietis?“

„Man buvo pasakyta, kad kunigas gali dalyvauti rinkime, bet jokių būdu nenešioti lėkštės. Be jokių pareigų „padėti“ rinkti pinigus kunigui neapsimoka, nes jis bus lyg prižiūrėtojas, tai tik erzina tikinčiuosius.“

„Kaip tokius draudimus suderinti su LTSR Konstitucijos 96 straipsniu — bažnyčia atskirta nuo valstybės? O čia valstybė bažnyčioje diriguoja aukų rinkimą. Argi tokie dalykai neapverčia smegenų mąstantiui XX amžiaus žmogui?“ (Pareiškimas sutrumpintas — Red.).

Upyna

(Upynos tamsuoliai):

Artėjant 1973 TSRS Konstitucijos diena, Upynos vidurinės mokyklos mokytoja Jurgaitienė vienos klasės mokinius paklausė:

— Kokia šventė artėja?

— Šventos Kalėdos, — atsakė mokiniai.

Mokytoja nuraudo ir prasitarė:

— Niekur nėra tokių tamsuolių tėvų ir mokinių, kaip Upynoje.

IŠ LKB KRONIKOS ARCHYVO

(Kun. Šlevo pareiškimas Kosyginui):

1968 rugpiūčio 7 Adakavo klebonas kun. V. Šlevas pasiuntė TSRS Ministrų tarybos pirmininkui drg. Kosyginui tokį pareiškimą:

„Lietuvos TSR yra tikintis kraštas. Joje dabar gyvena apie 3 milijonai žmonių. Apie 2 milijonai tiki Dievą ir naudojami religiniais patarnavimais. Nei

kunigai, nei tikintieji paprastai nėra nusistatę prieš dabartinę valstybės santvarką. (Diplomatinis išsireiškimas — Red.) Lietuviai žmonės yra darbštūs, sąžiningi, uolūs ir draugiški bei drausmingi. Tačiau jaučia tam tikrus suvaržymus ir trūkumus iš mūsų Respublikos valdžios atstovų. Tad kreipiuosi į Jus, Gerbiamas Ministre Pirmininke, visų kunigų ir tikinčiųjų vardu pagalbos ir paramos.

1. Lietuvos TSR yra apie 800 bažnyčių, jos aptarnaujamos kunigų. Tačiau šešiose vyskupijose liko vos viena Kunigų seminarija. O pirma buvo trys. Toje vienintelėje Kunigų seminarijoje leidžiamas ribotas klierikų skaičius — apie 30. Kasmet pašventinama vos 5 - 6 kunigai. Ką tai reiškia šešioms vyskupijoms? Kasmet numiršta ar dėl sveikatos stokos palieka savo postus apie 25 - 30 kunigų. Labai nukenčia parapijos, netekusios savo vadovų. Šis niekuo nepagrįstas apribojimas varžo katalikų tikėjimo laisvę, kas Tarybų Sąjungos įstatymais neleidžiama.

Be to, bebaigiantiems Kunigų seminariją klierikams atitinkami valdžios atstovai trukdo priimti šventimus. Be jų leidimo šito negali padaryti mūsų dvasinė vyriausybė (t.y. suteikti šventimus — Red.). Tai neleistina, tai savivaliavimas.

(Kolūkiečiui elektra 4 kapeikos, o Bažnyčiai 25 kapeikos):

2. Lietuvos TSR bažnyčiose, kaip ir kituose pastatuose, šviečia elektra. Tik mums nežinoma, kodėl mokėtis už elektrą bažnyčiai yra nepaprastai didelis. **Kolūkiečiai už elektros kilovatą moka po 4 kapeikas, kolūkiai už bendram reikalui naudojimą moka po 1 kapeiką už kilovatą, o bažnyčia, kuri išlaikoma tų pačių kolūkiečių ir kitų žmonių, moka už kilovatą net po 25 kap.** Mums nežinomos priežastys, kodėl taip daroma.

3. Tikintieji lietuviai neturi iš ko melstis. Vienos maldaknygės paseno, kitos susidėvėjo. Dabar yra paruošta spaudai gera maldaknygė („Liturginis maldynas“ — Red.), gautas leidimas ją išleisti, tačiau jau keleri metai delsiama ir išleidimas atidėliojamas su pretekstu — popieriaus deficitas.

Tikiu Jūsų nuoširdumu, draugiškumu mūsų tautai ir tikintiesiems. Tad laukiame Jūsų nuoširdžios pagalbos. Tikime, kad kandidatų apribojimo į Kunigų seminariją nebus, mokestis už elektrą bus suderintas su kolūkiečių mokesčiais po 4 kap. už kilovatą, taip pat visi nuoširdžiai tikime, kad greitai bus išspausdinta maldaknygė ir laisvai platinama tikinčiojoje Lietuvoje.

Reiškia pagarbą, dėkingumą, viltį

Kun. V. Šlevas

Panašų pareiškimą TSRS vyriausybei pasiuntė taip pat Batakių klebonas Alfonsas Pridotkas.

1968 spalio 5 Skaudvilės apylinkės pirmininkas pranešė kun. V. Šlevui, kad šis spalio 7 nuvyktų pas Religijų reikalų tarybos įgaliotinį Rugienį.

Spalio 7 abu „nusikaltėliai“: kun. V. Šlevas ir kun. Alf. Pridotkas nuvyko pas Rugienį. Šis kunigus priėmė piktai, išbarė, grasino.

Tuojuo po „vizito“ pas Rugienį abu kunigai buvo perkelti į kitas parapijas.

Tuo metu, kai pasirodė pirmieji kunigų pareiškimai tarybinei vyriausybei dėl tikėjimo varžymo Lietuvoje, visose vyskupijose kunigai ir tikintieji pritarė minčiai — už tikėjimą reikia kovoti. Daugelis apgalvestavo, kad per ilgai laukta ir nieko neveikta.

* * *

KAIŠIADORIŲ VYSKUPIJA

Jieznas

(Vaikų choras bažnyčioje — didelis nusikaltimas):

1973 spalio 26 Jieznio parapijos vargoninkas Mykolas Jaudegis buvo iškviestas į Prienų rajono Vykdomąjį komitetą. Administracinė komisija (pirmininkas Stakionis, pavaduotojas Arbačiauskas, sekretorius — Ramanauskas, nariai: Mickienė ir Svežauskas) nubaudė vargoninką 30 rub. bauda už „kulto įstatymų pažeidimą“. Pasirodo, Jieznio bažnyčioje vaikai gieda chore, o tai jau „didelis nusikaltimas“.

* * *

1973 rugpiūčio 20 į Jieznio Vykdomąjį komitetą buvo iškviestas šios parapijos vikaras kun. K. Žilys (kunigu išventintas 1973 m.). Valdžios pareigūnai reikalavo, kad vikaras nuvarytų vaikus nuo altoriaus.

— Kunigo pareiga ne varyti vaikus nuo altoriaus, bet traukti prie jo, — paaiškino kun. K. Žilys.

Kiek vėliau kun. K. Žilys vėl buvo auklėjamas. Jieznio vidurinės mokyklos direktorius jį kaltino, kam organizuojas vaikus į bažnytinį chorą, tvirtino — neleisias religišškai auklėti vaikų. Vikarui teko net raštišką pasiaiškinimą rašyti. Kun. K. Žilys nurodė, kad jo, kaip kunigo, pareiga padėti žmonėms. Kadangi tikintieji paprašė pamokyti vaikus giesmių, tai jis ir sutikęs tai padaryti.

(Kunigas negali laikytis prieš bažnyčią nukreiptų įstatymų):

1973 spalio 31 į Prienų rajono Vykdomąjį komitetą buvo kviečiami abu Jieznio kunigai: kun. V. Sidaras ir kun. K. Žilys. Vikaras buvo perspėtas, kad liautųsi pažeidinėti tarybinius įstatymus: nedarytų

choro repeticijų ir grupėmis nemokytų vaikų. Kun. K. Žilyš pareiškė, kad jis negalys laikytis tokių įstatymų, kurie nukreipti prieš Bažnyčią. Raštiško išpėjimo nepasirašė. Rajono pareigūnai gąsdino, kad jie savo rajone šitokio kunigo nepakęsį, toks elgesys jam blogai baigsis.

1973 spalio 29 Prienų rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas K. Morkvėnas atsiuntė K. Žiliui raštišką perspėjimą:

„Nustatyta, kad Jiezno parapijos bažnyčioje religinių apeigų metu tarnauja vaikai ir paaugliai. Tuo pažeidinėjami tarybiniai įstatymai. Ispėjama Jus, kad ateityje nesikartotų šie neteisėti vaikų auklėjimo veiksmai ir būtų užkirstas kelias kultūrinių įstatymų pažeidinėjimams.“

Jiezno vidurinės mokyklos direktorius pradėjo aršią akciją prieš tuos mokinius, kurie tarnauja Mišioms ar gieda bažnytiniame chore. Vaikai buvo verčiami rašyti pasiaiškinimus, kas juos mokąs giedoti. Pasiųkietęs mokinę L. Kvedaravičiūtę, direktorius bauginė, kad jos tėvą pasodinsiąs į kalėjimą, nubausiąs 50 rub. bauda. Be to, dar ir kunigui kliūsią. Direktorius kvietėsi ir vaikų tėvus, grasindamas mažinti jų vaikams elgesio pažymį, atleisti iš Jiezno mokyklos ir t.t. Uolus bedievių apaštalas pradėjo lankytis net į moksleivių namus, bet vieno tėvo suniekintas šios praktikos atsisakė.

1974 sausio 2 į Jiezno Vykdomąjį komitetą vėl buvo iškviesti Jiezno kunigai. Kadangi iškvietimas buvo žodinis, kun. K. Žilyš nenuvyko. Klebonas buvo išbartas, kodėl nesutvarkęs vikaro.

1974 sausio 20 Jiezno tikintieji suruošė vikaro bute klebonui išleistuves, nes kun. V. Sidaras perkeltas į Vievį. Parapijiečiai atsivedė ir vaikus, kurie padainavo, pagiedojo keletą giesmių. Tuo metu apie vikaro langus slampinėjo tikrintojai: interno direkto-

rius, vidurinės mokyklos direktorius ir internato mokytoja Kačergienė. Kontrolieriai kai kuriuos mokinius nužiūrėjo. Rytojaus dieną vidurinės mokyklos direktorius užpuolė vaikus, kad jie buvę pas vikarą. Ketui mergaičių liepė be tėvų neateiti į mokyklą. Vaikai buvo barami, kad giedą bažnyčios chore. Bailesnieji parašė pasiaiškinimus, kad juos mokęs giedoti vikaras. Atsirado net labai drąsių tėvų, kurie pareiškė: „Mūsų vaikai ir toliau giedos chore ir patarnaus Mišioms!“

Sausio 23 Jiezno Vykdomojame komitete susirinko internato direktorius, vidurinės mokyklos direktorius, Vykdomojo komiteto pirmininkas Aganauskas ir dar kartą bandė perauklėti vikarą:

— Mes nubaudėm vargoninką, nors tu buvai kal tas ir viską organizavai. . . O tu ir toliau trukdai mums ateistiškai auklėti vaikus, — kalbėjo mokyklos direktorius.

Kun. K. Žilys pastebėjo, kad nematyti ateistinio auklėjimo rezultatų. Vien per 1973 metus Jiezno moksleiviai keturis kartus įsilaužė ir apiplėšė Jiezno bažnyčią. Buvo išaiškinta vienuolikos vagių — moksleivių grupė.

Vikarui priekaištavo, kad jis specialiai neklausęs valdžios, tikriausiai norįs, kad Bažnyčia paskelbtu šventuoju.

Komisijos protokolo vikaras nepasirašė.

1974 vasario 1 Prienų rajono Vykdomojo komiteto administracinė komisija nubaudė kun. K. Žilį už religinių kultų įstatymų pažeidimą 50 rub. bauda. Kun. K. Žilys paaiškino, kad jis, kaip kunigas, neturįs teisės vaikyti vaikų nuo vargonų ar nuo altoriaus. Be to, LTSR ATP 1966.V.12 įsakas numato bausmę už vaikų organizavimą be sąryšio su kultu, o giedojimas yra kulto dalis.

— Ką čia mes jam aiškinsime. Skųskis teismui, ten išaiškins. Mes susirinkome ne aiškinti, o bausti, — kalbėjo vienas komisijos narys.

(Kronikos leidėjų žodis):

Gerbiami skaitytojai:

Nepaisant valdžios represijų, LKB Kronika bus leidžiama ir ateityje. Ji nustos eiti tik tada, kai valdžia Bažnyčiai ir tikintiems suteiks bent tiek laisvės, kiek jos garantuoja TSRS konstitucija.

Gerbiamus skaitytojus prašome ir toliau padėti rinkti LKB Kronikai medžiagą. Be Jūsų pagalbos, daugelis persekiojamos Bažnyčios gyvenimo faktų liktų užmiršti.

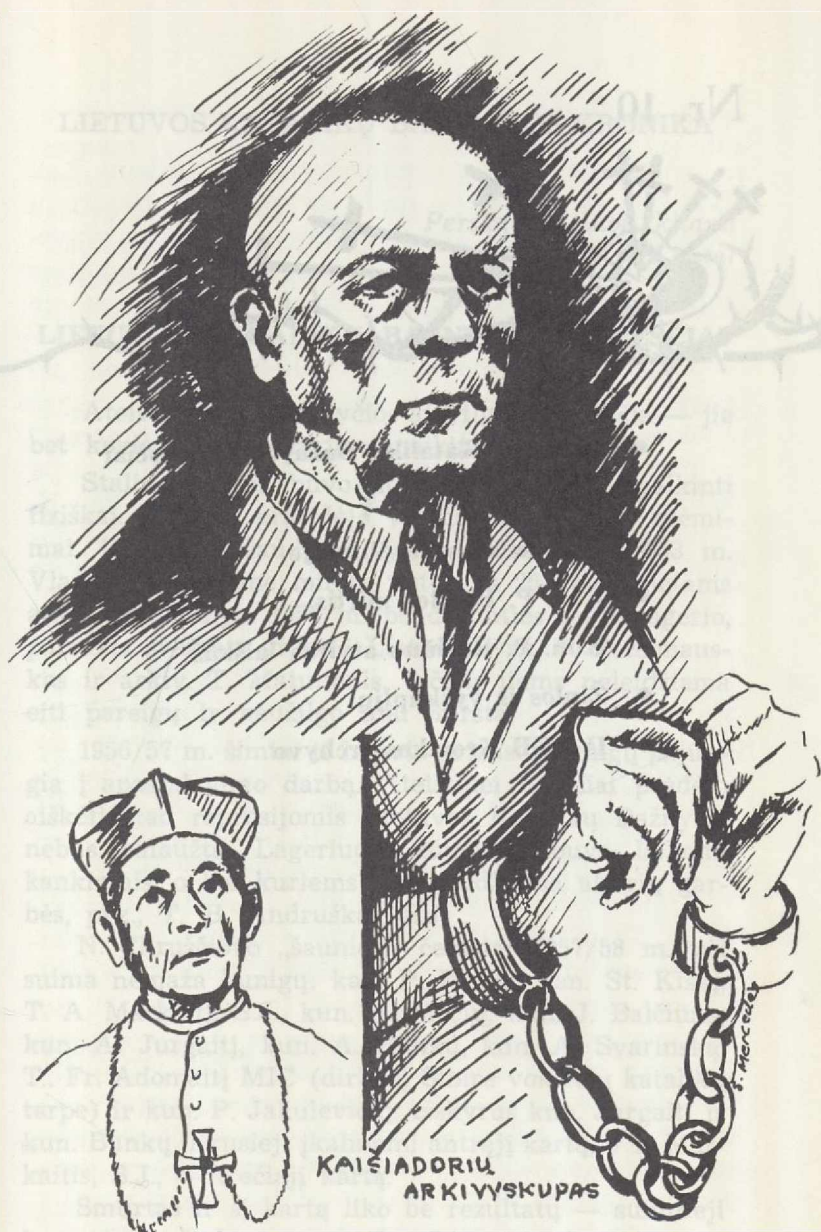
LKB Kronikai netinka nekonkreti informacija ir netikslūs faktai. Tokios rūšies medžiaga nebus spausdinama. Kiekviena žinia, faktas ar įvykis, susijęs su Katalikų Bažnyčios padėtimi, Tautos dabartimi, valdžios organų savuale, represijomis ar kitokiomis diskriminacinėmis priemonėmis, turi būti kruopščiai patikrintas, aiškus ir tikslus. Skaičiai, datos, pavardės, vietovardžiai ir kiti duomenys turi būti ypatingai aiškūs, teisingai užrašyti ir patikrinti. Laukiame informacijos.

LKB Kronikos leidėjai

* * *

KALSIADORIŲ
AR KIYYSKUPAS

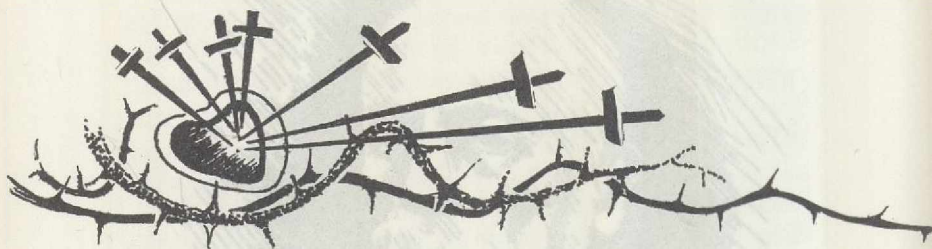
TEOFILUS MATULIONIS



KAIŠIADORIŲ
ARKIVYSKUPAS

TEOFILUS MATULIONIS

Nr. 10



- Lietuvos Katalikų Bažnyčios rūpesčiai
- Byla Nr. 345
- Teismo sauvėlė Vilniuje
- Kan. P. Raudos mirtis
- Kun. P. Račiūno atviras laiškas
- Žinios iš vyskupijų
- Iš LKB Kronikos archyvo

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Perskaitytes duok kitam!

Eina nuo 1972 metų!

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS RŪPESČIAI

Ateistų tikslai Bažnyčios atžvilgiu nesikeičia — jie bet kokia kaina nori ją sunaikinti.

Stalino laikais buvo norima Bažnyčią sunaikinti fiziškai. 1946 m. prasidėjo vyskupų ir kunigų suėmimai. 1947 m. sušaudytas vysk. Borisevičius. 1953 m. Vladimiro kalėjime miršta nuteistas 25-riems metams arkiv. M. Reinys. 1956 m. po dešimties metų lagerio, palaužta sveikata grįžta į Lietuvą vysk. P. Ramanauskas ir arkiv. T. Matulionis, tačiau jiems neleidžiama eiti pareigų ir neužilgo abu miršta.

1956/57 m. šimtai iš lagerio grįžusių kunigų įsijungia į apaštalavimo darbą. Ateistinei valdžiai pradėjo aiškėti, kad represijomis Lietuvos Katalikų Bažnyčia nebus palaužta. Lageriuose žuvusieji buvo laikomi kankiniais, o kai kuriems net meldžiama altorių garbės, pvz., T. B. Andruškai, S.J.

N. Chruščiovo „šaunieji“ čekistai 1957/58 m. vėl suima nemažą kunigų: kan. P. Raudą, kan. St. Kiškį, T. A. Markaitį, S.J., kun. A. Mocių, kun. J. Balčiūną, kun. A. Jurgaitį, kun. A. Bunkų, kun. A. Svarinską, T. Fr. Adomaitį MIC (dirbusį Sibire vokiečių katalikų tarpe) ir kun. P. Jakulevičių. Išskyrus kun. Jurgaitį ir kun. Bunkų, likusieji įkalinami antrąją kartą, o T. Markaitis, S.J., — trečiąją kartą.

Smurtas ir ši kartą liko be rezultatų — suimtieji lageryje apaštalavo, o sugrįžę į Lietuvą, įsijungė į pastoracinį darbą.

(Stengiamasi Bažnyčią griauti iš vidaus):

Ateistinė valdžia ypatingai stengiasi griauti Kat. Bažnyčią iš vidaus — pačių dvasiškių ir tikinčiųjų rankomis. Religijos reikalų tarybos įgaltionis pravedė į žymesnius postus ateistams nuolaidžiaujančius arba neaktyvius kunigus. Skaudžiausiai nukentėjo miestų pastoracija. Be to, ateistai pasistengė, kad neobjektyviai informuotas Vatikanas be nuopelnų paaukštintų kai kuriuos dvasiškius. „Kodėl Šv. Sostas šitokius kunigus vertina ir laiko pavyzdžiu kitiems?“ — mąstė Lietuvos kunigai. Už gerą pastoracinį darbą nebuvo įvertintas nė vienas kunigas, nebent kan. K. Žitkus. Vatikano klaidintojai norėjo psichologiškai nuginkluoti uolius kunigus ir sukompromituoti Romos Kuriją.

Lietuvos vyskupijų kurijose yra išgalėjęs Bažnyčiai didelę skriaudą daręs įprotis viską slėpti nuo kunigų ir tikinčiųjų. Pro kurijų tylos uždangą prasisksverbę sklinda gandai, kad ateistai pasiryžę galutinai su likviduoti Lietuvos vyskopus — tikinčiųjų pasididžiavimą — J. E. vysk. J. Steponavičių ir J. E. vysk. Vl. Sladkevičių. Ši smūgi Lietuvos Bažnyčiai ateistai nori suduoti Vatikano rankomis — paskiriant į tremtinių vyskupų vietas naujus, pačių ateistų parinktus kandidatus. Tarp kandidatų į naujus vyskopus yra minimi šie asmenys: mons. B. Barauskas, mons. Č. Krivaitis, kan. Andriukonis, kun. dr. V. Butkus, kun. B. Baliukonis, kun. Vaičius ir kt. asmenys. Lietuvos tikintiesiems nekyla abejonių, kad ateistai ne iš meilės Bažnyčiai nori pravesti į vyskopus kandidatus, neturinčius pasitikėjimo tikinčioje visuomenėje ir kunigų tarpe. Lietuvos tikinčiųjų norus išreiškia kun. St. Ylos žodžiai: „Mes norime matyti vyskupą ne manikena, aprengtą vyskupo rūbais, bet žmogų, tėvą bei mokytoją.“ Šią tiesą liudija masiški kunigų bei tikinčiųjų

sveikinimai, pasiūsti J. E. vysk. V. Sladkevičiui, prisimenant jo 15 metų tremties sukaktį (1974.IV.17). Netenka abejoti, kad vyskupai - tremtiniai savo auka ir pavyzdžiu Lietuvos Kat. Bažnyčiai nusipelnė ne mažiau už pareigas einančius vyskopus. Lietuvos Katalikų Bažnyčiai ir Vatikano prestižui būtų sunkiai atitaisoma žala, jei katalikų ir kunigų branginami vyskupai būtų nustumti į šalį.

Lietuvai dabartiniu metu reikia ne naujų vyskupų, bet kunigų.

Ateistinė valdžia vyskupams paliko teisę pašventinti aliejus, 4 - 8 kunigus per metus ir laidoti mirusius kunigus. Net Sutvirtinimo sakramento teikimą ir kunigų skyrimus į parapijas griežtai reguliuoja ateistinė valdžia. Be to, ateistai šiuo metu nori Lietuvos bažnytinį gyvenimą taip sutvarkyti, kad kunigai liktų priklausomi ne nuo vyskupų, o nuo bažnytinių komitetų. Esant šitokiai padėčiai, Lietuvai pakanka esamų vyskupų ir nauji nepageidautini. Jeigu ateistinė valdžia nori parodyti savo gerą valią, teleidžia eiti ganytojiškas pareigas vyskupams - tremtiniams!

Lietuvos katalikai ir kunigai jaučia didelį reikalą melstis, kad Šv. Sostą pasiektų kuo daugiau objektyvios informacijos apie Lietuvos Kat. Bažnyčios padėtį, kad Šv. Tėvas geriausiai patvarkys jos reikalus.

* * *

(Ateistai mėgina palaužti lietuvių tautos dvasią):

Ateistai, siekdami sunaikinti tikėjimą, nori tapti absoliučiais žmonių dvasinio pasaulio valdovais, kuriems nekliudytų savų tikslų siekti žmonių tikėjimas į Dievą ir religinė moralė. Ateistinis marksizmas siekia, kad visi žmonės mąstytų, kalbėtų ir veiktų tik pagal kompartijos programą. Ateistai, kovodami su re-

ligija Lietuvoje, stengiasi palaužti lietuvių tautos dvasią, atimti dvasines vertybes, pavergti lietuvių asmenybę ir nutautinti tikinčiąją liaudį. Kai lietuviai taps ateistais, pradės kurti mišrias šeimas, nebrangins savosios krikščioniškosios kultūros, tai sudarys jiems sąlygas pasinerti į vienalytę žmonių masę, vartojančią Lenino kalbą.

Laimei, žmonės marksistiniu komunizmu yra visiškai nusivylę. Mūsuose studentai ir inteligentai tik verčiami studijuoti marksizmą. Norom nenorom ateistinei valdžiai tenka griebtis visų ideologinių ir administracinių priemonių, kad išlaikytų žmonių dvasinį pasaulį savo rankose.

(Ateizmas Lietuvoje — oficiali religija):

Ateizmas Lietuvoje pasidarė tarsi oficiali religija, kuriai tarnauja spauda, redijas, televizija, kuri platinama visomis galimomis priemonėmis. Ateizmą skleisti yra verčiami ne tik mokytojai, auklėtojai, bet ir visi inteligentai. Tuo pačiu metu, kai knygynai yra užversti ateistine literatūra, katalikai jos (savos) beveik neturi, o ir turimą saugumas konfiskuoja. Nūdienių knygnešių, kaip ir carų laikais, laukia Sibiro katorga. Spaudos draudimo gadynėje buvo lengviau, nes caras neturėjo tiek daug šnipų ir iš savosios tautos kilusių išdavikų.

(Religijų reikalų tarnyba kovoja su religija):

Ateistinė valdžia propagandinėmis priemonėmis nepasitiki ir griebiasi gerai organizuotos administracinės veiklos. Prie TSRS Ministrų Tarybos veikia Religijų reikalų taryba, kuri — oficialiai skelbiama — prižiūri, kad būtų vykdomi įstatymai apie religinius kultus. Tikrovėje ši įstaiga administracinėmis priemonėmis kovoja su religija visoje Tarybų Sąjungoje. Lie-

tuvoje veikia Religijų reikalų tarybos igaliojimo įstaiga, kuri kovoja su religija, prisitaikydama prie vietos sąlygų. Respublikų centruose veikia ateistinės veiklos koordinavimo tarybos, kurių filialai — rajonų ateistinės tarybos, vadovaujamos (rajonų) Vykdomųjų komitetų pirmininkų pavaduotojų. Šie pavaduotojai rajono ribose turi beveik nevaržomą laisvę terorizuoti kunigus, varžant jų veiklos laisvę. Paprastai tokie suvaržymai pasakomi žodžiu, pavaduotojui glamžant rankose iš seifo ištrauktą slaptą instrukciją — ateistai nenori Lietuvos istorijai palikti savo gėdingų dokumentų.

Kiekvienoje apylinkėje veikia ateistinė taryba, kurios uždavinys organizuoti ateistinę veiklą, šnipinėti kunigų darbą, tikinčiuosius ir t.t.

(Saugumas seka religijos padėtį Lietuvoje):

Religijos padėtį Lietuvoje įdėmiai seka Valstybės Saugumo Komitetas, kadangi kiekvienas ryškesnis religingumo pasireiškimas mūsų laikomame grėsme tarybinei valdžiai. Dabartinė Katalikų Bažnyčios padėtis tiek Komunistų partijos Centro Komitetui, tiek Valstybės Saugumo Komitetui kelia didelį nerimą — tikintieji gausiai lanko bažnyčias, priiminėja sakramentus ir net išdrįsta ginti savąsias teises.

Maskva reikalauja, kad Lietuvos ateistai, kovodami su Bažnyčia, naudotų tas pačias priemones, kurios buvo išbandytos Rusijoje po Spalio revoliucijos. Tačiau Lietuvoje norimus rezultatus pasiekti sunkiau, nes katalikų centras randasi ne Maskvoje, o Romoje.

(Patogiausia Bažnyčią griauti iš vidaus):

Ateistai įsitikino, kad patogiausia Bažnyčią griauti iš vidaus per bažnytinius komitetus ir per ateistinei valdžiai pataikaujančią Bažnyčios vadovybę.

Pagal tarybinę Konstituciją Bažnyčia yra atskirta nuo valstybės, tačiau valstybė smulkmeniškai kišasi į Bažnyčios reikalus per Religijų reikalų tarybos įgaliotinio įstaigą ir per bažnytinius komitetus, į kuriuos stengiamasi prvesti kuo daugiau ateistams palankių arba net visiškai ištikimų žmonių. Bažnyčios vadovai tuojuo suprato šią ateistų klastą, pasikėsinusią suparaližuoti pastoracinę veiklą. Šiuo metu ateistai bando Lietuvoje įvesti tokią tvarką, kaip Rusijoje, Ukrainoje, Baltarusijoje ir kitur — bažnytiniai komitetai turi būti tikrieji parapijų šeimininkai, o kunigai — tik samdiniai. Bažnytnis komitetas privalas tvarkyti parapijos finansinius reikalus, atlikti reikiamus remontus, į jį privalą kreiptis tikintieji, norėdami palaidoti mirusius, pakrikštyti kūdikius arba susituokti. Šituo siekiama žmones atgrasinti nuo religinių praktikų. Kadangi bažnytnis komitetas samdo ir atleidžia kunigus, tuo pačiu netenka reikšmės ir vyskupo funkcijos arba net dar blogiau — vyskupas paliekamas tik dekoracija, kad pasaulis nematytų jos (ideologijos) užkuliuose ateistų vykdomo smurto.

Pastaruoju metu Lietuvos kunigai be vyskupų žinios yra verčiami priimti rajonų Vykdomųjų komitetų naujas sutartis su bažnytiniais komitetais. Jos suformuluotos vienašališkai ir labai neaiškiai, ypač apie bažnyčios uždarymą. Ketvirtame sutarties punkte kalbama: „Ši sutartis gali būti nutraukta... c) jei nustatyta tvarka nutarta uždaryti maldos namus (kulto pastatą), kuriuo naudotis buvo leista šia sutartimi.“ Tikintieji negali sutikti su jokia tvarka, kad būtų uždaryta bažnyčia.

(Bažnytinę jurisdikciją klastingai perima bažnytiniai komitetai):

Kad nekiltų pasipriešinimo, sutartys sudaromos tyliai, ne vienu metu ir net naudojant apgaule.

Tenka apgailestauti, kad net patys kunigai — o ką kalbėti apie tikinčiuosius — kai kur pasielgia neapgalvotai ir lengvapėdiškai. Tie kunigai, kurie aiškiai pramato ateistų kėslus, priešinasi neaiškiai suformuluotų sutarčių pasirašymui ir nesutinka su bažnytinės jurisdikcijos atidavimu ateistų įbaugintiems bažnytinių komitetų nariams. Dabartinės sutartys yra pirmas žingsnis galutinai suvaržant vyskupų ir kunigų veikimo laisvę.

Ačiū Dievui, kad vyskupai iki šiol nesutiko su valdžios peršama nebažnytine tvarka. Tačiau yra žymių, kad šiuo metu vėl bus dedamos naujos pastangos bažnytinius komitetus Lietuvoje padaryti visagaliais parapijų šeimininkais. Apie tai yra išsitaręs Religijų reikalų tarybos atstovas Tarasovas.

(Bažnytinių komitetų veikla prieštarauja bažnytinei tvarkai):

Bažnytinių komitetų veikimas pagal ateistų planą visiškai prieštarauja bažnytinei tvarkai, kur valdžia yra gaunama ne iš liaudies, bet paeinanti iš paties Kristaus. Todėl nenuostabu, kad su tokiais komitetais Bažnyčios vadovai nesutiko nuo pat revoliucijos. Tos kovos aukomis tapo vysk. Ciepliakas, prel. Butkevičius, vysk. T. Mātulionis ir kt. Iš esmės su tokiais komitetais nesutiko ir Lietuvos vyskupai: vysk. K. Paltarokas, vysk. M. Reinys ir kt. Tik pradėjus masiškai uždarinėti bažnyčias ir suimdinėti kunigus, be to, išdavikiškai padarius nuolaidas keliems Vilniaus miesto kunigams, vyskupai jau nebedraudė sudaryti bažnytinius komitetus. Tačiau iki šiol šie komitetai — neskaitant mažų išimčių — tiesioginiai nesikišo į pastoracinį darbą.

(Kovai su Katalikų Bažnyčia panaudojama jos vadovybė):

Ateistai, pasisavinę carizmo praktiką, kovai su Katalikų Bažnyčia nori panaudoti jos vadovybę. Į vadovaujančius postus jie bando praversti valdžiai nuolaidžius vyskopus arba kunigus, kurie vykdytų Bažnyčiai kenksmingus potvarkius, klaidingai informuotų pasaulio tikinčiuosius apie tariamą Bažnyčios laisvę, skelbtų kunigams ateistinės valdžios potvarkius, varžančius kunigo darbą, pvz., vaikų katekizavimo, kanoniško parapijų lankymo draudimus ir kt. Valdžiai nuolaidžiaują dvasiškai, vykdami į Romą, Maskvoje yra instruojami, ką ten kalbėti, ką nutylėti, su kuo bendrauti ir ko vengti. Sugrįžę iš Vatikano, jie privalo atitinkamiems organams atlikti „generalinę išpažintį“.

Dabartiniu metu Lietuvos kunigų tarpe plačiai kalbama, kad Vatikanas galys nuominuoti naujus vyskopus, kurių kandidatūras iškels ne Lietuvos tikintieji, bet, per valdžiai pataikaujančius dvasiškius, Religijų reikalų taryba. Jeigu būtų paskirti nauji, valdžiai nuolaidžiaują vyskupai, ateistai pasiektų šiuos tikslus:

Nepavykusios pastangos sukurti tautinę Katalikų Bažnyčią):

1. Būtų sugriautas Šv. Tėvo autoritetas, kuris iki šių dienų Lietuvos tikinčiųjų ir kunigų tarpe buvo labai stiprus. Lietuvos kunigai ir sunkiausiose sąlygose parodė savo ištikimybę Apaštaloj Sostui. Nepavyko ateistų bandymai sukurti Lietuvoje popiežiaus jurisdikcijos nepripažįstančią tautinę Katalikų Bažnyčią. Vienam iš nuteistųjų 25-eriems metams kunigų už tai buvo siūloma laisvė, šv. Jono bažnyčia Vilniuje ir 100,000 rublių kyšis. Tylos Bažnyčiai niekada nebus suprantama diplomatija, kuri sudarytų sąly-

gas ateistams triumfuoti, kad net Vatikanas nepritariąs kovojantiems ir kenčiantiems už tikėjimą kunigams ir tikintiesiems. Už diplomatinės nuolaidas ateistinė valdžia galinti daug pažadėti, pasirašyti gražiausias sutartis, bet jos liks negyvos, kaip ir ateistinės valdžios pasirašyta „Žmogaus Teisių Deklaracija“. Lietuvos kunigai ir tikintieji mano, jei pasaulio vyskupai ir katalikai savo laiku būtų tinkamai reaguavę, gal būtų išsaugota vysk. V. Borisevičiaus gyvybė. Tą patį galima pasakyti ir apie masinius kunigų suminėjimus. Šiuo atveju mums pavyzdžiu galėtų būti pasaulio komunistai, kurie taip energingai gynė Manolį Gležą, Andželą Davis ir dabar tebegina Čilės komunistus.

2. Garbingi Lietuvos vyskupai, kaip arkivsk. J. Matulevičius, arkivsk. T. Matulionis, arkivsk. M. Reinys ir kt. aukštai iškėlė tikinčioje visuomenėje vyskupo autoritetą. Jei Šv. Sostas nominuotų į vyskopus netinkamus kandidatus, būtų sugriautas vyskupo autoritetas ir tuo pačiu padaryta didelė žala Lietuvos Katalikų Bažnyčiai.

(Lietuvos tikintieji nesulaukia paramos iš savo dvasios vadų):

3. LKB Kronika sumini tik mažą dalį faktų — dėl persekiojimo daugiau jų surinkti nepajėgia — liudijančių apie ateistų terorą ir tikinčiųjų vargus. Lietuvos tikintieji laukia paramos iš savo dvasios vadų. Tuo tarpu valdžios parinkti dvasiškiai skelbia, kad mūsų Bažnyčia nėra persekiojama. Kaip nusiviltų Lietuvos tikintieji, jei Vatikanas tokių dvasiškių skaičių dar padaugintų.

4. Valdžiai nuolaidžiaujančių naujų vyskupų paskyrimas būtų moralinis smūgis tautos gerbiamiems vyskupams - tremtiniam J. E. vysk. J. Steponavičiui

ir J. E. vysk. V. Sladkevičiui. Tokiu būdu būtų nuvertinta jų auka, tarsi pasmerkta jų ištikimybė Šv. Tėvui, Bažnyčiai ir galutinai sunaikinta galimybė jiems sugrįžti į savo pareigas.

5. Kai ateistinė valdžia visomis galimomis priemonėmis prievartauja Bažnyčios vadovus, versdama juos išleisti pastoracijai kenksmingų potvarkių, Lietuvos kunigams lengviau susiorientuoti, jei juos pasirašo ne vyskupas, o tik vyskupijos valdytojas.

(Lietuvos tikintieji maldauja Šv. Tėvą neskirti ateistams pataikaujančių vyskupų):

Todėl Lietuvos kunigai ir tikintieji maldaute maldauja Šv. Tėvą ir Romos Kurią:

a) kad nebūtų skiriami nauji, ateistams pataikaujant vyskupai;

b) kad, skiriant vyskopus, apie kandidato vertę būtų atsiklausiama tremtinių vyskupų arba jų įgaliotų kunigų nuomonės. Tai galima įgyvendinti, jei naujos vyskupų kandidatūros Vatikano bus paskelbiamos ne vėliau, kaip pusmetis iki jų nuominavimo;

c) kad nebūtų ateistams daroma diplomatinė nuolaidų, pasitikint jų gera valia. Iš ateistų negalima sulaukti nuolaidų derybų keliu — Lietuvos katalikai tiek turės laisvės, kiek jos išsikovos. Šią tiesą liudija ne vienas dabarties išsikovojimas. Lietuvos katalikai bus pajėgūs ką nors laimėti tik tada, kai juos plačiau rems pasaulio viešoji opinija ir Katalikų Bažnyčios aukštieji hierarchai.

(Lietuvos katalikai dėkingi visiems, keliantiems jiems daromas skriaudas):

Lietuvos katalikai yra dėkingi Vatikano laidų organizatoriams, užsienio lietuviams ir viso pasaulio ka-

talikų ir nekatalikų spaudai, keliančiai viešumon Lietuvoje daromus ateistų nusižengimus, taip pat visiems, kurie meldžiasi ir daro žygių, kad Lietuvos katalikai turėtų daugiau religinės laisvės. Apgailestaujama, kad „Amerikos Balsas“ šiam reikalui visiškai neskiria dėmesio. Todėl nenuostabu, kad jo laidos vis mažiau yra klausomos. Už tikėjimą kenčiantį lietuvių sunku sudominti ekonominėmis krizėmis arba politinėmis aferomis.

Lietuvos tikinčioji visuomenė, skaudžiai pergyvendama saugumo siautėjimą, kai vienas po kito kalėjime atsiduria geriausi Tautos ir Bažnyčios sūnūs, stebisi, kodėl iki šiol pasaulio katalikai negina suimtųjų. Ateistinė valdžia siekia, kad, pasauliui tylint, lengviau būtų su jais susidoroti.

* * *

(Pastangos likviduoti LKB Kroniką):

BYLA Nr. 345

Dabartiniu metu saugumo organai išvystė plačią veiklą, norėdami likviduoti LKB Kroniką ir religinės spaudos centrus: į Valstybės saugumo komitetą šaukinėjami įtariamieji asmenys, daromos kratos, dauginamas suimtųjų būrys, kruopščiai renkama medžiaga bylai Nr. 345.

1974 kovo 20 saugumiečiai iškrėtė ukrainiečių kunigo Vlodo Figolio butą Kaune. Krata užtruko šešias valandas. Saugumiečiai pervertė knygas, apgadino religinius paveikslus, paėmė visas santaupas.

* * *

1974 kovo 20 buvo padaryta krata pas kaunietę Bronę Kazėlaitę, gyvenančią Vaistinės g. Nr. 4. Kratos metu ji buvo išrengta vienos saugumo darbuotojos akivaizdoje. Saugumiečiai, iškrėtę jos kambarį ir san-

dėliuką, surado ir paėmė apie 400 neįrištų maldaknygių „Melskimės“ ir keletą rašomąją mašinėlę padaugintų knygų.

* * *

1974 kovo 20 keturi saugumo darbuotojai, vadovaujami kapitono Pilelio, iškrėtė kun. S. Tamkavičiaus butą ir garažą. Kratos metu saugumiečiai rado LKB Kronikos du numerius. Be to, paėmė 10 magnetofono juostų ir keletą rašinėlių, pvz., „Bažnyčia ir valstybė“, „Reikia duoti pilną religinę laisvę“ ir kt. Krata truko 6 valandas. Po kratos Simno partiečiai skleidė gandus, kad kun. S. Tamkevičius turįs radijo siųstuvą ir perduodąs žinias į užsienį, todėl saugumo darbuotojai ir darė kratą. Balandžio 17 kun. S. Tamkevičius buvo iškviestas į Vilniaus saugumo komitetą ir klausinėjamas, ką jis žinąs apie LKB Kroniką, apie slaptą Kunigų seminariją ir kt.

* * *

1974 balandžio 4 keturi saugumiečiai iš Vilniaus padarė kratą pas vilnietį Matulionį, besigydančią Druskininkų ligoninėje. Kratos metu buvo paimti asmeniniai pinigai ir kelios religinės knygos. Apklausos metu saugumiečiai tyčiojosi iš Matulionio religinių įsitikinimų. Po apklausos saugumiečiai Matulionį nugalbėno į Vilnių ir jo bute padarė kratą. Kratos protokole pažymėjo, kad brangenybių ir religinių knygų nerasta. Sekančią dieną, tardymo metu paaiškėjo, kad saugumiečiai Respublikinės Bibliotekos dauginimo skyriuje paėmė maldaknygių - katekizmų (rusų kalba). Dauginimo skyriaus darbininkai Opulskis, Čiudakovas ir Čiplys per tardymą pareiškė, kad minėtas maldaknyges užsakęs Matulionis. Be to, ir anksčiau jis užsakydavęs religinių knygų po 200 - 300 egz. Matulionis prisipažino, kad maldaknyges jis tikrai užsakęs — dėl dovanų, o apie jokiais religines knygas nieko nežinąs. Jam bu-

vo pasiūlyta pasakyti, kas prašęs rusiškų maldaknygių - katekizmų, tada palengvėtų buasmė tiek jam, tiek spaustuvininkams, o užsakovui visiškai nieko neklūtų. Po trijų dienų tardymo Matulioniui leido pratęsti gydymąsi Druskininkų ligoninėje.

* * *

(Krata pas O. Volskienę):

1974 balandžio 8 Valstybės saugumo komiteto kapitonas Markevičius su kitu saugumiečiu padarė kratą pas kaunietę Oną Volskienę. Kratos metu paimita rašomoji mašinėlė. Tardymo metu O. Volskienė buvo kaltinama, kad perrašiusi LKB Kronikos šeštąjį numerį.

* * *

(Krata pas S. Mikšytę):

1974 balandžio 9 saugumiečiai išlaužė kaunietės gydytojos Salomėjos Mikšytės nuomojamą kambarėlį Kulautuvoje ir padarė kratą. Balandžio 10 - 11 vėl krėtė. Kratos metu paimita rašomoji mašinėlė, keletas religinių knygų ir kt.

* * *

(Antroji krata ir V. Jaugelio suėmimas):

1974 balandžio 9 namuose buvo suimtas kaunietis Virgilijus Jaugelis. VSK kapitonui Pileliui vadovaujant buvo padaryta antroji krata (žr. LKB Kronika Nr. 8). V. Jaugelis kaltinamas LTSR BK 68 straipsnio pažeidimu. Dabartiniu metu jis kalinamas Vilniuje saugumo kalėjime. BK 68 straipsnis: „Agitacija ar propaganda, kuria siekiama pakirsti ar susilpninti Tarybų valdžią arba padaryti atskirus itin pavojingus valstybinius nusikaltimus, skleidimas tarybinę valstybinę ir visuomeninę santvarką žeminančių šemiž-

tiškų prasimanymų tais pačiais tikslais, taip pat platinimas arba gaminimas ar laikymas tokio pat turinio literatūros tais pačiais tikslais — baudžiami laisvės atėmimu nuo šešių mėnesių iki septynerių metų su nutrėmimu nuo dvejų iki penkerių metų ar be nutrėmimo arba nutrėmimu nuo dvejų iki penkerių metų. (Tie patys veiksmai, padaryti asmens, turinčio teisumą už itin pavojingus valstybinius nusikaltimus, taip pat padaryti karo metu, — baudžiami laisvės atėmimu nuo trejų iki dešimties metų su nutrėmimu nuo dvejų iki penkerių metų ar be nutrėmimo.)“

* * *

(Krata ir J. Gražio suėmimas):

1974 balandžio 24 būrys saugumiečių pradėjo krėsti kauniečio Juozo Gražio butą (Višinskio g. Nr. 44). Iškrėtus kambarius, sandėliuką ir rusį, saugumiečiai J. Gražį nusivedė į kapitaliniai remontuojamą namą Zarnavikų gatvėje Nr. 33 ir čia padarė nuodugnią kratą. Jos metu rasta dauginimo aparato ERA dalys, rašomojo popieriaus ir kelios knygos „O visgi Šv. Raštas teisus“. **J. Gražys buvo suimtas.**

* * *

(Krata Kalniečių g. Nr. 113):

1974 balandžio 24 saugumiečiai iškrėtė namą, sandėliuką ir rūsį Kaune, Kalniečių g. Nr. 113. Kratos metu paimta daug religinių ir kitokių vertingų prieškarinių knygų. Saugumiečių teigimu viename šio namo kambaryje kažkada dirbta su ERA. Buto šeimininkės Saugumo komitete Vilniuje buvo tardomos dvi dienas, o ten gyvenantis Vilius Semaška — tris dienas. Naktį apnakvydindavo viešbučiuose.

* * *

NUOTRUPOS IŠ TARDYMŲ

— Ką šią naktį sapnavai, močiute? — paklausė saugumiečiai, atvykę daryti kratos.

— Vaikeliai, sapnavau 5 piktus, alkanus šunis, kurie norėjo mane sudraskyti.

* * *

— Mes tavęs jau nepaleisime, — pareiškė tardytojas.

— Aš tai žinau, todėl iš vakaro priėjau išpažinties. Mano sąžinė rami.

* * *

— Ar nežinojai, kad šito darbo negalima dirbti? — rodydamas maldaknygę, paklausė tardytojas.

— Taip ir caras sakė, bet jei ne Mažvydas, šiandien lietuviškai nesikalbėtume.

* * *

Tardytojas Vilimas per pietų pertrauką nuėjo į valgyklą papietauti ir kažkas pavogė jo palatą.

— Tur būt katalikai tau keršija? — juokėsi saugumiečiai.

— Katalikai nekeršija, tik nori patarti: „Gaudykite vagis, o ne maldaknyges, gal tada nereikės į namus grįžti be palto.“

* * *

— Kaip tau ne gėda, — kalbėjo saugumietis, — esi baigęs universitetą ir negarbingai baigsi gyvenimą kalinėjime.

— Esu pasiruošęs. Turiu įsidėjęs net sumuštinį...

TEISMO SAUVALĖ VILNIUJE

1974 kvo 17 „Tiesos“ straipsnyje „Kieno balsu“ buvo aprašytas Vilniuje vykęs penkių asmenų teismo procesas. Straipsnyje nenurodyta, kada vykęs teismas,

kokiomis bausmėmis kaltinamieji nubausti, tik paminėti jų kriminaliniai nusikaltimai — vogę rašomasias mašinėles, liaudies meno dirbinius ir dažnytinius indus. Iš straipsnio matyti, kad byla buvusi politinė.

(Akcija prieš Lietuvos ir Latvijos kraštotyrininkus):

1973 kovo 27 saugumo organai įvykdė gerai suplanuotą akciją prieš Lietuvos ir Latvijos kraštotyrininkus, savo mastu ir operatyvumu galinčią prilygti nebent analogiškam antpuoliui prieš LKB Kronikos leidėjus bei platintojus. 8 valandą ryto į trijų miestų — Vilniaus, Kauno ir Rygos — Saugumo komiteto patalpas buvo pristatyta virš 100 kraštotyrininkų ir su jais susijusių asmenų. Buvo daromos kratos, suimami žmonės. Aktyviausi kraštotyrininkai — vilnietis R. Matulis, kaunietė J. Eitmanavičiūtė ir kt. — buvo verčiami pasirašyti pasižadėjimus, „kad ateityje nedalyvaus **saviveiklinėje** kraštotyroje.“ Jaunesnieji kraštotyrininkai buvo verčiami bendradarbiauti su saugumo organais, šantažuojami. Kraštotyrininkus tardė Kontrimas, Radzevičius, Aleinikovas, Rimkus, Žilevičius, Sujuta ir kt. Tardomieji buvo klausinėjami apie kraštotyrininkų veiklą, ekspediciją į Šventąją, ryšius su kitų respublikų kraštotyrininkais, nuotaikas jaunimo tarpe, apie medžiagos iš „žaliukų“ kovų laikotarpio rinkimą, atsišaukimų platinimą, Kalantos metinių minėjimo organizavimą, antitarybinės literatūros skaitymą, dauginimą ir platinimą, apie Žukausko ir kitų suimtųjų asmenybę, pažiūras, santykius su jais, apie ryšius su kunigu Dobrovolskiu iš Paberžės ir kt. Dalis apklaustųjų buvo po keletą kartų vežiojami į Vilnių akystatai su suimtaisiais. Ketvertas iš tardomųjų — Šarūnas Žukauskas, Antanas Sakalauskas, Izidorius Rudaitis ir Vidmantas Povilonis — buvo suimti.

(Kraštotyra — feodalinės epochos tyrinėjimai):

Spaudoje pradėjo rodytis straipsniai, primygtinai reikalaujantys atsisakyti „feodalinės epochos“ tyrinėjimų, įsakmiai pabrėžiančių, jog kraštotyra — visų pirma fabrių ir gamyklų istorija, pajvairinama įspūdingais personalinių pensininkų biografijų momentais. Tai rodo, kad ši kampanija buvo viena iš neostalinistinės „kultūrinės revoliucijos“ grandžių, jau anksčiau pasireiškusių kitose kultūros srityse. Beveik visi kultūros klausimais rašančių žurnalų redaktoriai ir kultūros įstaigų bei draugijų vadovai buvo pakeisti naujais, — tokiais pilkais funkcionieriais kaip „Literatūros ir meno“ redaktorius V. Radaitis, „Nemuno“ redaktorius L. Inis, arba atvirais reakcionieriais, kaip dabartinis Lietuvos kraštotyros draugijos pirmininkas Uogintas. Daromas spaudimas „Vagos“ leidyklai tolimesniame „Lituanistinės bibliotekos“ serijos leidime. Pagriežtinta cenzūra, kurios vaidmenį atlieka Glavlitas, suvaržyti vertimai iš svetimų kalbų. „Komunisto“ žurnale iš dogmatinių pozicijų kritikuotos „Kultūros barų“ ir ypač „Problemų“ redakcijos. Atšaukta kraštotyrinė ekspedicija į Baltarusijos TSR ir kt.

(Suimtieji kraštotyrininkai kalinami vienutėse):

Suimtieji — Žukauskas, Sakalauskas, Rudaitis ir Povilonis — beveik metus laiko buvo kalinami daugiausia vienutėse, kur „naktis susimaišo su diena, nes kameroje visą laiką dega šviesa...“ (Kalinio liudijimas). Apie kalinamųjų padėtį galima spręsti iš to, kad pvz., V. Povilonis, dėl blogo maisto sutrikus kepenų veiklai, buvo gydomas ligoninėje, o Žukauskas, už tai, kad prabilo į prižiūrėtoją vokiškai, buvo patupdytas karcerin. Tardymo metodus charakterizuoja toks epizodas: V. Povilonis buvo įtikinėjamas, kad Sakalauskas dirbęs saugume. Išmuštas iš vėžių, V. Po-

vilonis, anot jo paties, prikalbėjęs apie Sakalauską „visokių nesąmonių“. Apgaulė paaiškėjo, tik susitikus jiems teisme.

Vėliau (1973) spalio 23 prie bylos prijungiamas dar Aloyzas Mackevičius iš Mažeikių, buvęs kandidatas į TSKP narius.

(Teismo kaltinimai):

Byla buvo nagrinėjama LTSR Aukščiausiojo teismo Vilniuje nuo 1974 vasario 18 iki kovo 5 uždaramame posėdyje, pirmininkaujant teisėjui Ignotui, dalyvaujant tarėjams Kavaliauskaitei ir Tamulioniui. Prokuroras — vyriausiojo prokuroro pavaduotojas Bakučionis. Teisiamuosius gynė advokatai Kudaba, Borvainis, Gavronskis, Vaicekuskas ir Matijošaitienė. Salėje sėdėjo tik artimiausieji giminės, kareiviai, saugumiečiai ir teismo tarnautojai. Teisme apklausta virš 90 liudininkų.

Visi teisiamieji, išskyrus Mackevičių, buvo kaltinami antitarybine veikla pagal LTSR BK 68 str.

Kuo gi pasireiškė ši veikla?

1. Pogrindinės organizacijos, siekiančios informuoti visuomenę apie nusikalstamą tarybų valdžios veiklą lietuvių tautos atžvilgiu, įkūrimas: buvo priimama priesaika, renkamas nario mokestis.

2. Platinimas atsišaukimų Vasario 16-sios proga.

3. Pogrindžio leidinio „Naujasis Varpas“ ruošimas.

4. Draudžiamos literatūros laikymas ir platinimas.

5. S. Kudirkos šeimos rėmimas pinigais.

Š. Žukauskas buvo kaltinamas įkūręs pogrindžio organizaciją, priimdavęs narių priesaiką, padauginęs (2 egz.) Lietuvių Enciklopedijos XV-ąjį tomą (Lietuva), parašęs atsišaukimo tekstą, padėjęs Sakalaus-

kui pavogti 4 rašomąsias mašinėles, bandęs įtraukti į pagrindžio organizaciją Mackevičių ir padėjęs jam vogti liaudies skulptūras, parūpinęs EROS procesorių.

A. Sakalauską teismas kaltino, kad jis priklausęs pagrindžio organizacijai, slėpęs antitarybinę literatūrą. Kratos metu pas jį rasta: A. Hitler „Mein Kampf“, Medvedevų „Beprotybės klausimas“, du LKB Kronikos numeriai, „Lietuvių archyvas“, „TSRS užsienio politika 1939 - 1940“, A. Šapokos „Lietuvos Isiorija“ ir kt. Sakalauskas norėjęs išsiųsti į Vakarų savo eilėraščių rinkinį, organizavęs 4 rašomųjų mašinėlių pagrobimą. 1957 m. jis buvęs nuteistas dviem metams laisvės atėmimo už bandymą baidare per Baltijos jūrą pabėgti į užsienį.

Gyd. I. Rudaitis buvo kaltinamas rėmęs pagrindžio organizaciją, padėjęs dauginti ir platinti antitarybinę literatūrą ir atsišaukimus, lėšas organizacijos rėmimui kaupęs spekuliuodamas valiuta. Kratos metu pas Rudaitį rasta medžiaga ruošiamam pagrindiniam leidiniui, kurį jis turėjęs redaguoti.

V. Povilonis — priklausęs pagrindžio organizacijai, išplatinęs atsišaukimus Vasario 16-sios proga, namuose saugojęs antitarybinę literatūrą, padėjęs ją platinti, prisidėjęs prie pagrindinio leidinio „Naujasis Varpas“ ruošimo.

A. Mackevičių kaltino, kad jis, žinodamas apie pagrindinės organizacijos veiklą, ne tik nepranešęs saugumui, bet išitraukęs jos veiklon. Žukausko kurstomas, vogęs liaudies meno dirbinius, apiplėšęs Tirkšlių bažnyčią ir pavogtus daiktus nuvežęs Žukauskui. A. Mackevičius prie politinės bylos buvo prijungtas ne atsitiktinai — tarybinio teismo praktikoje priimta politiniam procesui suteikti kriminalinį atspalvį. Kadangi Žukauskas buvo pažįstamas su A. Mackevičium, tai ir buvo bandoma apkaltinti vagystėmis — matote, koks jo „moralinis veidas“! Teismas, be išspausdintų iš Mac-

kevičiaus prieštarų parodymų, daugiau jokių įrodymų neturėjo. Tai ir pabrėžė Žukausko advok. Kudaba.

Šikart tarybinis teismas norėjo pasirodyti kaip nepaperkamas smūtkelių ir bažnytinio turto saugotojas, griežtai baudžiantis kaltininkus. O gal jis nuteis ir tuos, kurie suorganizavo ir sunaikino Kryžių kalną, Vilniaus Kalvarijų koplytėles, išniekino daugelį bažnyčių ir t.t. — šie nusikaltėliai žinomi!

(Kaltinamasis Š. Žukauskas prisipažino norėjęs taisyti valdžios padarytas klaidas):

Š. Žukauskas prisipažino vadovavęs organizacijai, kurios tikslas buvęs šviestis, rinkti literatūrą. Jis norėjęs veikti tik tarybinio teisėtumo normose, tačiau manęs, jog reikia taisyti valdžios padarytas klaidas. „Juk iš tiesų mūsų tautai padaryta didžiulė skriauda — išvežta 36000 lietuvių“ — kalbėjo Žukauskas. Jis prisipažino platines literatūrą, kuri, jo nuomone, esanti ne antitarybinė, pvz., „S. Kudirkos teismo procesas“. Kriminalinius nusikaltimus neigė — religinių liaudies dirbinių nevogęs. Dėl rašomųjų mašinėlių Žukauskas sakėsi buvęs įsitikinęs, kad jos nurašytos — nuostolių niekam nepadaryta.

(Kalt. A. Sakalauskas negali taikstyti su gyvenimo trūkumais):

A. Sakalauskas prisipažino dalyvaęs organizacijoje ir mokėjęs nario mokesčių. „Susibūrėme savišvietai“, — kalbėjo kaltinamasis.

Sakalausko žmona, paklausta apie vyro pažiūras, pasakė: normalios, kaip ir vis dorų žmonių. Vyras visą gyvenimą dirba. Tegu visi tiek dirba — tai būtų indelis komunizmo statybon. Mokė jaunimą, atidavė daug laiko jo auklėjimui. Tačiau vyras negali taikstyti su mūsų gyvenimo trūkumais, kurių yra.

— Kokie trūkumai? — paklausė teisėjas.

— Pradėsiu nuo buities... Štai per vargus gavome butą, o jame nieko nėra...

— O kas ten turėjęs būti?

— Man rodos, jei bute yra radiatoriai, tai jie turi šildyti, jei yra čiaupai — iš jų turi bėgti vanduo. Visa tai mano vyras sutvarkė savomis rankomis, aukodamas laiką, skirtą moksliniam darbui... — kalbėjo Sakalauskienė. Teisėjas ją pertraukė ir pradėjo klausinėti apie užsienio radijo laidų klausymą.

* * *

(Gydytojas I. Rudaitis neprisipažino kaltas):

I. Rudaitis sakėsi apie jokią pagrindžio organizaciją nieko negirdėjęs ir jos pinigais nerėmęs. Užsienio valiutos įsigijęs atsitiktinai. Apie ruošiamą leidinį taip pat nieko negirdėjęs. Knygas visokias skaitęs, nes išsilavinusiam žmogui reikia žinoti ir „anti“ literatūra.

* * *

(A. Mackevičius prisipažino apiplėšęs Tirkšlių bažnyčią):

A. Mackevičius prisipažino vogęs liaudies dirbinius ir apiplėšęs Tirkšlių bažnyčią. Visa tai jis daręs, norėdamas įsigyti pinigų, nes mėgstas gražiai apsirengti. Vagystėse su juo dalyvaęs ir Žukauskas. Vėliau Mackevičius sakėsi apiplėšęs bažnyčią vienas, norėdamas Žukauskui įrodyti, kad galės veikti savarankiškai.

Žukauskas Mackevičiui taip pasakė: „Tu, Aliaui, atsakyk už save, o ką aš dariau — palik man. Aš nepasiryžęs atsakyti už tavo kaltes.“

L. Mackevičius taip charakterizavo savo brolių: „Aliaus — kaip prancūzas: kai visi dainuoja — ir jis dainuoja, kai visi nutyla — tyli ir jis.“

* * *

(V. Povilonis neprisipažino priklausęs pagrindžio organizacijai):

V. Povilonis neprisipažino priklausęs pagrindžio organizacijai ir jokių knygų neplatinęs, tik kai kurias laikęs namuose. Apie pagrindinį leidinį nieko nežinojęs, o su Žukausku jį rišusi tik kraštotyra.

Prokuroras Bakučionis Žukauską vadino organizacijos įkūrėju ir prašė teismą skirti kaltinamajam 7 metus laisvės atėmimo. (Pagal 68 str. pati aukštoji baudsmė.) Sakalauskui prokuroras pasiūlė 5 metus laisvės atėmimo. Apkaltinęs Povilonį ir Rudaitį, prokuroras iš visų jėgų ėmė ginti Mackevičių, vadindamas jį nukentėjusiu, auka, suvedžiota Žukausko ir panašių į jį asmenų.

(Gynėjai negali veiksmingai ginti):

Gynėjai politinėse bylose maža ką gali pasakyti, nebent iškelti kai kuriuos teisinamųjų nuopelnus. Advokatas Kudaba teisinio Žukauską nuo kriminalinių nusikaltimų, advokatas Borvainis iškėlė Sakalausko nuopelnus visuomenei, advokatas Gavronskis paminėjo, kad Rudaitis esąs geras gydytojas, buvęs antifasistas. Mackevičių advokatas Vaicekauskas vadino „paklydusia avelė“, kuri galinti visiškai pasitaisyti. Advokatė Matijošaitienė kalbėjo apie Povilonio nuopelnus komjaunimui, jo blogą sveikatą. Kai kurie gynėjai mėgino visą atsakomybę suversti Š. Žukauskui.

Visi (keturi) teisiamieji prašė teismą juos išteisinti, o Mackevičius — pasigailėti.

(Teisiamiesiems neleidžiama veidu atsisukti į salę):

Teismo atmosfera buvo slegianti — salėje sėdėjo sielvarto prislėgti giminės, pasyvūs advokatai. Kaltinamiesiems nebuvo leidžiama veidu atsisukti į salę! Jei kas bandydavo ką nors užsirašyti, prisistatydavo

milicininkas ir užrašus atimdavo. Teismo eigoje nebuvo perskaitytas Vasario 16-osios proga išleistas lapelis, o tik pažymėta, kad jis prasideda žodžiu „Lietuvi“ ir baigiasi žodžiais „Kauno skyrius“. Lapelio turinys teisme turėjo būti analizuojamas! Teisme buvo kalbama apie ruošiamą pagrindinį leidinį, bet to leidinio turinio teismas taip pat neparodė. Nieko tikro nebuvo pasakyta ir apie pagrindinę organizaciją. Taigi, patys svarbiausieji dalykai, už kuriuos buvo pritaikytas LTSR BK 68 str., liko teismo nepaliesti. Taip, vyko teismas, turėjęs tikslą apjuodinti ir paralyžuoti kraštotyrininkų judėjimą Lietuvoje.

(Žukausko baigiamoji kalba):

Š. Žukausko baigiamoji kalba truko apie valandą. Jis sakėsi nesąs socialistinės santvarkos priešas, tačiau manęs, kad tarybų valdžia nesanti liaudies valdžia, nes ji atnešta okupacijos keliu. 1918 metų „revoliucija“ Lietuvoje kilusi ne liaudies masėse, o buvusi paruošta Maskvoje ir iš ten Raudonosios armijos atnešta į Lietuvą kartu su Kapsuku ir Angariečiu. Jų valdžioje vyravo lenkai, rusai ir žydai, kurie su nepriklausomybės ištroškusia Lietuvos liaudimi neturėję nieko bendro. Lietuviai organizavę savanorių kariuomenę dėl to, kad išgintų iš Lietuvos naujus okupantus — bolševikus. Toliau Žukauskas paminėjo 1939 metų Ribbentropo - Molotovo paktą dėl Pabaltijo pasidalinimo. Taigi ir 1940 Tarybų valdžia Lietuvoje buvusi atnešta Raudonosios armijos. Tariamoms revoliucijos ar revoliucinės situacijos Lietuvoje yra ne kas kita, kaip šlykštus melas. 1940 m. buvo vykdomi suėmimai ir trėmimai, o pokario metai dar baisesni: teroras, išbuožinimai, „žaliukai“, „sribai“, masinės tremtys, pareikalavusios apie 300,000 žmonių aukų. O kur suėmimai, kalėjimai, lageriai, įvairios represijos, nekaltųjų šaudymas, „Stalino kultas“! Po karo

žmonės į Sibirą buvo vežami ne klasiniais, bet nacionaliniais motyvais. Dar ir dabar yra žmonių, neturinčių teisės grįžti į Tėvynę. Tai baisi žala Lietuvai. Iki šių dienų pasireiškia rusiškasis šovinizmas, varoma nutautinimo politika. Rusams Lietuvoje suteikiamos kur kas geresnės sąlygos negu lietuviams. Rusų tautybės gyventojų didėjimas Lietuvoje aiškinamas darbininkų trūkumu, tuo tarpu Lietuvos gyventojai verbuojami į Kazachstaną ir kt. Tarybų Sąjungos vietas. Šitaip vykdoma kolonizacija. Rusijos imperija tebėra tautų kalėjimu. Visos pasaulio tautos kovoja už laisvę, visos pažangios jėgos jas palaiko. Tad kuo mes, lietuviai, blogesni už kitus?!

Žukauskas savo veiklos nelaiko nusikaltimu prieš liaudį ar tautą ir neprašo sušvelninti bausmę, o tik reikalauja jį paleisti. Jis kreipiasi į teismą:

— Čia ne teismas, o susidorojimas... Kodėl jis uždaras? Ar iš tikrųjų teismas bijo, kad įniršę žmonės jo nesudraskytų. Bijote jūs — „susirinkę dėl trupinio aukso, gardaus valgio šaukšto“ (V. Kudirka)... Nors iš vardo esate lietuviai, tačiau neveltui liaudies išmintis sako: savas šuo skaudžiau kanda...

Žukauskas savo kalbą užbaigė Mykolaičio-Putino žodžiais: „Priešas mus spaudžia geležinėm rankom, tačiau brangiausias žodis — laisvė!“

(Teismo sprendimas):

1974 kovo 5 paskelbiamas teismo sprendimas.

Š. Žukauskas, gimęs 1950 m., Kauno Medicinos instituto VI kurso studentas, komjaunuolis, neblogai mokąs anglų, prancūzų ir vokiečių kalbas, nuteisiamas 6 metams griežto režimo lagerin, konfiskuojant turtą.

A. Sakalauskas, gimęs 1938 m., Kauno Politechnikos instituto vokiečių kalbos dėstytojas — 5 metams griežto režimo lagerin.

V. Povilonis, gimęs 1947 m., inžinierius technologas — 2 metams griežto režimo lagerin.

I. Rudaitis, gimęs 1911 m., gydytojas — 3 metams griežto režimo lagerin, konfiskuojant turtą.

A. Mackevičius, gimęs 1949 m., KPI studentas — 2 metams paprasto režimo lagerin.

Bausmės atlikimo vieta — Solikamskas (Permės sritis), išskyrus Mackevičių, kuris bausmę atliks Pravieniškėse.

Š. Žukauskas iki rudens paliekamas saugumo kalinėjime.

* * *

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

Vilnius

(M. Tamonio pasisakymas dėl masinių trėmimų):

Prieš kelis metus pastatytas Kryžkalnyje paminklas Tarybinei armijai pradėjo irti, todėl susirūpinta jo gelbėjimu. Mindaugas Tamonis, gimęs 1940 m., technikos mokslų kandidatas, dirbęs Paminklų konservavimo instituto chemijos laboratorijoje buvo siunčiamas apžiūrėti paminklą...

Paminklų konservavimo instituto Direktoriui
PKI chemijos laboratorijos vyr. mokslinio
bendradarbio M. Tamonio

P a s i a i š k i n i m a s

Š. m. balandžio 5 nenuvykau į komandiruotę apžiūrėti Kryžkalnyje stovinčio monumento Raudonajai armijai — Lietuvos išvaduotojai dėl priežasčių, nepriklausančių PKI vidaus kompetencijai: nepripažįstu dabartinio Lietuvos statuso. Mano giliu įsitikinimu, kiekvienas sąmoningas pilietis privalo visu savo gyvenimu siekti, kad, pažangos labui, būtų taisomos tiek kiekvieno asmeniškios, tiek ir visos valstybės mastu pada-

rytos klaidos. Nepasmerkus ir pilnai neįsisąmoninus praeities klaidų, neįmanoma kurti ateities.

Prie visiškai arba dalinai neatitaisytų svarbiausių asmens kulto laikotarpio klaidų priskiriu:

1. Masinių nekaltų piliečių trėmimą;

2. Pabaltijo valstybių įjungimą į buvusios Rusijos imperijos sudėtyje esančią federaciją tokiu metu, kai visame pasaulyje nepaprastai sustiprėjo tautų pilnaverčio kultūrinio valstybingumo siekimas.

Prisidėti prie Lietuvos valstybingumą panaikinusių ir sukėlusių tiek neteisybės įvykių įamžinimo laikau neįmanoma. Pagerbti bendras su kaimyninėmis tautomis kovas prieš vokiškąjį fašizmą, restauruojant bei konservuojant šiam tikslui statomus paminklus, sutinku tik tada, kai bus visiškai garantuota:

1. Svarbiausiose masinio nekaltų pileikių žuvimo dėl vadinamojo „asmens kulto“ vietose bus pastatyti memorialiniai paminklai, parodantys mūsų visuomenės kultūringumą, žmogaus gerbimą, dorumą.

(Pabaltijo tautos turi atgauti nepriklausomybę):

2. Konstitucijoje garantuojama (kol kas formaliai) apsisprendimo laisvė bus įteisinta papildomu įstatymu, numatančiu jos įgyvendinimo mechanizmą, t.y., visalaudinių referendumų periodiškumą kiekvienoje respublikoje. Pabaltijo, o taip pat ir kitos, jeigu jų gyventojai to norėtų, respublikos turi atgauti tikrą pilnavertišką valstybingumą, tokią pačią kultūrinę - ekonominę nepriklausomybę, kokią turi likusios socialistinės nacijos.

(Turi būti leista daugiapartinė sistema):

3. Bus panaikinta naujo asmenybės kulto laikotarpio atsiradimo grėsmė. Tai pasiekama įvedus daugiapartinę sistemą, t.y. leidus įkurti socialdemokratų,

krikščionių demokratų ir kt. partijas su atitinkamais spaudos organais, įgyvendinus tikrai demokratiškus rinkimus, leidžiančius sumažinti įtaką tos partijos, kuri nusikalto liaudies interesams. Šios priemonės padidintų valstybių valdymo socializmo rėmuose demokratiškumą ir efektyvumą.

Pasaulinis pažangos procesas reikalauja nuolatinio socialistinių šalių bendrijos demokratėjimo, spartaus žengimo į priekį visose gyvenimo srityse. Nebus įmanoma įgyvendinti visuotinės socialistinės - komunistinės visuomenės idealo, jei šią santvarką sukūrusios valstybės neturės didelio autoriteto, negarsės visame pasaulyje žmogaus teisių gerbimu, tolerancija skirtingoms nuomonėms, rūpestingu atsižvelgimu į jas, kilnumu ir teisigumu.

1974.IV.5

M. Tamonis

KAUNO ARKIVYSKUPIJA

Kaunas

(Kunigų šventimai Kaune ir Panevėžyje):

1974 balandžio 9 ryto 8 val. Kauno bazilikoje vysk. J. Labukas suteikė kunigystės šventimus 6 ketvirtojo teologinio kurso auklėtiniams. Šventimuose dalyvavo Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas. Tuo pačiu metu Penėvėžio katedroje vysk. R. Krikščiūnas suteikė kunigystės šventimus likusiems dviems ketvirtojo teologijos kurso auklėtiniams. Panevėžio katedra šventimų proga buvo pilnutėlė žmonių, nes nuo 1945 metų joje nebuvo šventinami kunigai.

Katalikai apgailestauja, kad kunigystės šventimai yra teikiami nepatogiu laiku ir pageidautų, kad jie būtų teikiami nedarbo dieną — šeštadienį ir kiek vėlesniu laiku.

Lietuvos kunigai yra labai nepatenkinti, kad apie Kunigų seminariją beveik neinformuojami. Dauguma kunigų net nežino, kiek joje mokosi klierikų, kiek valdžiai mokama už seminarijos pastatus — 4500 rub. — kokiose sąlygose gyvena klierikai, jei besimokydami daugumas susergera.

(Kunigų seminarija netinkamose patalpose):

Kunigų seminarijos rūmai nuo 1944 m. yra užimti kariškių, o Seminarijos bažnyčia paversta sandėliu. Dabartinė Kunigų seminarija yra buvusio saleziečių vienuolyno patalpose. Pagrindinis seminarijos pastatas reikalauja kapitalinio remonto, kurį valdžia leidžia atlikti tik valdiškoms įstaigoms — brangiai mokėsi, o darbai į priekį eis tik vėžlio žingsniu. Keletą metų klierikams teks melstis vieno namo rūsyje, o paskaitas klausyti — miegamuosiuose, nebent Kauno kurija seminarijai užleistų dvi dideles ir tuščias sales.

Šiauliai

(Bausmė už atsisakymą skaityti ateistinę paskaitą):

Zenonas Mištautas, besimokąs Šiaulių K. Didžiojo politechnikume, ilgą laiką auklėtojos buvo varginamas dėl tikėjimo. Ši, įsitikinusi, kad kalbos neveiksmingos, ėmėsi subtilesnių priemonių.

Atliekant priešdiplominę praktiką VI statybos valdyboje, Mištautui buvo pavesta paskaityti darbininkams ateistinę paskaitą. Už atsisakymą jam buvo atimta stipendija — mat, nevykdęs „visuomeninių įpareigojimų“!

1974 sausio 11 Z. Mištautą iškviėtė skyriaus vedėjas Pučkus ir pareiškė, kad jam sumažinamas elgesys ir čia pat perskaitė didrektorius Zumero įsakymą: „Už visuomeninių įpareigojimų nevykdymą ir VI

statybos valdyboje ateistinės paskaitos sužlugdymą Zenonui Mištautui elgesio pažymį sumažinti iki trejeto.“

Kai Zenonas kreipėsi pas direktorių, šis paaiškino, kad elgesio pažymio vertinimas priklauso nuo pedagogų tarybos. Už „sąmoningą visuomeninių įpareigojimų nevykdymą“ diplomo gynimas buvo atidėtas vieneriems metams.

Z. Mištautas prašė Aukštojo ir specialiojo mokslo ministrą Zabulį leisti apginti diplomą, nes tėvai laukia iš jo materialinės paramos, be to, kai grįšias iš kariuomenės, būsiąs daug ką pamiršęs todėl turėsiąs iš naujo mokytis.

Ministras Zabulis pedagogų tarybos nutarimą paliko galioti, nes Šiaulių politechnikumas jį painformavo, kad Z. Mištautas esąs tikintis, nešęs į Meškuičių piliakalnį kyžių Kalantos garbei ir t.t.

PANEVĖŽIO VYSKUPIJA

Svedasai

(Kun. P. Rauda nuteistas 8 metams kalėjimo):

1974 kovo 7 ryte 11 val. Svedasuose mirė kan. Petras Rauda. Jis buvo gimęs 1894 m. Radviliškyje. Velionio kunigo tėvas buvęs knygnešys, o jam pačiam tekę mokytis pas „daraktorių“. 1917 m. tapęs kunigu, velionis visą gyvenimą šventai atliko savo pareigas. Vikaraudamas Joniškyje, daug prisidėjo prie Lietuvos Respublikos kūrimo. Ilgą laiką kapelionavo įvairiose Lietuvos vietose. Klebonaudamas Utenoje, keletui žydų tautybės piliečių išgelbėjo gyvybę. 1944 m. vysk. K. Paltarokas pakelia velionį į garbės kanauninkus ir paskiria Kauno Kunigų seminarijos vicerektorium. Pokario metais buvo saugumo organų persekiojamas ir nuteistas 8-eriems metams kalėti už tai, kad, žinoda-

mas apie P. Klimo, Lastienės ir kt. asmenų ruošą memorandumą į užsienį dėl Lietuvos okupacijos, nepranešęs apie tai saugumui. Kan. P. Rauda kalėjo Turinske, Okuneve ir Molotovsko lageriuose. Kau-
no saugume kan. P. Raudai teko kalėti su liaudininkų partijos lyderiu advokatu Toliušiu ir partizanų dalinio vadu „Vanagu“. Kanauninko inteligencija ir romumas, o „Vanago“ didvyriška kančia ir mirties bausmė atvedė Zigmą Toliušį prie Dievo ir Bažnyčios. Grįžęs ir lagerio Z. Toliušis kalbėdavo: „Pamačius bažnyčios bokštus, norisi verkti — dar gyva Lietuva!“

(Kan. Rauda suimamas antrą kartą):

1957 m. kan. P. Rauda suimamas antrą kartą už dienoraštį, kuriame aprašė pirmojo kalinimo tardymus ir lagerio gyvenimą. Nuteisiamas 10-čiai metų kalėti. Mordovijos lageriuose kalėdamas, kan. P. Rauda pažino Ukrainos Katalikų Bažnyčios Primą, Metropolitą J. Slipij (dabartinis kardinolas ir Vatikano Akademijos narys) ir su juo artimai bendravo. Po 5-erių metų, palaužta sveikata, kan. P. Rauda grįžo į Lietuvą. 1965 m., visiškai apakęs, vistiek eina kunigiškąsias pareigas Svedasuose. Paskutinėje ligoje jis kalbėjo, kad savo skausmus skiria už Panevėžio vyskupiją, o į vieno kunigo klausimą, ką noris pasakyti kunigams, atsakė: „Kad visi kunigai būtų tokie pareigingi kaip kan. Br. Antanaitis.“ Kan. P. Rauda mokėjo 6 svetimas kalbas. Tėvynėje ir lageryje jį supo jaunimas ir inteligentai. Per visą gyvenimą džiaugėsi uoliai pareigas atliekančiais kunigais ir meldėsi už išduodančius Bažnyčios reikalus. Kan. P. Rauda ruošė mirčiai prof. Jurgutį, o rašytojas Vienuolis Žukauskas net du kartus pas jį atliko išpažintį. Tauta neteko tauraus lietuvio, o Bažnyčia — ištikimo kovotojo ir aukos vyro. Užgeso didelis žiburys, per ilgus metus uždegęs šimtus mažų žiburėlių.

(Uždrausta duoti sunkvežimį kan. Raudai palaidoti):

Svedasiškiai gausiai rinkosi į bažnyčią pasimelsti už mylimo kanauninko vėlę. Pamokslininkai gražiai nušvietė velionio gyvenimą, darbus ir kančią. Buvo manoma laidoti sekmadienį, bet Utenos rajono Vykdomasis komitetas neleido, nes bijojo milžiniškos religinės demonstracijos, kuri „neigiamai“, galėjo paveikti moksleivius. Utenos valdžia neleido laidotuvių dalyviams paruošti pietus valgykloje. Anykščiai ir Utena nedavė keleivinių mašinų žmonėms nuvežti iš Svedasų į Uteną. Anykščių, Kupiškio, Rokiškio ir Utenos rajonų kolūkiams buvo uždrausta duoti dėl laidotuvių sunkvežimius. Anykščiai mašiną išnuomavo vien kars-tui vežti. Koks nuostabus ateistų rūpestingumas — net mirusiojo kunigo neužmiršta. Vainikams vežti mašina buvo iškviesta iš Kunigų seminarijos. Iš Svedasų į Uteną kan. P. Raudos karstą lydėjo 40 privačių automobilių. Gatvės visur buvo užtvindytos žmonėmis. Valdžios pareigūnai, įdėmiai sekę laidotuvių procesiją, galėjo įsitikinti, kaip Lietuvos liaudis moka pagerbti savo dvasios vadus.

Laidotuvėse dalyvavo vysk. R. Krikščiūnas, vysk. J. Steponavičius, vysk. L. Povilonis ir 180 kunigų.

Anykščiai

(Anykščių ligoninėje kunigui neleidžiama lankyti ligonių):

Lietuvos TSR Sveikatos Apsaugos Ministrui
Kun. Petro Budriūno, gyv. Anykščiuose,
Šatalovo 8.

P a r e i š k i m a s

Kiek metų Anykščių miesto ligoninėje tikintie-siems ligoniams neleidžiama pasikviesti kunigo su Švč.

Sakramentu. Į jų prašymus atsakoma įvairiai: „Dar ne silpnas“, „Jam jau nebereikia, o tik tau reikia“, „Nėra specialios patalpos“, „Parsivežęs namo, kiek norėsi, tiek kartų galėsi kunigą pasikviesti.“ Prašantieji apgaudinėjami ir pajuokiami.

1973 spalio 7 Valentino Kovo motina iš Daujočių kaimo ir Juozo Grižo duktė iš Čekonių kaimo prašė vyr. gydytoją Šinkūną, kad leistų kunigui aplankyti jų silpnus ligonius, bet jis leidimo nedavė. Po kelių valandų Valentinas Kovas mirė. 1974 rugpiūčio 19 pats ligonis Donatas Česūnas iš Storių kaimo ir jo artimieji maldavo vyr. gydytojo leidimo, tačiau šis kunigui ateiti neleido. Ligonių lankymo metu pats gydytojas Šinkūnas kunigą iš palatos išvarė. 1973 liepos mėnesį kunigui neleido aplankyti Teklę Stasiulienę iš Viešintų, 1973 lapkričio 8 — Oną Bražiūnienę iš Stanislavos kaimo, 1973 lapkričio 19 — Emiliją Bagdonienę iš Elmininkų ir kt.

(Ligoninėse draudžiama atlikti religines apeigas):

Spaudoje visada pabrėžiama, jog ligoninėse nedraudžiama atlikti religines apeigas, kurių prašo mirštantieji ar sunkiai sergantieji. 1974 sausio 3 Anykščių rajono laikraštyje „Kolektyvinis Darbas“ P. Miščio straipsnyje „Tarybinis įstatymas ir religija“ rašoma: „Kulto tarnai gali aplankyti sergantį ligoninėje, kalinimo įstaigose ir namuose, jei to jis pageidauja.“ 1973 lapkričio 30 „Tiesoje“, straipsnyje „Įstatymas ir religiniai kultai“ rašoma: „Draudimas netaikomas tų apėigų atlikimui, kurių prašo mirštantysis ar sunkiai sergantieji, esantys ligoninėse ar kalinimo vietose.“ Tačiau Anykščių ligoninėje šis draudimas taikomas, nes neleidžiama kunigui aplankyti ligonio net tada, kai jis yra atskiroje palatoje. 1972 rugpiūčio 30 Stefanijai Karosienei, vienai gulinčiai vidaus ligų skyriaus 5-je palatoje, nebuvo leista pasikviesti kunigo. 1972

liepos 17 Petras Katinas ir Šukys, vienu du buvę palatoje, prašėsi kunigo, bet jų prašymas nebuvo išklautas. Kai kviečiamas bandžiau ligonius aplankyti, gyd. Šinkūnas ligoninės kieme mane sulaukė ir įsakė grįžti atgal.

Prieš keletą metų šiuo reikalu kreipiausi pas buvusį Anykščių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotoją K. Zuloną. Jis žadėjo padėti išaiškinti, tačiau teigiamų rezultatų nesulaukta. 1972 rugsėjo 17 prašiau, kad ši tikintiesiems opų klausimą spręstų dabartinis Anykščių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas A. Baltrūnas. Jis sakėsi, kad žmonės jau nekartą pas jį kreipėsi ir pažadėjo pasikalbėti su vyr. gydytoju. Atrodė, kad ši problema išspręsta, bet vėl kažkas pastojų kelią.

(Anykščių klebono 15 m. nesėkmingos pastangos):

Du kartu Anykščių parapijos klebonas apie minėtus trukdymus Anykščių ligoninėje buvo pranešęs Sveikatos Apsaugos Ministerijos Profilaktikos skyriui. Be to, patys ligonių artimieji yra kreipęsi telegramomis į Sveikatos Apsaugos Ministeriją, prašydami leidimo. Apie sunkumus ligonių dvasiniu reikalu informuotas ir Panevėžio vyskupas, o per jį ir Religijų reikalų tarybos įgaliotinis.

1974 sausio 9 buvau iškviestas Anykščių Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojo A. Baltrūno, kuris mane raštu įspėjo, kad 1973 gruodžio 25 suteikiau ligonių patepimo sakramentą Juliui Vitkevičiui iš Lagėdžių kaimo be ligoninės administracijos leidimo. Pas šį ligonį buvau tik apie 3 minutes prieš pat jo mirtį. Be to, Vitkevičienė man pasakė, kad vyr. gydytojo nespėjo surasti, o vyras labai silpnas. Žinoma, vyr. gydytojas Šinkūnas ir Vitkevičiui būtų neleidęs, kaip neleido 1974 sausio 14 Domui Šiliniui iš

Viešintų, 1974 sausio 29 — Liudvikai Meškauskienei iš Anykščių vienkiemio, 1974 vasario 4 — Monikai Ušackienei iš Anykščių ir kt.

Tokia padėtis Anykščiuose jau daugiau kaip 15 metų. Šimtai žmonių buvo moraliai skaudžiai nuskriausti, nes nebuvo įvykdytas jų paskutinis prašymas, pačiu kritiškiausiu gyvenimo momentu — mirties valandą.

Maloniai prašau Jus, Ministre, pasirūpinti, kad Anykščių ligoninėje būtų laikomasi įstatymų apie religinius kultus, kad tikintieji galėtų pasinaudoti teise priimti Švč. Skramentą.

Anykščiai, 1974.III.2.

Kun. R. Budriūnas

* * *

Svedasai

(Ta pati tvarka ir Svedasuose):

1973 Svedasų ligoninėje gydėsi „Žalgirio“ kolūkiečiai Tuskenis. Jo žmona prašė gydytoją Kamarauskiene, kad leistų pas jos sunkiai sergantį vyrą ateiti kunigui. Gydytoja atrėžė:

— Šliaužiok ant kelių kaip šunytis, vis tiek kunigo neleisiu.

* * *

PANEVĖŽYS

(Atleidžia iš darbo, kad vienuolė):

1974 balandžio mėnesį, saugumui reikalaujant, iš darbo buvo atleista Panevėžio miesto Finansų skyriaus mašininkė Marytė Medauskaitė. Saugumo manymu, ji esanti vienuolė.

TELŠIŲ VYSKUPIJA

Telšiai

(Inž. Paplauskas nubaudžiamas už Rūpintojėlio pastatymą):

1973 m. rudenį inžinierius Paplauskas Telšių katedros šventoriuje pastatė koplytstulpį — Rūpintojėlį. Telšių miesto Vykdomasis komitetas už tai nubaudė inžinierių 50 rub. bauda, o koplytstulpį reikalauja nuo šventoriaus pašalinti, mat, jis „gadinąs“ šventoriaus vaizdą.

Klaipėda

(Adoruotojom neleidžiama dėvėti tautinių rūbų):

1974 sausio mėn. Klaipėdos miesto Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Ruginis įsakė Klaipėdos klebonui nuvyti nuo altoriaus adoruotojas, nes jos apsirengusios tautiniais rūbais. Ruginio nuomone, tokiais rūbais bažnyčioje negalima pasirodyti. Klebonas, bijodamas turėti nemalonumų, adoruotojas pažadėjo leisti prie altoriaus tik tada, kai jos iš Vykdomojo komiteto atsinešiančios raštišką leidimą... Tikintieji Ruginio draudimu giliai pasipiktinę: „Kur tikėjimo lavė, jei valdžios pareigūnai nurodinėja, kokia suknele einant į bažnyčią galima rengtis?“

(Kristus ir anekdotai):

Klaipėdos X vidurinės mokyklos istorijos mokytoja Keturakaitė aiškina mokiniams, kad Kristaus nebuvo, tai tik kai kieno sukurtas anekdotas. Vienas mokinyss paklausė: „Mokytoja, anekdotų yra sukurta labai daug, bet nuo jų niekas metų neskaičiuoja, jie skaičiuojami tik nuo Kristaus.“ Klasė pradėjo juoktis, o mokytoja apsidžiaugė, kad po skambučio galima išeiti iš klasės...

Palanga

(Mokytojai stebi bažnyčią lankančius mokinius):

Palangos vidurinės mokyklos moksleiviai ir jų tėvai skundžiasi, kad mokytojai Taurinskas su Ceinaikiene, fanatiški ateistai, sekmadieniais, budėdami prie bažnyčios, stebi bažnyčią lankančius moksleivius. Nepaisant ateistų pastangų, atsiranda mokinių, kurie ir šiokiadieniais lanko bažnyčią.

Kretinga

(Bauda už vaikų paruošimą komunijai):

1973 m. vasarą Kretingos Vykdomojo komiteto administracinė komisija nubaudė 50 rub. bauda Kretingos gyventoją Šilienę, nes ji kelis vaikus paruošus pirmajai išpažinčiai ir komunijai.

Naujoji Akmenė

(Bausmė už klausimą kur žuvo Kalanta):

1973 m. vasarą Naujosios Akmenės II vidurinės mokyklos VII kl. mokiniai, vadovaujami lietuvių kalbos mokytojos, atvažiavo į Kauną. Mokiniamis einant per miesto sodą, vienas mokinys paklausė draugą, kurioj vietoj susideginęs Kalanta. Prie mokinių būrelio priėjo vienas saugumietis ir paklausė, ko jie čia iešką?

— Vietos, kur žuvo Kalanta, — paaiškino mokiny.

Saugumietis paklausė mokytojos pavardės, iš kurios mokyklos jie atvažiavę. Viską užsirašęs, suriko:

— Dinkite iš čia, kad daugiau jūsų nematyčiau!

Po kelių dienų direktorius lietuvių kalbos mokytojai pareiškė:

— Skubiai paduok pareiškimą ir išeik iš mokyklos, nes turėsi didelių nemalonumų.

Verkdama mokytoja parašė pareiškimą, kad „savo noru“ išeinanti iš mokyklos. Naujosios Akmenės žmonės užjaučia aukštąjį mokslą baigusią mokytoją, priverstą dirbti gamyклоje.

Seda

(Jei ne pionierius — mažinamas elgesio pažymys):

Baigiantis 1972 metams, Sedos vidurinės mokyklos mokytojai posėdyje svarstė mokinių pažangumą ir elgesį. viena mokytoja perskaitė mokinių pavardes, kurie mokosi penketais ir pavyzdingai elgiasi. Paminėjus VI kl. moksleivių Reginos Skrabeikytės ir Janinos Bernotaitės pavardes, komjaunimo sekretorė Kentraitė-Kristutienė užriko:

— Šitos moksleivės ne pionierės, todėl jų elgesio negalima vertinti pavyzdingu.

Dauguma mokytojų nesutiko su šia komjaunimo sekretorės nuomone, o Kristutienė įrodinėjo savo:

— Jeigu mes nepionierių ir nekomjaunuolių elgesį vertinsime pavyzdingu, tai jų niekada nepriversime įstoti į šias organizacijas.

Veiviržėnai

(Verčia nugriauti koplytstulpį):

Veiviržėnų klebonas kun. Brazdžius persivežė iš laukų seną nuo melioracijos nukentėjusį koplytstulpį. Jį atnaujinęs pastatė prie klebonijos. Rajono valdžia pareikalavo, kad kun. Brazdžius koplytstulpį nugriautų. Kadangi šitai padaryti nesutiko, buvo perkeltas į kitą parapiją.

Dabartinį Veiviržėnų kleboną Jankauską valdžia verčia, kad nugriautų kun. Brazdžiaus pastatytą koplytstulpį. 1973 lapkričio mėnesį Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas, atvykęs į Telšius pas

vysk. Pletkų, reikalvo, kad vyskupas įsakytų Veiviržėnų klebonui pašalinti koplytstulpį nuo klebonijos kiemo.

Barstyčiai

(Mokytojas atleidžiamas už dalyvavimą pamaldose):

Barstyčių vidurinėje mokykloje mokytojavo Stasys Andriekus. Jį mylėjo ir gerbė tiek mokiniai, tiek tėvai. Jo darbą gerai vertino mokyklos vadovybė ir švietimo skyrius. 1970 m. mokytojas St. Andriekus buvo atleistas iš darbo už tai, kad jis per Velykas Telšių katedroje dalyvavo Prisikėlimo pamaldose. Pakviestas į švietimo skyrių ir paklaustas, kodėl jis, tarybinis mokytojas, lankas bažnyčią, Andriekus atsakė:

— Aš esu tikintis ir elgiuosi pagal savo sąžinę. Šiuo metu Andriekus dirba laiškanėšiu.

Židikai

(Bausmė už bažnyčios apkalimą lentom):

1973 m. Mažeikių rajono valdžia nubaudė Židikų kleboną ir parapijos komiteto pirmininką po 50 rub. už tai, kad šie lentomis iš lauko pusės apkalė bažnyčią, nors tam tikslui anksčiau leidimas buvo duotas.

VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA

Paluobiai

(Kun. Pr. Račiūno atviras laiškas):

Atviras laiškas

Gerbiamasis Vilniaus Valst. V. Kapsuko

Universiteto Vyr. dėst. A. Augau!

1974 kovo 1 „Kauno Tiesoje“ Nr. 31 savo str. „Štai jie — sutanotieji liaudies draugai“ Jūs rašote, kad „1945 pradžioje Vatikano valstybės sekretoriaus

kardinolo Montinio (dabartinio popiežiaus Pauliaus VI — mano pastaba) paragintas vysk. Būčys pavedė Panevėžio kunigui P. Račiūnui rinkti šnipinėjimo žinias apie Raudonąją armiją. Račiūnas surinktas žinias turėjo perduoti Maskvoje buvusiam Vatikano šnipui Laberdai, šis Vatikanui, o Vatikanas — JAV žvalgybai. Račiūnas, šventai tikėdamas, kad amerikiečiai išvaduos Lietuvą, puolėsi jiems pasitarnauti.“

Jūs savo straipsnyje nepaminite, kad aš be teismo buvau įkalintas 25-riems metams. Nenurodote tikrosios mano represavimo priežasties. Štai ji:

(Kun. Račiūnas vyksta į JAV ambasadą Maskvoje):

1947 m. Lietuvoje jau buvo suimtas Telšių vysk. V. Borisevičius, jo pavaduotojas vysk. P. Ramanauskas ir Kaišiadorių vysk. T. Matulionis. Grėsė pavojus Lietuvos vyskupijoms likti be vyskupų. Panevėžio vysk. K. Paltarokas pagal kanonų teisę be Vatikano leidimo naujų vyskupų konsekruoti negalėjo. Dėl šios priežasties, dvasinės vyriausybės pavestas, nuvykau į Maskvą pas JAV pasiuntinybės kapelioną kun. Laberžą, paprašyti išrūpinti popiežiaus leidimą pakonsekruoti Lietuvai naujus vyskopus. Nuvykęs į Maskvą, gavau vietos milicijos leidimą raštu laikinai apsigyventi kun. Laberžo bute. Minėtasis mano kreipimasis ir buvo pagrindinė mano represavimo priežastis.

(16 m. kalėjime išlaikytas be teismo sprendimo):

Jūs kaltinate mane, kad puoliau si „jiems pasitarnauti“, rinkti ir perduoti žinias apie Raudonąją armiją. Prašau konkrečiai nurodyti, kada, kur, kokias žinias surinkau ir kada, kur ir kam jas perdaviau ar bent mėginau tai padaryti. Atrodo, kad Jūs nebūsite skaitęs ar nenorite atpasakoti tiksliai mano tardymo protokolų, net vieno pagrindinių, parašytų 1949

rudenį, vadovaujant Vilniaus Saugumo Tardomojo skyriaus viršininkui pulk. lt. Čistiakovui. Raudonosios armijos špionažo klausimas iš viso nefiguruoja nei mano tardymo protokoluose 1949 m., nei 1965 m. Maskvos Karinės Apygardos Karinio Tribunolo mano bylos peržiūrėjimo sprendime.

Aš iškalėjau 16 metų, nematęs teisėjo, negirdėjęs prokuroro kaltinimų nei liudininkų parodymų, neišgirdęs motyvuoto teismo sprendimo, nors daug kartų raštu tokio teismo reikalavau, nors Tarybinė Konstitucija garantuoja kiekvienam Tarybų Sąjungos piliečiui teisę savo nekaltumą ginti teisme. Toks baudimo būdas „už akių“, koks buvo taikytas ir mano atveju, buvo TSKP suvažiavimo pasmerkta.

Darbo stovyklose, gyvenant su vagimis profesionaliais „zakonikais“ ir plėšikais, teko girdėti, kad jų etika draudžia mušti surištą. Už jos nesilaikymą jie savuosius baudžia mirtimi. Bepigu jums šiandien rašinėti straipsnius, šmeižiančius kunigus, kada jiems praktiškai neįmanoma tų šmeižtų atremti per spaudą, radiją ar televiziją. Jei aš, pavyzdžiui, Jus pavadinsčiau, kad ir privačiame laiške, kiniečių ar anglų šnipu, tai Jūs, jausdamasis nekaltas, galėtumėte mane patraukti tarybinio teismo atsakomybėn ir už šmeižtą būčiau nubaustas. O kai Jūs mane panašiai apšmeižiate, net viešai ir per spaudą, tai aš per tą pačią spaudą apsiginti negaliu, nors įstatymai nenumato išimčių kunigams ir tikintiesiems. Ar Jūsų ateistinė sąžinė laiko garbingu veiksnu piktnaudoti susidariusią padėtį? Ar Jūsų, kaip universiteto dėstytojo, savigarbą neturėtų būtų aukštesnė už minėtą kriminalistų savigarbą?

(Teisė reikalauti atšaukti melangingas žinias):

LTSR CK 7 str. nurodoma, kad „pilietis arba organizacija turi teisę per teismą reikalauti paneigti že-

minančias jų garbę ir orumą žinias, jeigu paskleidusis tokias žinias asmuo neįrodo, kad jos atitinka tikrovę.“

Taigi įstatymas įpareigoja asmenį, paskleidusį žinias, įrodyti, kad jo paskleistos žinios atitinka tikrovę. Jeigu atsakovas nepajėgia įrodyti, tai tokios žinios paneigiamos. „Kas teigia, kad kitas asmuo nesąžiningas, privalo tai įrodyti.“ (A. Vileita „Piliečių garbės ir orumo gynimas“, V., 1969, „Mintis“, p. 32-37).

„Kadangi įstatymas įpareigoja, kad paskelbtų žinių pagrįstumą įrodytų asmuo, paskleidusis žinias, o šis jų pagrįstumo neįrodė, kitokių įrodymų dėl paskelbtų žinių pagrįstumo teismas neturi, tai jis konstatuoja, jog atsakovo paskelbtos žinios neatitinka tikrovės ir įpareigoja pastarąjį paneigti tokias žinias (t. p., p. 55).

Kaltinti mane ir kitus, Jūsų rašinyje minimus asmenis, būtų galima tik tuomet, jeigu turėtumėte neginčijamus įrodymus.

Kuo remdamasis Jūs tvirtinate, kad 1945 m. vysk. Būčys man pavedė šnipinėti Raudonąją armiją? Juk vysk. Būčys dar prieš 1941.VI.15 išvyko į Romą ir, 1944 į Lietuvą įžengus Tarybinei armijai, nuo to laiko su Juo jokio ryšio neturėjau. Paskaitykite apie tai mano tardymo protokolus.

* * *

(Ambasados kapelionas nebuvo žvalgybos agentas):

Jūs kategoriškai teigiate, kad kun. Laberžas buvo Vatikano šnipas. Susipažinkite su Maskvos Karinės Apygardos Karinio Tribunolo mano peržiūrėtos bylos sprendimu iš 1965 metų. Ten aiškiai pasakyta: „neįrodyta, kad Laberžas buvo užsienio žvalgybos agentas“. Kam tikėti: ar Jūsų šmeižiančiam rašiniui ar Karinio Tribunolo dokumentui?

* * *

(Melagingi tvartinimai apie Montini (Paulių VI):

Jūs rašote, kad „1945 pradžioje Vatikano valstybės sekretoriaus kardinolo Montinio paragintas vysk. P. Būčys pavedė Panevėžio kunigui P. Račiūnui rinkti žinias apie Raudonąją armiją.“ 1945 m. J. Montinis nebuvo nei kardinolas, nei Vatikano Valstybės sekretorius. Tik 1958 popiežius Jonas XXIII J. Montinį pakėlė kardinolu, jam valdant Milano arkivyskupiją. Pagaliau, ar galite pateikti įrodymų, kad dabartinis popiežius Paulius VI (J. Montinis) yra raginęs vysk. P. Būčį šnipinėti Raudonąją armiją? Ar galite konkrečiai nusakyti, kur, kokiomis aplinkybėmis popiežius Paulius VI tokius nurodymus davė? Kokiais dokumentais tai sakydamas remiatės? Nurodykite, kuriame mano tardymo protokole apie tai yra kalbama?

(Šmeižiamas popiežius Paulius VI):

Nežinau, kas paskatino Jus rašyti tokius prasimanymus ir klaidinti tarybinį skaitytoją, apšmeižiant popiežių Paulių VI, jau mirusį vysk. P. Būčį, kun. Laberžą ir mane. Nežinau, ar Jūs pats sukūrėte tokį straipsnį, ar parašė kas kitas, o Jūs tik pasirašėte. Gal Jūs norėjote tokiu būdu pasitarnauti ateizmo propagandai Lietuvoje? Tačiau ir ateistui privalomos bendrosios etikos normos. Ar tokiu nekritišku straipsniu nepažeminate garbingo Vilniaus universiteto Vyr. dėstytojo vardo? Nežinau, koks Jūsų dorovinis lygis. Nežinau, ar Jūs, turėjęs drąsos parašyti netiesą, kaip mokslo atstovas, nepatikrinęs faktų, ar turėsite valios tai atšaukti. Garbingas, tvirto charakterio asmuo, padaręs klaidą, visuomet ją atitaisys. O Jūs, turėjęs drąsos apšmeižti keletą asmenų, net patį popiežių, ar turėsite drąsos ir savigarbos tuos šmeižtus atšaukti, bent pasirūpinti, kad toji „Kauno Tiesa“ atspausdintų pilną šio mano atviro laiško tekstą?

(Popiežiaus apšmeižimas nesuderinamas su Tarybų Sąjungos politika):

Jūsų straipsnis pasirodė spaudoje, praėjus vos keliui dienų po TSRS Užsienio reikalų ministro A. Gromykos vizito pas pop. Paulių VI. **Ar Jūs manote, kad Jūsų straipsnis, kaltinantis popiežių organizavus Raudonosios armijos špionažą, yra naujos akcijos prieš dabartinį popiežių pradžia, suderinta su dabartiniu Tarybų Sąjungos užsienio politikos kursu?**

Remdamasis LTSR CK 7 straipsniu, reikalauju juridiskai įrodyti Jūsų man iškeltų kaltinimų teisingumą. Jeigu Jūs to padaryti negalite, tai įstatymu esate įpareigotas atšaukti minėtus kaltinimus. Antraip, aš pasilieku sau teisę Jus patraukti teismo atsakomybėn.

Šio atviro laiško nuorašus siunčiu: J. E. vysk. J. Labukui, J. E. vysk. L. Poviloniui, TSRS Užsienio Reikalų Ministrui A. Gromykai, Vilniaus Universiteto Rektoriui J. Kubiliui, RRT įgaliotiniui K. Tumenui ir „Kauno Tiesos“ Redakcijai.

Paluobiai, 1974.III.20.

Kun. Pr. Račiūnas

* * *

Griškabūdis

(Kudirkos motinai sutrukdoma kelionė į Maskvą):

Netoli Griškabūdžio gyvenanti Simo Kudirkos motina buvo kviečiama trims mėnesiam paviešėti pas gimines JAV. Gavo reikiamus dokumentus ir net bilietą Maskva - New Yorkas - Maskva, balandžio 27 dienai.

Prieš išvykstant į Maskvą pas Kudirkienę atvažiavo Šakių Vykdomojo komiteto atstovai, o vėliau Saugumo įgaliotinis ir įtikinėjo, kad senutė į JAV nevažiuotų. Žadėjo duoti karvei šieno, leisti pasimatyti su sūnumi esančiu lageryje (Permės sritis) ir gauti iš jo laiškus. Senutė apsisprendė važiuoti į JAV ir, nu-

vykusi į Vilnių, nusipirko bilietą į Maskvą. Trijų vyrų lydimą, Kudirkienė ėjo prie 6-ojo vagono. Deja, ji senutei įlipti nepavyko. Tuo metu perone slankiojo daug saugumiečių ir milicininkų. Prisitatę 4 milicininkai, pareikalvo iš senutės dokumentų ir nusivedė ją į milicijos kambarį. Čia Kudirkienė tol buvo įkalbinėjama nevažiuoti į JAV, kol traukinys „Lietuva“ išriedėjo į Maskvą.

Gegužės 7 į Kauno saugumą buvo iškvieštas vienas iš Kudirkienės palydovų B. Gajauskas. Saugumiečiai jam priekaištavo, kam jis, jau 25 metus iškalbėjęs, Vilniaus geležinkelio stoties perone sukėlęs politinę provokaciją.

Kudirkienė telefonu painformavo gimines JAV apie tai, kodėl laiku nenuvykusi į Maskvą. Atrodo, kad jai išvykti į JAV kliūčių nebus.

Kučiūnai

(Mokiniai apklausinėjami dėl bažnyčios lankymo):

Pastaruoju metu Lietuvoje, norint susiorientuoti, kokia yra tikėjimo padėtis, pasidarė labai madingi sociologiniai tyrinėjimai. Visose Lietuvos mokyklose mokiniams reikia atsakyti į anketų klausimus.

1974 kovo 5 - 10 Kučiūnų aštuonmetėje mokykloje mokytojai: Bendaravičiai, Baldauskaitė, Ulinskaitė, Barkauskaitė pateikė IV - VIII klasių moksleiviams šitokius klausimus: Ar tiki Dievą? Kodėl tiki? Ar eini į bažnyčią? Kas liepia eiti į bažnyčią? Kada buvai bažnyčioje? Kas tave pirmąjį kartą nuvedė į bažnyčią? Ar skaitai religines knygas? Ar dažnai eini išpažinties? Ar namuose meldiesi? Ar tėvai tiki?

Daugiau negu 90 procentų moksleivių parašė, esą tikintys Dievą ir lanką bažnyčią. Mokyklos direktorė dėl šių atsakymų persigando ir pasiūlė mokytojams budėti prie bažnyčios, kaip buvo daroma keletą me-

tų anksčiau, ir neleisti vaikų į bažnyčią. Tačiau dauguma mokytojų buvo kitokios nuomonės — mokytojui netinka būti milicininku.

V klasėje mokytojai Barkauskaitei pateikus klausimus, du moksleiviai atsistojo ir persižegnoję pasimeldė. Į auklėtojos pastabą: „Kam to reikia?“ mokiniai atsakė: „Mums reikia drąsos!“

Tikintieji yra giliai pasipiktinę šiais „sociologiniais“ tyrinėjimais. Tai grubus kišimasis į sąžinės dalykus. Daugelis yra tos nuomonės, kad reikia atsakyti tik į vieną klausimą „Ar tiki į Dievą?“, o į kitus klausimus visiškai neatsakyti, nes šių tyrinėjimų tikslas — susiorientuoti, kas vaikams daro įtaką, kas juos moko, kas duoda skaityti religines knygas ir t.t. Kai kurie atsakymai galėtų būti tiesiogine išdavyste, kuria pasinaudotų bedieviai kovai prieš tikėjimą.

Vištytis

(Trukdomas vaikų giedojimas bažnyčioje):

Vištyčio bažnyčioje susidarė nedidelis vaikų choras. Tėvai noriai leisdavo vaikus pagiedoti. Vaikų choras tikintiesiems labai patiko, tačiau ateistams tai buvo rakštis.

1973 lapkričio 18, sekmadienį, per vakarines šv. Mišias į bažnyčią atėjo tikrintojai. Kitą dieną direktorius Virškus ir klasių auklėtojai pradėjo tardymą: kas giedojo? Kas moko giedoti? Kur daromos repeticijos? Ar klebonas duoda saldainių?

Vienos mergaitės nusigando, o kitos, kaip antai Aleknavičiūtės, Uldinskaitė, Dulckytė drąsiai pasisakė, kad jos giedojo ir ateityje eisiančios giedoti. Šito norį jų tėvai, be to, ir joms pačioms patinka. Mokytojai aiškino, kad mergaitės į bažnyčią galinčios eiti, bet giedoti negalima, nes ir kiti vaikai panorėsia.

Vaikų terorizavimas truko visą savaitę. Mokytojai

visokiais būdais stengėsi atkalbėti vaikus, kad tik jie neitų giedoti, lankėsi į namus ir prašė, kad tėvai neleistų vaikų į chorą.

— Mūsų vaikai niekam blogo nedaro, kad eina giedoti. Jūs labiau rūpinkitės, kad mažiau būtų chuliganų, o ne mūsų vaikų giedojimu, — aiškino tikintieji persistengiantiems mokytojams.

1973 lapkričio 22 vakare keturios mergaitės atėjo į špitolę, kad jas klebono šeimininkė pamokyti giedoti Šunims lojant, prie špitolės slinko apylinkės pirmininkas Žarskis su partinės organizacijos sekretorium Gaidžiu. Nekviestieji svečiai vaikus labai išgąsdino, klausinėjo pavardžių.

(Griežčiausiai draudžiama pavėžinti kleboną):

1972 rudenį Vištyčio tarybinio ūkio šoferis J. Uldinskas nuvežė kunigą pas silpną ligonį. Sužinoję apie šį „nusikaltimą“ tarybinio ūkio direktorius ir partinės organizacijos sekretorius, apibarė J. Uldinską:

— Dar būtų galima pateisinti, jei mašina būtų panaudota kitokiems tikslams, tačiau kleboną pavėžinti griežčiausiai draudžiama.

Sutkai

(Mokykloje ateistinės popietės — vaidinimai):

1973 m. pabaigoje Gerdžiūnų aštuonmetėje mokykloje buvo suorganizuota mokiniams ateistinė popietė — vaidinimas. Penktokai turėjo vaidinti „Olimpo dievus“, o šeštokai — „Kristaus palydą“. Pionierių vadovė Vitalija Pavalkytė su VI kl. auklėtoja Angele Karaliene vertė, kad šiame vaidinime vaidmenis atliktų tie mokiniai, kur Sutkų bažnyčioje patarnauja šv. Mišioms. Tikslas aiškus — išjuokti tikėjimą. Mokiniai Vidmantas Bačkaitis ir Algis Mickevičius, pasibaurėję ruošiamu „spektakliu“, pabėgo iš mokyklos.

Gerdžiūnų aštuonmetėje mokykloje praktikuojama sienlaikraščiuose piešti tikinčiųjų mokinių karikatūras. Gerdžiūnų ateistai šitokiomis nehumaniškomis priemonėmis nori sumažinti bažnyčią lankančių mokinių skaičių.

IŠ LKB KRONIKOS ARCHYVO

(Mok. Jasiūnaitė atleista už ant kaklo kryželio nešiojimą):

1956/57 m.m. žiemą Kulautuvos vidurinėje mokykloje partijos sekretorė mokyt. L. Gangapševa pamatė ant mokytojos S. Jasiūnaitės kaklo pro drabužius išsikišusį kryželį. Apie šį radinį Gangapševa pranešė Kauno rajono partijos komitetui ir Švietimo skyriui. Į mokyklą atvyko Kauno partijos instruktorė Filomenova ir, sukvietus skubų mokytojų posėdį, nagrinėjo „su kryžiais vaikščiojančios“ nusikaltimą. Posėdžio metu instruktorė kryžių pavaizdavo, kaip istorinę pabaisą ir grėsmę Tarybų Sąjungai, o mokytoją Jasiūnaitę — kaip tos grėsmės vykdytoją.

— Tokia Jasiūnaitė mūsų mokykloje daugiau nedirbs, — trenkdama kumščiu į stalą, pareiškė Filomenova. Tačiau tais metais mokyt. Jasiūnaitė iš mokyklos nebuvo pašalinta. Tkkriausiai, tai padaryti trukdė proletariška mokyt. Jasiūnaitės kilmė. Kilusi iš darbininkų šeimos, S. Jasiūnaitė šešerių metų liko be tėvų, visą vaikystę piemenavo pas ūkininkus, paskui, dirbdama tarnaitė, jau suaugusi vakarais lankė pradinę mokyklą ir Kauno suaugusių gimnaziją. Mokytojaudama neakivaizdiniu būdu baigė Šiaulių mokytojų institutą. Taigi, laikyti Jasiūnaitę tarybinės santvarkos priešu stačiai buvo nepatogu. Rajono DŽDT posėdyje buvo pasiūlyta mokyt. Jasiūnaitę perauklėti. Partijos sekretorius Strielcovas, išsikvietęs mokyt. Jasiūnaitę,

apgailestavo, kad ji — darbininkų klasės atstovas — einanti prieš tarybinę santvarką ir patarė sakyti, kad ji kryžei nenešiojanti, o turinti jį tik kaip papuošalą ar kaip bereikšmį dalykėlį.

1958 m. vasarą mokyt. Jasiūnaitė buvo iškviesta į Švietimo Ministeriją. Kadryų skyriaus viršininkas A. Paškauskas pasakė, kad ji būsianti iškelta iš Kulautuvos vidurinės mokyklos.

— Už ką? — paklausė mokytoja.

— Ar tiesa, kad jūs turėjote kryželį?

— Tiesa.

— Ar jūs jį turėjote tik kaip papuošalą ar kaip religinį atributą?

— Kryželis man ne žaislas. Branginu jį kaip tikėjimo ženklą.

— Tai jūs tikite?

— Taip, tikiu.

A. Paškauskas kažkur nuėjo pasitarti, o paskui nuvedė mokyt. Jasiūnaitę pas ministro pavaduotoją Vyšniauskaitę. Ši pakartojo analogiškus klausimus apie kryželį ir, gavusi tuos pačius atsakymus, pareiškė, kad nei mokykloje, nei kitoje su ideologiniu darbu susijusioje įstaigoje mokyt. Jasiūnaitė negalėsianti dirbti.

Po kelių dienų Jasiūnaitė gavo, LTSR Švietimo ministro M. Gedvilo pasirašytą, atleidimo raštą: „Jasiūnaitę Stasę. Vinco, iš Kulautuvos vidurinės mokyklos mokytojos pareigų atleidžiu nuo 1958 rugsėjo 1 d.“

Jasiūnaitė raštu kreipėsi į Švietimo ministrą, prašydama nurodyti atleidimo priežastį. Po pakartotino kreipimosi Švietimo ministerija įpareigojo rajono Švietimo skyrių **žodžiu** Jasiūnaitei paaiškinti atleidimo priežastis.

Atleista iš darbo Jasiūnaitė dairėsi darbo. 1958 lapkričio mėnesį ji buvo priimta į Kulautuvos Tub. Sanatoriją virtuvės darbininke. Priėmimą apiformino

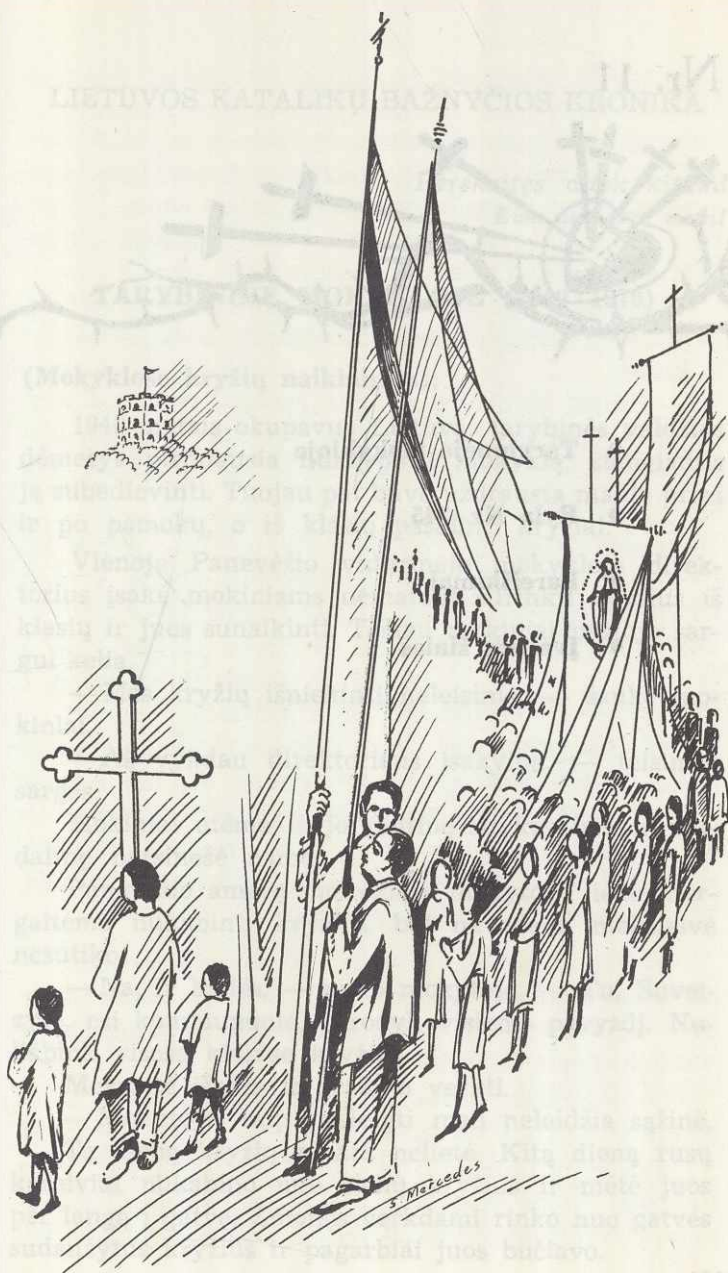
direktorės pavaduotojas. Sugrįžusi iš kursų direktorė R. Čaikauskaitė atleido Jasiūnaitę iš darbo. Jasiūnaitės prašoma duoti bent valytojos darbą, direktorė tik šaipėsi, sakydama, kad ji esanti mokytoja ir tegul einanti dirbti į mokyklą.

Veltui Jasiūnaitė skundėsi Kauno rajono valdžiai, LTSR Aukščiausiąjai Tarybai, prašydama atstatyti į Rub. Sanatoriją darbininke. Už visus atsakydavo Kauno rajono Vykdomasis komitetas, kad pas juos — ne darbo biuras ir jie neprivalą aprūpinti ją darbu.

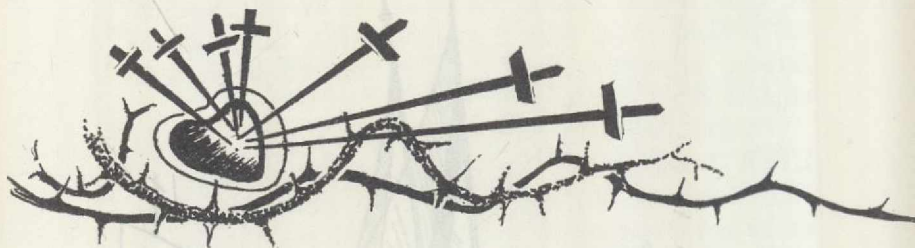
Paaiškėjo, kad Kulautuvos ir rajono valdžios atstovai susitarė Jasiūnaitei neduoti darbo. 1959 m. vasarą Kulautuvos vaikų sanatorijos „Kregždutė“ direktorius Astrauskas priėmė Jasiūnaitę sanitare. Tai sužinojusi, partietė gyd. Bivelienė įspėjo direktorių ir Jasiūnaitė už savaitės vėl buvo atleista iš darbo.

Pagaliau 1959 m. Jasiūnaitė kreipėsi į TSRS KP CK sekretorių N. Chruščiovą. Į Kauno rajono Vykdomąjį komitetą atėjo įsakymas įdarbinti Jasiūnaitę ne mokykloje...

* * *



Nr. 11



- Tarybinėje mokykloje
- Byla Nr. 345
- Pareiškimai
- Įvairios žinios

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Perskaitęs duok kitam!

Eina nuo 1972 metų!

TARYBINĖJE MOKYKLOJE (1940 - 1970)

(Mokyklose kryžių naikinimas):

1940 metais okupavus Lietuvą, tarybinės valdžios dėmesys pirmiausia nukrypo į mokyklą, stengiantis ją subedieivinti. Tuoju pat buvo uždrausta malda prieš ir po pamokų, o iš klasių pašalinti kryžiai.

Vienoje Panevėžio vidurinėje mokykloje direktorius įsakė mokiniams nematant surinkti kryžius iš klasių ir juos sunaikinti. Tačiau mokiniai pastoj sargui kelią.

— Mes kryžių išniekinti neleisime, — šaukė mokiniai.

— Aš vykdu direktoriaus įsakymą, — teisinosi sargas.

Mokiniai atėmė iš jo pintinę su kryžiais ir išsidalinę parsinešė namo.

Panevėžio amatų mokykloje mokytoja liepė mergaitėms nukabinti kryžius, bet nė viena moksleivė nesutiko.

— Na, ir bailės, — pyko mokytoja. — Tu, Suveizyte, esi komjaunuolė, parodyk visiems pavyzdį. Nukabink visose klasėse kryžius.

Mergaitė išbalo ir pradėjo verkti.

— Mokytoja, taip pasielgti man neleidžia sąžinė.

Tą dieną kryžių niekas nelietė. Kitą dieną rusų kareiviai nukabino nuo sienų kryžius ir mėtė juos per langą į gatvę. Žmonės verkdami rinko nuo gatvės sudaužytus kryžius ir pagarbiai juos bučiavo.

(Mokyklose maldos draudimas):

Pasibaigus karui, vėl mokyklose pradėta drausti maldą. Mokiniai, kartais nepaisydami draudimų, mokytojiui įėjus į klasę, sustoję pradėdavo melstis. Daugelis mokytojų „nepastebėdavo“ besimeldžiančių mokslėivių.

Vienoje mokykloje į pamoką atėjo direktorė ir, pamąčiusi besimeldžiančius mokinius, surikusi išbėgo iš klasės.

— Mūsų direktorę velnias apsidė, nes bijo kryžiaus, — juokėsi mokiniai. Mat, direktorė neseniai lankė bažnyčią ir mokinius ragino ją lankyti. Ėmė staugti ir „persiauklėjo“.

— Evoliucija vyksta palaipsniui. Matyt, mūsų direktorė kilusi iš skirtingos bezdžionių rūšies — joje permaina įvyko staiga, — komentavo įvykį mokiniai.

* * *

(Tikinčiųjų mokytojų persekiojimas):

Nevisi pedagogai „persiauklėjo“. Vilniuje suaugusių vidurinės mokyklos direktorius Povilonis buvo iškviestas į Švietimo Ministeriją, kur pareikalauta uždrausti maldą prieš ir po pamokų. Kadangi direktorius šitai padaryti atsisakė, buvo atleistas iš pareigų.

* * *

— Visi mokytojai privalo būti aktyvūs ateistai, — pirmaisiais pokario metais šaukė Rokiškio rajono švietimo skyriaus vedėjas Chmieliauskas į konferenciją susirinkusiems mokytojams.

— Mokytojai, neatsikratę religinių prietarų, tarybinėje mokykloje dirbti negalės.

Prasidėjo tikinčiųjų mokytojų persekiojimas. Vien Rokiškio rajone atleista iš darbo daugiau kaip 50 mokytojų. Švietimo skyriaus vedėjo įsakyme būdavo ša-

bloniškas įrašas: „Atleistas už religinius prietarus“.

Persekiojimo metu išryškėjo ir taurios asmenybės.

— Esi gera pedagogė, atsisakyk religinių prietarų, nelankyk bažnyčios — paskirsiu į pačią geriausią mokyklą visame rajone, — gundė Chmieliauskas mokytoją Šlepštienę.

— Aš savo įsitikinimų už lėšienę neparduosiu. Be religijos ir bažnyčios aš nebūčiau gera mokytoja.

Netrukus mokytoja Šlepštienė buvo paskirta į mažą kaimo mokyklą.

* * *

Dalis mokytojų, negalėdami pakelti represijų, keisdavo specialybę. Neretas reiškiny, kad mokytojas, baigęs aukštąjį mokslą, būdavo priverstas dirbti sunkų fizinį darbą, o jo vietą užimdavo „atsikratęs prietarų“, nors ir menko išsilavinimo.

— Tiki amžinąsias tiesas, tai braidyk po molį, — juokėsi Salantų vidurinės mokyklos direktorius Vilkys iš statybose dirbančių mokytojų.

Skuodo vidurinės mokyklos direktorių Pakrovskį partijos pareigūnai mokytojų konferencijoje išbarė už tai, kad šis pasisveikino su vietos klebonu. Direktorius paaiškino, kad kunigas yra žmogus ir vertas pagarbos.

— Jei nori dirbti tarybinėje mokykloje, o juo labiau jai vadovauti, atsisakyk kunigo draugystės, — šaukė vienas pareigūnas.

* * *

(Bažnyčia klėtyje):

Viena mokytoja pasakoja savo įspūdžius iš pokario metų:

— Kai išvežė į Sibirą mokytoją N., likau dirbti viena. Su vaikais nutarėm prieš pamokas sukalbėti „Tėve mūsų“, o po pamokų „Sveika Marija“. Tai bu-

vo nepaprastai gražu ir niekas neišdavė. Kartą iš rajono atvažiavęs inspektorius paklausė, kokias tarybines šventes vaikai žina.

— Velykas ir Kalėdas, — atsakė vaikai. Inspektorius nusišypsojo ir pasakė, kad vaikai turėtų žinoti revoliucijos šventę ir Gegužės 1-ją. Sekmadieniais kartu su kaimo jaunimu eidavome į bažnyčią. Mokykla buvo įkurta ištremto į Sibirą ūkininko pastate. Klėtyje leidau kaimo jaunimui įsirengti Marijos altorėlį. Gegužės mėnesį kiekvieną vakarą klėtelė prisirinkdavo pilna žmonių. Visi drauge giedodavome Marijos garbei. Deja, kažkas įskundė ir buvau iš darbo atleista. Charakteristikoje švietė užrašas: „Mokyklos klėtyje sukūrė bažnyčią“.

* * *

(Mokytojai prievartaujami stoti į komjaunimą):

1951 m. įsakyta N. mokykloje įsteigti komjaunimo organizaciją. Atvažiavo rajono pareigūnai. Jie, po vieną mokytojus iškviatę į direktoriaus kabinetą, įkalbinėjo stoti į komjaunimą. Niekas nestojo. Tris savaites atvažiuodavo pareigūnai ir po kelias dienas neduodavo ramybės. Galop nutarė, kad didžiausias stabdis yra mokytoja V. Jai buvo pagrasinta, jeigu atsisakysianti stoti į komjaunimą, būsianti atleista iš darbo. Tačiau mokytoja nesusvyravo: stojimą į komjaunimą laikė išdavyste ir papiktinimu tėvams ir mokiniams.

Sangrūdodos mokykloje nenorinčius stoti į komjaunimą mokytojus uždarė mokyklos rūsy ir išlaikė visą naktį. Rytą keletas mokytojų „laisvanoriškai“ įsirašė į komjaunimą.

Palangos vidurinės mokyklos mokytoja Landsbergienė kiekvieną sekmadienį eidavo į bažnyčią. Į pareigūnų priekaištus atsikirto:

— Į mano sąžinės reikalus nesikiškite. Aš esu su-

augęs žmogus, turiu tvirtą pasaulėžiūrą ir jos nekeisiu. Jei nepatinka, galite atleisti iš darbo.

— Ką su ja daryti? — tarėsi pareigūnai. — Sunku gauti mokytoją, taip gerai mokančią užsienio kalbą.

Mokytoja Landsbergienė net užstodavo prievartaujamus mokinius.

— Nepersekiokite mokinių, — kalbėdavo ji kitiems mokytojams, — tegu jie patys apsisprendžia lankyti bažnyčią ar ne.

* * *

(Jei tiki Dievą — negali mokytojauti):

1952 rugpiūčio pabaigoje mokytojai susirinko į N. rajono mokytojų konferenciją. Lektorius daugiausia kalbėjo apie religiją, kad daugelis moksleivių lanką bažnyčią ir t.t. Priminė, kad dar esą mokytojų, tikinčių Dievą. Į sceną iškviesta mokytoja M. Salėje, kur buvo 300 rajono mokytojų įsiviešpatavo mirtina tylą. Komjaunimo sekretorius paklausė:

— Tai ką, tiki Dievą?

— Taip, tikiu, — trumpai atsakė užklaustoji.

— Išeik iš konferencijos ir Švietimo skyriuje pasiimk savo dokumentus — tokių mokytojų mums nereikia.

Mokytoja M. iš darbo buvo atleista, nors savo pareigas atlikdavo labai sąžiningai.

* * *

(Už bažnyčios dekoravimą atleista iš darbo):

Telšių Taikomosios dailės technikumо dėstytoja Lažinskaitė buvo atleista iš darbo vien užtai, kad padėjo išdekoruoti bažnyčią.

— Ar nesigaili, kad turėjai dėl bažnyčios nuken-tėti? — kažkas paklausė.

— Nesigailiu, — atsakė mokytoja. — Nors ir dar kartą reiktų nukentėti, bažnyčiai padėti neatsisakyčiau.

* * *

(Mokytojai turi rinkti balsus):

Visokių nuotykių papasakoja mokytojai, kai jiems reikdavo rinkti balsus. Šeštadienį prieš rinkimus pamokos pasibaigdavo anksčiau ir prasidėdavo didysis pasiruošimas, o vakare šokiai. Rinkimai paprastai būdavo gavėnios metu, o stribai tyčia šokdavo, pabrėždami, kad nepaiso gavėnios. Vienos mokytojos šokti griežtai atsisakydavo, o kitos nusileisdavo. Tai buvo pirmieji prisitaikymo žingsniai.

— Šeštą valandą ryto išvažiavome rinkti balsų, — pasakoja mokytoja N. — Važiavome trise: aš, stribas ir vežikas. Žmonės dar miegojo, Belsdavome į duris, kėlėme iš miego, kad greičiau pabalsuotų. Ar kas balsuodavo, ar ne, buvo įsakyta visus atžymėti „taip“. Vienuose namuose radome lovoje ligonį senuką.

— Balsuok, tėvuk! Ikišk šituos balsus į urną, — kišdamas į ligonio rankas biuletenius, kalbėjo stribas.

— Atstok, pikta dvasia — matai, kad mirsiu, o tu nori, kad šėtonui dūšią parduočiau.

Senukui pradėjo aiškinti, kad balsavimas yra būtinas, be to, tai didelė garbė.

— Taigi, sako, kad nuo šėtono galima tik rožančiu apsiginti, — su šiais žodžiais senukas iš po pagalvio išsitraukė ražančių ir pradėjo žegnoti stribą, sakydamas:

— Atsitrauk, šėtone!

Stribas užsikeikė ir paliko senuką ramybėje. Važiavome toliau. Kai ką aplankydavome, kai ką praleisdavome, o balsai visi atsidūrė urnoje. Sąrašuose mirgėjo žodeliai „Taip“.

* * *

(Geografijos pamokose turi būti antireliginis elementas):

N. vidurinėje mokykloje vizitavo partijos komitetas ir Švietimo skyrius. I geografijos pamoką apsilankę pareigūnai, atidžiai sekė pamoką. Po to vizitatoriai pareiškė:

— Jūs, mokytoja, labai gerai vedate pamoką — mums patiko. Tačiau jūsų pamokoje nebuvo antireliginio elemento. Tai didelis jūsų darbo minusas — žiūrėkite, kad ištaisytumėte.

— Ką bandra turi ateizmas su geografija? — paklausė nustebusi mokytoja. Vizitatoriai geografę išvadino atsilikėle ir pranešė Švietimo skyriui, kuris įpareigojo mokyklos inspektorių nuolatos tikrinti šios mokytojos pamokas.

— Ir vėl nebuvo antireliginio momento, — priekaištavo apsilankęs inspektorius. — Kiek man dar teks lankytis jūsų pamokose?

— Lankykitės nors ir kasdieną, — atsakė mokytoja, pranešimo neruošiu ir neskaitysiu.

* * *

(Mokytojas atsisako kalbėti antireligine tema):

Kaltinėnų vidurinės mokyklos mokytojui Lazdauskui liepė paruošti ateistinę temą.

— Šito iš manęs nesulauksite, — pareiškė tikintis mokytojas. — Nors ir iš darbo išmesite, bet ateistinio pranešimo neruošti ir neskaitysiu.

Mokytojas iš darbo atleistas. Turėdamas išlaikyti didelę šeimą — aštuonis vaikus — mokytojas dirbo fizinį darbą. Tik po kelių metų gavo pamokų suaugusiųjų vidurinėje mokykloje.

* * *

(Molėtų rajono mokyklose verčia stoti į komjaunimą):

Klasių auklėtojai turi duoti ataskaitą Švietimo skyriui, kiek kurioje klasėje yra pionierių ir komjaunuolių.

Molėtų rajono Skudutiškio aštuonmetėje mokykloje šiuo klausimu reikalai buvo pašliję. Tikintys tėvai griežtai priešinosi ir neleido vaikams stoti į bedieviškas organizacijas. Direktorius užsipovalė pieninės vedėjo ir apylinkės pirmininko dukras:

— Jūs abi turite stoti į komjaunimą.

— Mes nenorime ir nestosime.

— Jūsų noro niekas nežiūrės. Jei nestosite į komjaunimą, atleisime iš mokyklos, — gąsdino direktorė Jackelevičiūtė.

Mergaitės visą dieną išstovėjo mokytojų kambaryje. Kitą dieną viskas kartojosi iš naujo, tačiau mokinės laikėsi tvirtai.

— Marš namo ir daugiau mokykloje nesirodykite, — užriko direktorė. Mergaitės verkdamos sugrįžo į namus.

Po dviejų savaitių mokinėms buvo leista sugrįžti į mokyklą, bet teroras tęsėsi.

— Stokite į komjaunimą, nes vėl išvarysime iš mokyklos ir daugiau nepriimsime.

Mergaitės vėl buvo savaitei išvarytos iš mokyklos — „apsigalvojimui“. Jas užjautė ne tik mokslo draugai, bet net kai kurių mokytojų veiduose matėsi užjaučiantis palankumas.

Praslinkus savaitei, metodai pasikeitė: bauginimų ėmėsi rajono partijos atstovai.

— Jei nestosite į komjaunimą, atleisime jūsų tėvus iš darbo, neprileisime prie egzaminų, neišduosime charakteristikos, — rėkavo valdžios pareigūnai. Mergaitės, visą dieną išstovėjusios mokytojų kambaryje,

anketų nepildė. Protestuodama prieš šį smurtą, per Velykas visa klasė organizuotai nuėjo į bažnyčią.

— Na, davatkos, buvote bažnyčioje, — šaukė direktorė Jackelevičiūtė ir mokytojas Tropicas.

— Buvome, — atsakė visi mokiniai choru.

— Pasiimkite knygas ir eikite namo. Rytoj visi ateikite su tėvais, — įsakė direktorė. Atėję tėvai gynė savo vaikus.

— Kas jus padarė tokias nesukalbamas? — šaukė direktorė anoms mergaitėms.

— Ogi jūsų prievarta mus užgrūdino. Veltui, direktore, vargstate, mes vis vien į komjaunimą nestosime.

Direktorė, nesitverdama pykčiu, išbėgo iš mokytojų kambario, o abi mergaitės nuėjo į gegužinės pamaldas. Prievarta buvo nugalėta.

(Apgaule ir prievarta verčia stoti į komjaunimą):

Telšių Taikomosios dailes technikumо dėstytojas Bužinskas, atėjęs po egzaminų į bendrabutį, trečiojo kurso moksleivėms pareiškė, kad jos egzaminus išlaikiusios tik trejetui ir todėl visos negausiančios stipendijos.

— Jeigu stosite į komjaunimą, egzaminus leisime perlaikyti. Duodu jums tris valandas apsigalvoti.

Dvi mokinės anketas užpildė. Po to paaiškėjo, kad jos egzaminus buvo išlaikiusios ketvertais, o mokytojas Buržinskas melavo, norėdamas klaista padauginti komjaunuolių skaičių.

Trečiojo kurso moksleivę Marytę pasikvietė į mokytojų kambarį ir gąsdindami vertė stoti į komjaunimą. Mergaitė apalpo ir greitoji pagalba nuvežė į ligoninę.

— Jei tu stotum į komjaunimą, stotų ir kitos mergaitės. Jos nestoja dėl to, kad tu kurse turi autoritetą, — kalbėjo mokytojai studentei M.

— Jei nestosi į komjaunimą, tave sukirsime per egzaminus ir negausi diplomo. O jei ir gausi diplomą, tai darbo negausi.

Studentė meldėsi ir pasiryžo viską iškenėti, bet prievartai nepasiduoti.

— Pasiaiškink raštu, kodėl nestoji į komjaunimą, — įsakė mokslo dalies vedėjas J. Mergaitė parašė: „Tarybinė Konstitucija visiems piliečiams — partiniams ir nepartiniams — duoda teisę į mokslą ir į darbą. Kodėl jūs, mokytojai, mane verčiate stoti į komjaunimą ir gąsdinate, kad negausianti diplomo ir darbo. Aš, nebūdama komjaunuole, sugebu gerai dirbti ir mokytis.“ Pedagogų posėdyje, apsvarsčius mergaitės pasiaiškinimą, nutarta trims mėnesiams nubraukti stipendiją. Mergaitė kurį laiką gyveno pusbadžiu. Pasakui žmonės, sužinoję jos sunkią būklę, pradėjo remti. Po trijų mėnesių ji vėl gavo stipendiją ir buvo palikta ramybėje.

* * *

(Skuodo vid. mokykloje verčia stoti į komjaunimą):

Skuodo rajono Šatės vidurinės mokyklos mokinį Kušleikį mokytojas Macijauskas nusivedė į mokytojų kambarį ir, įbrukęs į rankas plunksnakotį, vertė užpildyti anketą, kad stotų į komjaunimą. Vaikas ištrūko ir verkdamas parbėgo namo. Tėvas, nuvykęs į mokyklą, apgynė savo vaiką.

— Tai jau pasiskundei tam seniui, — kalbėjo mokytojas Kušleikiui. — Nors jis tau ir tėvas, bet tokio senio gali neklausyti.

— Ar jums patiktų, jei kas mokytų jūsų vaikus jūsų neklausyti? — atsikirto mokinys.

Mokytoja Benetienė ilgai vargino VI klasės mokinį K., kad šis stotų į pionierius. Negalėdama paveikti mokinio, mokytoja išsikvietė jo motiną.

— Aš esu religinga, savo sūnų mokau potierių, veduos į bažnyčią, todėl niekada nesutiksiu, kad mano vaikas būtų pionierius. Savo vaiko sielos velniui neužrašysiu. Manęs šiuo reikalu daugiau į mokyklą nekvieskite, — išrėžė drąsi moteris.

* * *

(Prievarta įrašo į spaliukus):

Klaipėdos vidurinėje mokykloje I klasės mokinį R. prievarta įrašė į spaliukus. Vaikas pradėjo verkti:

— Aš pirma tėvelio pasiklausiu. Jei jis leis, tada galėsite įrašyti į spaliukus.

— Tu tėveliui nesakyk, kad esi spaliukas. Jis nieko nežinos ir nesibars.

— Tėvelis mane myli ir aš jam viską pasakau. Ko jis nenori, to aš ir nedarau.

Rytojaus dieną vaikas pasakė, kad jį iš spaliukų išbrauktų, nes tėveliui spaliukai nepatinka. Mokytoja buvo priversta vaiką iš spaliukų išbraukti.

* * *

(Taip pat ir Kulautuvos vid. mokykloje):

Kulautuvos vidurinėje mokykloje verbavimas į komjaunimą suaktyvėjo, kai mokyklai pradėjo vadovauti direktorius Stropus ir mokymo dalies vedėjas Jauniškis. 1957-58 m.m. mokiniams pagąsdinti iš mokyklos buvo pašalinta X klasės mokinė M. Sidaravičiūtė. Šitai pasielgti mokyklos vadovybei patarė Kauno rajono partijos sekretorius Strelcovas. Tik po didelių pastangų M. Sidaravičiūtei buvo leista užbaigti vidurinę mokyklą.

Štai ką praktikoje reiškia tarybinės Konstitucijos 124 str. — „mokykla atskirta nuo bažnyčios!“.

Redakcijos pastaba. Saugumo sumetimais nutylėjome kai kurias vietas ir pavardes.

(Dėl LKB Kronikos 9 mėn. laiko arešte):

1974 liepos 4 rytą saugumiečiai iškretė suimtojo J. Gražio butą Kaune. Po pietų krata buvo pakartota. Sekančią dieną trečią kartą buvo daroma krata.

Nors jau praėjo 9 mėnesiai nuo masinių kratų ir areštų, tačiau Valstybinis saugumo komitetas, atrodo, parengtinio tardymo nesiruošia užbaigti, nes LKB Kronika tebeeina. Tardymams šaukinėjami įvairūs asmenys, pas kuriuos buvo daromos kratos. Tardomieji suvedami akistaton su suimtaisiais. Suimtųjų kalinimo sąlygos nežinomos.

Lietuvos katalikai apgailestauja, kad laisvasis pasaulis permaža reaguoja į šią saugumo suvalę — kėlėjime kenčia visiškai nekalti asmenys.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

Vilnius

(Kratos metu atimtas turtas neįrašomas į protokolą):

TSRS Generaliniam Prokurorui
Valstybės Saugumo Komiteto prie TSRS
Ministrų Tarybos Pirmininkui Maskvoje
Vlado Lapienio,
gyv. Vilniuje, Dauguviečio 5-11
P a r e i š k i m a s

1973 lapkričio 20 saugumo darbuotojai, vadovaujami vyr. leitenanto Gudo, padarė mano bute kratą ir paėmė rašomąją mašinėlę ir daug senų religinių knygų. Dalis jų spausdinta rašomąja mašinėle. Ne visos knygos buvo įtrauktos į kratos protokolą ar apyrašą prie paimtų knygų, o tiesiog suverstos į maišus ir išvežtos. Maišai neužantspauduoti. Tuo pačiu norėtusi

priminti, kad knygos yra kultūrinės vertybės ir todėl su jomis reikia atitinkamai elgtis. Tokiu būdu buvo grubiai pažeistas Lietuvos TSR BPK 192 str.

Todėl 1974 sausio 4 kreipiausi į Lietuvos TSR Prokurorą, prašydamas, sutinkamai su BPK 24 str., atitaisyti įstatymo pažeidimą ir knygas man grąžinti arba bent įrašyti į papildomą apyrašą neužrašytas knygas. Tuo būdu būtų atitaisytas saugumiečių įvykdytas grubus tarybinių įstatymų pažeidimas. Tačiau veltui. Šių metų sausio 14 gavau iš Prokuratūros tokią turinio laišką:

„Atsakydamas į Jūsų 1974 sausio 4 pareiškimą, pranešu, kad 1973 lapkričio 20 Jūsų bute buvo prokuroro sankcionuota krata ryšium su atliekamu baudžiamojoje byloje tardymu. Klausimą dėl kratos metu paimtos pas Jus literatūros grąžinimo išspręsimu tardymo eigoje.“

Toks prokuroro atsakymas iš esmės yra nepatenkinamas, nes man jau kratos metu buvo aišku, kad tai daroma su prokuroro sankcija. Todėl aš klausiau ne šito, bet konstatavau, kad saugumiečiai grubiai pažeidė LTSR BPK 192 str. Toks atsakymas perša mintį, kad pats Prokuroras yra priklausomas nuo saugumo arba kartu su jais nori dar kartą pasityčioti iš piliečio. Jei Prokuroras būtų turėjęs bent kiek geros valios, tai jis būtų patvarkęs, kad knygos man būtų grąžintos arba surašytos į naują apyrašą ir man pranešta. Jeigu pati Prokuratūra ignoruoja tarybinius įstatymus, tai kaip galima norėti, kad eiliniai piliečiai jų laikytųsi? O, gal būt, vienos teisinės normos yra popieriuje, o kitos — užsienio propagandai.

LTSR BPK 12 str. tvirtina, kad visi piliečiai yra lygūs prieš įstatymą, o kasdieniniame gyvenime matome ką kitą. Iš tikinčiųjų — šiuo atveju katalikų — atimamos rašomos mašinėlės, religinio turinio knygos ir rankraščiai, jų butuose daromos kratos. Tuo tarpu ateis-

tai viso šito nežino, turi progos laisvai skleisti savo pažiūras, jų paslaugoms valstybinės masinės informacijos priemonės — spauda, radijas, televizija, kinas ir teatras.

(Katalikai už religines knygas tardomi ir suiminėjami):

Katalikai už senas religines knygas arba naujas, spausdintas mašinėle, yra šaukinėjami į Saugumo komitetą, tardomi, gąsdinami arba vargsta kalėjimuose. Per 30 Lietuvoje tarybinės santvarkos metų katalikai neturėjo ir neturi nei vieno laikraščio ar žurnalo, negali atsispausdinti nei vieno katekizmo. Jei prieš įstatymus visi lygūs, kaip teigia tarybinės teisės šaltiniai, tai kodėl mums, katalikams, taikomos ne įstatymų normos, bet ateistų — saugumiečių arba kitų valdžios pareigūnų — nuomonės, pažiūros ar žodinės instrukcijos.

(Katalikai neturi nei spaudos, nei žodžio laisvės):

Spaudoje ir per radiją nuolatos įrodinėjama, kad visiems tarybiniams piliečiams suteiktos didžiausios teisės bei laisvės. Mes, katalikai, drąsiai tvirtiname, kad neturime žodžio ir spaudos laisvės, bet, priešingai, neturime ir elementarių žmogaus teisių. Kunigai — Antanas Šeškevičius, Juozas Zdebskis, Prosperas Bubnys buvo nuteisti vien už tai, kad jie drįso, eidami savo tiesiogines pareigas, paaiškinti vaikams katalikų tikėjimo pagrindus — katekizmą, o Jonas Stašaitis, Petras Plumpa, Paulius Petronis ir V. Jaugelis areštuoti ir laikomi kalėjime vien už tai, kad drįso gaminti maldaknyges.

(Nuolat pažeidžiama tarybinė konstitucija):

Visuotinė Žmogaus Teisių Deklaracija, kurią pasirašė ir Tarybų Sąjunga, jokio praktiško poveikio

į mūsų gyvenimą neturi. Katalikai nuolat susiduria su Tarybinės Konstitucijos, garantuojančios sąžinės laisvę, pažeidimais ir nuolatine diskriminacija darbe, mokykloje ir gyvenime.

Manau, kad sutiksite, kad kaip normaliam žmogaus gyvenimui — tikinčio ar ateisto — yra reikalingas oras ir maistas, taip ir visiems piliečiams reikalinga laisvė ir lygybė prieš įstatymus, lygios teisės ir pareigos.

„Be susirinkimo, spaudos ir žodžio laisvės, — mokė Leninas, — visokios kalbos apie religiją yra melas.“ (Lenino raštai, VI t., 1951, sstr. Patvaldystė svytuoja).

(Diskriminavimas dėl religinių įsitikinimų):

Jei valdžios atstovai diskriminuoja savo piliečius dėl jų religinių įsitikinimų, tai tuo pačiu jie kenkia ir vsai tautai. Mat, savaime nustato tikinčius — o jų dauguma — prieš esamą santvarką. Kas mano, kad persekiojimais galima sunaikinti Bažnyčią ir tikinčiuosius, tas skaudžiai klysta. Be to, ir Leninas tvirtino, kad ateizmo skleidimas „nugalėjusios proletarinės revoliucijos šalyje“ įmanomas ne religiją uždraudžiant (tuo tik paskatintų religinį fanatizmą), o nuosekliai įrodinėjant tikintieisiems tiesą, įtraukiant juos į aktyvų visuomeninį gyvenimą (str. Mokslinė pasaulėžiūra ir ateistinis auklėjimas, „Tiesa“, 1974.III.1).

(Tikinčiųjų skaičius ne mažėja, bet didėja):

Gyvenimas rodo, kad ateistai nepasiso Lenino nurodymų, vartoja grubią prievartą ir yra duomenų, kad tikinčiųjų skaičius ne tik nemažėja, bet atvirkščiai, didėja.

Pasaulis įvairus, žmonės — taip pat. Netikslinga ir nežmoniška visus per prievartą daryti ateistais.

Tokia politika, siekianti unifikuoti žmonių mintis, automatizuoti jų poelgius, yra žalinga ir valstybei, ir piliečiams.

Didėjanti girtuoklystė, chuliganizmas, šeimų irimas, vagystės, nepilnamečių darbo kolonijos, kalėjimai ir lageriai — ar ne prievartinio ateizmo pasėka?

— Teisės įstatymo gerbimas, — nurodė L. Brežnevas TSKP XXIV suvažiavime, — turi tapti asmeniui kiekvieno žmogaus įsitikinimu. Tuo labiau tai liečia pareigūnų veiklą. Bet kurie mėginimai nukrypti nuo įstatymo arba jį apeiti, kad ir kuo jie būtų motyvuojami, negali būti pakenčiami. Negali būti pakenčiami ir žmogaus teisių pažeidimai, piliečių orumo menkinimas. Mums, komunistams, humaniškiausių idealų šalininkams, tai principo reikalas.

Todėl prašau nurodyti Lietuvos TSR teisingumo organams, kad būtų ištaisyti tarybinių įstatymų pažeidimai (LTSR BKP 192 str.), užkirstas kelias tikinčiųjų diskriminacijai, nepažeidinėjamos elementariausios žmogaus teisės, užtikrintos Tarybinės Konstitucijos ir Visuotinės Žmogaus Teisių Deklaracijos.

1974 liepos 12.

Vladas Lapienis

Ignalina

(Parapijų komitetų ir kunigų teisės):

1974 kovo 28 Ignalinos rajono Vykdomajame Komiteete buvo sukviesti viso rajono katalikų parapijų komitetų pirmininkai ir tų pačių komitetų ravizijos komisijų pirmininkai. Sukviestuosius apie tris valandas mokė Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Vaitonis ir Finansų skyriaus vedėjas A. Žiukas.

Pradžioje Vaitonis kalbėjo apie pačią demokratiskiausią pasaulyje valstybę — Tarybų Sąjungą, kurioje visi žmonės turi lygias teises į darbą, poilsį, turi sąžinės, religijos, spaudos laisvę ir t.t. „Irodes“

sukviestiesiems, kad Lietuvoje religija turinti pilną laisvę, Vaitonis pradėjo išskaičiuoti, kas draudžiama:

1. Negalima grupėmis ruošti vaikų Pirmajai komunijai. Kunigai turi teisę egzaminuoti vaikus tik po vieną.

2. Vaikai negali patarnauti Šv. Mišioms, giedoti bažnytiniame chore, dalyvauti procesijose. Jei vaikai tarnaus, giedos, dalyvaus procesijose, būsią baudžiami tėvai. Jie turi prisiminti, kad vaikai daugiau priklausą valstybei, o ne jiems.

— Gimė vaikas ir jis jau ne tavo, o valstybės, — postringavo Vaitonis.

3. Kunigus į atlaidus galys kviesti ne parapijos klebonas, bet parapijos komitetas. Kviečiant reikia raštu pranešti rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui, o šis žinosiąs, kuriuos kunigus leisti ir kuriems drausti. Tik dekanas galys važinėti į atlaidus be rajono leidimo. Iš svetimo rajono kviesti kunigus negalima.

4. Vykdant nors ir mažiausius bažnyčios ar kitų parapijos pastatų remontus, būtinai reikia gauti rajono leidimą. Dėl remontų tartis su rajonu, o ne su klebonu.

5. Bažnyčiose pinigus galys rinkti tik bažnytinio komiteto atstovas. Surinkti pinigai turi būti laikomi taupomosiose kasose. Būtinai reikia skirti pinigų taikos ffondui.

6. Jei tikinčioje šeimoje kas nors nusižudė, kunigas nuturįs teisės atsakyti katalikišką palaidojimą.

7. Kunigams nevalia pamoksluose kalbėti apie žemą žmonių moralę, o tik apie Dievą.

8. Kunigams nevalia tuokti jaunavedžių, krikštyti, jeigu neišduoti civiliniai jungtvių ar gimimo liudijimai. Negalima be metrikų krikštyti net silpno kūdikio.

9. Tikintieji neturi teisės rinkti jokių parašų arba skųstis, jog varžoma religijos laisvė.

Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Vaitonis, norėjusiems pasisakyti, neleido kalbėti. Perpykęs, daužė kumštimi stalą.

Vosiūnų parapijos bažnytinio komiteto pirmininkas kreipėsi į Vaitonį, aiškindamas, jog sekmadienį jis negalys vaikų palikti namuose, nes, jei jie sudegintų namus, tai kas atsakytų? Vaitonis baugino, kad valstybė atimsianti iš jo tėvystės teises, jei vesiąs vaikus į bažnyčią.

— Neatimsite, nes vaikai mano! Pirmiausia jūs užlaikykite kitus savo įstatymus.

(Labai retai teisduodami gimimo metrikai):

Finansų skyriaus vedėjas tikrino parapijų pajamų ir išlaidų knygas.

Kaimo vietovėse kai kur įsigalėjęs paprotys naujagimiams metrikus išduoti tik keletą kartų per metus. Paskirtą dieną vardatėviai privalo atsinešti vaiką į apylinkę, kur atliekamos vardynų apeigos — kitaip neišduodami metrikai. Nejaugi katalikai po keletą mėnesių laikys nekrikštytus vaikus, kai tikėjimas įpareigoja net sveiką kūdikį kuo skubiausiai pakrikštyti.

Adutiškis

(Kun. B. Laurinavičiaus pareiškimas, kad dėl į rekolekcijas kunigų kvietimo jam sudarytos bylos):

Lietuvos TSR Teisingumo ministrui

Arankevičiui

Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui

K. Tumėnui

Lietuvos Vyskupams ir Valdytojams

P a r e i š k i m a s

TSRS Konstitucija pripažįsta visiems piliečiams religinių kultų atlikimo laisvę (124 str.) ir įstatymu garantuoja žodžio, spaudos, susirinkimų ir gatvės eitynių laisvę (125 str.), o Lietuvos TSR BK (145 str.) numato net bausmes tiems, kurie kliudytų atlikinėti religines apeigas. Tačiau praktika rodo visai ką kitą.

1974 kovo 15 - 17 Adučiškio bažnyčioje buvo gavėnios rekolekcijos. Jos ramiai praeidavo net Stalino viešpatavimo metais. Tuojau po rekolekcijų, kovo 20 Adučiškio apylinkės pirmininkas, pasišaukęs mane į apylinkę, surašė „administracinio nusižengimo“ protokolą, kuriame kaltino mane, kad aš kovo 15 - 17 dienomis pažeidžiau Lietuvos TSR ATP 1966 gegužės 12 įsako antrąjį postraipsnį. Netrukus man atsiuntė net du pranešimus, kad Švenčionių rajono Vykdomojo komiteto Administracinė komisija kovo 25 nagrinės mano bylą, kurioje aš privalau dalyvauti.

Posėdyje dalyvavo Švenčionių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Mačionis, milicijos viršininkas Archipov ir kiti Administracinės komisijos nariai. Mačionis mane kaltino, kad aš, be rajono leidimo pakviesdamas kunigus į rekolekcijas, pažeidžiau Lietuvos TSR ATP 1966 gegužės 12 įsako antrąjį postraipsnį. Tačiau į nutarimą įrašė: „Pažeidė įstatymus, organizuojant ir vykdant religinius susirinkimus.“ Eilinėse parapijos rekolekcijose įžiūrėta susirinkimai!

(LTSR įsakas prieštarauja TSRS Konstitucijos 125 str.):

1966.V.12 LTSR ATP įsako antrame postraipsnyje sakoma: „Už įstatymais nustatytų taisyklių pažeidimą, organizuojant ir vykdant religinius susirinkimus, eitynes ir kitas kulto apeigas.“ Šis postraipsnis aiškiai prieštarauja TSRS Konstitucijos 125 str., kuris garantuoja piliečiams susirinkimų laisvę. Adučiškio bažnyčioje nebuvo jokių susirinkimų, o tik eilinės gavėnios rekolekcijos.

1966.V.12 ATP įsake apie kunigų kvietimą į atlaidus ar rekolekcijas ir apie rajono leidimus kunigams atvykti net neužsiminta. Kas ir kur išleido įstatymą, draudžiantį kviešti be rajono leidimo kunigus į atlaidus, man nepasakė.

Posėdyje išgirdęs kaltinimą, norėjau paaiškinti, kad jų kaltinimas be jokio pagrindo, bet posėdyje dalyvaujantis milicininkas pradėjo šaukti: „Tylėk! Čia tau ne bažnyčia!“ Rajono VK pirmininko pavaduotojas Mačionis paklausė: „Pasakyk, ar buvai pakvietęs kunigų?“ Patvirtinau. Tada Mačionis pasakė: „Mums to užtenka,“ o milicijos viršininkas Archipov grasino: „Mes sutvarkysime!“

* * *

(Milicijos viršininkas netvarko chuliganų, bet kovoja su Bažnyčia):

Labai skaudu, kad milicijos viršininkas netvarko chuliganų, kurie net kapinėse verčia kryžius ir paminklus. Mūsų parapijoje 1969 m. jie nusiaubė Davaišių kaimo kapines. 1972 m. nugriovė Jakelių kaimo kapinėse menišką koplytstulpį, kuris šimtmečius puošė kapines, 1973 spalio vieną vakarą, prisirovę iš Adutiškio kapinių kryžių, chuliganai su jais šėlo miesto gatvėse. O kiek girtuoklių ir kitokių chuliganų, tačiau dėl minėtų niekšybių milicijos viršininkas nesieloja, o visą energiją eikvoja kovai su Bažnyčia.

„Mes sutvarkysime!“ Beteisį ir niekuo neprasi kaltusį kunigą labai lengva „tvarkyti“. Šmeižti ir kaltinti bet kuo visi turi teisę ir nesivaržo. Tačiau ginti kunigo niekas neturi teisės — šitai būtų laikoma nusikaltimu.

Į posėdį mane iškviėtė, bet pasiaiškinti neleido. Tai kodėl mane šaukė, jei neleido kalbėti? Todėl esu priverstas rašyti tarybinės valdžios organams.

(Arkivyskupijos sinodas ipareigoja kunigus kviesti į rekolekcijas):

1. Savo kunigiškų teisių ir pareigų neatsisakysiu nei bažnyčios komiteto, nei civilinės valdžios naudai.

2. Pakviečiau kunigus į rekolekcijas, nes kleboną ipareigoja bažnytinė teisė ir Vilniaus arkivyskupijos Sinodo nutarimai:

a) „Tiesirūpina klebonai, kad kasmet būtų praveistos bent trijų dienų rekolekcijos, kad tikintieji galėtų pasiruošti šv. sakramentams“ (22 str.).

b) „tesistengia klebonai, kad jiems pavesti tikintieji kuo geriausiai pasiruoštų Velykinei Komunijai per rekolekcijas arba per specialius pamokslus ir tepakviečia pakankamai kunigų išpažintims klausyti“ (381 str.).

Sinodo nutarimuose rašoma: „**tiesirūpina klebonai**“, o ne bažnyčios komitetas ir civilinė valdžia.

3. Pakviečiau tik tokius kunigus, apie kuriuos kalbama 1948 metų sutartyje, kurią pasirašė Adučiškio bažnyčios komitetas su Švenčionėlių rajono Vykdomuoju komitetu. Ten aiškiai pasakyta: „...“, ir neleisti atlikinėti religinių apeigų kulto tarnautojams, kurie nėra užregistruoti religinių kultų reikalų tarybos įgaliotinio Lietuvos TS Respublikai.“ Aš pakviečiau tik užregistruotus. Minėtoji sutartis galioja, nes egzistuoja ta pati valstybė ir ta pati Bažnyčia. Sutartis negali būti vienašališkai panaikinta ar pakeista.

4. Kunigus pakviečiau be leidimo, nes Švenčionių rajono VK pirmininko pavaduotojas Mačionis 1973 liepos 10 man sakė: „Prašykite, leidimą duosime 2-3 kunigams.“ Ar galėtų trys kunigai išklausti tiek išpažinčių, kiek jų buvo per šių metų rekolekcijas — 3104 asmenys?

(Bažnyčios istorijoje negirdėta, kad ateistų valdžia siųstų „savo kunigus“):

Be to, Mačionis 1973 lapkričio 21 man sakė: „Ateityje kunigams atvykti į atlaidus prašys leidimo bažnyčios komitetas. Duosime, bet ne visuomet tiek, kiek prašys, ir ne visuomet tiems, kurių prašys — mes ir savų atsiųsime.“ Bažnyčios istorijoje negirdėta, kad civilinės valdžia, ir tai ateistinė, siųstų „savo kunigus“ aprūpinti tikinčiuosius šv. sakramentais. Tai grubiausias ir neleistiniausias kišimasis į Bažnyčios vidaus reikalus.

Tarybinėje spaudoje dažnai rašoma, kad Valstybė į Bažnyčios vidaus gyvenimą nesikiša. Pavyzdžiui, J. Aičio ir J. Rimaičio „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus ir sąžinės laisvę“, V., 1970, p. 21.

(Leninas, panaikindamas „ukazus“, panaikino ir draudimą kunigams važiuoti į atlaidus ir rekolekcijas):

5. Vyskupas M. Valančius savo knygoje „Maskoliams katalikus persekiojant“ (Kaunas, 1929, p. 39), o taip pat A. Alekna „Bažnyčios istorijoj“ (Tilžė, 1920, p. 223) rašo, kai caras buvo išleidęs „ukazą“, draudžiantį kunigams važiuoti į atlaidus be valdžios leidimo. Esu tikras, kad Leninas, anuliuodamas caro „ukazus“, panaikino ir tą, juoko vertą, kuriuo buvo draudžiama kunigams vykti į atlaidus ir rekolekcijas. Tarybiniais laikais panašaus įstatymo niekas nepaskelbė. Taigi, kviesdamas kunigus, aš jokio įstatymo nepažeidžiau. Paskirų tarybinių pareigūnų užgaidos — joks įstatymas. Įstatymas galioja ir saisto tik viešai paskelbtas ir neprieštaraujantis Konstitucijai. Taigi, Administracinė komisija mane kamantinėjo ir perspėjo be jokio pagrindo.

(Liaudies teismai nesiskaito su jokiais dokumentais):

Administracinės komisijos nutarime rašoma, kad aš galįs šį nutarimą apskusti liaudies teismui. Neapskundžiau. Praeityje įsitikinau, kad liaudies teismas nesiskaito su jokiais dokumentais, net ir su tais, kuriuos tarybiniai teisininkai pripažino labai svarbiais — pakankamais anuliuoti neteisėtą namo konfiskavimą, kurį aš pastačiau prie Švenčionėlių bažnyčios. Teismas patenkino tarybinės valdžios organų užgaidas vien dėl to, kad aš nesutikau būti jų klapčiuku.

Maloniai prašau Religijų reikalų tarybos įgaliotinį anuliuoti man be jokio pagrindo padarytą įspėjimą ir Švenčionių rajono pirmininko pavaduotojui Mačioniui išaiškinti, kad jis neturėjo teisės mane teisti ir perspėti remiantis LTSR ATP 196.V.12 įsaku, nes aš jo nepažeidžiau.

Kun. B. Laurinavičius

Adutiškis, 1974.IV.30.

* * *

Varėna

(Chuliganai plytom apmėtė Varėnos bažnyčią):

1974 balandžio 13 pamaldų metu chuliganai plytgaliais apmėtė Varėnos bažnyčią. Milicija atsisakė kištis, nes „nebuvo kraujo praliejimo“.

1974 balandžio 20 Varėnoje ateistinio mokinių vakaro metu buvo išjuokiama Nukryžiuotojo figūra, tikriausiai nuplėšta nuo kapinių kryžiaus. Juoktasi iš Asmenybės, kuri mirė už idėją. Korespondentė rajoniniame laikraštyje „Raudonoji vėliava“ (1974.V.28) pasidžiaugė, kad jaunimas tinkamai auklėjamas, išjuokiant religines apeigas. Tokiu „auklėjimu“ vaiko širdyje sugriaunama pagarba viskam, kas idealu ir šventa. Ar tokie vaikai netaps drausmės kolonijų piliečiais?

Dubičiai

(Kunigui draudžiama su religinėm apeigom lydėti mirusį):

Dubičių apylinkės Vykdomojo komiteto pirmininkas J. Vaicekauskas 1971 m. pabaigoje atsiuntė Dubičių bažnyčios komiteto pirmininkui B. Švedui tokio turinio raštą:

„1971 gruodžio 4 apie 14 val. Jūsų religinės bendruomenės kulto tarnas Mykolas Petravičius, neturėdamas rajono Vykdomojo komiteto leidimo, su gedulingomis vėliavomis Dubičių kaimo centrine gatve lydėjo į bažnyčią mirusią Dubičių kaimo gyventoją Jevą Raginienę.“

„Sutinkamai su instrukcijos dėl religinių kultų įstatymų taikymo tvarkos 9 punktu 6 papunkčiu religinės eisenos bei religinės apeigos po atviru dangumi draudžiamos, išskyrus laidojimo apeigas kapinėse. Todėl prašome įspėti kulto tarną Mykolą Petravičių, kad jis ateityje nepažeidintų įstatymais nustatytos tvarkos.“

KAUNO ARKIVYSKUPIJA

Kaunas

(Susidorojimas su kraštotyrininkais):

Po Šarūno Žukausko ir jo draugų teismo saugumas nutarė susidoroti su laisvėje likusiais aktyvesniais kraštotyrininkais ir kitais asmenimis.

Iš Politechnikos instituto buvo išmestas aspirantas Jucevičius, dirbęs cheminės technologijos fakultete; iš Statybos santechnikos fakulteto — studentas Albinas Jonkus; iš Medicinos instituto — V-jo kurso studentė Levija Mozerytė ir Chirurginės stomatologijos katedros asistentas Remigijus Morkūnas.

Griežtu papeikimu už „elgesį“, nesuderinamą su tarybinio gydytojo etika, nubausta Medicinos instituto VI-jo kurso studentė Nijolė Muraškaitė. Svarstant rektorate, jai buvo inkriminuojamas tikėjimas ir bažnyčios lankymas. Analoginius griežtus papeikimus gavo VI-jo kurso studentai Virginijus Skabuiskas ir Kazimieras Preikša.

Savo darbovietėse apsvarstyti: Jūratė Eitmanavičiūtė (Pramprojektas), Eligijus Norkūnas (Liaudies buities muziejus), Margarita Sakalauskienė (Kauno Kraštotyros draugijos atsakingoji sekretorė), Audronė Pieseckaitė (Čiurlionio Dailės muziejus), Vilius Semasška (Radijo gamykla), Lukas Mackevičius (Endoktrininių preparatų gamykla), Regimantas Kuklietis (t. p.).

Margarita Sakalauskienė buvo atleista iš darbo, o likusieji — šaukinėjami į Saugumo komitetą ir įkalbinėjami pasirašyti pasižadėjimus, kad daugiau nedalyvausią antitarybinėje veikloje. Minėti žmonės buvo svarstomi darbovietėse, remiantis iš Partijos komiteto gautais raštais.

Pramprojekto darbuotojai — kraštotyrininkai, pasipikinę minėtomis represijomis, surinko draugijos narių pažymėjimus ir atidavė Kauno miesto tarybai, pareikšdami, kad iš draugijos išstoja.

Į Vilniaus saugumo komitetą buvo kviečiami ir verčiami pasirašyti įspėjimus šie kraštotyrininkai: Alfonsas Juška, Birutė Burauskaitė, Jonas Trinkūnas, Rimas Matulis ir Kazys Misius.

Pastarąjį dar kaltino, kam jis siuntęs į užsienį lietuviškų kryžių nuotraukas. Pasak tardytojų, kryžių nuotraukas galima rinkti, tik nevalia jų platinti.

(Propagandos tikslams filmuoja bažnytines procesijas):

1974 birželio 14 - 15 Kaune Šv. Antano bažnyčioje buvo švenčiami atlydai. Birželio 13-ją atlydai pra-

sidėjo iškilminga procesija. Gražią nuotaiką sugadino kažkokie filmuotojai. Kilo panika. Daugeliui nesinorėjo patekti į nepažįstamų filmuotojų objektyvus. Antrąją atlaidų dieną parapijos klebonas kun. P. Šniukšta štai ką papasakojo tikintiesiems:

— Prieš keturis metus Lietuvos Kino studija nutarė pastatyti kino filmą iš Lietuvos ir Latvijos religinio gyvenimo. Buvo nufilmuota Rygos vyskupo Mišios ir J.E. vysk. Maželio laidotuvės. Po to filmo statymas sustojo... Aš buvau paskirtas atsakingu už šio filmo pastatymą. Man ir keletui vyskupų teko matyti statytą filmą. Dabar vėl buvo atvykę iš Kino studijos. Filmuotojai sakė, kad šv. Antano prapijos procesija yra gražiausia ir filmavimą suderinę su bažnytine valdžia. Prasidėjus filmavimui procesijos dalyvių tarpe kilo panika, bet Kino studija pažadėjo, kad filmas nebus panaudotas piktam. Mes to filmo, fal būt, nematysime, bet bus žmonių, kurie jį matys...“

LKB Kronika labai rimtai kun. P. Šniukštai ir kitiems kunigams pataria atsisakyti režisuoti propagandinius, bedieviškus kino filmus, nerašinėti į užsienio bedieviškus laikraščius labai subjektyvių straipsnių, o užsiimti tiesioginiu kunigišku darbu.

* * *

Šiauliai

(Prof. Zakso ateistinė paskaita):

1974 kovo 15 Šiaulių Aklųjų kombinato darbininkai buvo nuvaryti į ateitinę paskaitą, kurią skaitė Kauno Medicinos instituto profesorius I. Zaksas. Lektorius kalbėjo, kad užsienyje skleidžiamos neteisingos žinios apie religinės spaudos suvaržymus Lietuvoje, nekalbėtų kunigų baudimus ir t.t. Profesorius paminėjo, kad į Kauno Kunigų seminariją niekas nestoja ir jokių suvaržymų iš tarybinės valdžios pusės nėra. Jeigu pasi-

taiko, kad vienas kunigas aptarnauja kelias parapijas, tai vien dėl to, kad, esant mažam tikinčiųjų skaičiui, keli kunigai nereikalingi.

Po paskaitos klausytojai uždavė eilę klausimų.

Šiandien iš lektoriaus girdėjau, kad ateistai — tikinčiųjų bičiuliai. Aš esu tinkintis ir to paties išmokiau savo vaikus. Šiaulių ateistai net keletą kartų per posėdžius užtikrino, kad mano vaikai į aukštąsias mokyklas neįstosią. Tai kur bičiulystė? — klausė darbininkas Šileikis.

Lektorius užtikrino, jei Šileikio vaikai egzaminus išlaikysią neblogiau už kitus, tai tikrai įstosią, o apie Šiaulių ateistų elgesį jis nesiorientuoja.

Darbininkas Jurevičius taip pat priminė, nematęs iš ateistų pusės draugiškumo. Du jaunuoliai praėjusiais metais ant Kryžių kalno pastatė kryžių ir už šį „nusikaltimą“ buvo skaudžiai nubausti. V. Ivanovas buvo išvarytas iš Muzikos mokyklos, o Z. Mištautas — neprileistas prie valstybinių egzaminų. Be to, Z. Mištautas buvo prievartaujamas Kūčių dieną skaityti ateistinę paskaitą. Ar tai ne pasityčiojimas iš tikinčio žmogaus? O gal tai bičiulystė?

Prof. Zaksas atsakė, kad ateistai, siųsdami Mištautą skaityti ateistinę paskaitą, pasiелgę gal būt, neteisingai, o apie neprileidimą prie egzaminų visiškai nutylėjo.

Jurevičius priminė, kad religinė spauda išleidžiama Lietuvoje labai mažais tiražais ir jos gauti beveik neįmanoma. Pavyzdžiui, už „Maldyną“ tikintieji mokėtų net po 30 rublių, kad tik jų gautų. Knygą „II Vatikano susirinkimo nutarimai“ Jurevičius matęs tik ateistiniame muziejuje.

Kultūros rūmų direktorius Alminas tvirtino, jog jis negalys būti tikinčiu žmogumi, nes kažkodėl mūsų laikais stebuklų nesą, o praeityje — viskas išgalvota.

Darbininkas Jurevičius pastebėjo, kad ir mūsų laikais esą stebuklą Liurde, Fatimoje, tik dėl religinės spaudos trūkumo šie faktai daugeliui lieka nežinomi.

Prof. Zaksas kalbėjo, kad II Pasaulinio karo metu vokiečiai Dievo vardu įvykdę žudynių. Vienas darbininkas paaiškino, kad Hitleris buvęs bedievis, o fašistų lageriuose buvę išžudyta tūkstančiai kunigų.

— Ką veiks ateistai, kai neliks tikinčiųjų? — paklausė Šileikis.

Kiek pagalvojęs, lektorius atsakė, kad tada ateistai kovosią su girtavimu ir kitomis negerovėmis. Į daugumą darbininkų klausimų prof. Zaksas arba visiškai neatsakydavo, arba miglotai šį tą paaiškindavo.

— Dievo buvimą įrodo net jūsų paskaitą, — baigė savo kalbą vienas darbininkas. Salėje kilo ovacijos.

* * *

Šileikytei Virginijai klasės vadovė Dukaitienė į charakteristiką įrašė: „Yra religingų tėvų įtakoje. Virginijos nuomonė sutampa su fanatiška tėvų nuomone.“

* * *

(Tardo kam kalbėjo apie tardymą):

1974 kovo 3 vienas saugumietis nusivežė V. Ivanovą į Šiaulių Saugumo komitetą ir tardė, kam Virginijus pasakojęs apie tardymą sąryšyje su kryžiaus nešimu į Meškuičių piliakalnį, kas Virginijaus motinai padėjęs rašyti skundą ir kt.

* * *

(Paskaitoje tyčiojamasi iš tikinčiųjų):

1974 vasario 11 Šiaulių Aklujų kombinato lektorius Gorodickis skaitė ateistinę paskaitą, kurios metu tyčiojosi iš tikinčiųjų. Jis kalbėjo, kodėl tikintiesiems

gimimo dieną arba vardinių proga nepadovanoti kars-
to, jei jie taip trokšta amžinojo gyvenimo.

Po paskaitos žmonės lektorių sulaikė ir prasidėjo
diskusijos, tačiau lektorius pasistengė kuo greičiau
apleisti salę.

Žagarė

(Kam priklauso vaikai: tėvams ar partijai?):

1974 vasario 25 Joniškio rajono VK pirmininko
pavadootojas V. Mičiūnas Žagarės klebonui kun. G.
Gudanavičiui priekaištavo, kodėl klebonas einas lai-
dotuvių procesijoje ir jos metu nešamas kryžius,
kodėl leidžias vaikams patarnauti šv. Mišiose, raginas
tėvus vesti savo vaikus į bažnyčią ir 1973 m. vasa-
rą katekizavęs moksleivius?

— Katekizuoti vaikus, atsakė kun. G. Gudanavi-
čius, — traukti juos arčiau altoriaus, raginti tėvus, kad
patys lankytų bažnyčią ir vaikus atsivestų — kunigo
pareiga. Būčiau blogas kunigas, jei šios pareigos są-
žiningai neatlikčiau.

— Vaikai yra mūsų ir mes jų jums neatiduosime,
— tvirtino Mičiūnas.

— O mes iš jūsų vaikų nė neprašysime. Jie yra
tėvų. Jeigu tėvai prašys mūsų pagalbos, tai mes mie-
lai padėsime jiems religingai auklėti vaikus, — atsi-
kirto klebonas. — Kryžių nešti laidotuvių procesijoje
reikalauja liturginės apeigos. Tam neprieštarauja net
Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas.

— Tumėnas mums ne viršininkas, — kalbėjo rajo-
no pareigūnas. — Vilniuje jis gali tvarkytis kaip nori,
tik ne čia. Mes čia šeiminingai... Aplamai, jūsų veikla
Žagarėje mums nepatinka. Imsimės griežtesnių prie-
monių.

— Tai jūsų reikalas. Aš savo pareigas pasisteng-
siu atlikti sąžiningai.

(Persekioja bažnyčią lankančius moksleivius):

Netrukus mokykla pradėjo persekioti bažnyčią lankančius moksleivius. Mokytojai lankėsi į namus, kvietinėjo tėvus pas save ir įkalbinėjo neleisti vaikų į bažnyčią. Vaikai gali melstis ir namuose; už bažnyčios lankymą būsią baudžiami.

Labiausiai nukentėjo Valančių šeimos vaikai. Genė Valančiūtė iki šeštos klasės mokėsi vien penketais ir kasmet gaudavo garbės raštą. Šiemet Genė vėl užbaigė mokslo metus vien penketais, tačiau garbės rašto negavo, o elgesio pažymys — patenkinamas. Zitai Valančiūtei, gerai besimokančiai ir pavyzdingo elgesio mergaitei, elgesį sumažino iki nepatenkinamo.

Sąžiningi mokytojai, tėvai ir moksleiviai yra pasipiktinę šitokiu VIII klasės auklėtojo V. Maižiaus ir direktoriaus Stelmoko elgesiu.

* * *

Vosyliškis

(Tėvų ir moksleivių terorizavimas):

1974 m. Vosyliškyje ateistinę veiklą suaktyvino aštuonmetės mokyklos mokytoja Lionė Kmieliauskienė su savo vyru Algiu Kmieliausku — Vosyliškio apylinkės pirmininku.

Per Velykas jie abu slankiojo aplink šventorių, o moksleivius sekė jų pasiūsti žmonės — komjaunuoletė Urbaitė ir mokytoja Vaišvilaitė. Tuojau po Velykų prasidėjo tėvų ir moksleivių terorizavimas.

Apylinkės pirmininkas Kmieliauskas įsakė, kad orkestrantai atiduotų dūdas — mat, jie per Velykas išdrįso groti bažnyčioje.

Vosyliškio aštuonmetės mokyklos moksleiviai buvo barami už bažnyčios lankymą, o ypatingai už dalyvavimą procesijoje. Mokytoja Bakienė išjuokė III klasės mokinį Pesecką ir jo tėvus už bažnyčios lankymą.

— Tau mama sakys, kad tavo gandras atnešė, tai tu ir tikėsi, — šaipėsi Bakienė. — O gal tokį kvailą ir atnešė gandras?

(Reikia aiškintis dėl bažnyčios lankymo):

Kmieliauska nepasitenkino savo „veikla“. Jie pranešė Grinkiškio vidurinės mokyklos direktoriui Kirtikliui, kurie Vosyliškių vyresniųjų klasių moksleiviai, besimokantys Grinkiškyje, per Velykas dalyvavę pamaldose. Direktorius Kirtiklis kvietė moksleivius į mokytojų kambarį ir vertė rašyti pasiaiškinimus, kodėl per Velykas buvę bažnyčioje VIII klasės moksleivis R. Jančius buvo verčiamas net penkis kartus parašyti pasiaiškinimą, kodėl per Velykas patarnavęs šv. Mišioms. XI klasės moksleiviui J. Kilbauskui direktorius Kirtiklis pareiškė: „Pasirink arba mokyklą, arba bažnyčią.“ Moksleivis padavė pareiškimą, kad išstojąs iš mokyklos. Tada direktorius pažadėjo daugiau neužgaulioti ir įkalbėjo pasilikti jo vadovaujamoje mokykloje.

Gegužės 14 į Grinkiškio vidurinę mokyklą atvyko Raseinių rajono saugumo viršininkas ir bandė J. Kilbauską 'tikinti, kad šis nebetarnautų šv. Mišiose.

— Tu jau pilnametis ir gali tėvų neklausyti, — mokė saugumietis.

* * *

(Neleidžia statyti kryžiaus):

Vosyliškio apylinkėje Puodžių kaime nugriuvo prie kelio stovėjęs senas kryžius. Pranas Poškus ruošėsi pastatyti naują, bet apylinkės pirmininkas Kmieliauskas apie tai painformavo rajono vadovybę, kuri prigrasė Poškų nestatyti kryžiaus.

— Mes kryžių negriauname, — kalbėjo rajono VK pirmininko pavaduotojas Z. Butkus, — bet jeigu

kryžius nuvirto, tai jis savo jau atgyveno ir kito nevalia statyti.

* * *

(Bausmė už leidimą vaikams patarnauti mišioms):

1974 gegužės 13 Raseinių rajono VK pirmininko pavaduotojas Butkus išsikvietė Vosyliškio kleboną kun. Joną Survilą ir kaltino, kad šis esąs neklusnus bei agresyvus, nes vaikai patarnauja šv. Mišioms ir dėl to buvęs net baustas. Iš tikrųjų kun. J. Survila 1971 gegužės 13 dėl vaikų turėjo aiškintis saugumo viršinin-kui Gardauskui, o 1972 liepos 18 už vaikų patarnavi-mą šv. Mišiose buvęs nubaustas 50-ies rublių bauda.

Pavaduotojas Z. Butkus klebonui įsakė parašyti pasiaiškinimą, kodėl vaikai patarnauja šv. Mišioms. Kun. J. Survila pasiuntė šitokią pasiaiškinimą:

„Vaikų tėvai ir motinos nori, kad jų vaikai eitų į bažnyčią, o ne girtautų. Jeigu aš agituočiau, tai būtų vaikų būrys. Be to, galite paklausti vaikų motinas, kas agituoja.“

„Kodėl aš nenuvarau vaikų nuo altoriaus? Aš negaliu jų nuvaryti nuo altoriaus todėl, kad Viešpats Jėzus Kristus sako: 'Leiksite vaikučiams eiti pas ma-ne ir netrukdykite jiems...' (Naujasis Testamentas, V., 1972, p. 190, 118, 67).“

Taigi „Dievo reikia labiau klausyti, negu žmonių“ (t.p. p. 198, 295).

Pavaduotojas Butkus, gavęs šitokią pasiaiškinimą, tą pačią dieną iškvietė kun. J. Survilą į rajoną ir Administracinė komisija nubaudė jį penkiasdešimt rublių bauda. Butkus labiausiai pyko ant klebono už tai, kam šis parašęs, kad „Dievo reikia klausyti labiau, negu žmonių“ — atseit, nežada ir ateityje pasitaisyti. Pagrasino, kad ateityje imsis griežtesnių priemonių ir neleisias klebonui šitaip elgtis.

* * *

Surviliškis

(Kunigui draudžiama vykti į atlaidus):

Kėdainių rajono VK pirmininko pavaduotojas Juškevičius uždraudė Surviliškio klebonui kun. Vytautui Užkuraičiui vykti pas kaimynus į atlaidus ir ten sakyti pamokslus. Apie šį draudimą kun. V. Užkuraitis painformavo tikinčiuosius Surviliškyje, Gudžiūnuose bei Šaravuose.

—Rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas man uždraudė vykti pas kaimynus į atlaidus ir ten sakyti pamokslus. Tačiau aš esu Kristaus įsteigtos Bažnyčios kunigas ir privalau klausyti Mokytojo žodžių, kuris sako: „Eikite į visą pasaulį ir skelbkite Evangeliją visai kūrinijai.“ Ar aš galiu neklausyti tokio kategoriško paliepimo? Todėl į atlaidus važiuosiu ir pamokslus sakysiu, o savo draudėjams aš noriu priminti šv. apaštalų Petro ir Jono žodžius žydų tarybai: „Spręskite patys, ar teisinga jūsų klausyti labiau negu Dievo?“

Praėjus atlaidamas, liepos mėnesį kun. V. Užkuraitis buvo iškviestas pas pavaduotoją Juškevičių, kuris pradėjo „neklaūžadą“ kleboną auklėti:

—Kodėl nesilaikai mūsų įsakymų ir be leidimo važiavai į atlaidus ir ten pamokslininkavai?

—Atlaidų rengimas, pamaldos, sakramentų teikimas priklauso ne jūsų kompetencijai, bet vyskupui ir kunigams, — paaikškino Surviliškio klebonas. —Kokia teise jūs kišatės į Bažnyčios vidaus gyvenimą, kanonų sritį ir trukdote kunigams bei tikintiesiems atlikti religines pareigas? Šitokiu elgesiu Jūs, o ne mes pažeidžiate TSRS Konstituciją ir Visuotinę Žmogaus Teisių Deklaraciją. Jūs, tarybinės administracijos pareigūnai, tampate ateistų įrankiais ir tarnaujate ne visiems piliečiams, o tik negausiai grupei. Aš esu giliai įsitikinęs, kad jūs, pavaduotojau, netu-

rite jokios juridinės bei moralinės teisės įsakinėti kunigams: „Tu važiuok į atlaidus ir sakyk pamokslą, o tu — nevažiuok.“

— Už tokį elgesį ir žodžius aš tave sutvarkysiu! — grumėjo Juškevičius. — Tu prieisi liepto galą...

* * *

(Mokinys išjuokiamas už bažnyčios lankymą):

Surviliškyje Eidukienė su savo sūnumi kasdien ateidavo į bažnyčią. Už tai vaikas mokykloje būdavo visaip išjuokiamas ir pravardžiuojamas. Mokytojas Klanauskas motinai net pagrasino:

— Jei ir toliau taip dažnai vesi vaiką į bažnyčią, tai atimsime motinystės teises, o vyrą atleisime iš buhalterio pareigų.

PANEVĖŽIO VYSKUPIJA

Utena

(Kunigui draudžiama ligoninėje suteikti paskutinį patepimą):

J. E. Panevėžio Vyskupijos Apaštališkajam
Administratoriui vysk. dr. R. Krikščiūnui
Utenos dekanu kun. J. Niurkos

Pareiškimas

1974 kovo 28 Utenos ligoninėje suteikiau ligonių patepimo sakramentą Onai Katinienei. Ligonė buvo mašinos sužalota, be sąmonės ir sekančią dieną mirė.

Kovo 19 mane pasikvietė Utenos rajono VK pirmininko pavaduotojas Labanauskas ir klausinėjo, ar va kar buvęs ligoninėje pas ligonį, ar turėjęs vyr. gydytojo leidimą.

Paaiškinau, kad mane iškvietė mirusios sesuo, kuri sakė, kad su patarnaujančiu personalu susitarta

ir manęs iš ligoninės neišvarys. Nuėjęs aprūpinau ligonę ir niekam neužkliuvau.

Pavadootojui neužteko mano pasiaiškinimo ir prašė dar raštu pasiaiškinti. Jaučiausi nenusikaltęs ir į ligoninę savivališkai neįsibrovęs, o tik pakviestas atlikęs kunigo pareigas, todėl pasiaiškinimą parašiau.

(Be leidimo kunigas negali lankytis ligoninėje):

Vieną naktį mane prikėlė vykti į ligoninę, tačiau paaiškėjo, kad su patarnaujančiu personalu nesusitarta. Pažadėjau palaukti, kol nuvykę susitars, tačiau nesulaukiau.

Po kelių dienų dienos metu vėl kvietė į ligoninę. Pakvietėjas neturėjo vyr. gydytojo leidimo. Nuėjęs leidimo, pas mane nesugrįžo.

Kovo 7 iš sakyklos paskelbiau tikintieisems, kad mes, kunigai, ligoninėje galime apsilankyti tik su vyr. gydytojo leidimu.

Balandžio 24 Dreničenų kaimo gyventoja Agota Graužinienė, d. Petro, 82 m. amžiaus, besigydanti Utenos ligoninėje, prašė pakviesti kunigą. Jos vaikai kreipėsi pas gydytoją leidimo. „Dar nesilpna, nereikia... Neturime atskiro kambario.“ — paaiškino gydytojas.

Šitaip negalima paaiškinti ir pono užguitam grytelninkui, nes ligonė buvo prie pat mirties — per parą sunaudodavo 12 deguonies pagalvėlių, o kunigui ligoniams aptarnauti Utenos ligoninėje yra paskirtas vyr. gydytojo kabinetas. Balandžio 25 Graužinienė neprisišaukusi kunigo, numirė.

Išvados:

1. Utenos ligoninėje kunigams jau neleidžiama aprūpinti mirštančius tikinčiuosius. Ką bekalbėti apie norinčius atlikti velykinę išpažintį?

3. Atrodo, kad vyr. gydytojui kažkas uždraudė duoti leidimus, panašiai, kaip ir budintiems gydytojams — isileisti kunigą pas ligonius.

Utena, 1974. g. gegužes 9.

Kun. J. Niurka

* * *

1974 balandžio 15 Utenos rajono Vykdomasis komitetas išsiuntinėjo apylinkių ir miestų Vykdomųjų komitetų pirmininkams šitoki raštą:

„Prašau Jus kartu su kulto įstatymų laikymosi kontrolės komisijos prie Utenos rajono Vykdomojo komiteto nariu..... atlikti nustatytais terminais šiuos darbus:

I. Iki balandžio 19 prisiųsti rajono Vykdomajam komitetui atlaidų ir religinių švenčių, švenčiamų 1974 metais bažnyčioje (cerkvėje), kalendorių pagal tokią formą:

..... bažnyčioje (cerkvėje) 1974 metais buvo arba bus
švenčiami šie atlydai bei kitos religinės šventės:

<i>Eil. Nr.</i>	<i>Atlaidų arba šventės pavadinimas</i>	<i>data</i>	<i>Ką vykdomas organas numato kviestis (arba kvietė) talkon iš kunigų</i>

religinės bendruomenės vykdomojo
organo pirmininkas

Pastabos:

1. Šių religinių švenčių kalendorių sudaro ir pasirašo religinės bendruomenės vykdomasis komitetas.

2. Padarykite to kalendoriaus nuorašus: vieną iš jų pasi-likite kontrolės tikslu apylinkės vykdomajame komitete, kitą įteikti kulto įstatymų laiky...mosi kontrolės komisijos nariui drg. o patį originalą pasiųskite man.

3. Darbo dienomis gali vykti nekilnojamos religinės šventės tik po darbo valandų. Todėl tokiu atveju grafoje „data“ nurodoma, kurią valandą šventė ar atalaidai prasideda. Kilnojamas šventes reikia pasiūlyti iškelti į gretimus sekmadienius.

4. Išaiškinti vykdomųjų organų pirmininkams, kad, sudarius atlaidų kalendorių, reikės ir ateityje prieš kiekvienus atlaidus bei religinę šventę rašyti pareiškimus rajono Vykdomajam komitetui, kad būtų leista talkon pasikviesti vieną ar du kunigus iš kaimyninių parapijų, nes jų pageidavimas dar nereikia, kad rajono Vykdomasis komitetas sutinka ar leidžia. Žodžiu, norint pasikviesti kunigą iš kaimyninės parapijos talkon, reikia gauti leidimą seniau nustatyta tvarka.

II. Atnaujinti sutartis su religinėmis bendruomenėmis dėl maldos namų ir religinio inventoriaus perdavimo tolimesniam naudojimuisi iki gegužės 10 d.

Sutartis surašoma trijuose egzemplioriuose: vienas egzempliorius lieka religinės bendruomenės vykdomojo organo byloje, antras iš trečias pristatomi rajono Vykdomajam komitetui (vienas iš jų bus siunčiamas į Vilnių Religijos tarybai).

Jei bus neaiškumų dėl sutarties užpildymo, prašau konsultotis su manimi.

III. Kartu su sutartimis prisiųsti ir kulto turto aprašymus (juos sudaro religinės bendruomenės vykdomasis organas ir pasirašo) pagal tokią formą:

Kulto turto, perduoto nemokamam naudojimuisi
..... religinei bendruomenei

A P Y R A Š A S

<i>Invent. Nr.</i>	<i>*</i>	<i>Medžiaga</i>	<i>Ilgis arba svoris</i>	<i>Daikto vertė atmetus susidėvėjimą</i>	<i>Pastabos</i>

** Daikto pavadinimas ir jo charakteristiniai skiriamieji požymiai.*

.....religinės bendruomenės vykdomojo organo pirmininkas

IV. Peržiūrėti ir ten, kur reikia, atnaujinti dvidešimtukus, religinių bendruomenių vykdomosius organus, revizijos komisijas. Siekti, kad į tuos sąrašus būtų įtraukti lojalūs žmonės. Nušalinti tuos asmenis, kurie yra teisti, buvo išvežti arba šiaip reakcingi. Iš dvidešimtuko tarpo išrenkamas vykdomasis organas iš trijų žmonių (pirmininkas, sekretorius, kasininkas) ir revizijos komisija taip pat iš trijų asmenų (pirmininko ir dviejų narių).

Prašau nurodytus darbus atlikti kruopščiai ir laiku.

- Priedas: 1. Paaiškinimas dėl kulto įstatymų taikymo tvarkos.
2. Sutarties blanko trys egzemplioriai.

Utenos rajono DŽDT Vykdomojo komiteto
pirmininko pavaduotojas

Red. pastaba. Analoginius raštus gavo visi Lietuvos apylinkių ir miestų vykdomieji komitetai.

* * *

Biržai

(Kunigas baramas už ateisto motinos palaidojimą):

1974 birželio 12 kan. Antanas Misevičius buvo iškviestas pas Biržų rajono VK pirmininko pavaduoto-

ją Steckaitę pasiaiškinti, kaip drįso laidoti sūnaus ateisto motiną Stiklerienę.

Kan. A. Misevičius birželio mėnesį, giminėms prašant, palaidojo Pabiržės mokytojo Stiklerio, aršaus ateisto, motiną, prieš tai ją kelis kartus aprūpinęs šv. sakramentais. Motiną ligoje globojo ne sūnus ateistas, o dukra.

Pavaduotoja Steckaitė perspėjo kan. A. Misevičių, kad ateityje nepadarytų šitokio „nusikaltimo“, nes padarysianti atitinkamas išvadas.

* * *

TELŠIŲ VYSKUPIJA

Šilalė

(Kun. Šeškevičiui grasinama kalėjimu):

1974 kovo mėnesį Šilalės parapijos vikaras kun. A. Šeškevičius pasiuntė Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui kelis pareiškimus. Pateikiame kai kurias jų mnitis:

1. „Kvėdarnos klebonas pakvietė mane aktyviai dalyvauti gavėnios susikaupimo pamadose 1974 balandžio 5-6 dienomis. Šilalės VK pirmininko pavaduotojas Jankus mano pavardę išbraukė, o jam leido pasikviesti tik vieną kunigą. Kodėl tokia diskriminacija? Pernai tikinčiuosius tokiu laiku vos spėjo su dideliu vargu aptarnauti penki kunigai, o ką dabar padarys du? Pavaduotojas Jankus turėtų parodyti žmoniškumo tarybiniams piliečiams, besinaudojantiems Konstitucijos skelbiama religijos laisve..“

„Ar pavaduotojo Jankaus elgesys neprives prie to, kad kunigai liausis prašę jo leidimo, kaip kunigai kitur jau daro? Kam gražinti seniai atgyventus caro ir Muravjovo laikus? Ar taip nekasama duobė pačiam komunizmui?“

2. „1974 kovo 15 mane su klebonu kan. Valaičiu pasikvietė Šilalės VK pirmininko pavaduotojas Jankus. Pas jį radome pakviestą ir sauguno atstovą.

„Pavaduotojas Jankus ir saugumietis ėmė man grasinti kalėjimu, nes po visų bausmių dir prieštarauju ir nenoriu vykdyti įstatymų. Pasakiai, jog esu pasiruošęs eiti ir mirti komunistų kalėjimui.“

„Paprašiau parodyti įstatymą, kurio nesilaikau, bet nė vienas nesiteikė jo parodyti. Pavaduotojas Jankus grubiai mane kaltino, pareikšdamas, jog daugiau su manimi nesikalbėsia, o tik veiksia.“

„Todėl prašau Jūsų pagalbos, kad nebūčiau diskriminuojamas, šmeižiamas, kad su manimi būtų elgiamasi, kaip su žmogumi.“

* * *

VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA

Plutiškės

(Vid. mokyklos direktoriaus ir chuliganų elgsena):

Lietuvos TSR Švietimo Ministerijai
Plutiškių katalikų parapijos vykdomojo
komiteto

Pareiškimas

1974 gegužės 5 atleidų metu, per pamaldas į šventorių įsibrovė Plutiškių vidurinės mokyklos direktorius J. Jakštas ir savo įžuliu elgesiu užgauliojo tikinčiuosius. Be milicijos atstovo ir be mūsų Vykdomojo komiteto žinios padarė kratą varpinėje ir priešbažnytyje.

Tuojuo po Jakšto išėjimo, į šventorių įsibrovė būrelis Plutiškių vidurinės mokyklos moksleivių, kurie iš senukių moterų pradėjo atiminėti rožančius ir kitas devocionalijas. Vienai atėmė net pinigų. Kilus triukš-

mui, paaugliai iš šventoriaus buvo išprašyti. Tuomet, triukšmaudami gatvėje, į šventoriuje besimeldžiančius pradėjo svaidyti akmenimis. Senyva moteris Deltuvienė gavo smarkų akmens smūgį.

Atrodo, kad paaugliai turėjo būti kieno nors pamokyti, nes anksčiau jie šitaip nesielgdavo. Pažymėtina, kad direktorius J. Jakštas panašiai elgiasi jau ne pirmą kartą.

Mes prašome Švietimo Ministeriją sudrausti direktorių Jakštą, nes jo elgesys neteikia garbės nei tarybinei mokyklai, nei tauriam tarybiniam pileičiui.

Plutiškės, 1974 gegužės 10.

1974 liepos pabaigoje Kapsuko rajono VK pirminko pavaduotojas Liolys kamantinėjo Plutiškių parapijos komiteto pirmininką, kas rašęs skundą. Barė, kad parapijos komitetas kreipėsi ne į jį, o į Ministeriją.

— Ateityje kreipkitės tik į mane, — baigė pokalbį Liolys.

KAIŠIADORIŲ VYSKUPIJA

Molėtai

(Sekliai seka kurie moksleiviai eina į bažnyčią):

1974 balandžio 14, per Velykas į visas Molėtų rajono bažnyčias buvo atvažiavę sekliai stebėti, kurie moksleiviai eina į bažnyčią. Mokytojai, sužinoję, kurie moksleiviai per Velykas buvo bažnyčioje, pradėjo lankytis į jų namus ir barti tėvus, kam vaikai lanko bažnyčią. Apsilankę Molėtuose pas Antaną Paliukėną, barė, kad jo dukrė vienuoliktokė buvusi bažnyčioje. Kitą vienuoliktoką baugino, kad jam paršysią blogą charakteristiką, su kuria negalėsias įstoti į jokią aukštesniąją mokyklą.

— Tada eisiu į kunigų seminariją — ten mane priims! — atšovė moksleivis.

Tėvams pasipirešinus, ateistų mokytojų fanatizmas truputį atslūgo.

* * *

Bagaslaviškis

(Didžiąją Savaitę moksleiviams draudžiama eiti į bažnyčią):

Širvintų rajono Bagaslaviškio vidurinės mokyklos direktorė Sviderskienė 1974 m. Didįjį Penktadienį įsakė mokiniams, kad Didžiąją savaitę niekas neitų į bažnyčią. Jeigu eis, tai tėvai būsią baudžiami pinigėmis bandomis. Sekančią dieną pakartotinai įsakė, kad per Velykas nė vienas moksleivis nenueitų į bažnyčią.

Per Velykas direktorė iš mokytojos Aldonos Černauskaitės buto lango stebėjo šventės dalyvius, tarp kurių buvo daug moksleivių. Po Velykų direktorė įsakė bažnyčioje buvusiems moksleiviams atsivesti savo tėvus. Susirinkę tavai buvo gąsdinami, kad vaikams bus mažinamas elgesio pažymys, jeigu jie eisią į bažnyčią. Kai kurie tėvai, pvz., F. Jablonskienė, L. Strazdienė, V. Balandienė, E. Miliauskienė, Paukštienė buvo terorizuojamos po kelias valandas. Nemažiau nemalonumų patyrė ir bažnyčioje buvę moksleiviai.

* * *

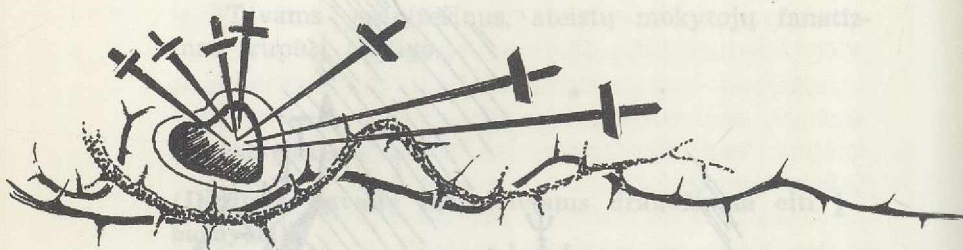
1974 gegužės 3 Bagaslaviškyje buvo laidojamas Jonas Gatelis, kurio sūnus lankė šio miestelio vidurinę mokyklą. Mokiniai, atlydėję velionį į bažnyčią, turėjo per pamaldas laukti aikštėje, nes direktorė A. Sviderskienė jų neleido į bažnyčią.

* * *

LIETUVOS KATALIKŲ BAZILIKOS

ATEIZMAS





- Ko nori anonimas?
- Du atsakymai
- Byla Nr. 345
- Nijolės Sadūnaitės areštas
- Mindaugas Tamonis psichiatrinėje
- Žinios iš vyskupijų
- Gyva Marijos žemė
- Ateistinis muziejus

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Perskaitys duok kitam!

Eina nuo 1972 metų!

KO NORI ANONIMAS?

1972 kovo 19 labai nedrąsiai pasirodė pirmasis LKB Kronikos numeris, visai nenujausdamas, kokio dėmesio susilauks Tėvynėje ir pasaulyje. Ateistinė valdžia ją apkaltino ir masinėmis kratomis bei areštais bandė nutildyti. Nepavyko. Valstybinio saugumo pareigūnai, suvokdami, kad šitokiomis priemonėmis vargu ar pavyks LKB Kroniką sunaikinti, griebėsi „subtilesnių“ priemonių — sukompromituoti ją ir jos leidėjus. Lietuvos kunigams ir tikintiesiems žinomi faktai, kaip saugumiečiai prievartauja kai kuriuos kunigus pasisakyti prieš LKB Kroniką. Neseniai paaiškėjo, kad valdžios pareigūnai kreipėsi net į vyskupą Matulaitį - Labuką, reikalaudami viešu aplinkraščiu pasmerkti LKB Kroniką. Vyskupas atsisakė, motyvuodamas, kad toks žingsnis vien sukompromituos tikinčiųjų akyse Lietuvos ordinarus, kaip tai atsitiko pasmerkiant 17000 memorandumą.

(„Vilkaviškio vysk-jos kunigų grupės“ anonimas):

Rugsėjo pradžioje vysk. Labukas ir kiti Lietuvos Katalikų Bažnyčios Ordinarai gavo anonimą, pasirašytą „Vilkaviškio vyskupijos kunigų grupės“ vardu. Laiške smerkiami „reakcingi“ Vilkaviškio vyskupijos kunigai ir reikalaujama, kad vysk. Labukas, būdamas Vatikane, iš ten pasmerktų tuos, kurie „bando istorijos ratą pasukti atgal“.

Lietuvos kunigai mano, kad vysk. Labukas gali būti saugumo organų verčiamas šį anonimą nusivežti

į Vatikaną, kaip įrodymą, ką apie dabartinę Lietuvos Katalikų Bažnyčios padėtį mąsto „uolūs“ kunigai.

Kadangi anonimas kunigų ir tikinčiųjų yra plačiai komentuojamas, tai LKB Kronika supažindins ne tik su juo, bet ir su dviem atsakymais, kuriuos parašė Vilkavičskio ir Vilniaus vyskupijų kunigai. Jų pavardės LKB Kronikai gerai žinomos.

A N O N I M A S

Jo Ekscelencijai Vysk. J. Matulaičiui-Labukui, Kauno Arkivyskupijos ir Vilkavišskio Vyskupijos Apaštališkajam Administratoriui

Nuorašai: J. E. Vysk. J. Pletkui, J. E. Vysk. R. Krikščiūnui, J. E. Vysk. L. Poviloniui, mons. Č. Kri vaičiui ir kan. J. Andrikoniui

Vienatinis Dievo Sūnus buvo Tėvo siųstas žemėn, kad savo įsikūnijimu atpirkdamas visą žmonių giminę, ją atnaujintų ir sujungtų į vieną. Ir jis, prieš aukodamas save ant kryžiaus altoriaus, meldė Tėvą už tikinčiuosius, „kad visi būtų viena“ (Jn. 17, 21), savo mokiniams Jis davė naują tarpusavio meilės įsakymą, kad tikintieji suaugtų į vieną kūną. Jei tikintieji, tai juo labiau kunigai — to Kristaus Kūno statytojai.

Šiandien tos kunigų vienybės ypač pasigendama. Jūsų Ekscelencija gerai pažįstate savo valdomųjų vyskupijų kunigų nuotaikas, Jums pakankamai gerai žinoma ypač kai kurių reakcingų Vilkavišskio vyskupijos kunigų veiksmai, kurie priešingi Kristaus valiai, — Jo Bažnyčią ne stato, bet griaua. Jie tikinčiųjų akyse šmeižia ir apjuodina daugelį uolių Kristaus vynuogyno darbininkų, neišskiriant ir pačių Ordinarų, kurie pagal Vatikano II visuotinės santarybos ir pasakutiniųjų popiežių mintį stropiai darbuojasi dabarti-

nėse gyvenimo sąlygose, kurios, tiesa, nei vieno nelepina. Ne paslaptis, kad mūsų religinio gyvenimo ir darbo sąlygos nėra lengvos, tačiau ir jose galima sėkmingai darbuotis Bažnyčios ir sielų išganymo labui.

Vatikano II santarybos nutarimuose daug kalbama apie kunigų tarpusavio santykius, apie jų pareigą kurti Kristaus Kūną. „Tai reikalauja, ypač mūsų laikais, daugiariopų ir naujų prisitaikymo formų“ (Dekretas apie kunigų tarnystę ir gyvenimą).

(Darbščiųjų kunigų laimėjimai):

Darbščių ir gerai laiko dvasią suprantančių kunigų dėka iš griuvėsių prikeltos K. Naumiesčio, Pajevonio, Šakių ir kitos bažnyčios, daugelyje vietų pastatyti laikini maldos namai, kaip Kapčiamiestyje, Bartinkuose, Pilviškiuose ir kitur, visu grožiu suspindėjo daugelis paskutiniaisiais metais atrestauruotų bažnyčių. Galima drąsiai tvirtinti, jog šiandien mūsų vyskupijos bažnyčios yra žymiai platesniu mastu restauruojamos, puošiamos, gražinamos, negu prieškariniais laikais. Ir kas visa tai padarė? Ar tie, kurie save laiko, o kartais net Vatikano radijo pavadinami „tauriaisiais lietuviais“? Ne! Tai daugiausia tie, kurie reakcingų kunigų laikomi ateistų statytiniais sugriauti katalikų tikėjimą ir Bažnyčią Lietuvoje.

(„Kunigų patriotų“ pastangos pasukti istorijos ratą):

Keistas paradoksas! Ateistų statytiniai puošia ir gražina bažnyčias vietoje to, kad turėtų jas griauti ir nuo jų nusigręžti, o vadinami „kunigai patriotai“, „kovotojai už Bažnyčios ir religijos laisvę“ visokiais būdais stengiasi istorijos ratą pasukti atgal, trokšdami vien tik tuščiai pagarsėti užsienio radijo ir spaudos skiltyse, tapti nevainikuotais kankiniais, patenkinti savo nežabotą savimeilę ir garbėtrošką.

Visiems žinomas senas dėsnis — „divide et impera“. Būtų ne taip pikta, kad tas skaldymas vyktų iš ateistų pusės, bet kuo pateisinti mūsų tarpusavio skaldymąsi? Ar tai nėra vandens pylimas ant svetimo malūno?

Ekscelencija gerai žinote, kad vietos valdžios organai kai kuriuose rajonuose pradeda atiminėti duotus leidimus restauruoti bažnyčias, neišsiskiria tam reikalingų medžiagų, kai kur pradeda labiau varžyti kunigų atvažiavimą į atlaidus ir t.t. Ar tai nėra teisinga tarybinės valdžios reakcija prieš kai kurių kunigų - reakcionierių vedamą šovinistinę propagandą? Kodėl gi į tai nereaguoja mūsų Kurijos, vyskupai ir vyskupijų valdytojai? Ar tokia laikysena naudinga Bažnyčiai?

(Slapta kunigų seminarija):

Seminarijos vadovybė skundžiasi, kad trūksta kandidatų į I-ji kursą, kad šiais metais vyko stipresnė kandidatų atranka. Ar ir čia nepadarė meškos patarnavimą vadinama slapta Kunigų seminarija, į kurią reakcingi kunigai verbuoja savo kandidatus? Pagaliau, Ekscelencija, gerai žinote, ko verti ir kiek naudingi „kunigai podpolščikai“, t.y. kažkieno slapta išventinti kunigai. Kunigas tik tada pilnai atlieka savo pašaukimo pareigas ir naudingas Bažnyčiai, kai jis dirba pačioje bažnyčioje, o ne knaisiojasi po jos pamatais.

Jūsų Ekscelencija! Mums gerai žinoma ilgametė Jūsų kurijinio darbo praktika, taip pat ne mažiau pažįstamos Jūsų realios pažiūros į gyvenimą bei šiuolaikinį visuomenės vystymąsi; mes žinome, kad Jūs mokate daiktus pavadinti savais vardais, tačiau norėtume, kad Jūs liktumėte taip pat dalykiškas ir vertindami dabar susidariusią padėtį Jūsų valdomoje Vilkaišio vyskupijoje.

(Ieškokime kas mus jungia):

Popiežius Jonas XXIII išreiškė mintį, jog mes privalome ieškoti ne to, kas mus skiria, bet kas mums visiems yra bendra ir kas mus jungia. Norėtume, kad ir Jūs, Ekscelencija, pažvelgtumėte į ateitį šio didžiojo mūsų laikų pipiežiaus akimis ir, kiek tai nuo Jūsų priklauso, padarytumėte galą nieko bendro su Kristaus dvasia neturinčiam dvasiškijos skaldymuisi ir nepagrįstiems šemižtams tų, kurie savo pečiais neša „dienos ir kaitros naštą“ (Mt. 20,12); norėtume, kad Jūsų ganytojiškas žodis padėtų greičiau realizuoti V. Jėzaus maldos žodžius: kad visi būtų viena Jn. 17,21).

Neužilgo Jūs, Ekscelencija, vyksite į Vatikaną. Mes norėtume išgirsti iš ten Jūsų, kaip ganytojo, tiesos žodį apie mūsų vyskupiją ir jos kunigus, nes, Jums tylint, už Jus kalba Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika, kuri neatstovauja nei Lietuvos Katalikų Bažnyčios, nei mūsų vyskupijos.

Grupė Vilkaviškio vyskupijos kunigų.
1974.IX.1.

A T S A K Y M A S

(Laiškas rašytas ne kunigų, o ateistų):

Į „grupės Vilkaviškio vyskupijos kunigų“ vardu 1974 rugsėjo 1 Lietuvos vyskupams ir valdytojams parašytą laišką.

Šiomis dienomis Kaišiadorių vyskupijoje yra platinamas vysk. Matulaičiui - Labukui adresuotas anoniminis laiškas, parašytas Vilkaviškio vyskupijos kunigų grupės vardu. Nuorašai pasiųsti vysk. J. Pletkui, vysk. L. Poviloniui, vysk. R. Krikščiūnui, mons. Č. Kriaičiui ir kan. J. Andrikoniui.

Politinis laiško turinys yra užmaskuotas Šv. Raš-

to citatomis, suplaktomis su dabartine ateistų terminologija: „reakcingi kunigai“, „istorijos rato pasukimas atgal“, „teisinga tarybinės valdžios reakcija“, „kunigai podpolščikai“. Tikriausiai laiškas buvo inspiruotas, o gal būt, net parašytas ne kunigų, o ateistų.

Kyla klausimas, kodėl tie, kurie tariasi giną Bažnyčios reikalus, nedrįso pasirašyti? Juk už tokį laišką jie susilauktų vien ateistinės valdžios pagyrimo! Vilkaviškio vyskupijos kunigai, ne kartą rašę vysk. Labukui raštus gyvybiniais Bažnyčios reikalais, turėjo drąsos juos pasirašyti, nors už tai tikėjosi ateistinės valdžios represijų. Taip ir buvo. Kun. Vaclovas Degutis buvo nušalintas nuo Lazdijų dekanato ir klebono pareigų ir nugrūstas į užkampį, o jo vikaras kan. Gvidonas Dovydaitis ir po šiai dienai valdžios nekenčiamas.

Anonimo autoriai pergyvena dėl kunigų vienybės stokos, tačiau neišryškina, kuriam tikslui kunigų vienybės siekia — Bažnyčiai statyti ar griauti? O gal autoriai susirūpinę, kad netolimoje praeityje Lietuvos kunigai vieningai nepasmerkė popiežiaus Pijaus XII veiklos, o atsirado vos keletas „prisiderinusių prie laiko sąlygų“ kunigų?

(Kas yra tie „reakcingi kunigai“?):

Kas tie Vilkaviškio vyskupijos „rakcingi kunigai“? Iš laiško turinio atrodytų, kad jų nedaug, jie nremontuoja bažnyčių, šmeižia uolius kunigus ir siekia pagarsėti užsienio spaudos skiltyse, tapti nevainikuotais kankiniais.

Anonime grupė, jei turėtų bent kiek sąžinės ir pilietinės drąsos, nurodytų faktus: kas, kada ir kaip apšmeižė uolius kunigus? Mes esame įsitikinę, kad kunigai — A. Šeškevičius, P. Bubnys, J. Zdebskis — pateko į užsienio spaudos skiltis dėl to, kad uoliai ėjo savo pareigas ir, nepaisydami valdžios draudimų,

mokė vaikus katekizmo. Laiško autoriai turėtų žinoti ir kitų represuotų kunigų pavardes.

Anoniminio laiško autoriai, norėdami suklaidinti pasaulio opiniją, nukreipiant jos dėmesį nuo Bažnyčios persekiojimo, šneka apie dabar vykdomus Lietuvos bažnyčių remontus.

(Lietuvos kunigai rūpinasi bažnyčių remontais):

Iš tikrųjų, Lietuvos kunigai, perėję Golgotos kelią Tėvynėje ar Sibire ir likę ištikimi Bažnyčiai, daug dėmesio skiria bažnyčių remontams, nes visos kitos veiklos sritys — darbas mokykloje, spaudos baruose, katekizacija ir t.t. — suvaržytos arba visiškai uždraustos. 1955-57 metais valdžia buvo išskyrusi bažnyčių remontams nedidelius statybinių medžiagų kiekius. Vėliau bažnyčių remontas priklausė vien nuo parapijos klebono apsukrumo. Ateistinė valdžia ne tik nepadėjo, bet kaip įmanydama trukdė — vienur neleisdama remontuoti, kitur net bažnyčias uždarydama, pavyzdžiui, Klaipėdoje, Kaune, Žagarėje, Pašilėje ir kt.

Kunigams, dirbantiems Vilkaviškio vyskupijoje, neteko girdėti, kad uolūs bažnyčių atstatytojai ir gražintojai Šakiuose, Pajevonyje ir kt. kieno nors būtų laikomi ateistų statytiniais. Šitai sukūrė anonimo autorių fantazija.

Ar gali tikintis kunigas, žinodamas laiko sąlygas, kaltinti uoliai dirbančius kunigus noru „pasukti istorijos ratą atgal“? Tai ateistų šneka. Anonimo autoriai, žinodami seną principą „divide et impera“, turėtų padaryti atitinkamas išvadas.

(Į kunigų seminariją kandidatui reikia laukti 10 metų):

Gaila, kad laiške paviršutiniškai paliečiama Kunigų seminarijos problema. Kai kurie kandidatai,

pavyzdžiui, Raseinių vikaras J. Čepėnas, laukė priėmimo į seminariją 10 metų. Ketvirtą teologinio kurso klierikas Vytautas Merkys iš seminarijos buvo išvytas, padedant milicijos pareigūnams. Tuo metu anonimo autoriai tylėjo. „Reakcingų kunigų“ vardas mažiau buvo minimas, negu dabar. Taigi, kas tada darė „meškos patarnavimą“, kad Kunigų seminarija taip buvo spaudžiama? Nereikėtų užmiršti, kad po to, kai „reakcingi kunigai“ pradėjo kovoti už Seminarijos teises, valdžia leido į ją įstoti dvigubai daugiau kandidatų.

Rašte užsiminta apie slaptą Kunigų seminariją. Iki šiol apie ją kalbėjo tik saugumo pareigūnai tardymų metu. Mes esame įsitikinę, kad alkanas turi teisę į duoną. Jei oficialioji Seminarija, išprausta į griežtus ateistinės valdžios rėmus, nepatenkina tikinčiųjų poreiškių — šįmet jau mirė 16 kunigų, o Seminariją baigė vos 8 klierikai — tai kunigai turi būti ruošiami pogrindyje. Reikia bijoti vieno, kad istorija nepakaltintų Lietuvos kunigijos už pavėlavimą. Kai ateistai panaikins visus oficialiosios Seminarijos suvaržymus, pagrindžio Seminarija neteks savo egzistavimo prasmės. Šiandien Lietuvos Kat. Bažnyčiai gyvybiniai reikia kunigų ir šia problema turi rūpintis visi — vyskupai, kunigai ir tikintieji.

(Kunigai pogrindininkai):

Anonimas piktinasi kunigais „podpolščikais“ — pogrindininkais. Argi jie į pogrindį nuėjo savo noru? Iki 1944 metų Lietuvoje kunigų pogrindininkų nebuvo. Kur ir kada kunigai pogrindininkai knaisiojosi po Bažnyčios pamatais? Ar šių kunigų pagalba retėjančioms kunigų eilėms galima kvalifikuoti kaip knaisiojimasi po Bažnyčios pamatais? Kaip tada suprasti Vatikano II Santarybos dekretą apie pasauliečių apaštalavimą, jei represuotų kunigų pastoracinis darbas laikomas Bažnyčios griovimu? Mes esame giliai įsitikinę, kad

kunigai pagrindininkai gali daugeliui būti tikėjimo, drąsos ir pasiaukojimo pavyzdžiais.

(Ukrainų graikų - katalikų Bažnyčios sunaikinimas):

Norėtume „uoliesiems kunigų vienybės gynėjams“ priminti netolimą Ukrainos graikų - katalikų Bažnyčios praeitį. 1946 m. Lvovo grupė kunigų sušaukė liūdnai pagarsėjusį „sinodą“, kuris nutarė Ukrainos graikų - katalikų Bažnyčią prijungti prie Rusijos Provoslavų Bažnyčios. Pagal Bažnytinę teisę Sinodą gali sušaukti tik vyskupai. Šiame Lvovo „sinode“ vyskupai nedalyvavo ir jo nutarimų nepatvirtino. Vienok nuo šio „sinodo“ 5 milijonai Ukrainos katalikų neturi nė vienos oficialiai veikiančios bažnyčios, o visi vyskupai ir šimtai kunigų nuėjo į pagrindį ir didelę jų dalis jau tapo nevainikuotais kankiniais?

Atrodo, kad anonimas galėtų lengva širdimi, jei ateistai to panorėtų, padaryti podpolščikais, besirausiančiais po Bažnyčios pamatais, visus apaštalus ir pirmųjų amžių krikščionis.

(Tikrieji kunigai nebijo pasirašyti):

Laiške piktinamasi, kad „reakcingi kunigai“ šmeižia ir net moko vyskopus, o patys anonimai reikalauja, kad vysk. J. Labukas būtų „dalykiškas“, prakalbėtų per Vatikano radiją, priekaištauja, kad Kurijos nereaguoja į „reakcingų kunigų šovininistinę politiką“. Skirtumas tarp vieno ir antrų tik tas, kad vieni, rašydami peticijas dėl opiausių Bažnyčios problemų, pasirašo, o pastarieji, siekdami neaiškos vienybės — lieka anonimais.

Anonimas labai nepatenkintas, kad per Vatikano radiją kalba Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Reiktų neužmiršti, kad faktai visada kalba; kai jie išnyks — LKB Kronika tapusi nereikalinga — nutils.

Minėtu laišku Lietuvos ateistai siekė suduoti Bažnyčiai smūgį pačių dvasiškių rankomis, dezinformuoti pasaulio viešąją opinią ir Apaštalų Sostą, sukompromituoti kunigus tikinčiųjų akyse ir psichologiškai nuginkluoti jaunos kunigus bei klierikus. Lieka prisiminti šv. Petro žodžius: „Broliai, būkite blaivūs, budėkite! Jūsų priešas velnias, kaip riaumojantis liūtas, slankioja aplinkui, tykodamas ką praryti. Pasipriešinkite jam tvirtu tikėjimu.“

Kunigai vilkaviškiečiai.

1974 rugsėjo 25.

* * *

(Vilniaus arkivys-jos kunigų atsakymas anonimui):

J. E. Vsykupui dr. J. Matulaičiui - Labukui

Nuorašai: Visiems Lietuvos Vyskupams ir Valdytojams

Prakišnusis Ganytojai,

Neseniai gavote Vilkaviškio vyskupijos „grupės“ kunigų anoniminių laišką. Autoriai ar autorius neišdrįso pasirašyti, nors už tą laišką jiems negresia joks pavojus nei iš bažnytinės, nei iš civilinės valdžios pusės. Šiame rašte minimi faktai bei klausimai yra nušviesti ne visai teisingoje šviesoje. Todėl teisingumas reikalautų pažiūrėti į tai ir iš antrosios pusės — audiatur et altera pars.

Anonimas kalba apie kai kurių kunigų veiksmus, kurie „Bažnyčią ne stato, o griaua“, kalba apie jų šmeižiškišką veiklą. Gaila, kad šio teiginio nepagrindė faktais: kokie veiksmai „griaua Bažnyčią“ ir kokiais šmeižtais juodinami konfratrai ir ordinarai? Dėl pastarojo teigimo tenka pastebėti, kad vieši veiksmai visuomet yra viešai vertinami, bet ne kiekvienas vertinimas yra jau šmeižtas.

(Kas iš tikrųjų atstato ir remontuoja bažnyčias):

Laiške džiaugiamasi atstatytomis bei atremontuotomis ir šiaip gražiai užlaikomomis bažnyčiomis ir tvirtinama, kad visa tai — nuopelnas vien tų kunigų, kurie yra laikomi „ateistų statytiniais“. Truputį per daug išpūsta ir pasigirta. Argi bažnyčių neremontavo ir tie, kuriuos anonimas vadina „reakcingais“? Mūrinių ar medinių bažnyčių remontas dar neišsemia visos kunigo veiklos: už šias negyvųjų bažnyčių statybas yra daug svarbesnė „gyvųjų bažnyčių“ statyba — katekizacija, pamokslai ir šiaip darbas su žmonėmis. Deja, ši pastarąjį momentą kai kas pamiršta.

(Religijos mokymas — svarbiausia kunigo pareiga):

Anonimas kalba apie kunigus, kurie „stengiasi istorijos ratą pasukti atgal, trokšdami tik tuščiai pagarsėti... patenkinti savo neribotą savimeilę ir garbėtrošką“. Nežinia, ką autorius čia turi mintyje: kokiais veiksmais norima pagarsėti ir patenkinti savo savimeilę ir garbėtrošką... Gal vaikų katekizacija? Bet juk tai yra Kristaus priesakas: „Eikite ir padarykite mano žmonėmis“ (Mt. 28, 19); „Leiskite mažutėlius pas mane“ (Mt. 19,14). Tai yra ir Bažnyčios įsakymas: CIC 1329 religijos dėstymą vaikams laiko viena iš svarbiausių kunigo pareigų. ar gali būti rami kunigo sąžinė, jei jis neatlieka šios pareigos? Ir kas jį gali atleisti nuo šios pareigos? Gal civilinė valdžia? Bet juk „Dievo reikia daugiau klausyti, negu žmonių“ (Apd. 5, 29). Ar galima apšaukti garbėtroškomis tuos, kurie nori būti ištikimi Kristaus ir Bažnyčios priesakams ir klauso kunigiškos sąžinės? Labai liūdna ir skaudu, kad yra kunigų, kurie šią pareigą apleidžia: nedirba su vaikais, kartais, net nepatikrinę žinių, prileidžia prie sakramentų. Gal tai ir yra „pilnas pašaukimo pareigų atlikimas“?

(Kas iš tikrųjų norėjo pasukti istorijos ratą?):

Argi apaštalai, kurių šventėse vartojame raudoną — kančios ir kraujo — arnotą, buvo garbėtroškos ir siekė patenkinti savo neribotą savimeilę? Ar jie, kurie kalbėjo: „Spręskite patys, ar teisinga jūsų klausyti labiau, negu Dievo!“ (Apd. 4,19), norėjo „pasukti istorijos ratą atgal“? Jie norėjo tik būti ištikimi Kristui — visa kita jiems buvo nesvarbu. Kažin, ar garbinga yra pristoti kažkokias nešvarias intencijas tiems kunigams, kurie už vaikus yra bausti piniginemis baudomis ar eję į kalėjimą?

Anonimas rašo, kad kai kurių kunigų veiksmai yra priešiški Kristaus valiai, Jo Bažnyčią ne stato, o griauna. Gaila, kad nenurodė, kokie tie veiksmai — gal katekizacija?

Anonimas pastebi, kad civilinės valdžios organai pastaruoju metu yra griežtesni Bažnyčios atžvilgiu. Įdomu, kada buvo mažiau griežti, — nebent karo metais. Juk ateistų tikslai nėra pasikeitę.

(Griežtai varžomas stojimas į seminariją):

Anot anonimo, Seminarijos vadovybė skundžiasi kandidatų trūkumu, — ir šiemet buvusi stipresnė kandidatų atranka. Argi čia kalti, kaip anonimas tvirtina, reakcingi kunigai su savo „meškos patarnavimu“? Kaip nestigs kandių, jei daugiau kaip ketvirtis šimtmečio yra varžomas kandidatų įstojimas į Seminariją? Įdomu, kuriais gi metais civilinė valdžia nedarė „stiprios kandidatų atrankos“?

(Kalbos apie slaptą seminariją):

Anonimas trimituoja apie „slaptą kunigų seminariją“. Tai tuo tarpu yra tik kalbos. Bet jei tai būtų ir kažkas realaus, kas čia blogo? Rūpintis pašaukimais — visų pareiga. Kam ordinarai viename aplinkraš-

tyje kalba apie „Gerojo Ganytojo“ sekmadienį? Kam Kristus kalbėjo, kad „piūtis didelė, o darbininkų mažą“ (Mt. 9,38)? Pagaliau, nebūtų kalbų apie „slaptą seminariją“ jei civilinė valdžia leistų visiems įstoti, kas tik nori.

(Slaptai išventinti kunigai - pogrindininkai):

Anonimas su ironija kalba apie „kažkieno slaptai išventintus kunigus“. Kas yra tie „kažkas“? Vyskupai? Nepagarbus atsiliepimas apie vyskopus meta dėmę kunigiškam orumui ir išduoda nebažnytišką dvasią: tai dezertyro, ne kario, šneka...

Metami akmenys į kunigus „podpolščikus“. Ar jų būtų, jei civilinė valdžia netrukdytų tokiems dirbti? Kažin, ar šie kunigai ne pilniau atlieka savo pareigas, ar ne daugiau parodo idealizmo ir aukos už daugelį tų, kurie dirba oficialiai ir viešai? Ar toks neigiamas nusistatymas prieš tuos konfratrus, kurie, nebodami pavojų, išekvoję savo jėgas ir sveikatą 48 darbo valandų savaitėje, suranda savyje energijos skirti savo mažytį laisvalaikį pastoracijai, — neišduoda žemo jausmo? Kas iš mūsų, oficialiai dirbančiųjų, parodo tiek idealizmo, pasišventimo ir meilės sieloms, kaip šie „kunigai darbininkai“?

(Religijos persekiojimo laikų kunigai):

Pagaliau, Bažnyčios istorijoje tokia praktika — ne pirmiena. Kai Anglijoje kunigai negalėjo laisvai dirbti, jie ruošėsi Europos žemyne ir paskui slapta vyko į Britų salas, kur jų laukė kalėjimas ir mirtis. Panašiai kunigai yra dirbę Meksikoje, Kinijoje ir kitur religijos persekiojimo laikais.

Anonimas cituoja Vatikano II Santarybos dekreto ištrauką apie kunigo darbą, prisitaikant prie pakitusių laiko sąlygų. Nežinia, kaip laiško autorius išsiaiškina

šià direktyvà. Gal naujomis pastoracijos formomis reiktų suprasti atsisakymà nuo katekizacijos, nuo vaikų ministrantų, nuo moksleivių procesijoje?...

(Kada kunigas naudingas Bažnyčiai?):

Anonimas teigia, kad kunigas tik tada yra „naudingas Bažnyčiai, kai jis dirba pačioje bažnyčioje“. Įdomu, kada kunigo darbas, vykdant „žodžio tarnybà“ ir teikiant sakramentus, yra nenaudingas Bažnyčiai? Istorija daug kartų gali paliudyti apie kunigo darbà, vykdytą ne bažnyčioje, o kluonuose, miškuose, lagerių barakuose — jį užrašydama auksinėmis raidėmis. Įdomu, kuo anonimas pagrįstų savo tvirtinimą, kad tokie kunigai, atidavę Bažnyčiai visas savo jėgas, sveikatą ir laiką, „knaisiojasi po Bažnyčios pamatais“? Ar tai nėra šmeižtas?

(Ką LKB Kronika atstovauja?):

Anonimas užsimena apie LKB Kroniką, kuri, esą, neatstovaujanti nei Lietuvos Katalikų Bažnyčios, nei Vilkaviškio vyskupijos. Klausimą reiktų taip statyti: ar „Kronikoje“ minimi faktai yra teisingi ar ne? Niekas niekada nekėlė klausimo, kam atstovauja ta istorija, kuri užfiksavo lietuviškos spaudos draudimą, Kražių skerdynes ir panašius faktus. Svarbu, kad tikrai buvo.

(Be užpuolių prieš tikinčiuosius nebūtų LKB Kronikos):

Jei nebūtų grubių užpuolių prieš tikinčiuosius, ypač prieš vaikus, nebūtų atsiradusi „Kronika“. Ar motina gali tylėti, jei jos vaikas skriaudžiamas? Ar kunigas gali ramiai žiūrėti, kai ateistai, deklaruodami religijos laisvę, praktiškai nesilaiko savo žodžių ir žiauriai smurto aktais, kurių tik maža dalis yra užrašyta „Kronikoje“, tyčiojasi iš „lygiateisių“ tikinčiųjų?

(Vienybė su Bažnyčia ar su ateistais?):

Anonimas apeliuoja į vienybę. Bet į kokią vienybę? Į vienybę su Bažnyčios kanonais ar su ateistų instrukcijomis? Panašus klausimas kažkada kilo senesniam kunigui kartai: į vienybę su vysk. M. Valančiumi, kuris visa širdimi atsidavė sieloms ir liaudžiai ir nukentėjo nuo caro režimo, ar į vienybę su vysk. V. Žilinskiu, carienės favoritu, kuriam nerūpėjo Bažnyčia, tik medžioklės ir baliai, ar su Seinų valdytoju prel. Antanavičiumi, kuris iš sakyklos skaitydavo caro dekretus? Iliustracijos dėlei galima būtų prisiminti prancūzų vysk. Pierą Kušoną, anglų statytinį ir karjeristą, kuris, pasikvietęs sau panašių dvasininkų ir nesilaikydamas Bažnyčios kanonų, kitiems Kapitullos nariams atsidūrus anglų kalėjime, pasmerkė Joaną Arkietę. Visa tai buvo daroma Bažnyčios labui... Deja, istorija į tai pažiūrėjo kitaip — Joana vainikuota, o Kušonas, kaip veikęs ne Bažnyčios vardu ir ne su Bažnyčia, išmestas į istorijos šiukšlyną.

(Dievas gali būti išduodamas ir pačioje Bažnyčioje):

Kažkada Kristus subarė vyriausiąją apaštalą Petrą, pavadinęs jį net šėtonu, nes jis mąstė ne Dievo, o žmonių mintis (Mt. 16,23). Už ką toks rūstus sudraudimas? Todėl, kad Petras nenorėjo, jog Kristus eitų kentėti. Uola gali tapti pasipiktinimo akmeniu, jei nenori suprasti, jog reikia „imti kryžių“ (Mt. 16,24). Dievas gali būti išduodamas pačioje Bažnyčioje, jei einama „plačiuoju keliu“ (Mt. 7,13) — patogumų, ramybės keliu. Petras gali tapti šėtonu, jei, vengdamas Golgotos, gina ne sielas, o savo patogų gyvenimą. Vėliau Petras ištaisė savo klaidą, atsimindamas savo Mokytojo žodžius: „Kas nori išgelbėti savo gyvybę, tas ją praras“ (Mt. 16,15). Jis mirė, kad nepaklausė Nero-

no, bet mirdamas jis išsaugojo tai, kas žmogui yra brangiausia — savo sąžinę!

Ekscelencija, šiuos klausimus visi pasvarstykime savo sąžinėje, jausdami atsakomybę prieš Bažnyčią, prieš Dievą ir prieš istoriją. Teveda mus visus Tiesos ir Meilės Dvasia, Drąsos ir Tvirtybės Dvasia! Tegloboja mus visus Viešpaties malonė!

Dėl visiems suprantamų priežasčių šio laiško autoriai, Vilniaus Arkivyskupijos kunigai, kadangi yra silpnesnėje padėtyje, negu 1974,IX.1 anonimas, nepasirašo.

Garbė Jėzui Kristui!

1974.IX.22.

* * *

BYLA Nr. 345

Per 10 kalinimo mėnesių P. Pluirai buvo leista parašyti savo žmonai vos vieną laišką.

* * *

Virgilijaus Jaugelio motina iš savo sūnaus per 5,5 mėnesio negavo jokio laiško.

* * *

Virgilijaus tardytojas kapitonas Pilelis motinai išsitarė, kad per 20 darbo metų dar nebuvo sutikęs tokio žmogaus — baisiai užsispyrusio ir visur besimeldžiančio.

* * *

J. Gražys parašė iš kalėjimo vieną laišką, kuriame rašo, kad labai pašlijusi jo sveikata.

* * *

1974 rugsėjo pradžioje paaikškėjo, kad suimtojo J. Stašaičio byla jau užbaigta ir perduota teismui.

* * *

Rugsėjo antroje pusėje P. Pluiros žmona gavo iš Respublikinės Prokuratūros žinią, kad jos vyro, Petro Pluiros, byla taip pat užbaigta ir perduota teismui.

* * *

Daugiau žinių apie suimtuosius LKB Kronika neturi.

VILNIAUS ARKIVYSKUPIJA

Vilnius

(Krata pas Nijolę Sadūnaitę):

1974 rugpiūčio 27 didelė grupė Valstybinio saugumo darbuotojų, vadovaujamų saugumo papulkininko Petruškevičiaus, padarė kratą vilnietės Nijolės Sadūnaitės bute (Lazdynai, Architektų g. 27-2). Krata užtruko keletą valandų. Jos metu paimta: rašomoji mašinėlė, pradėtas perrašyti LKB Kronikos 11-asis numeris ir dar keletas LKB Kronikos numerių. **Nijolė Sadūnaitė buvo suimta** ir iki šiai dienai tebelaikoma saugumo kalėjime Vilniuje, Lenino pr. 40. Ji kaltinama LTSR BK 68 str. — antitarybine agitacija ir propaganda. Į saugumo objektyvą Nijolė Sadūnaitė pateko per kun. A. Šeškevičiaus teismą, kurio metu ji buvo sulaikyta ir tardoma.

N. Sadūnaitė ilgą laiką (iki jo mirties) globojo kan. P. Raudą.

(Mindaugas Tamonis psichiatrinėje ligoninėje):

LKB Kronikos 10-jame numeryje buvo patalpintas technikos mokslų kandidato inžinieriaus Mindaugo Tamonio pareiškimas, kuriuo jis atsisakė restauruoti Kryžkalnyje pastatytą paminklą tarybinei armijai. M. Tamonio reikalavimas pastatyti paminklą nukentėjusiems Stalino kulto laikais, nepripažinimas prievartinio Lietuvos įjungimo į TSRS sudėtį — tiek pa-

veikė aukštuosius valdžios pareigūnus, kad jie ryžosi neeilinei avantiūrai.

Darbovietėje M. Tamonis administracijos pareigūnų buvo kaltinamas, jog pritaręs Čilės chuntai.

— Čilės chuntai aš nepritariu, nes jų elgesys prieštarauja krikščioniškai etikai, — paaiškino M. Tamonis.

— Tai tu krikščionis?

— Taip.

— Tikintis?

— Taip, — patvirtino užklaustasis.

Jam buvo pasiūlyta susirasti kitą darbą, nes Paminklų restauravimo institute dirbti negalėsiaš.

Po kurio laiko pas Mindaugo tėvus apsilankė saugumo darbuotojas, pasivadinęs „daktaru“.

— Ar jūs žinote, kas laukia Mindaugo? — užklausė atvykęs, ir, apsimetęs geradariu, pasiūlė išeiti. — O gal jį būtų galima padaryti ligoniu ir gydyti namuose? Ar jūsų namuose niekas nesirgo psichine liga? Gal Mindaugo elgesyje pastebėjote ką nors keisto?

Tokiu būdu įbauginti tėvai, kartu su „daktaru“ pradeda ieškoti Mindaugo elgesyje kokių nors „keistenybių“.

Greitai Mindaugas gavo iškvietimą prisistatyti į karinį komisariatą „eiliniam medicininiam patikrinimui“. Vienas gydytojas, patikrinęs rankų ir kojų refleksus, nukreipė M. Tamonį į Psichoneurologinį dispenserį Vilniuje, Vasaros gatvėje. Medicinos sesuo M. Tamoniui paaiškino, kad jai įsakyta atvykėlio neišleisti...

Tokiu būdu M. Tamonis, išdrįšęs garsiai pasakyti tarybinei valdžiai tiesą apie Lietuvą, buvo patalpintas psichoneurologinėje ligoninėje, panašiai kaip generolas Grigorenko, Medvedevas, Pliuščas ir kt., kuo nors neįtikė dabartiniam valdžios režimui.

Gydytoja Vaičiūnienė (rusė) griebėsi intensyvaus „gydymo“. Mindaugiui Tamoniui pradėjo leisti tokias dideles insulino dozes, kad jos iššaukia šoką: jis netenka sąmonės, paskui, suleidus gliukozę, pradeda ją atgauti, blaškosi, ir dėl to kelioms valandoms pririšamas prie lovos. Toks „gydymo“ būdas sveiko žmogaus psichikai gali palikti nepašalinamų pasėkų. M. Tamoniui yra duodami ir kiti preparatai, kurių pavadinimai nėra žinomi.

Kai Tamonis bandė atsisakyti priimti vaistus, jam pareiškė, jog būsias perkeltas į pirmą skyrių, kur vaistai suleidžiami prievarta.

Šio „gydymo“ pasėkoje sutriko Tamonio medžiagų apykaita — greitai laiku priaugo apie 17 kg svorio, pradėjo kankinti nemiga, visiškai negali skaityti.

M. Tamonis turėjo atsakyti į anketą, susidedančią iš 564 klausimų, liečiančių jo asmeninį gyvenimą, politiką, religiją — ar tiki Dievą, ar lanko bažnyčią ir t.t.

Vilniaus psichoneurologinėje ligoninėje randasi ir daugiau panašių „ligonių“, karinio komisariato pasiųstų gydytis „nuo įsitikinimų“.

Gydytoja Vaičiūnienė su Tamoniui dažniausiai kalba apie jo poelgi, ragindama pakeisti savo pažiūras.

M. Tamonis, 33 m. amžiaus, vedęs, turi du vaikus, poetas. Jo eilėraščiai Tomo Kuršio pseudonimu buvo spausdinami „Literatūroje ir mene“, „Poezijos pavašaryje“ ir emigracijos žurnale „Metmenys“.

* * *

(Ateistų suorganizuota Katalikų konferencija Berlyne):

1974 lapkričio mėnesį į Europos katalikų Berlyno konferenciją vyks Lietuvos kunigų grupė, kurią organizuoja ne Bažnytinė vyriausybė, o ateistinės val-

džios pareigūnai. Kandidatai net neatsiklausiami, ar jie pageidauja vykti, — tik pranešama, kad reikia prista-tyti 8 fotonuotrukas ir ruošti kelionei. Kad Lietu-vos kunigų grupė solidžiau atrodytų, verčiami į Berly-ną vykti kai kurie Bažnyčiai ištikimi kunigai.

Ką gins Europos katalikų konferencijoje Lietu-vos Katalikų Bažnyčios atstovai? Nėra maldaknygių, katekizmų. Už maldaknygių ir religinės literatūros ga-minimą tikintieji pūsta saugumo kalėjime. Du vysku-pai tremtyje. Saugumo organai tebeterrorizuoja Kuni-gų seminariją. Mokiniai prievartaujami dėl religinių įsitikinimų... Jei šitai delegatai iš Lietuvos nutylės ir kunigiška sutana pridengs Lietuvos Kat. Bažnyčios skriaudas, kaip tada juos įvertins Lietuvos tikin-tieji ir istorija?

KAUNO ARKIVYSKUPIJA

Kaunas

(Kauno kunigų seminarijon priimta 10 klierikų):

1974 pavasarį Kauno kunigų seminarijos rekto-rius klierikams pranešė, kad valdžia šiais metais ža-dėjo leisti daugiau kandidatų priimti į Seminariją — maždaug apie 13. Gal būt, ateistai manė, jog nebūsią pakankamai kandidatų. Religijų reikalų tarybos įgalio-tinio patvirtinimui Seminarijos vadovybė nusiuntė 17 kandidatų. K. Tumėnas su savo patarėjais iš Valsty-binio saugumo komiteto, partijos Centro komiteto ir kt., nubraukė penkis kandidatus. Vieną K. Tumėno patvirtintą kandidatą atmetė pati Seminarijos vado-vybė. Vienas iš patvirtintųjų pats neatvyko į Semina-riją. Taigi I-jame kurse šiuo metu mokosi 10 klierikų.

Trys K. Tumėno nubraukti kandidatai yra baigę aukštąjį mokslą.

* * *

Šiluva

Rugsėjo pradžioje Šilinių atleidų metu į Šiluvą plaukė tūkstantinės žmonių minios. Sekmadieniais automašinos netilpo Šiluvos miestelyje ir autoinspektorių buvo rikiuojamos laukuose. Autoinspektoriai demonstratyviai užsirašinėjo automašinų numerius.

Per Šilinių atlaidus kasmet išdalinama apie 50,000 šv. Komunijų.

* * *

Šiauliai

(Šileikių šeima neturi ramybės dėl tikėjimo):

1974 gegužės 27 Šiaulių V vidurinės mokyklos 7 klasės moksleivis Leonas Šileikis buvo iškviestas į direkcinį posėdį, kuriame turėjo būti svarstomas jo tikėjimas. Leono tėvas nekviestas atėjo į šį posėdį. Jame dalyvavo direktoriaus pavaduotoja Misiūnienė, Jakimčienė ir kt. penki mokytojai. Leoną paklausė, ar jis perskaitęs ateistines knygas, kurias mokytojai jam davė perskaityti. Moksleivis patvirtino, kad perskaitęs visas — viso 6.

— Kaip vertini tas knygas?

— Tai netiesa ir šmeižtas, — atsakė Leonas.

Gerokai prikalbėjusi prieš tikėjimą, mokytoja Misiūnienė net du kartus klausė Leono:

— Ar atsižadi tikėjimo?

— Tikėjau ir tikėsiu.

Išprašiusi mokinį iš kabineto, mokytoja Misiūnienė aiškino Šileikiui religijos žalą vaikams.

— Netiesa, kad religija žalinga, — kirtosi Šileikis.

— Šiandien religija minama po kojomis, o mokiniai negerbia savo mokytojų, rūko, keikiasi, geria, netgi paleistuvauja — štai ateizmo vaisiai.

— Dabar į bažnyčią einančių labai maža, todėl reikia paklusti daugumai, — aiškino mokyt. Jakimčienė.

— Tik negyvą neša srovė, o gyvas visada plaukia prieš srovę...

— Su savo tikėjimu užkirsi vaikams kelią į mokslus, — bandė įtikinėti mokyt. Misiūnienė.

— Ne aš užkirsiu, o jūs, ateistai. Pagaliau, kam reikalingas mokslas, jei reikia atsižadėti paties brangiausio dalyko — tikėjimo? O jus, gerbiamieji mokytojai, pagal tarybinius įstatymus reikia bausti už vaiko persekiojimą dėl tikėjimo.

— Mes tavo vaiką visvien padarysime ateistu, — kalbėjo Misiūnienė.

— Kiek man teko būti jūsų posėdžiuose, įsitikinau, kad jums labiau rūpi vaiką padaryti ne ateistu, bet veidmainiu, nes nekartą pabrėžėte — tikėk, kiek nori, tik mūsų akivaizdoje atsižadėk Dievo.

Taip ir neaišku, kada Šiaulių ateistai paliks ramybėje Šileikių šeimą.

PANEVĖŽIO VYSKUPIJA

Daugailiai

(Bauda už atlaidų ir primicijų šventimą):

1974 birželio 9 Daugailių bažnyčioje (Utenos raj.) turėjo būti švenčiami šv. Antano atlaidai. Ta proga Daugailių parapijos klebono kun. Petro Baltuškos globotinis kun. St. Krumpļauskas rengėsi laikyti primicijas. Apie besiantinančią išskilmę klebonas iš anksto painformavo savo parapijiečius.

Birželio 3 į Daugailius atvyko Utenos rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas J. Labanuskas ir pradėjo kaltinti kleboną kun. P. Baltušką, kad šis nesilaikęs nei bažnytinių, nei tarybinių įstatymų. Atlaidų dieną švenčias ne birželio 16, o 9 dieną, nepranešęs rajonui apie atvykstančius kunigus ir primicijas.

Klebonas paaiškino, kad atleidų dienos parinkimas esąs jo kompetencijoje. Šiuose atlaiduose nieko skirtingesnio nuo kitų atleidų nebus, viskas bus daroma pagal bažnytinės liturgijos nuostatus, o tokiems dalykams jokie rajono leidimai nereikalingi. Primicijos įvyksiančios, nors rajonas jų nepageidaujas. Apie atvykstančius kunigus rajonui seniai žinoma iš pateikto liturginių švenčių ir atleidų kalendoriaus.

Perpykęs rajono pareigūnas barė kleboną, kad jis visiškai nesilaikąs tarybinių įstatymų ir todėl būsiąs perkeltas į kitą rajoną arba nušalintas nuo kunigiškų pareigų.

Klebonas paprašė nurodyti, kokio įstatymo jis nesilaikąs, — pasiūlė perskaityti Konstituciją ir nurodyti, kurį jos paragrafą pažeidęs.

Tada pavaduotojas pagrasino viską pranešti Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui ir čia pat užsakė su juo telefoninį pasikalbėjimą. Įgaliotinio tuo metu nebuvo, todėl pavaduotojas J. Labanauskas pradėjo pasakoti klebono „nusikaltimus“ įgaliotinio sekretorei: kun. P. Baltuška nepripažįstą jokių įstatymų, kviesiąs kunigų, kiek panorėsiąs, nors ir 10, nes čia esąs jo reikalas.

Klebonas replikavo pavaduotojui:

— Kaip jums ne gėda meluoti? Kada aš sakiau, kad jokių įstatymų nesilaikysiu? Kalbate su ministerija ir meluojate. Leiskite man pakalbėti telefonu.

Kalbėti neleido. Be to, dar išbarė, kad klebonas valdąs bažnytinį komitetą ir mokęs vaikus tikėjimo tiesų.

Birželio 5 klebonui paskambino Religijų reikalų tarybos įgaliotinio referentas, ir jis buvo informuotas apie atlaidus bei primicijas.

Birželio 6 rajono pavaduotojas vėl skambino klebonui ir nurodė, kad atlaidus švęsti turįs teisę, tik ne primicijas. Tačiau klebonui paaiškinus, kad įgaliotinio

referentas neprieštaravo primicijoms, pavaduotojas prisipažino turįs kapituliuoti.

Atalaidai ir primicijos praėjo labai iškilmingai. Dalyvavo 7 kunigai, 5 klierikai ir graži minia tikinčiųjų. Deja, ne visi atėjo į šią iškilmę melstis... Viena moteris stovėjo šventoriuje su sąsiuvinio rankoje ir kažką rašė.

Birželio 13, Devintinėse, klebonas kun. P. Baltuška buvo iškviestas į apylinkę, kur jo laukė iš partiečių sudaryta komisija: kolūkio pirmininkas J. Maračinskas, kolūkio partinės organizacijos sekretorė I. Vitaitė ir apylinkės pirmininkė Stankevičienė. Komisija svarstė klebono „prasikaltimus“. Daugiausia kaltino kolūkio pirmininkas, kuriam atrodė, jog padarytas didelis nusikaltimas, nes atalaidai buvo švęsti birželio 9. Klebonui įsakė parašyti pasiaiškinimą dėl praėjusių atlydų. Po to apylinkės pirmininkė surašė įstatymų pažeidimo protokolą, kurio klebonas nepasirašė.

Tą pačią dieną klebonui buvo įteiktas kvietimas atvykti birželio 14 į Utenos rajono Vykdomąjį komitetą, kur bus nagrinėjama jo administracinė byla.

Birželio 14 Utenos rajono VK Administracinė komisija — pirmininkas B. Linartas, sekretorė J. Narbutienė, nariai: J. Zuika (milicijos viršininkas), B. Surgailis ir J. Labanauskas — nubaudė kun. P. Baltušką 30 rub. bauda, nes jis: „1974 birželio 9 be rajono Vykdomojo komiteto leidimo pasikvietė iš kitų rajonų 10 kunigų religiniams patarnavimams teikti ir tuo būdu pažeidė LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumo 1966.V.12 įsako trečią pastraipą.“

Kriaunos

(Nubaustas už vaikų tikybės mokymą):

1974 birželio 29 - 30 Obelių bažnyčioje vysk. R. Krikščiūnas turėjo teikti Sutvirtinimo sakramentą,

todėl plačioje apylinkėje vaikai ruošėsi šiai iškilmei.

1974 birželio 5 į Kriaunų bažnyčią susirinko motinos su vaikais, kad klebonas patikrintų, ar vaikai pasiruošę priimti Sutvirtinimo sakramentą. Po 15 minučių į bažnyčią suvirto komisija: Kriaunų tarybinio ūkio partijos sekretorius Kastanauskas, Kriaunų apylinkės pirmininkė Kralikienė, Kriaunų mokyklos direktorius Tautkevičius ir tarybinio ūkio agronomas Vabelis. Tuo metu klebonas kun. Petras Adomonis aiškino vaikams ir motinoms, kas reikalinga žinoti priimant Sutvirtinimo sakramentą. Komisija klebonui pareiškė, kad jis pažeidęs įstatymus, ir surašė aktą.

1974 birželio 12 Kriaunų klebonas kun. Petras Adomonis buvo iškviestas į Rokiškio rajono Vykdomąjį komitetą. Administracinė komisija vienbalsiai pripažino kleboną kaltu ir nubaudė 50 rub. bauda. Išleisdami prigrasino, kad, dar kartą panašiai nusikaltęs, gausiąs iki trejų metų kalėjimo.

Pasiaiškindamas kun. Adomonis priminė, kad religijos mokymas privačiu būdu neprieštaraujas 1918 sausio 23 Lenino pasirašytam dekretui, kurio 9 prg. pasakyta: „Mokykla atskiriama nuo bažnyčios. Mokyti tikybos valstybinėse, visuomeninėse ir privačiose mokyklose, kuriose dėstomi bendrojo lavinimo dalykai, neleidžiama. Mokyti ir mokytis religijos piliečiai gali privčiai.“ Bažnyčioje niekada nebuvo dėstomi bendrojo lavinimosi dalykai, o tik religiniai. Čia patikrinamos religinės žinios, o jų trūkstant, kas reikalinga, paaiškinama.

Komisijos pirmininkas Eigelis pareiškė, kad šitaip buvę seniau, o dabar kitaip — galima klausinėti tik po vieną vaiką, visiškai izoliuotai nuo kitų vaikų, net tėvams nesiklausant. Vaikui neteisingai atsakius, negalima jam paaiškinti, nes tai jau būsiąs mokymas.

Ateistinis fanatiškumas moka ir iš vieno vaiko padaryti mokyklą..., o ką bekalbėti apie 25 vaikus,

susirinkusius į Kriaunų bažnyčią. Administracinės komisijos sprendime buvo įrašyta kaltinamoji išvada: „Klebonas 25 mokyklinio amžiaus vaikams aiškino katekizmą ir, tuo būdu, mokė vaikus pirmajai Komunijai.“

Klebono nubaudimu piktinosi ne vien tikintieji, bet ir abejingieji Bažnyčiai žmonės. Nepaisant ateistų pastangų sutrukdyti vaikams ir jaunimui priimti Sutvirtinimo sakramentą, 163 jauni Kriaunų parapijiečiai pasirošė ir jį priėmė.

Birželio 29-30 Sutvirtinimo sakramentą priėmė 1860 vaikų ir jaunuolių.

* * *

Miežiškiai

(Per Velykas išvarė į darbą):

Nuo 1973 spalio iki 1974 balandžio Miežiškių tarybinio ūkio vadovybė ketvirtadieniais kviesdavo darbininkus darbo metu į ateistines paskaitas. Kas neateidavo į paskaitą, užrašydavo pravaikštą; kas ateidavo — gaudavo atlyginimą, tarsi būtų dieną dirbęs: „už technikos paruošimą“. Į šias paskaitas prievarta buvo varomi VIII-XI klasių moksleiviai. Mokykloje ateistines paskaitas skaitydavo rajono pareigūnas Lapinskis.

1974 prieš Velykas rajono partijos sekretorė J. Kalačiuvienė atvyko pas tarybinio ūkio direktorių Valaitį ir pareikalavo, kad šis Velykose padarytų darbo dieną. Direktorius, drebėdamas prieš rajono valdžią, įsakė ūkvedžiams per Velykas būtinai išvaryti žmones į darbą ir būtinai į viešas vietas, kad prie kelių būtų matoma — vyksta sėja! Kam nebuvo rimtesnio darbo, tas privalėjo rinkti nuo dirvų akmenis.

Ūkvedžiai — Kripaitytė ir Vasiliauskaitė — parodė ypatingo uolumo. Kripaitytė net verkdama prašė darbininkus: „Pasigailėkite manęs ir išeikite į darbą, nes kitaip mane atleis iš darbo.“ Darbininkai buvo vaiši-

nami net alumi, kad tik Velykose dirbtų. Vasiliauskaitė reikalavo net pasirašyti, kad Velykose ateisią į darbą. Turėjo dirbti ir ūkio kontoros tarnautojai. Dalis traktorininkų ir vairuotojų paklausė, o šiaip darbininkų buvo maža.

Tikinčiųjų pasipiktinimui nebuvo ribos: „Net baudžiavos laikais nereikėjo šventėse dirbti, o dabar tyčiojasi iš mūsų įsitikinimų.“

* * *

TELŠIŲ VYSKUPIJA

Šatės

(Tikintieji neleido nugriauti Dievo Motinos statulą):

1974 balandžio mėnesį Šačių parapijos tikintieji, vadovaujant parapijos komitetui, pastatė Šačių bažnyčios šventoriuje Šv. Mergelės Marijos Nekalto Prasidėjimo statulą. Vietinės valdžios pareigūnai įsakė Šačių parapijos klebonui kun. Senkui paminklą nugriauti.

— Jei nepašalinsi nuo šventoriaus statulos, iškeldinsime iš parapijos, — kalbėjo pareigūnai.

Tada kun. Senkus kreipėsi į Telšių vyskupijos Kuriją. Mons. Barauskas patarė nusileisti ir paminklą nugriauti.

1974 gegužės 27 į Šates atvyko Skuodo rajono pareigūnas Petras Rudys ir, išsikvietęs apylinkės pirmininką Jušką bei bažnytinio komiteto pirmininką Juozą Valančiauską, pareikalavo tuojuo pašalinti nuo šventoriaus statulą. Bažnyčios komiteto pirmininkas pareiškė, kad Telšių vyskupijos Kurija 1954 m. buvo nurodžiusi, kad galima statyti kryžius šventoriuose, kapinėse ir tikinčiųjų kiemuose.

— Čia rašoma, kad galima statyti kryžius, o ne statulas, — karščiausiai P. Rudys, kai buvo supažindintas su Kurijos raštu.

Parapijos komiteto pirmininkas paaiškino, kad niekas iš parapijiečių nesutiks statulos nugriauti.

— Argi tu negali surasti apylinkėje keletą chuliganų, nugirdyti jų, arba uždegti nurašytą mašiną ir paleisti į statulą ir iš tos Dievo Motinos neliks nė ženklo, — kalbėjo Rudys apylinkės pirmininkui.

Šie išsireiškimai sukėlė tikinčioje liaudyje gilų pasipiktinimą — valdžios pareigūnams reikalinga net girtų chuliganų pagalba kryžiams ir statuloms naikinti.

1974 birželio 24 Šačių parapijos komitetas gavo tokį raštą:

Įpareigoti Šačių parapijos komitetą mėnesio laikotarpyje nuo sprendimo įteikimo nugriauti savavališkai pastatytą statulą. Skuodo raj. VK pirmininkas Č. Sabanskis.“

Tikintieji, sužinoję apie tokį rajono sprendimą, nutarė nenusileisti:

— Kuo valdžios pareigūnams užkliūva šventoriuje pastatyta Dievo Motinos statula? — piktinosi žmonės. — Geriau tekovoja su chuliganais ir girtuokliais. Patys skelbia religijos laisvę, o su chuliganų pagalba kryžius bei statulas griauja.

Tikintiesiems protestuojant, į Šates atvyko Religijų reikalų tarybos įgaliotinio pavaduotojas Murnikovas ir pareiškė, kad „dėl ramybės“ statula testovi šventoriuje. Murnikovas net nusifotografavo prie statulos...

* * *

Barstyčiai

(Nuverstas ir sunaikintas Kristaus paminklas):

1937 m. Barstyčių tikintieji, klebonui kun. Stasiuliui vadovaujant, prie šventoriaus pastatė 4 metrų aukščio mūrinį paminklą, kurį puošė meniška Kristaus kančia, Gedimino stulpai ir inkaras.

1974 rugpiūčio 8 Skuodo rajono Vykdomojo komiteto įsakymu paminklas buvo nuverstas ir sunaikintas.

Minėtą dieną į Barstyčius atvyko būrys milicininkų, tarybinio ūkio direktorius Marčiauskas, apylinkės pirmininkas Malakauskas, felčeris Viktinis. Kadangi vietiniai tarktorininkai nesutiko paminklo griauti, nors ir žadėjo duoti 400 rub., tai iš Skuodo buvo iškvieistas traktorininkas rusas. Aleksandrijos MSV viršininkas, siųsdamas jauną ekskavatorininką į Barstyčius, jam paaiškino, kad reikėsia perkelti vieną paminklą į kitą vietą. Atvykusiam į Barstyčius ekskavatorininkui valdžios pareigūnai įsakė prie paminklo kasti griovį.

— Ką pasakys mano tikintys tėvai? — bandė aiškintis ekskavatorininkas.

— Tik pamėgink neklausyti — išvažiuosi pas „Baltas meškas“, — gąsdino jaunuolį milicininkai.

Besirenkančius žmones milicija vijo šalin. Netoliese esanti krautuvė buvo uždaryta, kad tik nesusitelktų žmonės.

Kryžiaus nuvertimas sukėlė visuotinį gyventojų pasipiktinimą.

Lekstutis, Perminas ir dar keli vyrai už nepagarbius išsireiškimus prieš Tarybų valdžią gavo parų, kiti — nubauti piniginėmis bandomis. Iš Paulausko atimtas foto aparatas, nes šis bandė įamžinti paminklo griovėjus.

Rugpiūčio 9 į Barstyčius iš Skuodo buvo atvežti kaliniai, kurie paminklą sudaužė ir išvežė. Sulaužytą Kristaus kančią pasiėmė Barstyčių gyventoja Poškaitė.

Tą pačią dieną, kai buvo nuverstas Barstyčiuose paminklas, Mažeikiuose mirė jo iniciatorius kun. Juozas Stasiulis.

* * *

Tryškiai

(Sudaužomas ir paskandinamas cementinis kryžius):

Netoli Tryškių, prie kelio stovėjo senas ir labai gražus cementinis kryžius. 1974 m. pavasarį Tryškių valdžios pareigūnai kryžių sudaužė ir sumetė į ten pat esantį ežerėlį.

* * *

Mosėdis

(Sunaikinamas kryžius — architektūrinis paminklas):

Mosėdžio parapijoje, Šatraminų kaime prieš daugelį metų buvo pastatytas meniškas kryžius. Jis buvo saugojamas kaip architektūrinis paminklas. Tikintieji jį puošdavo gėlėmis. 1969 m. kolūkio pirmininkas Apolinaras Kvietkauskas kryžių sunaikino. Kažkas parašė skundą į Vilnių, kad naikinami architektūriniai paminklai. Atvažiavusi komisija neva tikrino faktus, bet kaltininkai liko nenubausti.

* * *

Darbėnai

(Komjaunuolė pašalinama už išpažinties atlikimą):

Darbėnų vidurinės mokyklos direktorius Mažonis 1972 m. pašalino iš mokyklos X klasės komjaunuolę Adelę Šilaite, už tai, kad ji Darbėnų bažnyčioje atliko išpažintį. Mažonio nuomone, už „tokį nusikaltimą“ išvaymas iš mokyklos esanti per švelni bausmė. Mokinė vidurinę mokyklą galėjo užbaigti tik kitoje mokykloje.

Tesprendžia patys pedagogai ateistai, kaip morališkai įvertinti tokį elgesį: pradžioje mokinys prievartaujamas įsirašyti į komjaunimą, nors tiki Dievą ir praktikuoja tikėjimą. Ateistų nuomone, toks įsirašymas nėra veidmainystė. Paskui, įsirašius, griežtai

draudžiama tikėjimą praktikuoti — kaip komjaunuolis galįs veidmainiauti ir nesilaikyti komjaunimo įstatų!

* * *

Klaipėda

(Moksleiviai prievarta surašomi į pionierius):

Klaipėdos 9-os vidurinės mokyklos mokytoja Verbauskienė prievarta surašo moksleivius į pionierius ir reikalauja, kad šie lankytų susirinkimus. Nelankantiems mažinamas elgesio pažymys.

* * *

Telšiai

(Lenino portretas vyskupijos kurijoje):

Telšių vyskupijos kunigai bei tikintieji su pasipiktinimu klausia, kodėl vyskupijos Kurijoje kabo Lenino portretas. Jis ten tinka tiek, kiek Partijos komitete kryžius. Tikinčiųjų nuomone, šį portretą būtina perkelti į Kurijos darbuotojų butą...

* * *

Ketvergai

(Verčia stoti į komjaunimą):

Ketvergų aštuonmetės mokyklos (Klaipėdos raj.) direktorė Simukaitytė prievartavo aštuntokus stoti į komjaunimą.

— Nenorime ir nestosime, — priešinosi moksleivės.

— Tai kodėl stojai į pionieres, jei dabar nenori stoti į komjaunimą? — užsipuolė direktorė mokinę N.

— Buvau kvaila, tai ir stojau, — atsakė mokinė. — Mokytoja Domarkienė, mušdama liniuote, privertė mane stoti į pionieres, o dabar manęs niekas neprivers.

* * *

VILKAVIŠKIO VYSKUPIJA

Meteliai

(Verčia nugriauti ant laiptų stovintį kryžių):

Žagarių apylinkės Vykdomojo komiteto pirmininkas Mikelionis, saugumui įsakius, 1974 birželio 24 atsiuntė Ignui Klimavičiui, gyv. Buckūnų kaime, šitokį raštą:

„Kadangi Jūs pažeidėte patvirtintą gyvenamojo namo statybos projektą (pastatėte laiptuose kryžių), tuo pačiu įvykdėte savavališką statybą, todėl siūlome 5 dienų laikotarpyje nugriauti savavališkai pastatytą statinį.

Nenugriovus šio statinio iki nurodyto laiko, Jums bus taikomas LTSR CK 114 str.“

I. Klimavičius kryžiaus nenugriovė. Atrodo, Lazdijų rajono pareigūnai nutarė palikti „statinį“ ramybėje.

* * *

Simnas

(Antausis už atsisakymą rašyti ateistinį diktantą):

Simno vidurinės mokyklos mokytojas Meškelevičius, aršus ateistas, 1974 m. mokiniui Valutkevičiui Romui, baigiant aštuonias klases, į charakteristiką įrašė: „Romo vaikystę, paauglystę ir dabar perėjimą į jaunystę lydėjo ir lydi gilus religinis fanatizmas. Jis atėjo į mokyklą su tėvų įkalto ir kunigo įprasmintu religingumu. Tai klapčiukas su stažu.

Aštuntoje klasėje viename trimestre buvo sumąžintas elgesys už mokinio elgesio normų nepaisymą, t.y. už savotiškai parodytą priešišumą tarybinei mokyklai ir tarybiniam mokytojui... šiaip sau tvarkin-gas, tylus, gerai lankė mokyklą.“

Koks gi buvo Romo „priešiskumas tarybinei mo-

kyklai“? Mokyt. Meškelevičius aštuntokams padiktavo ateistinį diktantą, o R. Valutkevičius atsisakė jį rašyti. Tada mokyt. Meškelevičius jį nusitempė į mokytojų kambarį, apibarė ir, kad ateityje būtų klusnus ateistams mokytojams, gavo nuo direktorės Guževičienės antausį.

KAIŠIADORIŲ VYSKUPIJA

Stakliškės

(Kunigui bauda už vaikų katekizavimą):

1974 birželio 18 Stakliškių parapijos klebonui kun. Jonui Kazlauskui buvo surašytas administracinio nusižengimo protokolas:

„Aš, Kęstutis Garmus, Stakliškių apylinkės Vykdomojo komiteto pirmininkas, dalyvaujant liudytojams Juozui Ulozui ir Albinui Kaziuliui, surašiau šį protokolą apie tai, kad Jonas Kazlauskas, Vinco, g. 1906, 1974 birželio 18 Stakliškių bažnyčioje mokė nepilnamečius — 45 vaikus — katekizacijos ir tuo pažeidė LTSR BK 142 str.“

Tą pačią dieną apylinkės pirmininkas atsiuntė klebonui perspėjimą: „Prašome nedelsiant nutraukti vaikų apmokymą.“

1974 birželio 28 Prienų rajono VK Administracinė komisija (pirmininkas Stakionis, pavaduotojas Arbačiauskas, sekretorius Ramanauskas, nariai G. Mickienė ir P. Svežauskas) už vaikų apmokymą katekizmo tiesų nubaudė Stakliškių kleboną kun. J. Kazlauską 50 rub. bauda.

* * *

(Bauda už „antitarybinės lentos“ nepašalinimą):

Stakliškėse, netoli šventoriaus, stovi koplytėlė, o prie jos pritvirtinta lenta su užrašu: „Lietuvos 10

metų Nepriklausomybės jubiliejui paminėti. Viešpatie, globok Lietuvą! Stakliškių parapijiečiai.“

1971 rugpiūčio mėnesį valdžia leido koplytelę remontuoti, tik įsakė pašalinti lentą su užrašu.

1971 rugsėjo 17 Muziejų ir Kultūros paminklų apsaugos valdybos pirmininkas J. Glemža vėl reikalavo pašalinti lentą ir grasino imtis griežtesnių priemonių.

1972 m. Stakliškių bažnyčios komitetas už „antitarybinės lentos“ nepašalinimą nubaustas 50 rb. bauda.

* * *

(Ateistai sunaikino paminklinį kryžių):

Per visą pokario laikotarpį buvo naikinami paminklai, kurie nors truputį priminė Lietuvos Nepriklausomybės metus. Pavyzdžiui, Miežonių kaimo pavasarininkai (Kaišiadorių raj.) prie kaimo vieškelio buvo pastatę jubiliejinį akmeninį kryžių. Jame buvo iškaltas užrašas: „Dievui ir Tėvynei“.

1964 vieną birželio naktį šis kryžius dingo. Tų pačių metų liepos 4 Kiemelių (dabartinių Stasiūnų) kaimo gyventojas Ramunis, eidamas per Kaišiadorių durpyną, vienoje vandens duobėje pastebėjo akmeninį kryžių. Iškėlus paaiškėjo, kad tai dingęs Miežonių kaimo pavasarininkų kryžius. Išgelbėtas kryžius buvo nugabentas į parapijos kapines. Deja, naktį kryžius iš kapinių dingo. Iki šiol nepaaiškėjo, kur ir kaip ateistai jį sunaikino.

GYVA MARIJOS ŽEMĖ

1974 m. Lietuvoje tūkstančiai vaikų ir jaunimo priėmė Sutvirtinimo sakramentą. Žemiau pateikiami duomenys liudija, kad religinis gyvenimas Lietuvoje, nepaisant ateistų pastangų, yra gyvas.

Dotnuvoje sutvirtinta	1526	asmenys,
Tytuvėnuose	—	2456 „
Prienuose	—	2702 „
Šilalėje	—	5100 „
Alantoje	—	2000 „
Griškabūdyje	—	1200 „
Obeliuose	—	2860 „

* * *

Kryžių kalnas

Jei nori pažinti tikrąsias Lietuvos nuotaikas, patrauk iš Šiaulių Joniškio link. Už dvylikos kilometrų, dešinėje kelio pusėje rodyklė — Daumantai 1 km. Paėjęs kilometrą, vėl dešinėje kelio pusėje pamatysi kalnelį, nustatytą kryžiais. Tai Jurgaičių piliakalnis — Kryžių kalnas. Praeini krūmais apaugusį upelių ir takeliu užkopi ant balno pavidalo kalvos. Šiauriniame kalno kampe riogso didelis akmuo, ant kurio išaklotos datos: 1961-1864. Sukilimo ir susidorojimo datos rūsčiai prabyla į lietuvių sąmonę.

Vietos žmonės gyvas pasakojimas, kad Jurgaičių piliakalnio papėdėje stovėjusi koplytėlė, kurion buvo atėję pasimelsti sukilėliai. Kazokai užrėmę koplytėlės duris ir per tirs dienas piliakalnio žemėmis užpylę gyvus sukilėlius. Laikui begant supuvusios gegnės, įlūžęs stogas, ir todėl kalnelis per vidurį įdubęs...

Pradžioje gerbdami sukilėlių atminimą, vėliau ko nors Dievą prašydami arba atsidėkodami, žmonės vis nešė, vežė ir statė kryžius. Jų buvo tūkstančiai. L. Diržinskaitei-Pliušcenko sukomandavus, kryžiai buvo sunaikinti. Tačiau iš po nakties jie, tarsi grybai po lietaus, vėl pasirodydavo. Statė sargus, budėjo saugumas, gyventojai buvo tardomi, gąsdinami, terorizuojami, o kryžiai sukilėlių kalnelyje vis augo. Tarsi gyva sukilėlių dvasia šaukė — nepasiduokite!

Paskutinė didelė kryžių naikinimo akcija buvo pravesta 1973 metais. Praėjo metai... ir kryžių šimtai — vieni įkasti į žemę, kiti užkabinti ant didelių metalinių stulpų, dar kiti įkelti į medžius.

Gal būt, ateistų neapykanta vėl juos sunaikins, bet, viena aišku: jie vėl atsiras. Šiandien ne Muravjovo laikai — sukilėliai neužpilami žemėmis, bet žudomi psichiatrinėse (M. Tamonis), pūsta saugumo kaulėjimuose (P. Pluira, V. Jaugelis, J. Gražys, J. Stašaitis, P. Petronis, N. Sadūnaitė ir kt.), niekinami ir šmeižiami. Jei vieni bus sunaikinti, kaip lietuviški kryžiai Jurgaičių piliakalnyje, juos pakeis kiti, o sukilimas prieš melą, prievartą ir žmogaus teisių niekinimą tęsis.

* * *

ATEIZMO MUZIEJUJE

(Supirkinėjami daiktai, susiję su religine praktika):

1965 m. šv. Kazimiero bažnyčia Vilniuje buvo pavesta ateistiniu muziejumi.

„Vakarinėse Naujienose“ periodiškai skelbiama, jog ateistinis muziejus už grynus pinigus superka iš asmenų visa, kas susiję su religine praktika. Panašūs skelbimai talpinami ir rajoniniuose laikraščiuose. Pabrėžiama, kad supirktieji daiktai nebus naikinami, išjuokiami, bet išsaugomi ateičiai. Pasirodo, kad ateistinis muziejus superka net maldaknyges, kurios buvo išleistos dideliais tiražais. Kauno Politechnikos instituto, Lietuvos Žemės Ūkio akademijos ir kt. aukštųjų mokyklų studentams už atneštą maldaknygę pasirašoma ateizmo įskaita. Muziejaus darbuotojai, rengia ekspedicijas po Lietuvą, apsimesdami kuo tik nori — kraštotyrininkais, Istorijos - etnografijos muziejaus bendradarbiais — tik ne ateistais. Klausantis jų

kalbų, atrodo, kad jiems maldaknygė ar kokia religinė knyga yra didelė brangenybė. Nevienas katalikas, atidavęs religinę knygą su geriausia intencija — tegu jauni žmonės pasiskaitys ir kitiems papasakos — tik po laiko suvokia, kad pas juos buvę ne katalikai, o ateistai.

* * *

(Ateistinės ekspedicijos supirkinėja religinio meno kūrinius:

Atvažiavę į rajoną, perspėja valdžią, kad ši neprasitartų, jog yra atvažiavusi ekspedicija iš Ateistinio muziejaus. Šios ekspedicijos dalyviai būna apsirūpinę Istorijos-etnografijos muziejaus dokumentų blankais. Įsigyjant religinio meno kūrinius, nevengia apgaulės ir net prievartos. Pavyzdžiui, Ateistinio muziejaus bendradarbiai su valdžios pagalba, pasiėmę raktus nuo Mosėdžio kapinių koplyčios, norėjo rekvizuoti vieną paveikslą. Vienai moteriškai protestuojant, muziejaus darbuotojai bandė paveikslą paimiti jėga.

* * *

(Į Ateistinių muziejų lankytojai viliojami renginiais):

Siekiant, kad Ateistinis muziejus turėtų kuo daugiau lankytojų, jame organizuojami renginiai, nieko bendro neturintys su ateizmu, pvz., kupiškėnų vakaronė, susitikimas su keliautoju A. Poška ir kt. Pastarajame susitikime buvo pažadėta pademonstruoti kino filmą apie Indiją, bet vietoje jo norėta pademonstruoti ateistinį. Tik po to, kai pasigirdo šauksmai ir švilpimas, buvo pranešta, kad, sugedus aparatūrai, filmas nebus demonstruojamas.

Nors įėjimas į Ateistinių muziejų nemokamas, bet lankomumas labai mažas. Žinoma, atvežę moksleivius parodyti Vilniaus išmybes, mokytojai privalo juos atvesti ir į ateistinį muziejų.

Nors ir stengtasi, tačiau ekspozicijose neišvengta vulgarumo ir tikinčiųjų jausmų įžeidinėjimo — eksponuojami šventinti liturginiai indai, kabo antireliginės karikatūros ir t.t.

Užrašai atsileipimų knygoje liudija, kad daugelis žmonių giliai pasipiktinę, jog muziejus įrengtas bažnyčioje. 1812 m. Napoleonas, šioje bažnyčioje įsirengdamas sandėlį, mažiau ją išniekino, negu dabartiniai ateistai.

„Buvau, žiūrėjau, ir tik čia pirmą kartą pajutau — tikiu Dievą“ A. R. (užrašas atsileipimų knygoje).

* * *

LIETUVOS KATALIKŲ BAIGIAMOJI MOKYKLAI



(Pank
komiteta).

„Sąjūdos“

Taisyklės

„1973“

menys:

1973.XI.19

1973.XI.19

1973.XII.19

1974.IV.19

1974.IV.19

1974.VI.19

Kitų

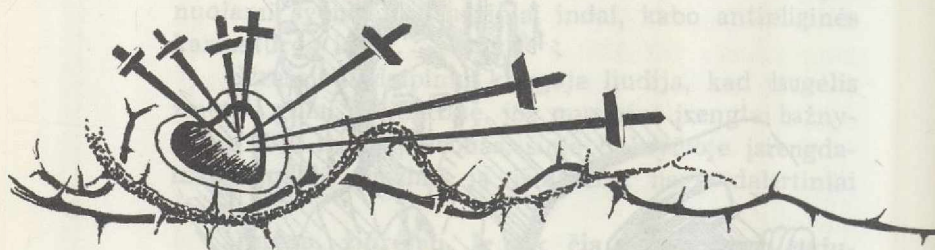
Minist

voje būtų...
gu, jei tik...
būtų diskri...

Maldakn...

162 str., kaip...
intlietiams a...
nai spr...

Nr. 13



- P. Plumpos, P. Petronio, V. Jaugelio,
J. Stašaičio ir A. Patriubavičiaus teismas

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Perskaitytes duok kitam!

Eina nuo 1972 metų!

BYLA NR. 395

Byla Nr. 395 — maldaknygių, religinės literatūros bei LKB Kronikos gaminimo ir platinimo byla — 1974 rugsėjo 3 buvo perduota LTSR Aukščiausiam Teismui.

(Penkių kunigų kreipimasis į Žmogaus teisių komitetą):

1974 spalio 11 Lietuvos kunigai pasiuntė Žmogaus Teisių Komitetui Maskvoje tokį kreipimąsi:

„1973 - 74 metais Lietuvoje buvo suimti šie asmenys:

1973.XI.19 P. Plumpa - Pluiras (LTSR BK 68 str.)

1973.XI.19 Povilas Petronis (BK Q62 str.),

1973.XII.4 Jonas Stašaitis (BK 162 str.),

1974.IV.4 Virgilijus Jaugelis (BK 68 str.),

1974.IV.24 Juozas Gražys (BK 68 str.),

1974.VIII.27 Nijolė Sadūnaitė (BK 68 str.).

Kitų suimtųjų pavardės mums nežinomos.

Minėtus asmenis nebūtų reikėję suimti, jei Lietuvoje būtų pakankamai oficialiai išleidžiamų maldaknygių, jei tikintieji turėtų religinės literatūros ir nebūtų diskriminuojami.

Maldaknygių leidėjai yra kaltinami LTSR BK 162 str., kaip užsiėmę nelegaliu verslu. Iš tikrųjų suimtiesiems asmenims rūpėjo ne verslas, bet nors daliai aprūpinti tikinčiuosius maldaknygėmis.

Kiti suimtieji kaltinami LTSR BK 68 str., kaip laikę ir platinę tarybinę santvarką šmeižiančią literatūrą — Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką. Tačiau LKB Kronikos negalime pavadinti šmeižikiška, nes ji pateikia tikrus faktus, kur tarybiniai pareigūnai pažeidžia tikinčiųjų teises ir nesilaiko tarybinių įstatymų. LKB Kronika neturi tikslo susilpninti arba pakirsti Tarybų valdžią, o vien iškelti viešumon įstatymų pažeidimo faktus, kad jie būtų pataisyti. Tokiu būdu LKB Kronika ne tik kad nekenkia visuomenei ir tarybinei santvarkai, bet jai padeda. Todėl LKB Kronikos laikymui bei platinimui jokių būdu negalima taikyti LTSR BK 68 str.

LTSR BPK 106 str. leidžia ilgiausiai be teismo laikyti suimtus asmenis iki 9 mėnesių, tačiau dalis suimtųjų jau beveik 11 mėnesių yra kalinami be teismo.

Kadangi tarybinės valdžios pareigūnai, kalindami aukščiau minėtus asmenis, pažeidžia tarybinius įstatymus (TSRS Konstitucija 125 str., LTSR BPK 106 str.), arba juos neteisingai taiko (LTST BK 68 str.), tai bet kokią kreipimąsi į juos laikome beprasmišku.

Todėl kreipiamės į Žmogaus Teisių Gynimo Komitetą Tarybų Sąjungoje ir į viso pasaulio sąžinę: užstokite nekaltai suimtus asmenis! Neleiskite, kad jie būtų nuteisti!“

Šį kreipimąsi pasirašė penki kunigai, kurių pavardžių LKB Kronika neskelbia.

* * *

1974 lapkričio pradžioje liudininkams buvo išsiuntinėti kvietimai atvykti į LTSR Aukščiausiąjį Teismą, kuriame bus lapkričio 21 d. 10 val. pradėta nagrinėti Petronio ir kt. asmenų baudžiamoji byla. Nurodytą dieną teismo procesas dėl nežinomų priežasčių buvo atidėtas iki gruodžio 2 dienos.

* * *

1974 lapkričio 27 vakare Maskvos saugumiečiai Lietuvos Saugumo komiteto pavedimu, pradėjo kratą pas A. N. Tverdochlebovą. Krata užtruko per visą naktį. Joje dalyvavo A. Sacharovas, Kovaliovas, Velikanova, Turčinas, Orlovas ir Litvinova.

* * *

1974 lapkričio 27 į Saugumo komitetą Vilniuje buvo iškviesta tardymui kaunietė Monika Gavėnaitė. Tardymas užtruko 3 dienas. Tardymo metu ji buvo suvesta akistaton su suimtuojų Juozu Gražiu ir ukrainiečiu kun. Vl. Figoliu. Saugumiečiai grasina Moniką Gavėnaitę suimti.

1974 gruodžio 2 Vilniuje, Aukščiausioje Teismo, prasidėjo bylos Nr. 395 teisminis procesas. Teismo salėje rašyti turėjo teisę tik saugumo tardytojai ir jų pakviesti korespondentai.

I-ji teismo diena — XII.2

Ant Aukščiausiojo Teismo (Vilnius, Lentpiūvių g. 24) salės Nr. 101 durų prisegtas raštelis: „Šioje salėje nagrinėjama LTSR Aukščiausiojo Teismo baudžiamoji byla, kaltinant P. Petronį, P. Plumpą, J. Stašaitį, V. Jaugelį ir A. Patriubavičių.“

(Barbariškas kaltinamųjų teismo salėje susodinimas):

Į posėdžių salę įleidžiami tik artimiausi giminės: tėvai, vaikai, broliai ir pan. Prie durų stovi civiliai apsirengę saugumiečiai. Įeinantieji į salę klausiami pavardžių ir koks giminystės ryšys su teisiamaisiais.

Prieš įleidžiant į salę gimines, korespondentus ir kitus saugumo pakviestus asmenis, atveždavo iš saugumo izoliatoriaus teisiamuosius. Juos įvedant ir išvedant saugo 6-7 kareiviai. Veda po vieną kalinį, kurio priekyje eina du kareiviai ir vienas lydi. Kaliniams neleidžiama dairytis į šalis. Vedant du kali-

nias, vienas kareivis eidavo tarp jų. Teismo salėje kaliniai susodinami po kelis metrus vienas nuo kito tokia tvarka: Stašaitis, Plumpa, Jaugelis, Patriubavičius ir Petronis. Prie pat teisiųjų stovi keturi ginkluoti sargybiniai ir visą laiką stropiai budi, kad neatsigręžtų į salę. Pirmieji du suolai 3-4 metrų atstume nuo teisiųjų sustumti vienas prie kito ir užimti keturių kareivių. Dar toliau vėl sustumti du suolai ir taip pat užimti keturių kareivių ir karininko.

(Į teismo salę teleidžiami tik kaltinamųjų giminės):

Teisiųjų giminėms, saugumo tardytojams, jų kviestiniams ir korespondentams pačiame salės gale palikta po keturis suolus. Proceso metu salės duris saugo milicijos karininkas ir saugumietis. Teisiųjų tardytojai: Markevičius, Lazarevičius ir kt. maišosi višur; pertraukų metu jie kalbasi su advokatais, prokuroru ir jaučiama, kad diriguoja teismo procesui.

10 val. į posėdžių salę įeina teisėjas su dviem tarėjais ir paskelbia teismo pradžią. Teismui pirmininkauja teisėjas A. Bataitis, tarėjai — Didžiulienė ir J. Matiušas, prokuroras — LTSR Prokuroro vyr. padėjėjas Bakučionis.

(Kaltinamieji atsisako advokatų):

Kaltinamieji pasako savo pageidavimus. Petronis jų neturi. Plumpa atsisako advokato, motyvuodamas, kad panašiose bylose advokatai tik pablogina padėtį; pinigai, skirti advokatui, būsią reikalingi jo šeimai ir tikruoju gynėju taip pat būsią Dievas.

Teisėjas paklausė teisiųjų tautybės bei pilietybės. Petronis sakosi esąs LTSR pilietis, Patriubavičius — TSRS pilietis, Plumpa — lietuvis, be pilietybės, Stašaitis — lietuvis ir LTSR pilietis, Jaugelis — Lietuvos pilietis.

Teisėjas paskelbia, kad lengvinančios aplinkybės yra taikomos tik Patriubavičiui, nes likusieji nesigaili.

P. Plumpa gimęs 1939 m. Rokiškio rajone, suimtas 1973.XI.19, išsilavinimas vidurinis, kaltinamas pagal LTSR BK 68 str. ir 70 str.

P. Petronis gimęs 1911 m. Kupiškio rajone, suimtas 1973.XI.19, išsilavinimas spec. vidurinis, kaltinamas pagal LSTR BK 68 str. ir 70 str.

V. Jaugelis gimęs 1948 m. Kaune, suimtas 1974. IV.4, išsilavinimas vidurinis, kaltinamas pagal LTSR BK 199 str.

J. Stašaitis gimęs 1921 m. Raseinių rajone, suimtas 1973.XII.4, išsilavinimas vidurinis, kaltinamas pagal LTSR BK 199 str.

A. Patriubavičius gimęs 1935 m., suimtas 1973.XI.20, išsilavinimas pradinis (baigęs dvi klases), kaltinamas pagal LTSR BK 199 str.

Sekretorė skaito kaltinamąją išvadą tyliai ir labai greitai. Tikriausiai, kad esantieji salės gale kuo mažiausiai girdėtų.

(Teisiamieji kaltinami LKB Kronikos dauginimu ir platinimu):

Teisiamieji kaltinami antitarybinės literatūros, ypač LKB Kronikos septynių numerių dauginimu ir platinimu. LKB Kronika — šmeižikiško pobūdžio prasimanymai; jos tikslas juodinti tarybinę santvarką. Teisiamųjų spausdintos brošiūros būdavo perduotos emigrantams, kurie šiuos šmeižtus transliuodavo per radiją. LKB Kronikoje būdavo iškreipiamas tarybinės mokyklos auklėjamasis darbas.

(Teisiamieji daugino ir išplatino antitarybines knygas):

Teisiamieji daugino ir išplatino antitarybines knygas: „Beprotybės klausimas“, „Danguolės laimė“, „Mo-

tinios mokykla“, „Tau, Lietuva“, „Jaunos sielos religinis auklėjimas“, „Lietuviškojo charakterio problema“, „O Solženycine“, „Atverk akis“ ir kt.

Knygų autoriai ir turinys kaltinamoje išvadoje nebuvo minimi.

(P. Plumpa padaugino LKB Kronikos 4 ir 5-jį Nr.):

Smarkiausiai kaltinamas Plumpa, kuris, Petronio prašymu, sumontavęs du elektrografinius dauginimo aparatus „Era“. Vienu iš jų buvo padauginta LKB Kronikos 6-sis ir 7-sis numeriai ir kt. antitarybinė literatūra. Plumpa padauginęs LKB Kronikos 4-jį ir 5-jį numerius. Jis teisiamas antrą kartą. 1958 m. buvęs teistas 7 metams laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo lageriuose, nes su grupe draugų sudarė organizaciją, platino atsišaukimus, iškėlė Petrašiūnuose trispalvę vėliavą ir kt.

(P. Petronis daugino religinę literatūrą ir LKB Kronikos 6 ir 7-jį Nr.):

P. Petronis dauginęs religinę ir antitarybinę literatūrą, rinkęs medžiagą LKB Kronikai, išplatinęs LKB Kronikos 6-jį ir 7-jį numerius.

J. Stašaitis padaręs Petroniui keletą maldaknygėms spausdinti staklių ir sumontavęs rotatorių, kuriuo daugino LKB Kronikos 6-jį numerį ir ruošėsi dauginti knygą „Ieškau Tavo Veido“.

(V. Jaugelis rinko parašus po 17.000 memorandumu):

V. Jaugelis rotatoriumi drauge su Stašaičiu daugino LKB Kronikos 6-jį numerį ir jį išplatino. Jaugelis taip pat rinko parašus po Memorandumu (17.000 — Red.), kuris yra priešingas tarybinės valdžios dekretui. „Dėl bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos nuo bažnyčios“.

**(A. Patriubavičius daugino 6 ir 7-ji LKB
Kronikos numerius):**

A. Patriubavičius yra įvykdęs autoavariją, kurios metu sužeidęs dvi mergaites. Be to, Petronio prašymu, yra dauginęs antitarybines knygas ir LKB Kronikos 6-ji ir 7-ji numerius.

Sekretorei perskaičius kaltinamąją išvadą, teisėjas kreipėsi į teisiamuosius, klausdamas, ar jie prisipažįsta padarę kaltinamoje išvadoje paminėtus nusikaltimus.

Petronis pareiškė, kad su kaltinimais dalinai sutinkąs, tačiau prieštaraująs primetamiems jo veiklos motyvams. Taip pat dalinai nesutinkąs su jam primetamais veiksmais.

Plumpa pareiškė esąs tik dalinai kaltas. Kita dalis esanti daugumo komiteto sugalvota.

Stašaitis dalinai sutiko su kaltinimais, tačiau paneigė jo veiklai primetamus motyvus.

Jaugelis sakėsi esąs nekaltas.

Patriubavičius su kaltinimais sutiko.

Prokuroras pasiūlė apklausti nukentėjusius, o po to teisiamuosius tokia tvarka: Petronį, Stašaitį, Patriubavičių, Plumpą ir Jaugelį.

Plumpa pareiškė su tokia tvarka nesutinkąs, nes jis labiausiai kaltinamas, privaląs kalbėti pirmuoju. Be to, prieš teisimą jam buvo liepta ruoštis kalbėti pirmajam. Jaugelis pritarė Plumpos nuomonei.

Teisėjas į Plumpos ir Jaugelio pastabą neatsižvelgė ir paliko prokuroro pasiūlytą apklausinėjimo tvarką. Tikriausiai bijota, kad teisiamieji nebūtų paveikti drąsios Plumpos laikysenos ir nepakeistų savo parodymų.

Nukentėjusios avarijoje mergaitės — Margevičiūtė ir Juodgalvytė — pasakojo, kad jos paprašiusios Patriubavičių pavežti ir bevažiuojant mašina apvirtusi.

Per avariją viena nukentėjusi lengvai, antroji — apysunkiai.

TEISIAMŲJŲ GYNIMASIS

(P. Petronio kalba):

Petronis kalbėjo labai ilgai. Atsakydamas į kaltinimą, kodėl jis nedirbęs visuomenei naudingo darbo, Petronis papasakojo, kad jis nuo 8-rių metų tarnavo pas ūkininkus, paskui mokėsi įvairiose mokyklose ir tuo pačiu metu dirbo. Baigęs felčerių mokyklą, dirbo savo specialybėje.

Iki 1968 m. jis išdirbo 41-rius metus. Sveikatai sušlubavus, jis metė darbą ir nutarė likusias jėgas skirti tikinčiųjų reikalams.

— Visą gyvenimą manyje ruseno mintis, — kalbėjo Petronis, — kaip nors padėti savo Tautai ir Bažnyčiai ir tuo pačiu atsilyginti už visą gerą, kurį patyriau iš tikinčiųjų. Dabartiniu metu labiausiai trūko religinės literatūros, ypač maldaknygių ir katekizmų. Gamindamas šios rūšies literatūrą, nesijaučiau nusikalstąs prieš įstatymus, nes pas mus garantuota spaudos laisvė.

— Maldaknyges išleido valstybinės spaustuvės, tai kodėl ir jūs pradėjote jomis rūpintis? — paklausė teisėjas.

— Maldaknygių buvo išleista labai mažai, o tikinčiųjų yra daug.

Su LKB Kronika Petronis susipažinęs atsitiktinai 1972 vasarą. 6-me ir 7-me LKB Kronikos numeriuose jis nieko antitarybiško nepastebėjęs. Iš viso LKB Kronikos jis išplatinęs apie 40 egz.

Petronis Stašaitį pažįstąs seniai ir su juo drauge dirbęs nuo 1968 m., o 1970 m. jie išsiskyrę. Stašaitis jam padaręs kelerias spausdinimo stakles.

1972 m. Petronis paprašęs Plumpą sumontuoti „Erą“ ir apmokyti Patriubavičių su ja dirbti. Plumpos pagalba jis pasinaudojęs keturis kartus ir už tai atsilyginęs.

(P. Petronis išplatino 16.000 maldaknygių):

Maldaknygių Petronis pagaminęs virš 20-ties tūkstančių, o išplatinęs apie 16.000. Už maldaknyges gaudamas pajamas jis skirdavęs atsilyginimui žmonėms už darbą, popieriaus įsigijimui ir pan.

Svarbiu įrodymu, kad jo, Petronio, veikla buvusi grynai religinė, kalbėjo kaltinamasis, rodą kratos metu paimti jo užrašai. Juose surašyti veiklos planai ir motyvai.

Petronis pasakojo daugines religines knygas, nes tikintieji tokios literatūros pageidauja. Savo dauginamose knygose nieko antitarybiško nepastebėjęs.

2-ji teismo diena — XII.3

Petronis tęsė savo ginamąją kalbą.

Knygos, kurias jis platinęs, buvusios grynai religinio ir moralinio pobūdžio. Reikia gerai skirti sąvokas, kalbėjo Petronis, „ateizmo kritika“ ir „valstybinės santvarkos kritika“. Jo kaltintojai antitarybinėmis knygomis palaikę net A. Vienuolio „Raštai“ II t., žurnalą „Židinį“ ir kt.

— Dėl šių knygų teismas jūsų nekaltins, — įsiterpė teisėjas.

Petronis paneigė kaltinimą, būk tai, jis LKB Kronikoje patalpinęs žinutę apie Sutvirtinimo sakramento uždraudimą 1973 m.

Į prokuroro klausimą, kodėl Petronis metęs fermerio darbą ir užsiėmęs šitokia veikla, teisiame atsakė, kad nuo vaikystės jis svajojęs apie misijas, tačiau vėliau supratęs, kad jo darbas reikalingas ir Lietuvoje.

Jeigu valstybė leido išleisti „Šv. Raštą“ ir „Maldyną“ labai mažu tiražu, tai jis tikrai nesijaučia kaltas, kad platino religinę literatūrą.

Į kaltinimą, kodėl jis rašęs įvairias peticijas, Petronis atsakė, kad religijos klausimais privalą rūpintis ne tik kunigai, bet ir tikintieji.

Petronis aiškino, kad radijo transliacijas iš užsienio jis klausydavęs nereguliariai, nes neturėjęs pastovios gyvenamos vietos. Jis norėjęs žinoti daugiau, negu parašo tarybinė spauda. „Dažniausiai klausydavau Vatikano radiją, — kalbėjo teisiamasis. — Vertingesnius duomenis užsirašydavau.“

* * *

(J. Stašaičio kalba):

Stašaitis patvirtino, kad yra dirbęs su Petroniu, o vėliau savarankiškai gaminęs maldaknyges.

Atsakydamas į kaltinimą, kodėl padauginęs LKB Kronikos 6-jį numerį ir ruošęsis dauginti knygą „Ieškau Tavo Veido“, Stašaitis papasakojo, kaip Kauno Katedroje susipažinęs su Jaugeliu ir paprašęs jo gauti LKB Kronikos 6-jį numerį.

Drauge su Jaugeliu pas Rūką rotatoriumi dauginėję 6-jį numerį, tačiau kopijos gavosi nekokybiškos. Tada Stašaitis paprašęs Oną Volskienę perspausdinti tekstą, tačiau ir po to nesisekė. Neužilgo buvo suimtas.

(Konfliktai tarp komunizmo ir krikščionybės vengti):

Stašaitis LKB Kroniką smerkė, nes, jo nuomone, negalima priešingos ideologijos žmonėse matyti vien blogį. Reikia ieškoti gerų pusių, kad žmonės vieni su kitais suartėtų. Jis, Stašaitis, esąs už taiką tarp partijų ir idėjų. Komunizmas stengiasi pagerinti materialinį žmonių gyvenimą, o krikščionybė palaikanti moralę, todėl konfliktai tarp jų vengtini. Laikui bėgant, komu-

nistai ir tikintieji išties vieni kitiems ranką. Imdamasis dauginti LKB Kroniką, jis norėjęs pagreitinoti jos žlugimą, kad tuo pačiu greičiau pasibaigtų tarp katalikų besitęsiantis konfliktas.

Savo kalbą Stašaitis užbaigė saugumo izoliatoriuje sukurtu eilėraščiu apie 9 mėnesių rekolekcijas — apmąstymus.

3-ji teismo diena — XII.4

(A. Patriubavičiaus kalba):

Patriubavičius papasakojo apie įvykusią avariją ir apie tai, kaip jis padėjo Petroniui gaminti literatūrą.

— Mano žmona pažinojo Petronį ir laikė jį puikiu žmogumi. Kartą, kai aš po avarijos buvau namuose, atėjęs Petronis pasiūlė, ar aš nenorėčiau spausdinti maldaknyges ir religines knygeles. Politika nebus liečiama ir jokio pavojaus dėl maldaknygių nebus. Aš susigundžiau, nes norėjau uždirbti. Petronis papasakojo, kad norint, bus galima per mėnesį uždirbti iki 400 rub. 1973 vasaros pabaigoje Petronis atsivedė Plumką, kuris išrinko kambarį, o kuomet Petronis atvežė „Erą“, Plumpa ją sumontavo ir išmokė mane dirbti. Aš ėmiau kopijuoti knygą „Danguolės laimė“, tačiau, dauginant kitą knygą, ėmė nesisiekti. Apie tai pranešiau Petroniui. Neužilgo atėjo Plumpa ir, suderinęs „Erą“, pamokė mane dirbti. Vieną kartą Plumpa atnešė LKB Kronikos 7-jį numerį ir, išėmęs iš aparato knygutę, įstatė jį kopijuoti. Aš, būdamas mažamokslis, pagalvojau, kad ir čia rašoma apie tikėjimą.

— Ar jūs pats skaitėte tą Kroniką ? — paklausė prokuroras.

— Ne.

— Kodėl neskaitęs pradėjote kopijuoti?

— Aš pats menkai skaitau ir pasitikėjau žmonėmis.

— Kiek reikėjo Kronikų pagaminti?

— Apie 20 egz. 6-jo numerio ir tiek pat 7-jo.

Kas „Kronikas“ iš jūsų paėmė?

— Man bekopijuojant, atvažiavo Petronis ir užsi-
puolė, kodėl aš neatspausdinęs jo knygelį, o „Kro-
nikas“? Tada aš paaiškinau, kad jas atnešęs Plumpa
ir liepęs kopijuoti. Petronis pasiėmė „Kronikas“ ir iš-
sivežė.

Petronis, teisėjo paklaustas, kur padėjęs paimtas
„Kronikas“ — paaiškino, kad jas išplatinęs.

* * *

(P. Plumpos kalba):

— Pradėdamas kalbėti, norėčiau pabrėžti, — kal-
bėjo P. Plumpa, — kad kaltinimai pateikti ne tuo adre-
su. Turėčiau aš kaltinti valdžią, o ne valdžia mane.
Kai grįžau iš lagerio, valdžia mane visą laiką perse-
kiojo, dažnai atleidinėdama iš darbo. Būdamas Mordo-
vių lagervie sirdėjau pasakojimą apie tolimą šiaurę,
kur gyvena baltos meškos, o baltas vilkas vijosi bal-
tą zuikį...

— Prašome kalbėti, kas rišasi su kaltinimu, — nu-
traukė teisėjas Plumpos kalbą.

Plumpa pareiškė, jei teisėjas neduoda jam kalbėti,
tegu klausia.

— Kodėl jūs pakeitėte pavardę?

— Norėdamas atsakyti į šį klausimą, aš turėčiau
toliau tęsti Chruščiovo laikų pasakojimą...

Teisėjas vėl nutraukė Plumpos kalbą. Sekė kelios
minutės neįdomios tylos.

— Kodėl jūs sakėte, kad neturite pilietybės? — vėl
paklausė teisėjas.

(Kodėl neturi pilietybės):

Plumpa patvirtino, kad jis tikrai neturi pilietybės,
nes, grįžęs iš lagerio, jis buvo mėtomas iš darbo į

darbą ir, kaip antitarybinis nusikaltėlis, negalėjęs prisiregistruoti.

— Jei aš neturiu teisės į darbą, — kalbėjo Plumpa, — tai tuo pačiu neturiu teisės į gyvenimą, ir aš negaliu skaitytis piliečiu tokios valstybės, kuri man neduoda jokių teisių.

Vėliau iš naujo klausiamas, kodėl pakeitęs pavardę, Plumpa paaiškino:

— Pasą man išdavė, išeinant iš kalėjimo, Mordovijos vidaus reikalų ministerija (VRM). Kadangi su šiuo pasu iš visur buvau varomas, tai, nuėjęs pas Vilniaus milicijos valdybos viršininką, pareiškiau: „Jei-gu persekiojimai tęsis toliau, aš būsiu priverstas padaryti kokį kriminalinį nusikaltimą, už kurį atsėdėjęs pora metų būsiu priimtas į visuomenę net su tam tikromis lengvatomis.“ Milicijos viršininkas perpyko ir pagrasino duosiąs lazda per galvą. Aš pareiškiau, kad, išdaužęs jam langus, tikriausiai gaučiau ne daugiau dviejų metų... Paskui kalba pakrypo geresne linkme, ir viršininkas pažadėjo man padėti. Jo pasiūstas, nuvykau pas Spalio rajono milicijos viršininką, bet buvau išvytas.

(Kodėl pakeitė pavardę):

Toliau Plumpa pasakojo, — norėjęs pakeisti pavardę teisėtu keliu — susigražinti prosenelio Gasiūno pavardę.

— Caro laikais mano prosenelis buvo pono Gasiūno baudžiauninkas. Ponas nenorėjo, kad baudžiauninkas vadintųsi jo pavarde. Dėl to senelis buvo labai dažnai mušamas ir vėliau ištremtas į Sibirą. Šeimai buvo duota Plumpos pavardė nuo žodžio „plumpinti“ — mušti. Senelis Sibire išbuvo 25-rius metus ir gyvas grįžo į Lietuvą Gasiūno pavarde. Tada pono širdis atsileido ir jis seneliui padovanojo 2 ha žemės su visais rugiais.

Vieta, kur senelis gyveno iki šiol vadinama Gasiūniškio vienkiemiui...“

Kauno miesto milicijos pasų skyrius Plumpos pareigavimą atmetė, nes nebuvo liudininkų, kurie būtų patvirtinę šios istorijos tikrumą.

— Po kiek laiko, ruošdamasis vedyboms, — tęsė kalbą Plumpa, — aš privalėjau būti prisiregistravęs, o kad apsivedęs galėčiau būti ramus ir pats ir mano šeima, aš iš pavardės Plumpa padariau Pliuras. Be to, aš maniau, jei šis falsifikavimas išryškės, gausiu 2 metus ir, juos atsėdėjęs, sulauksiu ramybės.

— Kodėl jūs apie šį falsifikavimą nepranešėte atitinkamiems organams? — paklausė prokuroras.

— O kodėl man reikėjo greitinti įvykius? — pastebėjo Plumpa. — Po kiek laiko aš vėl ištaisiau pakeistas raides, ir šį pasą, drauge su autobiografija, kalėjimo charakteristika ir pareiškimu, kuriame nurodžiau, dėl kurių priežasčių aš negaliu naudotis pasu, išsiunčiau atgal į Mordoviją. Tokiu būdu likau be dokumentų ir be darbo.

(Kaip sukūrė kopijavimo aparatą):

— 1972 m. žmonai negalint dirbti dėl dviejų mažamečių vaikų, — tęsė Plumpa, — nutariau kuo nors verstis, kad išlaikyčiau savo šeimą. Gavęs užsakymą padaryti kopijavimo aparatą, aš sutikau jį padaryti

— Kas jums davė užsakymą? — paklausė teisėjas.

— Neturiu moralinės teisės pasakyti, nes tam asmeniui pakenčiau.

— Pagal ką jūs kūrėte tą aparatą?

— Man buvo atnešta apie 30 brėžinių. Tai nedidelės apimties ir ypatingos konstrukcijos kopijavimo aparatas.

Plumpa pasakojo, kad minėtą aparatą kūręs pas Semašką - Semaškevičių, išsinuotomame palėpės kambarėlyje.

— Kas jums pristatydavo medžiagas?

— Užsakovas.

— Ar tą darbą pabaigėte?

— Padariau maždaug 70 % darbo.

— Ar gavote atsakymą dėl dokumentų iš Mor-
dovijos VRM?

— Ne. Tačiau, kiek supratau iš tardymo eigoje pa-
sitaikiusių užuominų, atsakymas randasi saugumo ko-
mitete.

— Iš Patriubavičiaus parodymų mums žinoma, kad
jūs pas jį buvote pirmą kartą nustatyti, kuri patalpa
jo namuose Ežerėlyje yra tinkamiausia kopijavimo
aparaturai; antrą kartą atvykęs sumontavote kopijavimo
aparata „Erą“ ir pamokėte Patriubavičių kopijuoti. Tre-
čią kartą atvykote pataisyti ir pamokyti, kaip elgtis
darbo metu. Ketvirtą kartą jūs atvežėte 6-jį ir 7-jį
LKB Kronikos numerius, ir, išėmęs iš aparato religi-
nio turinio knygele, įstatėte spausdinti LKB Kroni-
kas, maždaug po 20 egz.

— Taip.

— Kas jums davė tuos „Kronikos“ numerius?

— Neturiu moralinės teisės pasakyti tuos asmenis.

Plumpa neigė kaltinimą, kad jis padauginęs po
19 egz. LKB Kronikos 1-jį, 2-jį ir 3-jį numerius.

— Kur gavote LKB Kronikos numerį, rastą pas
jus kratos metu? — paklausė teisėjas.

— Negaliu pasakyti, nes pakenkčiau tam asmeniui.

Plumpa neigė, jog jis sumontavęs „Erą“ pas Gu-
dą ir kitą „Erą“ davęs Petroniui.

— Jokių „Erų“ aš neturėjau, nedaviau ir nenuo-
mavau, — tvirtai pareiškė kaltinamasis.

**(P. Plumpa patyrė, kad iš tikrųjų persekiojama
religinė literatūra):**

— Vienu metu, — Plumpa kalbėjo, — aš patyriau,
kad iš tikrųjų yra persekiojama už religinę literatūrą.

Pas mane kratos metu buvo užėjusi moteris, pas kurią taip pat buvo padaryta krata. Jos rankinuke saugumiečiai rado maldaknygę, kuri buvo atimta, o pati moteris nuvesta į saugumą. Tolesnio jos likimo nežinau.

Teisėjas paprašė nurodyti konkretų faktą, kad kas nors būtų baustas už religinę literatūrą.

Plumpa paminėjo Rezbicką, kuris už maldaknyges saugumo izoliatoriuje sėdėjo keturis mėnesius.

— Bet vis dėlto jis buvo paleistas?

— Taip, tačiau sėdėjimas saugumo izoliatoriuje yra tas pat, kaip ir kalėjime. Man kasdien skauda galvą jūsų kazematuose.

Teisėjas paaiškino, kad pareigūnai tuo metu tyrė, ar iš tikrųjų Rezbickas užsiėmęs tik religinės literatūros dauginimu.

— Už ką jūs buvote teistas anksčiau?

— Už politiką.

— Papasakokite plačiau.

(Vėlinių dieną kasmet riaušės Kauno kapuose):

— Tai buvo Chruščiovo laikais. Aš dalyvavau riaušėse, kurios vykdavo kasmet Vėlinių dieną Kauno miesto kapuose. (Milicija vaikydavo, gaudydavo ir suiminėdavo jaunimą už žvakių deginimą Vėlinių naktį ant Nežinomojo kareivio, Dariaus ir Girėno ir lakūnų kapų. — Red.) Per vienas vėlines mane suėmė kapinėse ir namuose padarė krata. Jos metu rado kiaulėms skersti peilį, šautuvo vamzdį su surūdijusia spyna ir granatą be sprogiklio. Teismas visa tai kvalifikavo, kad aš „norėjęs su ginklu rankose nuversti tarybų valdžią“. Gavau 7-rius metus. Tuo metu man buvo 18 metų, ir tokius daiktus, kaip granatas be kapsulės, surūdijusias šautuvo spynas iš smalsumo rankiojo ir krapštė visi vaikai ir jaunuoliai.

(Kaip jis surado Dievą):

— Būnant kalėjime, mano nacionalistiniai - šovinistiniai jausmai pasikeitė. Tam pavyzdžių buvo net per daug. Su manimi sėdėjo kai kurie nacionalistai, anais laikais šaudę žydus, o lageryje jie lenktyniavo skųsdami kalinius vyresnybei ir nešiojo tvarkdarių ir vyresniųjų raudonus raiščius. Aš supratau, kad žmogus, neturintis tvirtos pasaulėžiūros, sieks tik žemesniųjų instinktų patenkinimo: valdžios, pinigų ir karjeros. Todėl užsidediau noru susidaryti tvirtą pasaulėžiūrą — ėmiau skaityti filosofų veikalus, ypač prancūzų — Didro (Diderot), Ruso (Rousseau) ir kt. — veikalus. Tuo pat metu mokiausi ir prancūzų kalbos. Skaitydamas filosofinius veikalus, aš nuolat mačiau tą kovą, kurią ateistai vedė prieš Dievą. Ėmiau mąstyti, — jeigu Dievo nėra, kodėl kovoama prieš tai, kas neegzistuoja? O jeigu yra?... Norėdamas išklaudyti antrąją pusę, pradėjau skaityti religinio turinio knygas. Taip aš suradau Dievą ir tikėjimą. Iki 1961 m. į tikėjimą aš žiūrėjau skersom, bažnyčios nelankiau, apie Dievą neturėjau supratimo. Nuo 1961 m. tikėjimas manęs neapvylė iki šiai dienai.

— Grįžęs iš kalėjimo jūs būtinai norėjote gyventi Vilniuje. Kodėl ne tėviškėje? — paklausė prokuroras.

— Ruošiausi stoti į universitetą ir studijuoti prancūzų kalbą.

* * *

(V. Jaugelio kalba):

V. Jaugelis pradžioje kalbėjo labai tyliai. Teisėjas tuojau nutraukė jo kalbą, klausdamas, kodėl jis taip piktai kalbąs.

— Man yra skaudu, kad tikintieji negali naudotis tomis pačiomis teisėmis, kaip ateistai, kad tikintieji neturi žodžio ir spaudos laisvės. Jau pats faktas, kad aš čia esu teisiamas, yra pakankamas įrodymas, kad

tikintieji neturi nei žodžio, nei spaudos laisvės. Iš tikrųjų, turėtų būti atvirkščiai — kaltintojai turėtų sėdėti teisiamųjų suole.

Teisėjas Jaugelį pertraukė ir paprašė atsakyti į jam pateikiamus kaltinimus.

(Įrodymai, kad tikintieji neturi teisių):

— Kuo jūs įrodysite, kad tikintieji neturi tų pačių teisių, kaip ateistai? — paklausė teisėjas.

— Bažnyčios uždaromos ir paverčiamos sandėliais, kinoteatrais. Kunigai teisiami už vaikų katekizavimą. Neturime maldaknygių, neleidžiama išleisti katekizmų, trūksta religinių knygų. Kunigų maža, o norintiems įstoti į Seminariją — trukdo saugumas.

— Kuo jūs įrodysite, kad, įstojant į Seminariją, kišasi saugumo organai?

— Dar dirbdamas Kauno Šiluminiuose tinkluose šoferiu, padaviau pareiškimą stoti į Kauno kunigų seminariją. Po kelių dienų mane iškvietė į milicijos valdybą, iš kurios nusivedė į saugumą. Saugumo komitete pareigūnai man pareiškė: „Viskas nuo mūsų priklauso — įstosi į Seminariją ar ne“.

— Tai iš to sprendžiate, kad iki šiol jums įstoti į Seminariją trukdė Valstybinis saugumo komitetas, — paklausė prokuroras.

— O ką jūs galvotumėte, jei jums taip būtų pareiškę saugumo darbuotojai?

— Jūs buvote sulaikytas Šakiuose, renkant parašus po taip vadinamu Memorandumu? — paklausė teisėjas.

— Taip.

— Prienų rajone buvote sulaikytas dėl to paties reikalo?

— Taip.

— Ar, eidamas po žmones, jūs skaitėte Memorandumą ar šnekėjote ir nuo savęs?

— Skačiau tik Memorandumą.

— Koks pagrindinis tikslas skatino jus šitai daryti: kuo daugiau surinkti parašų ar kuo plačiau paskleisti Memorandumo turinį?

— Ir viena, ir kita.

— Kas jums davė Memorandumą ?

— Neatsimenu.

— Mums yra žinoma, kad vienas šeimos narys pasirašydavo už visą šeimą. Ar taip buvo?

— Ne. Aš savo darbą atlikau sąžiningai.

— Stašaitis tvirtina, kad jūs kartu su juo padauginote LKB Kronikos 6-ąjį numerį?

— Taip.

— Kiek vienetų?

— Apie šimtą egzempliorių.

— Kas išplatino?

— Aš.

— Kur išplatinote „Kronikas“?

— Visur. Nepamenu.

— Ar tai buvo jūsų iniciatyva?

Stašaitis teigė, kad tai buvo padaryta jo iniciatyva. Patriubavičiaus atvokatas paklausė Jaugelį:

— Kiek jums metų?

— Dvidešimt septyneri.

— Ar nesergate?

— Taip, sergu storųjų žarnų polipais.

— Ar tai pagydoma?

— Ne. Šiek tiek padeda gyvenimo sąlygų pagerinimas.

Gruodžio 5-ji diena

Tarybų sąjungoje šiandien minima TSRS Konstitucijos diena.

TSRS Konstitucijos 125 str. rašoma: „Sutinkamai su darbo žmonių interesais ir siekiant sustiprinti

socialistinę santvarką, TSRS piliečiams įstatymu garantuojama:

- a) žodžio laisvė,
- b) spaudos laisvė. . .“

Šitaip rašoma TSRS Konstitucijoje, o tikrovėje. . .

4-ji teismo diena — XII.9

(Liudininkų parodymai):

Šią dieną teismas turėjo apklausti 12 liudininkų. Trys neatvyko.

Įvedamas į teismo salę suimtas **Juozas Gražys**.

— Ką pažįstate iš čia esančių kaltinamųjų? — paklausė teisėjas.

— Petronį, Jaugelį ir Plumpą, — atsakė Gražys.

— Ar esate padaręs Petroniui kokių nors paslaugų?

— Neatmenu. Rodos yra prašęs įrišti gal 20 egz. „Lietuviško charakterio problemų“.

— Parengtinio tardymo metu jūs tvirtinote, kad Petronis jums atnešęs apie 20 egz. LKB Kronikos. Jūs sutikote įrišti ir, kai buvo įrištos, jis atsiėmė.

Gražys atsakė, kad buvo įrišęs LKB Kronikos 6-jo ir 7-jo numerių kažkiek egzempliorių, bet neatsimėnas Petroniui ar kam kitam.

— O gal M. Gavėnaitė atsiėmė? — paklausė teisėjas.

— Neatsimenu.

— Parengtinio tardymo metu jūs sakėte, kad V. Jaugelis jums buvo atnešęs 1973 viduryje apie 20 egz. LKB Kronikos 6-jo numerio.

— Sakiau, bet jei Jaugelis neigia, tai aš pradėdau abejoti, ar tikrai taip buvo. Gal taip nebuvo. Aš juk 40 metų už jį vyresnis ir galėjau užmiršti.

Gražys, paklaustas, koks jo ryšys su Plumpa, paaiškino, kad 1972 m. jį artimiau su Plumpa supažindinusi M. Gavėnaitė. Tada Plumpa prašęs Gražio suieš-

koti jam kambario, nes norįs kažką dirbti ir neturįs sąlygų. Gražys suradęs Plumpai butą Kalniečių gatvėje pas Semašką - Semaškevičių.

— Parengtinio tardymo metu jūs tvirtinote, kad pas jus atėjo Gavėnaitė su Plumpa ir prašė surasti vietą, kur Plumpa galėtų spausdinti elektrografiniu aparatu „Era“ religinę literatūrą, — priminė teisėjas.

— Ne. Plumpa prašė patalpos, kur galėtų rašyti, kaip tada supratau, ranka ar rašoma mašinėle, bet ne su „Era“.

— Parengtinio tardymo metu jūs sakėte, kad užėdavote į tą išnuomotą patalpą pas Semašką, kur būdavo Plumpa ir jūs matėte elektrografinį aparatą „Era“.

— Nevisai. Man taip rodėsi, nes viso aparato neteko matyti — jis būdavo uždengtas kartonais.

— Ar jūs matėte Plumpą dirbant?

— Ne.

Teisėjas paklausė, ką Gražys buvo davęs Plumpai padauginti. Šis nurodė leidinį „Tau, Lietuva“. Plumpa padaręs šio leidinio kai kurių ištraukų keturias kopijas.

— Jūs davėte Plumpai padauginti „Lietuviškojo charakterio problemas“?

— Ne, aš daviau jas skaityti, o jei padaugino, tai jo reikalas.

— Plumpa jūsų prašė perrašyti įžangą R. Medvedevo knygai „Beprotybės klausimas“?

— Ne knygos įžangą, o mašinėle nurašyti apie kažką keletą lapų.

Tardymo metu Gražys buvo sakęs, kad Plumpa jam buvo atnešęs įrišti LKB Kronikos 4-jo ir 6-jo numerių, tačiau teisme sakėsi neprisimenąs, kas jam LKB Kronikas atnešęs. Teisėjo paklaustas, kodėl tardymo metu sakęs, jog Plumpa atnešęs, Gražys paaiškino, kad tardytojas jį šitaip įtikinėjo: — Girdi,

Plumpos kambaryje buvusi „Era“, tai neabejotinai jis dauginęs LKB Kroniką ir atnešęs jam įrišti.

— Tardymas tęsiasi 3 val. prieš pietus ir 3 val. po pietų, — pasakojo Gražys. — Žmogus būni taip pavargęs, kad nevisada parodai, kaip iš tikrųjų buvo.

Po Gražio pakviečiamas liudyti **Rezbeckas**. Iš kaltinamųjų jis pažino tik Petronį. Rezbeckas prisipažino 1973 m. rudenį spausdinęs maldaknyges „Jėzus ir aš“. Atspausdinęs apie 3000 lankų.

* * *

Toliau kalbėjo **Melerščikienė**. Iš kaltinamųjų ji pažino tik Petronį, kadaise prisistačiusį „Antano“ vardu. Ji spausdinusi Petroniui maldaknyges „Jėzus ir aš“.

— Kokiomis sąlygomis susitarėte dirbti? — paklausė teisėjas.

— Susitarėme, kad man už lanką mokės 5-6 ka-peikas.

Liudytoja papasakojo, kad iš Petronio yra gavusi apie 400 rub. Gyvendama Kaune, ji spausdinusi maldaknyges pas Rezbecką.

* * *

Liudytojas **Vytautas Vaičiūnas**. Teisėjo paklaustas, ką pažįsta iš teisiamųjų, nurodė Petronį ir Stašaitį. Jo santykiai su Petroniu buvę labai geri. Abu drauge važinėdavę po atlaidus, kalbėdavęsi įvairiais gyvenimo klausimais.

— Kokius patarnavimus jūs padarėte Petroniui? — paklausė teisėjas.

Vaičiūnas papasakojo, kad jo darbovietėje buvusi nurašyta „Era“, kuri mėtėsi sandėlyje ir kieme. Vaičiūnas, Petroniui prašant, surinkęs „Eros“ dalis ir parsivežęs namo, o vėliau nuvežęs pas kažkokį žmogų į kaimą ir, ją sumontavęs, paliko.

Teisme Vaičiūnas atsisakė kai kurių parodymų apie Petronį, duotų parengtinio tardymo metu, nors

teismas grasino, jog už tai būsiąs baudžiamas. Vaičiūnas argumentavo, kad 1973 lapkričio 19 saugumo organams pas jį sumėsus Petronį, nuvežus tardymui jo žmoną ir jį patį, jis buvęs taip sukrėstas, kad galėjo prikalbėti, ką tik nori.

Paklaustas, ką Vaičiūnas yra girdėjęs apie LKB Kroniką, jis paaiškino, kad apie ją sužinojęs iš Vatikano radijo.

* * *

Liudininkas **Jonas Gudas**, gyvenantis Kauno rajone, pasisakė pažįstas tik Petronį, kurį vadino Antanu. Petronis prašė pasaugoti maldaknyges. 1973 m. rudenį Petronis atvežė maldaknygių ir kažkokių gelžgalių. Pasilikę vyrai, sumontavo aparatą, tačiau nieko nedirbo. Kratos metu viskas buvo paimta. Gudas, klausiamas, ar tikrai nieko daugiau nepažįstas iš teisiųjų, nenurodė nė vieno. Tada jam buvo parodytos fotografijos. Pasižiūrėjęs į jas, Gudas pareiškė, kad vienas kažkur matytas, ir parodė į Jaugelį.

* * *

Liudininkas **Jonas Špokas** iš Kauno rajono, prisipažino, jog Petroniui spaudinęs maldaknyges. Spausdini-
mo stakles atvežęs Petronis. Be maldaknygių dar yra spausdinęs knygutę „Jaunuolio pasaulėžiūra“.

— Ar Petronis kalbėdavo apie politiką? — paklausė teisėjas.

— Ne.

— O kad pas mus nėra religijos laisvės?

— Apie tai kalbėdavomės.

* * *

N. (Jono Špokos sūnus) pasisakė vežiojęs Petronį po Kauną. Petronis „išlipdavęs iš mašinos, kai ką nunešdavęs, kai ką atsinešdavęs...“

— Kokių knygų Petronis yra davęs jums skaityti?

— „Danguolės laimė“, „Jaunuolio būdas“.

Po pietų petraitraukos į teismą vėl buvo atvestas Juozas Gražys. Jo paklausė, ar pažįstas „Era“ kopijuotus leidinukus: „Ką mato turistai Lietuvoje?“ ir „Visame pasaulyje“? Gražys tvirtino, kad tie leidiniai esą jo nuosavybė, tačiau neprisimenąs iš kur juos gavęs.

* * *

Po to į teismą įvedamas liudininkas **Kulikauskas**, jau nuteistas už maldaknygių gaminimą. Liudininkas paaiškino, kad Petronis kreipėsi į jį pagalbos. Kulikauskas per spaustuvės darbininką Ivanauską gavo raišdes ir surinko tekstus maldaknygei „Jėzus ir aš“ ir knygutei „Jaunuolio pasaulėžiūra“.

* * *

Liudininkė **Stražinskienė** prisipažino, jog rašomąją mašinėlę ji Petroniui atspausdinusi keletą kartų po 10 egz. „Lietuviškojo charakterio problemas“ ir dar kelias knygas. Rašomąją mašinėlę jai atgabėjęs pats Petronis. Už vieno lapo 10 egz. gaudavusi po 20 kap.

* * *

Marčiulionienė teismui papasakojo, jog yra Petroniui spausdinusi maldaknyges „Jėzus ir aš“. Ji neprisimenanti, kiek lankų atspausdinusi. Petronis pas ją buvo palikęs lapelį su adresais tų žmonių, su kuriais Marčiulionienė reikale turėtų atsiskaityti, kurie yra skolingi Petroniui ir atvirkščiai.

— Ar daug buvo pavardžių? — paklausė teisėjas.

— Neprisimenu.

— Kur padėjote sąrašą?

— Sudeginau, sužinojusi, kad padaryta daug kartų ir viskas išblaškyta.

* * *

Veiverienė sakė rišusi Petronio maldaknyges „Jėzus ir aš“. Kadangi ji nelabai mokėjusi siūti, tai šį darbą dirbo jos kaimynas. Vieną kartą apmokyti jos kaimyną buvo atėjęs kažkoks vyras.

Teisėjas nurodė, kad tas vyras tikriausiai Plumpa. Veiverienė, pasižiūrėjusi į Plumpą, pareiškė, kad ji šito žmogaus nepažįstanti. Už maldaknygės įrišimą ji iš Petronio gaudavusi po 40 kap.

* * *

Liudininkas **Pocius** prisipažino rišęs Petronio maldaknyges „Aukštyn širdis“ ir „Jėzus ir aš“. Knygrišybos darbo jį apmokęs kažkoks vyras, kurio jis nepažįstas.

* * *

Liudininkas **Juozas Urbonas** atsisakė pasirašyti, jog sakysias teismui tiesą, aiškindamas, kad ir be parašo tai padarysias. Urbonas pažino tiktai Plumpą ir paaiškino, kad vieną kartą su juo prie Kauno Katedros krovė plytas. Daugiau jokių reikalų su šiuo asmeniu neturėjęs.

Paklaustas, ar jis yra rišęs maldaknyges, Urbonas papasakojo, kad pats pasidaręs įrišimo įrankius ir rišęs moterų atneštas maldaknyges. „Apipiaustydavau ir uždėdavau viršelius.“ Kratos metu maldaknygės buvo atimtos.

Į Petronio parodymą, kad Urbonas mokė knygrišybos Pocių, šis atsakė, kad Petronį matęs pirmą kartą.

— Juozai, atsimink mane! — kalbėjo Petronis.

— Aš šito senio nepažįstu, — piktai atšovė Urbonas.

Teisėjas kreipėsi į Plumpą:

— Ar pažįsti Urboną?

— Nors aš ir viską žinočiau, bet savo draugų kata-likų priešams neišdavinėsiu! — pareiškė Plumpa.

Gruodžio 10-ji diena

1948 gruodžio 10 SNO Generalinėje Asamblėjoje buvo priimta Visuotinė Žmogaus Teisių Deklaracija. Ją pasirašė ir Tarybų Sąjungos vyriausybė.

Šioje Deklaracijoje skelbiama:

„Kiekvienas žmogus turi teisę į minties, sąžinės ir religijos laisvę; šita teisė apima laisvę keisti savo religiją bei įsitikinimus ir laisvę išpažinti savo religiją bei įsitikinimus tiek pavieniui, tiek kartu su kitais, viešai ir privačiai mokant, dalyvaujant pamaldose ir atliekant religines apeigas.“ (18 str.)

„Kiekvienas žmogus turi teisę į įsitikinimų laisvę ir teisę laisvai juos reikšti. Šita teisė apima laisvę be jokių kliūčių laikytis savo įsitikinimų ir laisvę ieškoti, gauti ir platinti informaciją bei idėjas bet kurio-
mis priemonėmis ir nepriklausomai nuo valstybės sienų.“ (19 str.)

Tarybų Sąjungos vyriausybė pasirašė šį dokumentą, bet tikrovėje...

* * *

5-ji teismo diena — XII. 10

Šiandien buvo apklausta 13 liudininkų. Du liudininkai buvo išbraukti iš sąrašų ir paleisti namo.

Liudininkas **Vaitiekūnas** sakėsi pažįstas tik Petro-
nį, kuriam rišęs maldaknyges. Iš viso įrišęs apie 500 maldaknygių. Už vienos maldaknygės įrišimą gaudavęs po 40 kap. Įrišimo įrankius davęs Petronis.

* * *

Tamošiūnas teisme prisipažino rišęs Petronio mal-
daknyges „Jėzus ir aš“. Viso įrišęs apie 2000 malda-
knygių. Paskui Petronis atgabenęs daugiau malda-
knygių, tačiau, kai sužinojęs apie kratas, jas sudeginęs.

* * *

Jasienė prisipažino, kad su Petroniu pažįstama 10 metų ir jam rišusi maldaknyges. Knygrišybos ją ap-
mokęs kažkoks Andriejus. Teisėjas nurodė, kad tai Plumpa, tačiau Jasienė paneigė.

Teisėjo klaustamas, Petronis pasakė, kad tai buvęs Urbonas.

* * *

Liudininkas **Česonis** nepažino nė vieno iš teisiamųjų, tik kraštutinis (Petronis) kažkur matytas. Teisėjo paklaustas, kuo patarnavęs Petroniui, Česonis pasakė, kad kažkokiam Antanui jis yra įrišęs apie 1500 maldaknygių. Įrišimo įrankius atnešęs Antanas. Už įrišimą gaudavęs po 40 kap. už maldaknygę. Tačiau Česonis nepatvirtino, kad tas Antanas tikrai esąs Petronis.

Teisėjo paklaustas, iš kur gavęs LKB Kronikos 6-jį numerį, Česonis paaiškino, kad jo uošvė jį gavo iš kažkokios bobutės ir parsinešusi namo.

Česonis paklausė teisėją, kur jis turįs kreiptis, kad jam būtų grąžintos kratos metu paimtos knygos: „Jaunuolio pasaulėžiūra“, „Jaunuolio religija“ ir kt., o taip pat maldaknygės „Aukštyn širdis“ ir „Melskimės“, kurias jis yra pirkęs.

Teisėjas nurodė parašyti pareiškimą, ir, jei tos knygos nesančios daiktiniais įrodymais, būsiančios grąžintos.

* * *

Šatienė nepažino nė vieno teisiamojo. Kažkoks Petras jai atnešęs didelių ir mažų maldaknygių ir prašęs įrišti. Už įrišimą jai sumokėjęs 180 rub. Likusias neįrištas maldaknyges, apie 150, paėmęs saugumas kratos metu.

* * *

Liudininkas **Girskis** nepažino nė vieno teisiamojo, tik Petronis kažkur matytas. Šiam liudininkui Petronis buvo parašęs du laiškus, kai pasirodė jo knygelė „Už vienuolyno sienų“. Petronis paaiškino, kad šis liudininkas yra buvęs jo mokytojas Italijoje. Girskis į Petronio užduotus klausimus atsakinėjo labai nenoriai. Tei-

sėjas pareiškė, jog Petronio klausimai neturį ryšio su byla, ir Girsinį paleido.

* * *

Vantelytė pasisakė pažįstanti Petronį ir Stašaitį. Stašaitis ją prašęs įrašyti Petroniui maldaknygių, ką ji ir padariusi — įrašiusi viso 500. Pinigų už darbą neėmusi. Įrašyti pamokė kažkoks vyriškis. Teisėjas parodė jį Plumpą, tačiau liudininkė paneigė. Stašaitis, teisėjo klausiamas, pasakė, kad Vantelytę apmokęs knygrišybos Plumpa.

Plumpa, teisėjo paklaustas, ar nepažįstas šios moters, pareiškė, kad jau yra sakęs, jog teismui žmonių neišdavinės.

* * *

Volskienė paliudijo, jog ji rašoma mašinėle perrašė ant rotatoriaus vaškuočių LKB Kronikos 6-ji numerį, o knygą „Ieškau Tavo Veido“ — ant popieriaus. Ji nepažįstanti to žmogaus, kuriam perrašiusi minėtus dalykus.

Teisėjas paprašė Stašaitį patikslinti Volskienės pasakojimą. Stašaitis negalėjo tikrai pasakyti, ar čia esanti ta pati moteris, su kuria tarėsi. Vaškuotės knygai „Ieškau Tavo Veido“ buvusios juodos spalvos ir mašinininkė galėjusi nežinoti, jog čia vaškuotės ir palaikyti jas paprastomis kalkėmis. Rašomąją mašinėlę atnešęs pats Stašaitis. Jis nežinąs tos moters adreso, tik galįs pas ją nuvesti.

* * *

Rūkas pažino Petronį, Patriubavičių ir Jaugelį. 1973 pavasarį Stašaitis pas jį atvežęs kažkokį aparatą, tačiau su juo dirbti nesisekė. Kartą Stašaitis su Jaugeliu pradėjo kažką spausdinti. Vėliau paašikėjo, kad jie spausdinę LKB Kronikos 6-ji numerį. Jaugelis dar buvo atvažiavęs kelis kartus. Baigę spausdinti, viską išsivežę, išskyrus patį rotatorių.

Rūkienė liudijo panašiai, kaip vyras. Stašaitis ir Jaugelis sakė, kad dauginsią religinę literatūrą. Vėliau sužinojusi, kad buvo dauginta LKB Kronika.

* * *

Verbickaitė papasakojo, kad Jaugelis buvo atnešęs pasirašyti Memorandumą. Motina pasirašiusi, o jinai — ne, nes netikinti Dievą. Jaugelis įrodinėjęs, kad laikraščiai, radijas ir televizija mažai pasaką tiesos.

* * *

Kazlauskaitė irgi sakė, kad Jaugelis siūlęs jai pasirašyti po Memorandumu, tačiau ji nepasirašiusi.

* * *

Kazlauskas pasisakė po Memorandumu pasirašęs, tik dabar jau neprisimenąs, kas ten buvo rašoma. Tiek prisimenąs, kad Memorandume buvo rašyta apie kunigų skriaudas.

Po apklausos liudytojams buvo leidžiama likti teismo salėje.

6-ji teismo diena — XII. 11

Šiandien toliau buvo apklausiami liudininkai.

Semaška-Semaškevičius sakėsi pažįstąs tik **Plumpą**, kuris pas jį gyvenęs nuo 1972 rudens iki 1973 liepos mėn. Plumpą rekomendavęs Gražys. Kadangi nuomininkas buvęs labai uždaras, tai juodu beveik nesikalbėdavę. Semaška teigė nežinojęs, ką Plumpa dirbdavęs. Taip pat nematydavęs, kas pas Plumpą lankydavosi; nematęs pas Plumpą lankantis net Gražio.

* * *

Puodžiukynas pasisakė pažįstąs Petronį ir Stašaitį. 1973 pavasarį jis nuvežęs Stašaitį iš Kauno į Vilnių.

1973 m. Petronis kartą paprašęs nuvežti medici-

ninius instrumentus. Anksti rytą Puodžiukynas atvažiavęs į sutartą vietą ir, kažkokio vyriškio padedamas, sukrovę į mašiną nedideliu gabaritu suvyniotus daiktus ir jis nuvežęs juos kažkur už Klauno. Vietos nežinaš. Teisėjas priminė, kad tardymo metu jis sakęs, jog ten galėjo būti „Era“, tačiau Puodžiukynas sakė negalįs šito patvirtinti.

* * *

Garbštas liudijo keletą kartų pavėžinęs Petronį. 1973 rudenį jis nuvežęs kažkokius daiktus į Bilūno kolūkį, juos iškrovęs ir vienas sugrižęs namo.

* * *

Liudininkė **Aldona Pluirienė** sakė pažįstanti tik savo vyrą. Ji papasakojo, kad po vestuvių gyvenanti bendrabutyje ir auginanti tris vaikučius. Vyras niekur nedirbęs, nes saugumas jam neleidęs dirbti, todėl turėjęs privačiai verstis. Paskutinius du mėnesius vyras ištisai buvęs namuose prie vaikų, nes jinai daug dirbusi.

Teisėjas paprašė, kad liudytoja apibūdintų vyrą, kaip žmogų. Ji papasakojo, kad Petras — reta asmenybė. Buvęs geras ir jautrus, viskuo domėjosi. Su juo buvo galima kalbėtis bet kuriuo klausimu. Labai domėjosi literatūra.

Teisėjo klausama, ar sutikę juodviejų pažiūros, — Pluirienė šitai patvirtino.

Plumpa priminė, kad laike tardymo tardytojas tyčiojosi iš jo šeimos, o jo žmoną vadino ištvirkėle. Teisėjas nutraukė Plumpą, teigdamas, kad nėra reikalo kelti viešumon, kas neįrašyta kaltinamoje išvadoje ir negalima garsinti tardymo paslaptį.

* * *

Liudininkė G. sakė, kad vos jai apsigyvenus pas Urbono šeimninę, buvusi krata ir todėl nieko neži-

nanti. Teisėjo užklausta, koku būdu pas jos šeimininkę atsiradusi LKB Kronika, liudytoja sakė, kad kažkoks nepažįstamas vyriškis ją atnešęs ir šeimininkė nupirkusi, tačiau jai nedavusi skaityti, sakydama, kad esanti per jauna.

* * *

Patriubavičius (teisiamojo sūnus) sakė iš matymo pažįstą Petronį ir Plumpą. Petronis kartą atvežęs kažkokį spausdinimo aparatą, o Plumpa jį sumontavęs. Tėvas tuo aparatu dirbęs, tačiau jis nepadėjęs, ir dar sakęs, kad iš to nieko gero neišeis.

* * *

Jurkštaitis kalbėjo apie Patriubavičiaus mašiną ir avariją.

* * *

Liudininkas **Jarmalauskas**, teisėjo paklaustas, ar skaitęs LKB Kroniką, sakė neskaitęs. Tada teisėjas perskaitė iš LKB Kronikos 1-jo numerio, kur rašoma, kad Akmenės parapijos kunigas Lygnugaris 1971 gruodžio 9 buvo išvarytas iš ligoninės, neleidžiant ap rūpinti sakramentais sunkiai sergantį senuką. Jarmalauskas teisme papasakojo, kad jis buvo sunkiai susirgęs ir prašęs pakviesti kunigą. Žmona, nesusitarusi su ligoninės personalu, pakvietusi kun. Lygnugarį. Jis spėjęs priėti tik išpažinties, nes atėjęs gydytojas kunigą išvarė.

* * *

Liudija kolūkio pirmininkas **Kalkys**. Teisėjas jam perskaitė žinutę iš LKB Kronikos 6-jo numerio, kad jis — Kalkys, „Auksinės varpos“ kolūkio pirmininkas, pasikvietęs Nemunėlio Radviliškio parapijos komiteto pirmininką Šimukėną, įsakė su dviem bažnytinio komiteto nariais nueiti pas J. E. vysk. Sladkevičių ir apkaltinti jį, kad jis sakąs pamokslus prieš valdžią, siunčiąs žinias į užsienį, katekizuojaus vaikus ir teikiaus

sutvirtinimo sakramentą. Kolūkio pirmininkas pagrasėjęs, jei Šimukėnas šito nepadarysiąs, tai negausiąs savo gyvuliams ganyklos.

Kalkys teisme papasakojo, kad Šimukėnas esąs pensininkas ir kartais pavaduojąs savo žmoną — laiškinkinę, tačiau išvežiodamas laikraščius, išvežiojęs drauge ir kalėdines plotkeles. Šimukėnas taip pat nuvežęs kleboną Sladkevičių į vienus namus pakrikštyti kūdikį. Todėl pirmininkas pasikvietęs Šimukėną ir perspėjęs, kad nenaudotų arklių asmeniniams reikalams. Pirmininkas pasakojo skaitęs laikraštyje, kad kunigai neturį teisės namuose krikštyti vaikų, todėl liepęs Šimukėnui perspėti kleboną, kad šito nedarytų. Tačiau dėl ganyklos negrasinęs.

* * *

Buivydaite ir jos tėvas buvo atvesti į teismą kartu. Teisėjas perskaitė iš LKB Kronikos 7-jo numerio, kur rašoma, kad Buivydaite, besimokydama IV klasėje, buvo verčiama stoti į pionierių organizaciją ir, kai ji nesutikusi, tai klasės auklėtoja ją mušusi liniuote per rankas.

Mergaitė tyliai paneigė, kad taip nebuvę. Tėvas, teisėjo klausiamas, sakė, kad mergaitė niekada nepasakojusi apie mokykloje daromą prievartą. Jis nedraudžias mergaitei stoti į pionierius, tik žmona nenorinti.

Aukščiau minėti trys liudininkai buvo saugumo organų parinkti įrodyti LKB Kronikos šmeižikišką pobūdį. Netenka stebėtis, kad žmonės, susidūrę su saugumo organais, kartais pasako tai, ko nori saugumiečiai.

* * *

Liudytojas **Kinčinas** nepažino nė vieno iš teisiamųjų. Jis papasakojo, kad 1971 žiemą pas juos buvo atėjęs kažkoks vyriškis ir, paklausęs, ar šeimoje yra tikinčių žmonių, davęs pasirašyti Memorandumą.

— Ar visą Memorandumą perskaitėte? — paklausė teisėjas.

— Beveik visą.

— Pasirašėt?

— Taip. Ir žmona su sūnum.

Liudininkas tiek prisiminė, kad ten buvo rašoma apie kunigų ir seminarijos persekiojimą.

— Kuris faktas jums pačiam žinomas?

— Kad sunku įstoti į Seminariją.

Du liudininkai nuo apklausos buvo atleisti.

7-ji teismo diena — XII.12

Šiandien liudijo 5 asmenys. Keli liudininkai į teismą neatvyko.

Bukauskas. 1967 - 69 metais dirbęs Kaišiadorių rajone profkomiteto pirmininko pareigose. Bukauskas Petronį labai gražiai charakterizavo. Jis pareigas atlikdavęs labai sąžiningai. 1969 m. pradžioje parašęs brošiūrą „Žinoti, kada gana“. Petronį ypač vertinusios moterys, nes jis energingai kovojo prieš girtavimą. Už gerą darbą ir aktyvią visuomeninę veiklą Petronis buvo apdovanotas pagyrimo raštu. Kaišiadorių rajone iki šiol tebėra gyvos Petronio įvestos tradicijos.

1969 rudenį Petronis, nieko nepranešęs vadovybei, pasišalinęs iš darbo. Vieną naktį jis atvažiavęs, per langą pasiėmęs savo daiktus, nes durys pirmininko buvo užrakintos, ir dingęs. Petroniui pranykus, žmonės kalbėjo, kad jis platinąs maldaknyges.

* * *

Kolūkio pirmininkas **Vasiliauskas** pasakojo, kad Petronis jų kolūkyje dirbęs 1965 - 67 metų laikotarpyje. Darbą atlikdavęs labai gerai, kovojo su girtuokliavimu, tačiau jis giedojo bažnytiniame chore, už ką jis, pirmininkas, norėjęs Petronį perspėti.

* * *

Liudytoja B. (rusė) pasakojo, kad su Petroniu dirbusi pusmetį 1955 m. Vievio epidemiologinėje stotyje. Tuo metu buvusios labai sunkios darbo sąlygos, siautė epidemijos, o žmonėms trūkdavo pinigų net medikamentams. Petronis savo lėšomis pirkdavęs vaistus, maistą ir dalindavęs žmonėms. Jis humaniškai elgdavęsis su visų tautybių žmonėmis, buvęs išsilavinęs ir nuoširdus žmogus. Už pagalbą niekada neimdavęs atlyginimo. Tai „dūšios“ žmogus.

* * *

Liudininkė Černiauskienė (rusė) su Petroniu dirbusi Semeliškėse 1956-64 m. Ji teigė, kad Petronis buvo labai išsilavinęs ir geras darbuotojas, kuris nuoširdžiai rūpinosi padėti vargo prispaustiems žmonėms.

* * *

Teisėjas paskelbė, kad dalis liudininkų į teismą neatvyko. Teismas paskelbė parodymus tik tų asmenų, kurie neatvyko dėl svarbių priežasčių. Teisėjas jų parodymus skaitė labai tyliai, kad net sekretorė dažnai nenugirsdavo ir prašydavo pakartoti.

Šiame ir į jį panašiuose procesuose paprastai kviečiami tik tie liudininkai, kurie liudija saugumo pageidaujama linkme, o kiti nekviečiami arba atleidžiami nuo liudijimo, jei teismo eigoje paaiškėja, kad jų liudijimas būsiąs palankus teisiamiesiems. Tačiau ir parinktais liudininkais saugumas labai dažnai apsilvia.

(Dokumentinė medžiaga):

Apklausus liudininkus, teisėjas supažindino su dokumentine medžiaga: teismo ekspertų išvadomis, kratų protokolais, darboviečių charakteristikomis, gydytojų parodymais ir t.t.

Teisėjas bandė įrodyti, kad LKB Kronikoje kur patalpinta kun. J. Zdebskio ir P. Bubnio teismo eiga

esanti neteisingai aprašyta, kad teisiamieji nepasakę jiems priskiriamų kalbų. (LKB Kronikoje Nr. 1 buvo patalpinta kun. J. Zdebskio kalėjime parašyta gynimosi kalba, kurią prieš teismą tardytojai tikrino. Teismo metu jam nebuvo leista išsamiai pasisakyti; teisėjas kelis kartus nutraukė jo kalbą. — Red.)

Teisėjas nurodė, kad į teisiamųjų bylas yra įsegti tie Vatikano radijo laidų įrašai ir užsienyje leidžiamo laikraščio „Draugas“ iškarpos, kuriuose yra cituojama LKB Kronikos ištraukos.

Teismo posėdis baigėsi 13 val. 30 min.

8-ji teismo diena — XII.13

(Teisiamųjų paaiškinimai):

Teismas tikrino kai kurias detales iš teisiamųjų bylų.

Patriubavičius, paklaustas, ar Petronis liepęs jam dauginti knygą „Dievas šiandien“ ir koku kiekiu, atsakė, jog liepęs dauginti knygą ištisai, be jokių puslapių praleidimų, ir pagaminti 100 egz.

Plumpa buvo paklaustas, kodėl Patriubavičiaus „Eros“ pėdsakai yra ant popieriaus atraižų, rastų pas Plumpą kratos metu ir ant LKB Kronikų? Plumpa paaiškino, kad netgi byloje esą atskiri straipsniai, aiškiai įrodantys, jog jis „Era“ nedaugino, tik kažkodėl teismas jų neskelbia. O kad yra tie patys pėdsakai ant popierių ir ant „Kronikų“, tai reiškia, kad kažkas ta „Era“ dirbo, bet kodėl visa tai norima jam primesti?

Petronis, užklaustas, kodėl taip netikėtai pasitraukęs iš darbo, ir, ar maldaknygių atėmimas iš Paulausko, nepagreitino jo pasitraukimo, atsakė, kad pasitraukti jis seniai galvojęs, bet atsitikimas su Paulausku šį įvykį tikrai pagreitinęs.

Prokuroras paklausė, kodėl Petronis dauginęs LKB Kroniką? Petronis atsakė, kad LKB Kroniką

laikas antiateistiniu leidiniu, kuriame iškeliamos ateistų ir tarybinių darbuotojų klaidos. Platinti antitarybinę literatūrą jis neturėjęs tikslo.

— Daug kur jūsų užrašuose randami žodžiai: „raudonasis teroras“, „priespauda“, „bolševikmetis“ ir pan. Kuo tai paaiškinti ir kaip jūs žiūrite į dabartinę santvarką? — klausė teisėjas.

— Daugelis skaudžių faktų, palietusių mano tautiečius, Bažnyčią ir mane patį, buvo nuteikę mane nepalankiai. Su nepasitikėjimu buvo žiūrima į koletyvizaciją, konstitucines „laisves“ ir kt.

— O kokios jūsų pažiūros dabar?

— Dabar jos truputį pasikeitusios.

Čia Petronis papasakojo, kaip, gyvendamas pasituriančiame kolūkyje, suprato, jog galima gerai gyventi ir kolūkyje.

— Tai reiškia, kad jūsų požiūris pasikeitė ekonominiu atžvilgiu, o kas dar pasikeitė?

— Na, nemokamas gydymas, mokslas...

— Kas dar? — kvotė teisėjas.

Buvo jaučiamas stiprus teisėjo spaudimas, kad Petronis imtų liaupsinti dabartinę santvarką ir pilti pamazgas ant praeities.

— Kuriam tikslui jūsų užrašuose surinkta tiek žinių apie trijų kryžių kalną, apie kryžių naikinimą prie Šiaulių ir kt.?

— Norėdamas pastatyti kryžių ant savo sesers kapo, — aiškino Petronis, — aš kreipiausi į Vykdomąjį komitetą, bet man buvo atsakyta, jog jokio kryžiaus pastatyti negalima, nebent saulutę ant koplytstulpio. Todėl aš rinkau žinias, norėdamas parašyti Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui ir Ministrų Tarybai apie tai, kad yra naikinami Lietuvos kultūros paminklai, meniški kryžiai, o naujų pastatyti neleidžiama. Tokiu būdu yra skurdinama tauta.

Petronis buvo klausinėjamas, koku būdu pas jį

atsiradusi Simo Kudirkos gynimosi kalba, užrašai apie Kalantos mirties metinių įvykius ir kt. antitarybinė literatūra?

— Jūs tvirtinate, kad jūsų pažiūros nuo 1961 pakito, tačiau tokie faktai, kaip užrašai apie Kalantos metinių minėjimo įvykius, S. Kudirkos kalba, užsienio radijo stočių užrašai ir kt. rodo, kad to pakitimo nesimato.

— Žmogus ne blynas, — paaiškino Petronis, — kad paėmei ir apvertai. Viskas jame 100 % nepakinta; kai kas pasilieka per visą gyvenimą.

Dar užklaustas apie LKB Kroniką, Petronis kalbėjo, kad joje esą faktų, kurie neliečia Bažnyčios, kai kurie faktai pateikti kiek piktoku tonu, tačiau „reikia pašalinti mus skaudinančių blogybių priežastis ir nebus apie ką rašyti.“

— Ką reiškia jūsų laiškas, rašytas Girskiui?

Petronis paaiškino, kad jis norėjęs Girskiui pasakyti, jog jis ir Jauniškis savo knygelėje „Už vienuolyno sienų“ yra parašęs netiesą apie Italijos vienuolius saleziečius.

— Man pačiam teko buvoti kartu su Girskiui tose pačiose Italijos vietose ir savo akimis matyti tai, apie ką jis taip neteisingai rašo. Negalima vardan tiesos skleisti melo, — kalbėjo Petronis.

Petronis pasakojo, kad jį visuomet jaudinę tokie įvykiai, kaip mokinių vertimas stoti į komjaunimą, o tarnautojų — į partiją. Jis visada buvęs už pilną laisvę.

Kalantos metinių įvykius jis užsirašęs todėl, kad ta proga atsišaukimus platinusi komjaunimo sekretorė. Reiškia jaunimas kažko ieško, ilgisi, ir šitai Petroniui buvę labai įdomu.

Teisėjas teigė, kad lėšas, gaunamas už maldaknyges, Petronis panaudojęs antitarybinės literatūros sklaidimui. Petronis atsakė, kad tų lėšų kartais neužtekdavę užmokėti už darbą ir santaupų nesusidarydavo.

(V. Jaugelis neatsako į teisėjo klausimus):

Jaugelis pareiškė neatsakinėsiąs į teisėjo klausimus.

— Jei aš atsakinėsiu į jūsų klausimus, tuo pačiu pripažinsiu jūsų teisumą, — tvirtino kaltinamasis.

Plumpa, paklaustas, ką jis laiko tikėjimo priešais, atsakė:

— Tuos, kurie persekioja tikinčius žmones už maldaknygių gaminimą, įrišimą ir platinimą. Šitai rodo faktas, kad liudininkai buvo sukviesti iš visos Lietuvos ir apklausinėjami dėl maldaknygių gaminimo, įrišimo ir platinimo, nors teisiamieji pagrindinai kaltinami tik už antitarybinės literatūros platinimą. Jūs tiek privarėte liudininkams baimės, kad man nėra noro var-dinti asmenis, atiduodant juos panašioms procedūroms.

Stašaitis, teisėjo paklaustas, kodėl tikintieji platiną nacionalistinę literatūrą, pasakė ilgą filosofinę kalbą, kad Lietuva pergyvenusi daug krizių, kad jaunimas susikuria idealus, nevisai tinkančius dabartinei visuomenei ir t.t.

(Kokie motyvai leisti LKB Kroniką?):

— Dar kartą prašau paaiškinti apie jūsų motyvus, paskatinusius išleisti LKB Kroniką, — paprašė advokatas Sadreika.

Stašaitis atsakė, kad knyga „Ieškau Tavo Veido“ esanti labai aktuali ir daugelis skaitytojų tokių knygų pageidauja. LKB Kroniką jis daugino todėl, kad joje rado daug teigiamų dalykų, pav., joje buvo patalpin-tas Memorandumas, po kuriuo jis pasirašęs. Tai pirmas tikinčiųjų kreipimasis į valdžios atstovus, prašant sau lygių teisių. Toliau Stašaitis kalbėjo, kad šiuo metu Lietuvoje katalikai eina ne tuo keliu, kad reikia labiau nusileisti, kad LKB Kronikoje pateikiami faktai yra užaštrinto pobūdžio ir įžeidžia komunistus. Reikia tai-

kiu būdu prašyti religinės spaudos ir siekti dialogo. Tokie leidiniai, kaip LKB Kronika, nustato valdžią priešišškai katalikų atžvilgiu.

— Imdamasis dauginti LKB Kroniką aš norėjau pagreintinti neišvengiamą jos žlugimą, po kurio greičiau įvyks dialogas, — kalbėjo Stašaitis.

Stašaitis taip pat teigė, kad ne Jaugelis pasiūlė dauginti LKB Kroniką, o jis pats buvęs iniciatoriumi.

9-ji teismo diena — XII.16

Šiandien teismo procesas buvo filmuojamas.

Advokatas Šadreika paklausė Stašaitį, ką jis būtų daręs, jei knygoje „Ieškau Tavo Veido“ būtų radęs antitarybinių išsireiškimų? Teisiamasis atsakė, kad minėtas vietas būtų praleidęs.

Prokuroras pasiūlė prie bylos prisegti kai kuriuos dokumentus, pav., Religijų reikalų tarybos įgaliotinio Tumėno pažymėjimą, kad vysk. J. Steponavičius ir v. Sladkevičius nėra ištremti, kaip rašoma LKB Kronikoje, bet eina kunigų pareigas: vienas Žagarėje, antras — N. Radviliškyje.

Plumpa pageidavo, kad jam leistų gynimosi kalboje pasinaudoti bylos medžiaga Nr. 3 ir Nr. 4, nes jinaį įrodanti, kad LKB Kronikos 4-ji ir 5-ji numerius yra dauginęs ne jis. Prokuroras prieštaravo minėtos medžiagos panaudojimui, tačiau teismas leido.

Prokuroro Bakučionio kalba

Prokuroras savo kalbą pradėjo nuo Spalio revoliucijos ir jos neįkainuojamos reikšmės, nuo neklystančio partijos ir tarybinės vyriausybės vadovavimo ir nuo milžiniškų laimėjimų visose srityse.

— Mes privalome didžiulotis, — kalbėjo prokuroras, — kad gyvename socialistinėje santvarkoje ir galime statyti visos žmonijos svajonę — komunizmą.

Toliau prokuroras aiškino, kad pasaulyje egzistuoja du lageriai, ir kapitalistinis lageris savo kovoje panaudoja Bažnyčią.

(Humaniškiausia pasaulyje konstitucija):

Prokuroras neužmiršo pabrėžti, kad pas mus nėra varžoma sąžinės ir įsitikinimų laisvė. Humaniškiausia pasaulyje konstitucija, — kalbėjo prokuroras, užtikrina pliečių teisę į bet kokio tikėjimo išpažinimą. Šią teisę saugo Baudžiamojo kodekso įstatymai. Tačiau atsiranda žmonių, kurie nori pakenkti tarybinei santvarkai. Jie mano, kad yra nepakankamai vykdomi Konstitucijos reikalavimai.

(Kronika — priemonė žmonėms dezorientuoti):

— LKB Kronika, — teigė prokuroras, — yra kaip priemonė žmonėms dezorientuoti, nuteikti visuomenę prieš tarybinę mokyklą ir jos vykdomą auklėjimą. LKB Kronikos pateikiami faktai yra iškraipyti, šmeižikiški ir tendencingai skiepija žmonėms antitarybines -nacionalistines pažiūras. Mums aišku, ant kieno maulūno yra pilamas vanduo, — tęsė prokuroras, — ir kas naudojasi šiomis juodintųjų paslaugomis.

Čia prokuroras paminėjo kelis liudininkus, kurie, jo nuomone, įrodė šmeižikišką LKB Kronikos pobūdį.

— Maža to, kad LKB Kronikoje pateikiami prasiimanymai apie bažnytinį gyvenimą, bet joje talpinami su tikėjimu nieko bendra neturintys įvykiai.

(Faktai rodo, kad pareigūnai padarė nukrypimų):

— Žinoma, — kalbėjo prokuroras, — kai kurie faktai rodo, kad pavieniai partijos ir valstybinių įstaigų vadovai, neteisingai supratę savo uždavinius ateistinėje veikloje, yra padarę nukrypimų ir išsišokimų. Bet tai yra netipiška; šito negalima taikyti visai mūsų santvar-

kai, kaip tai daro LKB Kronika. Jei ir pasitaiko faktas, tai jo negalima nušviesti tendencingai, užaštrintai. Šitoks leidinys, patekęs į nesusigaudančio įvykiuose žmogaus rankas, gali jį nustatyti prieš mūsų santvarką.

Teisiamieji Petronis ir Plumpa, drauge veikdami, daugino LKB Kroniką. Jie abu turi nemažą gyvenimą patirtį, — baigę gyvenimo universitetą. Petronis, turėdamas 17 metų, perėjo Europą, kad nuvyktų Romon; išsilavinęs, turįs literatūrinių sugebėjimų. Plumpa gyvenimo mokyklą perėjęs kalėjime, — matęs šilto ir šalto.

(P. Plumpai prokuroras reikalauja 8 metų kacetų):

Prokuroras kaltino Plumpą, kad jis Petroniui sumontavęs „Erą“ ir pas Semašką - Semaškevičių „Era“ dauginės antitarybinę literatūrą. Be to, Plumpa yra suklastojęs dokumentus.

— Todėl Plumpai, kaip baustam už politiką, ir organizavus bei dauginus šmeižikišką leidinį LKB Kroniką pagal LTSR BK 68 str. siūlau 5-rius metus laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo kolonijose, — pasiūlė prokuroras. — Ir dar 3-jus metus laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo kolonijose už dokumentų suklastojimą, pagal BK 212 str. Iš viso 8-rius metus laisvės atėmimo.

Prokuroro teigimu, Plumpa tardymo metu visai neatsakinėjęs į tardytojų klausimus ir objektyviai prabilo tik susipažinęs su savo byla.

(P. Petroniui 5 m. kalėjimo):

Petronį prokuroras kaltino antitarybinės literatūros dauginimo organizavimu. Jis padauginęs LKB Kronikos 6-jį ir 7-jį numerius, „Žvilgsnis į gyvenimą“, davė dauginti „Dievas šiandien“ ir kt. Be to, Petronis

rinkęs medžiagą LKB Kronikai ir dalyvavęs jos leidime. Pasak prokuroro, tai įrodą pas Petronį rasta medžiaga, labai panaši į LKB Kronikos medžiagą. Remiantis LTSR BK 68 str. ir 70 str. prokuroras pasiūlė Petroniui 7-rius metus laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo kolonijose.

(V. Jaugeliui 3 m. kalėjimo):

Prokuroras Jaugelį apkaltino už LKB Kronikos 6-jo numerio dauginimą ir išplatinimą, o taip pat už parašų rinkimą po Memorandumu, skleidžiant melagingus prasimanymus apie tarybinę santvarką. Pagal LTSR BK 1991 str. Jaugeliui buvo pasiūlyta 3-jų metų bausmė, atliekant ją bendrojo režimo kolonijose.

(J. Stašaičiui 2 m. kalėjimo):

Stašaitį prokuroras kaltino už LKB Kronikos 6-jo numerio dauginimą ir ruošimąsi padauginti knygą „Ieškau Tavo Veido“. Tačiau Stašaičiui reikėtų sušvelninti bausmę už jo atvirą laikyseną tardymo metu ir už jo prisipažinimą klydus. Pagal BK 199 str. prokuroras pasiūlė 2-jų metų bausmę, ją atliekant bendrojo režimo kolonijose.

(A. Patriubavičiui pusantrų metų):

Patriubavičiui už avariją, kurios metu nukentėję du keleiviai, prokuroras pasiūlė pusantrų metų laisvės atėmimo, atliekant bausmę bendrojo režimo kolonijose (KB 246 str.).

TEISIAMŲJŲ GYNIMAS

(P. Petronio gynėjas prašo sušvelninti bausmę):

Petronio advokatas, nušvietęs TSRS laimėjimus, pacitavęs Lenino mintis apie religiją, pradėjo įrodinėti,

kad jo ginamasis niekada antitarybiškai nesiелgęs. Petronis LKB Kronikos 6-me ir 7-me numeriuose nieko antitarybiško neįžiūrėjęs, jo surinktos žinutės nebusios išplatintos. Petronis, patyręs daug gero iš tikinčiųjų, norėjo kuo nors atsilyginti, ir, jausdamas, kad tikintiesiems trūksta maldaknygių, katekizmų ir religinės literatūros, pradėjęs šios rūšies literatūrą gaminti. Petronis yra daug gera padaręs, kovodamas su alkoholizmu.

Advokatas pasiūlė kratos metu pas Petronį rastus užrašus visiškai neįtraukti į bylos medžiagą, nes piliečiai gali turėti asmeninius užrašus, jeigu tik jie nepanaudojami piktam. Teismas neįrodęs, kad Petronio užrašai buvo išplatinti.

Advokatas pabrėžė, kad Petronis gailisi dauginęs „LKB Kroniką“. Be to, jis atvirai prisipažinęs apie savo veiklą, gaminant maldaknyges, katekizmus, religinę literatūrą ir net parodęs iniciatyvos, kad ir liudininkai prisipažintų.

Baigdamas kalbą, advokatas priminė ginamojo senyvą amžių, sveikatos trūkumą ir prašė, kad teismas taikytų ne 68 str. ir 70 str. o 199 str.

(P. Plumpa ginasi pats):

Kadangi Plumpa advokato atsisakė, tai gynėsi pats.

Jis nurodė, kad tardymo jis buvo gąsdinamas, jog jam bus „užtaisyta“ byla ir gausias 10 metų kalėjimo. Iš teismo proceso tikrai matyti kad tokia byla norėta užtaisyti.

— Užtaisyti galima patranką, bet ne bylą, — kalbėjo Plumpa. — Jau pats žodis „užtaisyta“ pasako, kad bus sugalvota, sukurta byla, tik ne tiesa išaiškinta.

Prokuroras Plumpą buvo kaltinęs, jog tardymo metu jis tylėjęs, tačiau, pareiškė Plumpą, jis tam turėjęs priežasčių:

a) tardytojai ignoravę jo raštišką pasiaiškinimą, pradedant 1966 metais;

b) nenorėjęs kitiems žmonėms pridaryti nemalonumų;

c) tardymo metu buvo apšmeižta jo žmona, kuria jis tiki, didžiuojasi ir džiaugiasi ją turėdamas.

Toliau Plumpa smulkiai papasakojo, kaip 1965 m. grįžęs iš kalėjimo, valdžios organų buvo persekiojamas — jam neleido prisiregistruoti, atleisdavo iš darbo, jam yra tekę nakvoti keletą savačių po atviru dangumi.

Prokuroras buvo kaltinęs Plumpą, kad jis, dirbdamas gelžbetoninių konstrukcijų gamykloje ir gaudamas po 160 rub. į mėnesį, perėjęs į Žemės ūkio projektavimo institutą, kur uždirbęs per pus mažiau. Prokuroro nuomone, Plumpai buvo svarbu išmokti dirbti su „Era“. Plumpa paaiškino, kad gamykloje jis dirbdavęs po dvi pamainas ir dėl prasidėjusios hipertenzijos įtemptai dirbti negalėjęs. Be to, institute jis dirbęs paprastu kroviku. Tik po to, kai milicija įsakė pašalinti Plumpą iš šio darbo, kadru viršininkas, nenorėdamas netekti gero darbininko, jį atleido iš kroviko pareigų ir priėmė archivaro pareigoms, o vėliau mokiniu prie „Eros“. Čia išdirbęs vos dvi savaites, nes instituto darbuotojai vėl turėję užpildyti anketą, kurioje figuravo klausimai: „ar teistas?“ ir „už ką?“ Plumpa, milicijos įsakymu, laike savaitės buvo pašalintas iš darbo.

Toliau Plumpa plačiai nušvietė pavardės pakeitimo priežastis.

Neturėdamas teisės į darbą, aiškino Plumpa, jis nenustojęs teisių į vedybinį gyvenimą. Kad galėtų susituokęs ramiai gyventi, jis nutaręs pakeisti pavardę. Jeigu milicija manė, kad pavojinga jį, Plumpą, laikyti Žemės ūkio projektavimo institute, kur projektuojamos kiaulidės ir karvidės, tai dar labiau būtų bijoję leisti jo žmonai dirbti ten, kur projektuojami ir kt.

pastatai. Todėl jis nusprendęs, jog žmonos nepašalins iš darbo, jeigu ji būsianti ne Plumpienė, o Pluirienė.

Antras motyvas, paskatinęs pakeisti pavardę — tai kriminalinio nusikaltimo prisiėmimas, už kurį atkalbės, Plumpa manęs būti lygiateisiu Tarybų Sąjungos piliečiu, nes kriminalistai, atlikę bausmę, ne tik persekiojami, bet net globojami.

1971 m. pataisytą pavardę vėl ištaisęs, nes norėjęs gyventi, kaip visi žmonės, ir pasiuntęs Mordovijon.

Plumpa įrodinėjo, kad, neturėdamas dokumentų, jis nesislėpė. Pavyzdžiui, 1973 m. jį atsitiktinai buvo sulaukę Rietavo milicijos darbuotjai, kuriems Plumpa pasakęs savo tikrąją pavardę ir nurodęs adresą. Kauno milicija reikalavo susigražinti senus dokumentus. „Rašyk Mordovijon, kad grąžintų senuosius dokumentus“, reikalavo milicijos darbuotojas. Tačiau Plumpa nesutikęs rašyti, nes su senais dokumentais prasidėsiančios ir senos istorijos. Jis pareiškęs nenorą būti TSRS piliečiu, nes su ta pilietybe jis gaunąs tik pareigas — ir jokių teisių. Plumpa prašęs leidimo išvykti Argentinon pas tetą arba gauti lietuvišką pasą. Po ilgų ginčų Plumpai milicijos viršininkas leidęs išsiimti pasą Lietuvoje. Jis pradėjęs tvarkyti dokumentus, bet buvo suimtas. „Jeigu už dokumentų falsifikavimą aš būčiau teistinas, — pareiškė Plumpa, — tai man nebūtų leidę išsiimti paso.“

Plumpa aiškino, kad po vedybų jis dirbęs kur papulė. Žmona per 4-rius vedybinio gyvenimo metus galėjo dirbti vos 1-rius metus, ir jam, šeimos tėvui, reikėję išlaikyti šeimą. Tardytojas norėjęs, kad Plumpa papasakotų, pas ką jis dirbęs.

— Nejaugi aš vardinsiu tuos, — kalbėjo Plumpa, — kurių dėka aš išlaikiau šeimą, kad ir juos kratytumėte, tardytumėte, kviestumėte liudininkais? Kam tai malonu? Aš tam neturiu moralinės teisės.

Atsakydamas į kaltinimą dėl antitarybinės veiklos, Plumpa pažymėjo, kad jis neturėjęs tikslo pakenkti tarybų valdžiai. Po 1958 metų teistumo jis pasukęs giliai krikščioniška linkme ir jokių nacionalistinių idėjų neturėjęs. Lageryje geriausiais jo draugais buvę žydai, gruzinai, latviai ir du rusai. Tai rodo, kad jo nepančiojo siauri nacionalizmo rėmai, ir jis visų tautybių žmones laikęs Dievo vaikais.

Antitarybinės veiklos organizuoti jis negalėjęs, kalbėjo Plumpa, nes stokojo lėšų ir laiko. Per 5-rius metus jis nepajėgęs nupirkti žmonai palto, tai iš kur jis būtų ėmęs lėšų antitarybinių kūrinų dauginimui? LKB Kronikos jis nedauginęs. Tardytojai ir prokuratūros darbuotojai į kai kuriuos jo argumentus, aiškiai įrodančius, kad ne jis dauginęs LKB Kronikos 4-ją ir 5-ją numerius, nes ant jų esą kažkieno pirštų antspaudai, visiškai nekreipę dėmesio.

LKB Kronika neesąs antitarybinis leidinys ir neturįs tikslo skiepyti nacionalistines pažiūras. Dėl faktų tikrumo, Plumpa sakėsi neturįs tvirtos nuomonės, nes jų nerinko ir netikslino. LKB Kronikos duomenų patikrinimui turėtų būti sudaryta komisija iš ateistų ir tikinčiųjų.

Plumpa aiškino, kad, gyvendamas pas Semašką, jis su „Era“ nedirbęs, nes šeimininkas, nekartą matydamas jo kambarį, aparato nematė. Be to, „Era“ jo palėpės kambarėlyje nebūtų tilpusi.

LKB Kronikos 6-ją ir 7-ją numerius uždėjęs ant Patriubavičiaus „Eros“ ne savo iniciatyva, ir jam nereikėję kopijų net pasiimti. Žinoma, prašytojo negalįs pasakyti, nes tam neturįs moralinės teisės.

10-ji teismo diena — XII.17

Šiandien teisiamieji taip pat buvo filmuojami.

(J. Stašaičio gynėjas prašo jį išteisinti):

Stašaičio advokatas Šadreika, pradėdamas kalbėti, kaip įprasta, paminėjo tarybinės liaudies laimėjimus.

— Tačiau, — kalbėjo jis, — nėra namų be dūmų. Dar pasitaiko tokių žmonių, kurie skleidžia tokius dūmus...

Advokatas įrodinėjo, kad Stašaitis buvo skaitęs knygos „Ieškau Tavo Veido“ tik pirmąją dalį ir joje nieko antitarybiško nepastebėjęs. Radęs antitarybines vietas, Stašaitis būtų praleidęs, o knygos turinys dėl to nebūtų nukentėjęs. Todėl šią knygą iš kaltinamosios medžiagos reikia išimti. Kai dėl LKB Kronikos, tai Stašaičio nuomone, ji esanti abejotinos vertės kūrinys, ir jis prisipažinęs, kad, daugindamas LKB Kronikos 6-ji numerį, padaręs skaudžią klaidą.

Reikia atsižvelgti ir į tai, kad Stašaitis padėjęs tardymo organams išaiškinti nusikaltimo aplinkybes.

Baigdamas kalbėti, advokatas išreiškė pageidavimą, kad Stašaitis Naujus Metus sutiktų savo šeimoje.

* * *

(A. Patriubavičiaus gynėjas prašo pasitenkinti jau atsėdėtais 13 mėnesių):

Patriubavičiaus advokatas stebėjosi, kad jo ginamasis teisiamas šioje byloje. Patriubavičius esminis nusikaltimas — avarija, kurios metu buvo lengvai sužeistos dvi mergaitės.

Advokatas prašė teismą, kad, skiriant bausmę, būtų pasitenkinta 13 mėnesių, kuriuos Patriubavičius yra praleidęs saugumo izoliatoriuje.

* * *

(V. Jaugelis ginasi pats):

Jaugelis gynėsi pats. Jis pareiškė, kad Sovietų Sąjungoje tikintieji yra patys vargingiausi proletarai...

Teisėjas nutraukė Jaugelio kalbą, pareikšdamas, kad ginamoje kalboje Jaugelis turįs teisę apginti savo veiksmus, o šią kalbą galėsiąs pasakyti per baigiamąjį žodį.

Tada Jaugelis pareiškė, kad savęs neginsiąs.

Paskutinyasis teisiųjų žodis

Petronis kalbėjo labai tyliai ir sunkiai. Aiškiai matėsi, kad fiziškai palūžęs. Jis pats priminė, kad „visi jau metai, kaip matėm tik dangaus lopelį... štai pažvelkit į Jaugelį — žmogus tarsi karste gulėtų...“

Petronis dar kartą pabrėžė, kad antitarybiškai neveikęs. Jo nuomone, daugindamas LKB Kroniką, jis padaręs klaidą, nes pakenkęs savo darbui.

— Tačiau kokiuose leidiniuose yra leidžiama polemika su ateistais? — klausė Petronis. — Kuo atsiginsime nuo jų išpuolių prieš visa tai, kas sudaro mūsų tikėjimą. LKB Kronika — skydas nuo ateistinių išpuolių ir smūgių.“

Be to, LKB Kroniką jis padauginęs ne savo iniciatyva, bet prašomas kažkokios „Juzės“, kuri prašiusi pagloboti jos „Erą“ ir padauginti jos duotąją literatūrą.

Petronis teigė, kad jo raštiški kreipimaisi į atitinkamas įstaigas, iškeliant šiandieninio gyvenimo klaidas, neesą antitarybinė veikla, bet noras minėtas klaidas pašalinti.

Prokuroras Petronį kaltinęs kaip LKB Kronikos korespondentą.

— Kam aš rinkau žinutes prieš 20 metų. Juk tada „Kronikos“ dar nebuvo, — taikliai pastebėjo Petronis.

Petronis apgailestavo, kad jis kaltinamas sistemingu skleidimu žinomai melagingų prasimanymų, žeminančių tarybinę santvarką, nes tokio skleidimo tikrai nebuvo.

Teisiamasis priminė, kad jo pagrindinis gyvenimo tikslas — apaštalavimas, gėrio nešimas žmonėms.

— Buvau vargingiausias proletaras, — kalbėjo Petronis, — todėl man taikomi 68 ir 70 str. visiškai neatitinką mano veiklos.

Petronis taip pat nurodė savo silpną sveikatą ir prašė bausmę sušvelninti — bent leisti ją atlikti bendrojo režimo lageriuose pagal savo specialybę, kad ir ten galėtų žmonės pasitarnauti. Jam kaip bausmės jau pakanka šių ilgų tardymo metų. Jis pareiškė, kad norėtų prieš mirtį dar atsisveikinti su tėviškės laukais, pabūti laisviau ir pasiruošti amžinybei.

* * *

Stašaitis pasakė ilgą žodį, pradėdamas nuo savo jaunystės, apie pasaulėžiūros formavimąsi, apie svajones daryti gera.

— Kartais mūsų geri norai kitiems tik skausmą atneša, — kalbėjo Stašaitis.

Teisiamojo nuomone, LKB Kronika nieko gero neduodanti žmonių religiniam gyvenimui. Jose surinkti subjektyvūs, užaštrinti faktai. Dabar reikia užsiimti ne „Kronika“, o gyventi vadovaujantis Kristaus žodžiais: „Kas Dievo — Dievui, kas ciesoriaus — ciesoriui“.

Stašaitis saugumo izoliatoriuje supratęs, kad dabar reikia ne tokios užaštrintos kovos, o prašymo, kuris katalikams esąs tinkamesnis ir labiau padės suartėti su ateistais. Per ilgą kalinimo laiką jis supratęs savo klaidą ir būtų patenkintas, jei išsipildytų bausmės atžvilgiu advokato prašymas.

Kalbą užbaigė kalėjime sukurtu eilėraščiu.

* * *

Plumpa klausė, kiek laiko tęsis ta bausmė, kurią jis atliko, pirmą kartą nuteistas? 10, 15 metų ar visą gyvenimą?

— Argi bausmė, kurią man paskyrė, — kalbėjo Plumpa, — ir kurią atlikau, dar yra nepakankama? O gal teisingais reikia laikyti Vilniaus milicijoje man pasakytus žodžius, kad aš sugadinau visą savo gyvenimą. Gal todėl teisėtai man užduoda tardymo metu klausimus: kodėl vedei? kodėl turi vaikų?

— Kokiam ideologiniam darbui galėjo pakenkti mano darbas Vilniuje 3-me santechnikų darbų trešte, kada su kibiru rankoje nešiojau molį ir buvau siunčiamas į pačius pavojingiausius gyvybei darbus? — klausė teismasis.

Valstybinis kaltintojas paminėjo, kad jis, Plumpa, nevažiavęs į kaimą ir savo darbu nenupelejęs visuomenės pasitikėjimo.

— Kaip galima geriau išigyti visuomenės pasitikėjimą, jei ne tokiu juodžiausiu darbu, — kalbėjo Plumpa.

Atsakydamas į prokuroro kaltinimą, kad jis, Plumpa, parašęs įžangą Medvedevo knygai „Beprotybės klausimas“, teismasis pastebėjo, jog čia neesą logikos. 1972 m. teismieji Žukauskas ir Sakalauskas buvo kaltinami šitos knygos su ta pačia įžanga dauginimu, o jis tuo pačiu kaltinamas 1973 m.

Plumpa pasakojo, kad tardymo metu jis buvo vadinamas banditu, kontrevoliucionieriumi, nors kaltė iki šiolei neįrodyta.

— Pagal tuos straipsnius, kuriais mane kaltina, išeity, kad aš agitavau, šmeižiau tarybinę santvarką, organizavau. Leiskite paklausti: kur? kada? kam? kur įrodymai? kur liudininkai? — klausė Plumpa.

Saugumiečiai išsitarę, toliau pasakojo teismasis, kad jam atimtos tėvystės teisės, ir vaikus valstybė išauklėsianti ateistiškai.

Baigdamas savo kalbą, Plumpa pareiškė pageidavimą, kad nebūtų persekiojama jo šeima.

* * *

Jaugelio paskutinis žodis kaltino tarybinę valdžią ir ateistus už katalikų persekiojimą.

— Kas gi mes esame, žiūrint ateistų akimis? — klausė Jaugelis. — Fanatikai, tamsuoliai, atsilikę nuo gyvenimo. Liaudis sako, jeigu žmogui 100 kartų pakartosi, kad jis šuo, tai 101-jį kartą jis amtelis. Tur būt, dėl to daugelis tikinčiųjų jau negali įsivaizduoti, kad jie galėtų turėti savo religinę spaudą, leisti savo vaikus į religines mokyklas, rinkti savo atstovus į valdymo aparatą.

Kas mus užtars, kas padės, jeigu visi postai valdžios aparate yra ateistų rankose, o mes, tikintieji, esame pačiame žemiausiame proletarų klasės dugne?

Jaugelio žodžiais, tik tie gali teigti, kad Lietuvoje esanti tikėjimo laisvė ir tikintieji nepersekiojami, kieno „išdžiūvo iš baimės smegenys“.

Jaugelis kalbėjo, kad žmonės nedrįsta vadovautis tiesa ir sąžine, o vykdo tai, ką jiems įsako valdžios pareigūnai. Tačiau „mes neesame keturkojų banda, kalbėjo teisiame, su kuria galima elgtis, kaip nori.“

— Ką jūs suprantate žodžiu „laisvė“? — klausė Jaugelis. — Gal bažnyčių uždarinėjimą ir jų pavertimą sandėliais ir filharmonijomis? Gal kunigų uždarinėjimą į kalėjimą už vaikų katekizaciją? O gal tikinčiųjų vaikų nustatymą prieš savo tėvus? Kodėl nepaisoma prigimtinių teisės?

— Visur melas, apgaulė, smurtas, nekaltų žmonių prievartavimas, — tęsė Jaugelis.

— Visa tai vyksta toje šalyje, kur taip garsiai skelbiama laisvė, lygybė, brolybė, tiesa ir kiti skambūs žodžiai.

Tačiau šiandien yra daugybė žmonių, kuriems svarbu tik tiesa, laisvė ir žmonių gerovė. Kiek tokių mirė Sovietų Rusijos sniegynuose, kentėdami badą, ligas, kankinimus. Mirė pavergti, kankinių mirtimi, bet nenugalėti. Ir šiuo metu kalėjimuose pūsta kil-

niausios širdys, šviesiausi protai. Kiek tokių „gydora“ psichiatrinėse?

Štai stovim prieš aukščiausiąją teisną. Čia turėtų būti patys teisingiausi žmonės. O ką dabar matome? Parsidavėliškumą, melą ir smurtą. Kyla net mintis, kad vieni gimsta vergais, o kiti jiems pavergti.

Už Kristų, už jo skelbiamas tiesas kentėjo ir mrė milijonai kankinių. Ten galvoja ateistai, kad šiandien neatsiras tokių, kurie nebijotų kentėti už tiesą, tikėjimą, už Bažnyčios reikalus.

Jaugelis išreiškė visų tikinčiųjų norą, kad būtų laikomi lygūs su ateistais, tėvai vaikus galėtų auklėti pagal savo pažiūras ir nebūtų uždarinėjamos bažnyčios.

Savo kalbą Jaugelis užbaigė eilėraščiu apie Lietuvą - kankinę, kurį atpasakojame:

„Lietuva, Tėvyne mūsų, šalele gimtoji.
Kiek kartų tave mindė svetimtaučių kojos?
Kiek kartų tu buvai nuplauta krauju ir
Tau niekad netrūko kilnių širdžių ašarom?
Jos nebijojo kentėti ir mirti už tave.
Ir dabar tokių atsiras.“

* * *

Teismas paskelbė pertrauką iki gruodžio 23-čios dienos.

11-ji teismo diena — XII.23

Patriubavičius sako paskutinį žodį. Jis apgailestauja, kad avarija įvykusi per jo neapdairumą. Baigdamas kelias minutes trukusį žodį, jis paprašė, kad teismas suteiktų jam galimybę atšvęsti 25-rių metų vedybinių gyvenimo sukaktį laisvėje.

Teisėjas paskelbė, kad nuosprendis būsiąs paskelbtas rytoj.

Aukščiausiam Teismui nuo gruodžio 17 dienos buvo per maža laiko nuspręsti, kokią skirti teisiamiesiems bausmę.

12-ji teismo diena — XII.24

(Teismo sprendimas):

13 val. Aukščiausiam Teisme skelbiamas teisiamiesiems nuosprendis. Atpasakojame svarbiausias mintis.

Visi teisiamieji yra baudžiami už antitarybinės literatūros, ypač LKB Kronikos septynių numerių dauginimą ir platinimą. LKB Kronika esanti šmeižikiškas leidinys.

Petronis periodiškai daugino ir platino antitarybinę literatūrą, būtent: LKB Kronikos 6-ji ir 7-ji numerius, „Lietuviškojo charakterio problemą“, „Žvilgsnis į pasaulį“, „Tau, Lietuva“ ir t.t. Ruošėsi dauginti knygą „Dievas šiandien“, kurioje yra daug antitarybinių išsireiškimų.

Plumpa ir Petronis, drauge veikdami, sumon tavo dvi „Eras“. Plumpa taip pat apmokė žmones rišti maldaknyges.

Petronis daugino religinę literatūrą ir už ją gaudamas pajamas panaudojo naujų spausdinimo įrankių įsigijimui ir antitarybinės literatūros dauginimui. (Šis neteisingas ir niekuo nepagrįstas tvirtinimas teismo nuosprendyje buvo pakartotas tris kartus. Red.) Ši Petronio veikla yra baudžiama pagal LTSR BK 70 str.

Petronio ir Plumpos bendradarbiavimą įrodo faktas, kad Plumpa padėjo sumontuoti „Eras“, atnešė Patriubavičiui LKB Kronikos 6-ji ir 7-ji numerius, uždėjo juos dauginti ir pastoviaiėjo tikrinti „Eros“ darbo.

Petronis rinko medžiagą LKB Kronikai. Jo žinutės buvo patalpintos LKB Kronikos 1-me nume-

ryje apie Bičiūšaitės teismą ir 6-me numeryje apie kryžių naikinimą Lietuvoje. Pas Petronį buvo rasta žinučių ir užrašų, kurie dar nebuvo panaudoti „Kronikoje“, bet iš jų turinio aišku, kad jie buvo tik jai skirti. Visi šie kaltinimai yra teismo įrodyti.

Plumpa yra kaltinamas pagal LTSR BK 38 str. 2d., 70 str. ir 212 str. 2d. Jis padėjo Petroniui išvystyti antitarybinę veiklą ir pats daugino bei platino antitarybinę literatūrą. Plumpa padaugino LKB Kronikos 5-jį ir 4-jį numerius. Šitai yra įrodyta, nors pats Plumpa neigia ir bando įrodinėti, kad ne jis spausdinęs. Remiantis J. Gražio parodymais, aišku, kad pas Semašką - Semaškevičių Plumpa laikė „Era“, kuri rasta pas Patriubavičių, ir kad ta „Era“ jis daugino antitarybinę literatūrą. Plumpa šitai neigia, bet iš Petronio ir vairuotojo Puodžiukyno parodymų aišku, kad „Era“ rasta pas Patriubavičių, buvo paimta iš Semaškos - Semaškevičiaus buto. Šia „Era“ buvo padaugintas LKB Kronikos 4-sis ir 5-sis numeriai, o taip pat knygos „Tau, Lietuva“ ir „O Solženycine“.

Plumpa buvo inkriminuojamas LKB Kronikos 1-jo ir 3-jo numerių, o taip pat brošiūrų „Ką mato turistai Lietuvoje“ ir „Ateistas bažnyčioje“ dauginimas, tačiau, trūkstant įrodymų, kaltinimas atkrinta.

Plumpa kaltinamas, kad davęs Gražiui perrašyti mašinėle įvadą knygai „Beprotybės klausimas“. Nors teisiamasis ginasi, tačiau kaltė įrodyta. Ekspertai nustatė, kad šios knygos, rastos pas Gudą ir Kriauciūnaitę, yra su tais įvadais, kuriuos perrašė Gražys Martinaičio rašoma mašinėle.

Plumpa taip pat kaltinamas, kad 1970 m. pakeitė savo pavardę ir apsivedė, turėdamas suklastotus dokumentus.

Stašaitis su Jaugeliu padaugino LKB Kronikos 6-jį numerį ir paruošė vaškuotes knygas „Ieškau Tavo Veido“. Šioje knygoje yra antitarybinių minčių, todėl

ji priskirtina prie antitarybinių, o jos dauginimas laikomas nusikaltimu. Stašaitis kaltinamas pagal LTSR BK 199¹ str., kadangi žinodamas LKB Kronikos antitarybinį pobūdį, vis tiek ją daugino. Šie kaltinimai yra įrodyti.

Jaugelis padėjo Stašaičiui dauginti LKB Kroniką. Jis taip pat rinko parašus po šmeižikišku kūrinio — Memorandumu. Keturi liudininkai parodė, kad Jaugelis tikrai rinko parašus; vienas jų paliudijo, kad Jaugelis kalbėjęs apie sumuštus kunigus.

Patriubavičius teisiamas už autoavariją pagal LTSR BK 246 str. 1d. Avarijos metu jis nesunkiai sužalojo dvi mergaites.

Skiriant bausmę atsižvelgiama į Petronio senyvą amžių ir silpną sveikatą.

Plumpa teisiamas antrą kartą, ir jį būtų galima laikyti valstybei pavojingu recidyvistu, bet kadangi jis pirmą kartą buvo teisiamas 18-kos metų ir nusikalto daugiau jausmų negu proto skatinamas, tai šitai atkrinta.

Stašaitis ir Patriubavičius prisipažino kaltais ir gailisi.

Bausmė skiriama sekančiai:

1. **P. Petroniui** pagal BK 69 str. 1d. ir 70 str. **ketveri metai** laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo kolonijose.

2. **P. Plumpai** pagal BK 68 str. 2d. ir 70 str. **septyneri metai** laisvės atėmimo, ir pagal BK 212 str. 2d. **trys metai** laisvės atėmimo. Sudėjus bausmės laiką, pagal BK 42 str. skiriama **aštuoneri metai** laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo kolonijose.

3. **J. Stašaičiui** pagal LTSR BK 199 str. **vieneri metai** laisvės atėmimo ir paleidžiamas namo.

4. **V. Jaugeliui** pagal LTSR BK 199 str. skiriama

du metai laisvės atėmimo, atliekant bausmę bendro režimo kolonijose.

5. **A. Patriubavičiui** pagal LTSR BK 246 str. 2d. skiriama **vieneri metai ir vienas mėnuo** laisvės atėmimo ir paleidžiamas namo.

* * *

Byla Nr. 345 dar neužbaigta. Saugumo izoliatoriuje dar kalinami Juozas Gražys ir Nijolė Sadūnaitė. Laukiama naujų kratų ir suėmimų.

* * *

(B. Kulikausko ir J. Ivanausko byla):

1974 rugsėjo 18 LTSR Aukščiausias Teismas išnagrinėjo Boleslovo Kulikausko ir Jono Ivanausko baudžiamąją bylą. Kulikauskas iš Ivanausko gaudavęs daug šrifto ir gaminę maldaknyges. Už valstybinio turto grobstymą B. Kulikauskas buvo nuteistas 3,5 metų laisvės atėmimo, atliekant bausmę griežto režimo kolonijose. J. Ivanauskas nubaustas dvejus metus laisvės atėmimo, atliekant bausmę bendrojo režimo lageriuose.

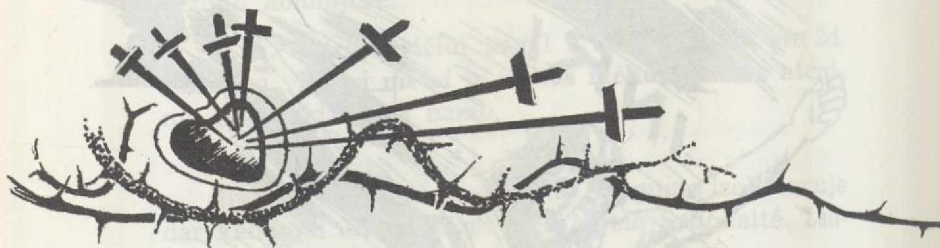
1973 lapkričio 20 pas B. Kulikauską buvo krata. Tuoju po kratos buvo suimtas. Jis gamino maldaknyges „Sveika Marija“ ir „Melskimės“. Už maldaknygių gaminimą B. Kulikauskas teisiamas antrą kartą.

* * *

Šiuo metu prokuratūros ir saugumo organai Lietuvoje yra sunaikinę beveik visus maldaknygių ir katekizmų gaminimo centrus. Visa tai buvo padaryta kaltinant žmones ne už religinės literatūros gaminimą, o „už antitarybinę veiklą“, „už valstybinio turto grobstymą“ ir pan. Panašiais atvejais stropiai budima, kad neišeitų į viešumą, jog byla yra religinio pobūdžio.

* * *





- **Rareiškimai**
- **Žinios iš vyskupijų**
- **Tarybinėje mokykloje**
- **Du atsakimai anonimui**

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Perskaitytės duok kitam!

Eina nuo 1972 metų!

P A R E I Š K I M A S

(Prašoma leisti vysk. Sladkevičiui eiti pareigas):

Religijų reikalų tarybos Įgaliotiniui

Lietuvos TS Respublikai

P a r e i š k i m a s

Mes, žemiau pasirašę Kaišiadorių vyskupijos kunigai, šiuo prašome Kaišiadorių Vyskupui Vincentui Sladkevičiui, šiuo metu gyvenančiam Biržų rajone, Nemunėlio Radviliškyje, leisti eiti Kaišiadorių vyskupijos vyskupo pareigas.

1974 liepos 30.

Siuntėjas: kan. Jonas Dzekunskas, gyvenantis Kaišiadorių rajone, Žiežmariuose.

Po šiuo pareiškimu pasirašė 45 Kaišiadorių vyskupijos kunigai:

T. Akstinas, A. Alkovikas, A. Anusevičius, A. Arminas, A. Černa, Z. Červokas, J. Čiurlionis, J. Danyla, kan. J. Dzekunskas, P. Genevičius, P. Gerbutavičius, J. Gylis, Z. Gustainis, kan. J. Jonys, A. Jurgilas, J. Kaušyla, I. Kavaliauskas, J. Kazlauskas, kan. St. Kiškis, B. Klimas, E. Kraujalis, P. Leskauskas, J. Matulaitis, J. Masalskas, K. Miknevičius, A. Milašius, H. Misiūnas, Z. Navickas, Z. Neciunskas, M. Petkevičius, kan. J. Pilka, V. Pinkevičius, L. Puzonas, S. Smolinskis, Z. Stančiauskas, St. Stankevičius, R. Šalčiūnas, P. Žiugžda, J. Tomkus, P. Valadka, P. Venckus, Č. Zažeckas, J. Zubrus, J. Žvinys, K. Žilys.

Analoginis pareiškimas buvo pasiųstas Religijų reikalų tarybai Maskvoje.

1974 rugpiūčio 5 Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas iškvietė dabartinį Daugų parapijos kleboną kan. Joną Pilką.

— Kodėl Jūs esate nepatenkinti dabartiniu Kaišiadorių valdytoju? — paklausė įgaliotinis. — Štai čia yra raštas, kurį ir jūs pasirašėte. Mums yra žinoma, kad šio rašto iniciatorių tarpe jūs užimate ne paskutinę vietą.

— Šitas raštas nenukreiptas prieš valdytoją, — aiškino kan. Pilka. — Mes turime vyskupą V. Sladkevičių, kuriam valdžios pareigūnai neleidžia eiti pareigų. Todėl mes, Kaišiadorių vyskupijos kunigai, prašome, kad vyskupui būtų leista eiti pareigas, nes kai vyskupiją valdo valdytojas, padėtis yra nenormali.

— Taip, — pritarė K. Tumėnas, — padėtis tikrai nenormali, bet Jūs tokiais raštais darote didelį nemalonumą Kaišiadorių vyskupijos valdytojui.

Toliau K. Tumėnas aiškino, kad vysk. V. Sladkevičius yra pakonsekruotas be valdžios sutikimo ir todėl negalįs eiti Kaišiadorių vyskupo pareigų.

— Ar vyskupas Sladkevičius prašė, kad kunigai prašytų valdžios leidimo jam eiti pareigas? — klausė įgaliotinis.

— Ne, neprašė.

— Gal jis nenori eiti vyskupo pareigų, o jūs, su juo nesusitarę, darote tokius žygius.

— Jei vyskupas prisiėmė vyskupo šventimus, tai tuo pačiu ir nori eiti vyskupo pareigas.

— Kada jūs sugalvojote parašyti šitokią raštą?

— Per kan. Povilo Bakšio laidotuves.

— Kodėl tame rašte nėra jokių argumentų, kodėl norite, kad vyskupas V. Sladkevičius eitų vyskupiškas pareigas?

— Kokių čia reikia argumentų! — atkirto kan. Pilka. — Jis yra Kaišiadorių vyskupas ir mes, kunigai, prašome, kad jam būtų leista eiti pareigas.

— Vatikanas padarė klaidą, — aiškino K. Tumėnas, — ir tegu ją ištaiso.

— Vysk. J. Steponavičius buvo konsekruotas susitarus, su valdžia, tačiau jam neleidžiama eiti pareigų...

— Jis nesilaikė tarybinių įstatymų.

Ilgaliotinis klausinėjo, kas organizavo raštą, kas parašė tekstą, rinko parašus ir pan. Kan. Pilka atsiskė būti informatoriumi.

Baigdamas pokalbį, Tumėnas paaiškino, kad į šį raštą nebus raštu atsakyta, ir liepė pasirašyti, jog su pažindintas, kodėl vysk. V. Sladkevičiui neleidžiama eiti vyskupo pareigų.

— Tokiu raštu jūs darote didelį nemalonumą Valdytojai, kenkiate Vyskupui, ir tokių raštų civilinė valdžia nepageidauja.

* * *

(Neleidžia sakramentais aprūpinti senelių):

J. E. Kauno arkivyskupijos ir Vilkaviškio
vyskupijos Apaštališkajam Administratoriui
Kun. Jono Babono

P r a n e š i m a s

Aš, kun. J. Babonas, einantis Šiaulių šv. Petro ir Povilo bei Aukštelkės bažnyčių vikaro pareigas, 1974 gegužės 30 buvau pakviestas pas ligonius į Aukštelkės Senelių - invalidų namus. Mane kvietusi Eugenija Gudeikytė paaiškino, kad norinčių priimti Šv. Sakramentą yra daug ligonių. Kad greičiau aptarnaučiau sergančiuosius ir labai nesivėluočiau, aš paprašiau kun. Alfredą Vanagą padėti. Po vakarinių pamaldų mes nuvykome į Senelių - invalidų namus ir sergančiuosius senelius aprūpinome Šv. Sakramentais.

Rūbininkė Dana Mikalajūnienė, pastebėjusi mus, pareikalavo, kad felčeris Navickas mus išvartytų. Jam

atsisakius, D. Mikalajūnienė pranešė Senelių - invalidų namų direktoriui Vladui Kačinskui. Baigiant aprūpinti Šv. Sakramentais sergančius senelius, atvyko direktorius ir, sulaikęs mane, tarsi įsibrovėlių, prie durų, pradėjo barti. Pamatęs koridoriuje felčerį Navicką ir budinčią sanitarę Janiną Petrauskiene, direktorius pradėjo juos taip plūsti ir šaukti, kiek tik žmogus gali išrėkti. Tyčiodamasis varė juos eiti išpažinties vien dėl to, kad įleido kunigą į Senelių - invalidų namus.

Išgirdusi didelį triukšmą, atėjo mus pakvietusi E. Gudeikytė. Direktorius Kačinskas apkaltino ją kaip organizatorę.

Aš mėginau su direktoriumi išsiaiškinti, kad mes nepažeidėme nei Konstitucijos, nei tarybinių įstatymų, nes jie leidžia kunigui aprūpinti Šv. Sakramentais ligonį kalėjime, ligoninėje ar senelių - invalidų namuose, jei tik ligonis kunigo prašo. Mes į Aukštėlės Senelių - invalidų namus atvykome sergančių senelių prašomi, tačiau direktorius apie tai nenorėjo nė girdėti. Jis, plūsdamas, vadindamas nachalais, chuliganais, niekšais, nusivedė mane ir Gudeikytę į raštinę.

Direktorius paskambino Šiaulių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui Beržiniui ir Saugumo komiteto darbuotojams, kad sulaikęs įsibrovusius dvasiškius. Pavaduotojas pranešė, kad tuojau atvyksiąs ir įsakė mūsų neišleisti.

Po valandos į raštinę įėjo pavaduotojas Beržinis, saugumo viršininkas Urbonavičius ir dar du saugumo darbuotojai.

Pavaduotojas Beržinis paklausė, ar ji pažįstu ir pristatė, kas jis toks esąs. Po to Beržinis mane kaltino, kad jis net tris kartus mane kvietęs, bet aš pas jį ne-nuvykęs. Paaiškinau, kad jokio kvietimo negavau. Pavaduotojas dar du kartus pakartojo tą patį kaltinimą, tačiau paklaustas, kada jis mane kvietęs, nieko neatsakė.

Po tokios įžangos E. Gudeikytę išvedė į kitą kambarį, o mane pradėjo klausinėti, kaltinti bei reikalauti. Pavaduotojas Beržinis, direktorius ir saugumiečiai mane kaltino, kad aš braunuosi į Senelių - invalidų namus. Man priminus, kad tarybiniai įstatymai leidžia kunigui aplankyti ligonį ligoninėje, senelių - invalidų namuose ir net kalėjime, saugumo viršininkas tai patvirtino, bet pareiškė, kad Aukštelkės senelių - invalidų namuose esanti kitokia tvarka. Į klausimą, ar gali kokios nors valstybinės įstaigos vidaus tvarka būti priešinga valstybiniams įstatymams, saugumo viršininkas nieko neatsakė.

Į mano klausimus ir paaiškinimus pareigūnai nekreipė dėmesio.

Buvau kaltinamas, kad organizuoju senelius rinkti kažkokius parašus. Pasirodo, kad prieš pusmetį Aukštelkės senelių - invalidų namų gyventojai parašė prašymą Šiaulių rajono Vykdomojo komiteto pirminkui, prašydami jo pagalbos, kad direktorius Kačinskas leistų atvykti kunigui su Šv. Sakramentais pas sergančius senelius. Vienam seneliui įskundus, direktorius šį pareiškimą atėmė ir neleido pasiųsti, nors ant to pareiškimo buvo pasirašę virš 40-ties senelių.

Dar buvau kaltinamas, kad dirbdamas Kaune, organizavau parašų rinkimą, o, atvykęs į Šiaulius, suorganizavau kryžiaus nešimą į Kryžių kalną, be pavaduotojo Beržinio leidimo aptarnauju Aukštelkės bažnyčią, renku iš tikinčiųjų aukas ir pan.

(Kratoma ir grasoma Eugenija Gudeikytė):

Kitame kabinete buvo tardoma Eugenija Gudeikytė. Ji taip pat buvo nuodugniai iškirsta. Krėtėjai paėmė Eugenijos pasą, maldaknygę, Aukštelkės bažnyčios raktus ir visa, ką pas ją rado.

Pavaduotojas Beržinis, atnešęs Aukštelkės bažny-

čios raktus, rodė man ir šaukė, kodėl raktai laikomi pas tą moteriškę, o ne pas bažnyčios komiteto pirminką. Paaiškinau, kad E. Gudeikytė puošia bažnyčią, prižiūri gėles, o bažnytinio komiteto pirmininkas negali visą laiką būti bažnyčioje ir atlikti tuos darbus. Be to, Aukštelkėje nėra net klebonijos, ar arti gyvenančio žmogaus, kuris galėtų prižiūrėti bažnyčią. Pavaduotojas reikalavo pasakyti, kokiam vienuolynui E. Gudeikytė priklauso, nes jos darbai rodo, jog ji esanti vienuolė. Aš pasakiau, kad jina apie vienuolyną neturinti jokio supratimo.

Iš manęs reikalavo parašyti pasiaiškinimą, kodėl atvykau į Aukštelkės senelių - invalidų namus, kodėl atidaviau bažnyčios raktus E. Gudeikytei ir kodėl Aukštelkės bažnyčioje renku iš tikinčiųjų aukas.

Parašiau. Taip pat reikalvo parašyti vyskupui pareiškimą, kad „nenoriu“ aptarnauti Aukštelkės parapijos tikinčiųjų. Apklausinėjimo pabaigoje saugumo viršininkas pareiškė: „Jūs atleidžiate nuodėmes, bet privalote mums išpažinti savąsias ir iš mūsų gauti atleidimą.“

Pareigūnai, įsakę 1974 birželio 4 man atvykti į Šiaulių rajono Vykdomąjį komitetą, tik po 2-os val. nakties leido vykti mano.

Panašių nesusipratimų tarp Aukštelkės bažnyčią aptarnaujančio kunigo ir Senelių - invalidų namų direktoriaus bei pavaduotojo Beržinio būdavo ir anksčiau. Buvo kreiptasi į Religijų reikalų tarybos įgaliotinį Rugienį; vėliau — į Tumėną, bet padėtis nepasikeitė. Aukštelkės senelių - invalidų namų direktorius yra pareiškęs, kol jis čia būsiąs, kunigas pas senelius neįkelsiąs kojos. 1974 kovo 24 kunigas su Šv. Sakramentais buvo priverstas grįžti, nes jo neįleido pas sergančius senelius. Direktorius Kačinskas senelei Apolonijai Gelminauskaitei pareiškė — duosiąs kunigui per galvą, jei jis ateisiąs pas sergančius senelius, o

pačią Gelminauskaitę už kunigo pakvietimą kelioms dienoms įmesiąs į rūšį.

Direktorius taip pat daro įvairias kliūtis, kai giminės ir artimieji nori mirusį senelį palaidoti su bažnyčia.

Visa tai rodo, kad ir paskutinis užpuolimas bei visi kaltinimai buvo iš anksto suplanuoti.

1974 birželio 3 Eugenija Gudeikytė buvo pakviesta į Saugumo komitetą, kur ją gąsdino, grasino ir reikalavo pasakyti, kokiam vienuolynui jina priklausanči. Pagaliau, sugrąžinę pasą ir maldaknygę, išstūmė pro duris. Bažnyčios raktai buvo sugrąžinti tik tada, kai į Šiaulių rajono Vykdomąjį komitetą nuėjo bažnytinio komiteto pirmininkas P. Lešinskas.

Skundikė Dana Mikalajūnienė buvo pagerbta garbės lentoje, o budinčiai sanitarei Janinai Petrauskienei, parodžiusiai kunigui palatas, buvo pareikštas griežtas papeikimas.

1974 birželio 4 nuvykau į Vykdomąjį komitetą pas pavaduotoją Beržinį. Ten laukė ir saugumo darbuotojas. Vėl buvo kartojami kaltinimai bei reikalavimai, tik kiek švelnesnėje ir kultūringesnėje formoje.

Vėliau buvo pakviestas pasiaiškinti ir Šiaulių Šv. Petro ir Povilo bei Aukštelkės bažnyčių klebonas kun. L. Mažonavičius. Buvo atvykęs net įgaliotinis K. Tu mėnas, bet šio vizito rezultatai kol kas nežinomi.

(Jei tikintis, tai ne žmogus):

Tiek klebonui kun. Mažonavičiui, tiek man priekaištavo, kad Senelių - invalidų namuose žmonės pasi-piktinę kunigo atvykimu, nes palatose buvę ir netikinčiųjų. Pareigūnai tylėjo, kai paklausėme, jei reikia atsižvelgti į netikinčiuosius, tai tikintieji ar ne žmonės ir į juos nereikia atsižvelgti? Mat, jų supratimu, jei esi tikintis, tai jau ne žmogus.

Visa tai rodo, kad aprūpinti Šv. Sakramentais sergančius senelius yra sunkios ir nenormalios sąlygos. Noriu, kad Jūsų Ekscelencija žinotumėte tikrąją šio įvykio eigą.

Šiauliai, 1974.VI.20

Kun. J. Babonas

(Pareiškimas sutrumpintas — Red.)

* * *

(Neleidžiama kunigų kvieisti į atlaidus):

Religijų reikalų tarybos Igaliotiniui,
Ignalinos raj. Vykdomojo komiteto
pirmininkei A. Gudukienei,
Vilniaus Arkivyskupijos Kurijai,
Kun. K. Žemėno, gyv. Ignalinos raj.
N. Daugeliškyje

P a r e i š k i m a s

1974 birželio 19 buvau pakviestas pas Ignalinos rajono Vykdomojo komiteto pirmininkę A. Gudukiene, kuri mane kaltino, kad aš nesilaikąs įstatymų ir be rajono leidimo kviečia kunigus į atlaidus, ir prašė parašyti pasiaiškinimą, kodėl aš taip darąs.

Į tai atsakau:

Per pokalbį pirmininkę paklausiau, kas ir kada išleido įstatymą, draudžiantį kunigams be rajono Vykdomojo komiteto leidimo kvieisti kunigus į atlaidus. Ji maloniai paaiškino, kad už ją esanti aukštesnė valdžia, įvairius potvarkius duodanti tik žodžiu, o ji irgi tik žodžiu perteikianti kunigams. Be to, man turi būti žinoma, kad įstatymų, kurie liečia bažnyčią, pas mus neskelbia. Ji man patarė nusipirkti brošiūrą apie tarybinius įstatymus, kurie liečia religiją ir sąžinės laisvę, ir perskaityti. Jos patarimo paklausiau, bet nei A. Veščikovo „Tarybiniai įstatymai apie religinius kultus“ (Vilnius, 1963), nei J. Aničo ir J. Rimaičio „Tary-

biniai įstatymai apie religinius kultus ir sąžinės laisvę“ (Vilnius, 1970) nekalba apie virš minėtą draudimą. Be to, brošiūros apie tarybinius įstatymus ir religinius kultus — nėra įstatymas, o tik propagandinė, pagalbinė medžiaga ateistui lektoriui. Netgi iš minėtų brošiūrų turinio neaišku, kieno ir kada išleistus įstatymus ar įsakus autoriai komentuoja. Jie kalba, kas kunigui ir tikintiesiems leidžiama ir kas draudžiama, bet kokiais įstatymais remiantis tai daroma — nepasako.

(Ar galioja nepaskelbti įsakymai ir įsakai?):

Kalbant apie įstatymus, reikia prisiminti, kas jie yra. „Dabartinės lietuvių kalbos žodynas“ (Vilnius, 1972) žodį „įstatymas“ šitaip aptaria: „Įstatymas — aukščiausios valstybės valdžios aktas, teisiškai reguliuojantis kokius nors visuomenės santykius“, o LTSR Konstitucija aiškiai sako: „LTSR Aukščiausioji Taryba yra vienintelis Lietuvos TSR įstatymų leidimo organas“ (21 str.), kad tik „LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumas leidžia įsakus“ (31 str.), kad „Įstatymai skelbiami lietuvių ir rusų kalbomis“ (25 str.). Reiškia, jeigu yra įstatymai, jie turi būti LTSR Aukščiausiosios Tarybos ar jos Prezidiumo išleisti ir viešai paskelbti. Nepaskelbtas įsakymas ar įsakas nesaisto. Kas išleido tokį įstatymą ar įsaką, draudžiantį kunigams be rajono leidimo kviesti kunigus į atilaidų talką? Ar įstatymų leidėjais yra minėtų brošiūrų ir ateistinių straipsnių autoriai?

1918 sausio 23 Lenino dekretas „Dėl bažnyčios atskyrimo nuo valstybės ir mokyklos nuo bažnyčios“, susidedąs iš 13 punktų, visai nekalba apie kunigų pareigą prašyti rajonų vykdomųjų komitetų, kad jie leistų pakviesti kunigus į talką, o priešingai, 2-me šio dekreto punkte sakoma: „Respublikos ribose draudžiama leisti bet kokius vietinius įstatymus, varžančius

ar apribojančius sąžinės laisvę...“ Ar tai nėra sąžinės laisvės varžymas, jei net kunigas kunigui atlaiduose negali padėti be civilinės valdžios leidimo?

Be to, reikia prisiminti, kad ir Bažnyčia turi savo juridinį Kodeksą, vyskupijos savo Sinodus, kurie kunigus įpareigoja gausesnių žmonių susibūrimų metu pakviesti daugiau kunigų, kurie patenkintų tikinčiųjų dvasinius poreikius. Pavyzdžiui, galima pažiūrėti Vilniaus Arkivyskupijos Sinodo nutarimų 22-ji, 381-ji ir 389-ji straipsnius.

Prašau didžiai gerbiama Religijų reikalų tarybos Įgaliotinį paaiškinti, ar Ignalinos rajono vadovybė, reikalaujama leidimo, kviečiant kunigus į atlaidus, elgiasi pagal įstatymą? Jei taip, tai pagal kokį, kieno ir kada išleistą?

Kun. K. Žemėnas

N. Daugėliškis, 1974.VI.22.

P.S. Ignalinos rajono Vykdomojo komiteto pirminkė A. Gudukienė prašė parašyti pasiaiškinimą birželio 19 ir tą pačią dieną iki 17 val. įteikti. Jį parašiau tik šiandien, nes norėjau susipažinti su jos rekomenduotomis brošiūromis.

Kun. K. Žemėnas

(LKB Kronikai dar nežinoma, ką atsakė kun. K. Žemėnui Religijų reikalų tarybos Įgaliotinis. — Red.)

* * *

(Be leidimo negalima bažnyčių remontuoti):

TSKP CK Generaliniam Sekret. L. Brežnevui,
TSRS Religijų reikalų tarybai,
LTSR AT Prezidiumui,
LTSR Religijų reikalų tarybos Įgaliotiniui,
Vilniaus Arkivyskupijos Valdytojui

Kun. Vlado Černiausko,
gyv. Ignalinos raj., Mielagėnuose
P a r e i š k i m a s

Mielagėnų parapijoje daugiau kaip trisdešimt metų dirbo kun. V. Miškinis. Jis buvo visiškai senas ir ligotas, todėl bažnyčios remonto darbams vadovauti negalėjo. Parapijos komitetas rūpintis ir vykdyti bažnyčios remontą visiškai neturi sąlygų: vieni dirba valdiškuose darbuose, iš kurių, ypač bažnyčios reikalams, neišleidžiama nei vienai dienai, kiti bejėgiai senukai pensininkai. Mielagėnų bažnyčios komitetui prašant, galėčiau padėti remontuoti, bet civilinė valdžia taip trukdo, jog remontuoti visiškai neįmanoma.

1974 sausio mėn. Ignalinos rajono pirmininko pavaduotojas J. Vaitonis, įteikdamas man registracijos pažymėjimą, pasakė: „Jei ką remontuosite, surašykite ir mums atsiųskite. Mes apsvarstysime ir leisime.“ Taip ir padarėme. 1974 kovo 5 parašėme Vaitoniui pareiškimą, kuriame išskaičiavome visa, ką žadame remontuoti. Negavome ne tik leidimo, bet ir atsakymo į šį pareiškimą. Kadangi bažnyčios grindys vietomis visiškai supuvusios, jomis net vaikščioti pavojinga — jas remontavome. Išgirdę apie mūsų darbus, 1974 balandžio mėn. atvažiavo Religijų reikalų tarybos įgaliotinio pavaduotojas, Ignalinos rajono pirmininko pavaduotojas J. Vaitonis ir Mielagėnų apylinkės pirmininkas Švarcas. Jie barė, kodėl be leidimo remontuojame grindis.

Netrukus Ignalinos rajono Vykdomasis komitetas atsiuntė raštą, kad jį pasirašytų Mielagėnų bažnyčios komiteto pirmininkas ir klebonas. Rašte sakoma, jog bet kokie bažnyčios remontai be leidimo draudžiami.

Praslinkus maždaug mėnesiui nuo įgaliotinio Tu mėno pažado, Mielagėnų apylinkės pirmininkas Švarcas, gavęs leidimą kai kuriems mūsų bažnyčios remon-

to darbams, jį užlaikė. Sklido gandas, kad Mielagėnų apylinkės taryba dabar leisianti remontuoti savo nuožūra, — kas galima ir kas ne.

Mūsų bažnyčia mūrinė. Lietui lyjant, nuo stogo bėgdamas vanduo plauna bažnyčios pamatus; sienos sudrėksta net bažnyčios viduje. Bažnyčią reikia **nedelsiant remontuoti, gelbėti**. Leidimo neduoda, o laukti negalima. Pradėjome dirbti be leidimo. Tikintieji dirbo tik vakarais, užbaigę darbą kolūkyje ir nedarbo dienomis — šeštadieniais. Vieną šeštadienį, tik pradėjus darbą, atėjo „Naujojo kelio“ kolūkio pirmininkas Matkėnas ir barė bei gąsdino darbininkus, jog ateityje jie negausią kolūkio transporto, kadangi po darbo valandų kolūkyje dirbti nenori, o prie bažnyčios dirba.

Pensininkai ir invalidai (Jonas Bačelis — invalidas, Adolfas Kisielius ir D. Girdžiūnas — pensininkai) dirbo bažnyčiai suolus. Sužinojusi apie tai kolūkio vadovybė, davė jiems darbo, kad tik jie negalėtų dirbti bažnyčiai.

(Neleidžia bažnyčių elektrifikuoti):

1963 gruodžio 6 Krikonių kaimo gyventojai pareiškime LTSR Ministrų Tarybos pirmininkui Šumauskui rašė: „Anykščių statybos montavimo valdyba baigia elektrifikuoti visą Mielagėnų apylinkę, o bažnyčią išskyrė ir neelektrifikuoja... Elektra turi karvių ir kiaulių fermos, o bažnyčiai užginta įvesti... Mielagėnų bažnyčios komitetas, sako, padavė net penkis prašymus, bet atsakymo iš niekur negavo...“ Taip mielagėniškiai vargo apie 10 metų: rašė pareiškimus ir patys važiavo į įvairias aukštąsias valdžios įstaigas. Vien tik 1971, parašęs pareiškimą Anykščių statybos montavimo viršininkui, bažnyčios komitetas važiavo į Anykščius šešis kartus, kol 1972 gruodžio pabaigoje gavo leidimą.

Ignalinos elektros tinklų elektrikai — P. Štukėnas ir M. Černiauskas, — padirbėję bažnyčioje pora dienų, daugiau nebesirodė, vėliau atsisakė, nes jų viršininkai jiems pasiūlė: „Jei norite dirbti bažnyčioje, rašykite pareiškimus atleidimui iš darbo, — tada būsite laisvi ir galėsite dirbti, kur tik panorėsite.“

Mūsų bažnyčia iki šiol buvo vietinės reikšmės architektūrinis paminklas. Tai liudija ant bažnyčios sienos esanti iškaba: „Lietuvos TSR MT Architektūros valdyba, Jono bažnyčia architektūrinis paminklas, 1779, saugomas valstybės. Paminklo sužalojimas baudžiamas įstatymu“.

Kaip valdžiai rūpi architektūros paminklų globa, aiškiai kalba virš suminėtieji faktai: neduoda leidimų būtiniausiems remontams ir trukdo dirbti. Be to, sprendžiant apie bažnyčių architektūrą, rajonų vykdomųjų komitetų pirmininkų pavaduotojai yra didesni autoritetai, negu Architektūros reikalų valdyba. 1974 balandžio mėn. pavaduotojas Vaitonis pareiškė, jog Mielagėnų bažnyčia nėra architektūrinis paminklas: architektūrai priklausančios tik kai kurios detalės.

Kam naudingas šis ideologinės kovos būdas, nukreiptas prieš tikintį darbo žmogų, kurio prakaitu aplaistyta duona stiprinasi visi tautos vaikai, o jis skaudama širdimi žiūri į savo šventovę, negalėdamas jos nei remontuoti, nei gražinti? Kam naudinga tokia tikinčiojo žmogaus diskriminacija?

Jau beveik metai, kai stengiuosi įsivesti vandenį į savo butą iš miestelio vandentiekio, bet ir šiandien jo neturiu. Tuo tarpu valstybės nusavintoje klebonijoje gyvenanti parduotuvės vedėja, komunistė - ateistė Kaveckienė be jokio vargo seniai turi vandenį. Tiesa, „Naujojo kelio“ kolūkio pirmininkas vandenį įvesti leido, o Kaveckienė užprotestavo — ir visi nutilo.

* * *

(Apiplėšė Mielagėnų bažnyčią):

1974 liepos mėn. iš 16 į 17 naktį į Mielagėnų bažnyčią įsilaužė piktadariai: išmušė langą, išplėšė tabernakulį ir išnešė apie 600 konsekrėtų komunikantų. Apie tai pranešė Mielagėnų milicijos įgaliotiniui Dėdelei, kuris tik sekančią dieną iškviėtė Ignalinos raj. milicijos leitenantą Rimiškį. Atvykęs nieko nefotografavo, nepaėmė pirštų nuospaudų, nedarė tyrimų ir dargi prikišo, kodėl nenuėmėme neštuvų, kurių pagalba plėšikas išlipo iš bažnyčios, ir kitų daiktų, susietų su įsilaužimu. Milicijos leitenantas į šį įvykį žiūrėjo visiškai abejingai. Jo nuomone, mažai padaryta materialinių nuostolių.

Taip baisiai išniekinti Švč. Skramentą galėjo tik fanatiškiausi ateistai. Dar baisiau, kai milicijos pareigūnai jų neieško — reiškia, jiems pritaria.

Mielagėnų vidurinės mokyklos medžio darbų mokytojas Bernardas Misiūnas iš Buckūnų kaimo dalyvavo Sekminių šventės procesijoje — nešė vėliavą. Po to jam buvo įsakyta parašyti pareiškimą, kad jis savo noru išeinąs iš darbo. Nuo to laiko Bernardas mokykloje nedirba.

(Tikintieji diskriminuojami):

Ar šitie įvykiai nieko nekalba apie tikinčiųjų diskriminavimą ir ateistų privilegijas? Šitaip yra ne tik Mielagėnuose, bet ir visoje Lietuvoje. Iliustracijai pareiškimo priede priminsiu įvykius S. Trakuose, kur man teko klebonauti nuo 1970 iki 1973.

Šiai tikinčiųjų diskriminacijai pritaria net aukštosios valdžios įstaigos. Visi pareiškimai, rašyti į Maskvos ar Vlniaus aukštąsias įstaigas, yra grąžinami į rajonus ar net į apylinkes. Nesuprantama, kuriam tikslui egzistuoja aukštesnės valdžios įstaigos, jei visi bažnyčių reikalai pavedami rajonų vykdomiesiems komite-

tams, apylinkių taryboms ar net vietiniams ateistams. Praktiškai tikintieji niekam negali skustis — jie yra tarsi rajonų vykdomųjų komitetų ir apylinkių tarybų vergai: pareigūnai kaip nori, taip ir elgiasi.

Prašome TSKP CK Generalinį Sekretorių patvarkyti, kad galėtume laisvai ir viešai išpažinti savo tikėjimą ir niekas netrukdytų remontuoti bažnyčias.

Mielagėnų bažnyčios administratorius
Kun. Vladas Černiauskas

Mielagėnai, 1974.XI.14.

Priedas prie 1974.XI.14 pareiškimo.

* * *

(Nors architektūrinis paminklas — bažnyčios neleidžia remontuoti):

1970 buvau paskirtas S. Trakų bažnyčios administratoriumi. Bažnyčios stogą radau visai kiaurą: lietui lyjant, bažnyčioje būdavo klanai vandens. Bažnyčios komitetas prašė Trakų rajono vadovus leisti remontuoti bažnyčią. Raštiško leidimo nedavė, bet 1971 gegužės 10 Senųjų Trakų apylinkės pirmininkas Jasilevičius pranešė, kad galima remontuoti. Kai dalį stogo nuplėšėme, tas pats pirmininkas pradėjo vaikyti darbininkus, o man liepė pasirašyti išpėjimą, draudžiantį bet kokius remontus. Paskui viena po kitos pradėjo lankytis įvairios komisijos: 1971 gegužės 18 atvyko penkių žmonių komisija, vadovaujama rajono VK pirmininko pavaduotojo Akanovičiaus, gegužės 19 — trijų žmonių komisija, gegužės 20 — keturių žmonių komisija, vadovaujama Akanovičiaus, gegužės 21 — ta pati komisija su Religijų reikalų tarybos įgaliotiniu Rugieniu. Ir jokių rezultatų. Tik Akanovičius pagrasino darbininkams paromis, o iš manęs paėmė darbo sutartį, kurią buvo pasirašęs darbininkai su bažnyčios komitetu. Po to bažnyčios komitetas du kartus važiavo

pas Religijų reikalų tarybos įgaliotini, kartą į Kultūros ministerijos architektūros skyrių ir tris kartus į rajoną, bet nieko nelaimėjo, tik nei iš šio, nei iš to S. Trakų bažnyčia tapo architektūros paminklu. Iki remonto ji jokiuose dokumentuose architektūriniu paminklu nebuvo laikoma. Šalia bažnyčios, beveik po vienu stogu stovi kultūros namai — anksčiau buvęs benediktinų vienuolynas. Ši pastatą rajono pareigūnai perdirbinėjo savo nuožiūra, nesilaikydami jokių architektūros įstatymų. Vartai, stovėję prieš bažnyčią ir vienuolyną, sugriauti; jų nė pėdsako neliko.

Valdžios organai, išgirdę apie bažnyčios remontą, S. Trakų bažnyčią priskyrė prie architektūrinių paminklų. Iki remonto niekas šiuo „paminklu“ nesirūpino. Kodėl tos pačios komisijos nevažinėjo anksčiau, o pamatė tik tada, kai mes ruošėmės remonto darbams? Galima manyti, kad tokios „globos“ tikslas buvo palaukti, kol bažnyčia pradės griūti, kad ją, kaip esančią avarinėje būklėje, būtų galima uždaryti.

Kadangi dalis stogo jau nuplėšta, 1971 m. rudenį pavaduotojas Akanovičius remontui leidimą davė.

Užbaigę stogo remontą, 1973 balandžio mėn. pasiuntėme prašymą LTSR Kultūros ministerijos Muziejų ir kultūros paminklų apsaugos valdybos viršininkui J. Glemžai ir Paminklų konservavimo instituto direktoriui G. Gailiušiui dėl bažnyčios išorės ir vidaus dažymo, nes bažnyčia daugiau kaip penkiasdešimt metų nedažyta. Atsakymo negavome nė iš vienos įstaigos.

Kun. Vl. Černiauskas

(Pareiškimas ir priedas sutrumpinti. — Red.)

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

Vilnius. Mindaugas Tamonis už savo įsitikinimus birželio 17 klasta buvo patalpintas Vilniaus psichiatri-

nėje ligoninėje (Vasaros g. 5). Buvo pravestas prievartinis gydymas — 18 komos būklių. Po trijų mėnesių nežmoniško „gydymo“ M. Tamonis, palaužta sveikata, paleistas namo.

* * *

1974 spalio pabaigoje vilniečiai stebėjosi, pamatę mieste iškabintas afišas apie įžymaus floristo kunigo-vienuolio Jurgio Pabrėžos 125-rių mirties metinių minėjimą ateizmo muziejuje. Jurgis Pabrėža ir dabar gyvas daugelio tikinčiųjų širdyse.

* * *

Prieš kelis metus Kurtuvėnų etnografinio ansamblio dalyviai buvo labai pasipiktinę, kad jų neatsiklausę organizavo koncertą išniekintoje šv. Kazimiero bažnyčioje — ateizmo muziejuje.

1974 m. Kurtuvėnų ansamblis vėl buvo pakviestas į Vilnių, tačiau ansamblio dalyviai, sužinoję, kad vėl reikės koncertuoti uždarytoje protestantų bažnyčioje, atsisakė vykti. Koncerto organizatoriams ir liaudies dainų klubui teko keisti koncerto datą ir ieškoti kitos vietos.

* * *

Prie šiaurės vakarų Baltarusijos prijungtoje Lietuvos dalyje — Apso, Vydžių ir Brėslaujos apylinkėse — tėra išlikusios veikiančios bažnyčios tik Deleke ir Breslaujoje. Vietinė valdžia visą laiką draudė vesti vaikus į bažnyčią. Už bažnyčios lankymą vaikai buvo terorizuojami mokyklose, o tėvai — darbovietėse.

1974 m. valdžia leido iš Lenkijos grįžusiam Deleko klebonui teikti Sutvirtinimo sakramentą. Birželio mėn. vieną sekmadienį į Deleko bažnyčią susirinko tūkstančiai tėvų su vaikais. Vietinė valdžia, pamačiusi žmonių minias, atsiuntė savo atstovus pas kleboną ir nusivedė jį į apylinkę. Praėjo trys valandos, o klebonas iš apylinkės negrįžta. Tada žmonių minia pa-

traukė į apylinkę. Po aštrių ginčų su valdžios pareigūnais klebonas buvo paleistas.

(Vyskupai lojalūs, kunigai ne visi lojalūs):

Vilnius. 1974 rugsėjo 12 J. Aničas skaitė paskaitą Zoologijos ir parazitologijos institute. Pateikiame keltą minčių iš jo paskaitos.

Lietuvos vyskupai turi galimybę susisiekti su Roma, nes susisiekimas su užsieniu yra laisvas. Kai pirmą kartą Lietuvos dvasiškiai nuvažiavo į Vatikano II-ją Susirinkimą, Vatikane į juos net dėmesio nekreipė, o dabar mato, kad reikia skaitytis. Vatikanas norėtų ryšius su Lietuvos vyskupais panaudoti antitarybinei propagandai, tačiau vyskupai yra lojalūs tarybinei santvarkai.

Dvasininkai ne visi lojalūs. Dalis yra ekstremistiškai nusiteikę ir neapkenčia socialistinės santvarkos. Jie rašinėja įvairius pareiškimus, falsifikuoja parašus. Vyriausybė ir dabar dar iš kai kurių gauna pareiškimus, kurių nuorašai siunčiami į užsienį. Ten „Draugas“ spausdina po truputį ir po visą pasaulį skamba, kad Lietuvoje yra persekiojami tikintieji. Būtų už ką su reakcingais kunigais ir griežčiau pasielgti, bet mes elgiamės kuo švelniau, ir tik kraštutiniais atvejais represuojame. Reakcingų kunigų grupė negausi: buvę vienuoliai — jėzuitai, marijonai, pranciškonai, o jaunieji reakcingi dvasininkai yra išaugę reakcingų kunigų įtakoje arba yra buožių vaikai.

Yra Lietuvoje kunigų, kurie nori mesti kunigystę, bet jie dar tebedirba parapijose. Tai mums dar geriau, nes jie tikėjimo dvasios žmonėse nekelia.

(Vysk. Sladkevičius slapta išventintas):

Vysk. Steponavičius buvo nesugyvenamas. Kai kurie kunigai mokydavo vaikus, įtraukdavo juos į aktyvų

dalyvavimą pamaldose. Kai buvo kreiptasi į vysk. Steponavičių, kad sudraustų tokius kunigus, šis griežtai atsisakė. Todėl jam buvo pasiūlyta išsikelti į Žagarę.

Vysk. Sladkevičius buvo vysk. Matulionio slapta iššventintas. Tai unikalus atvejis, kai vyskupas eina klebono pareigas.

(Bus surašyta — kiek Lietuvoje tikinčiųjų):

Užklaustas, kiek yra Lietuvoje tikinčiųjų, Aničas paaikškino, kad bus praveisti sociologiniai tyrinėjimai. Mokslų Akademija dėl šio klausimo jau yra susitarusi su Partijos komitetu.

Aničo nuomone, Vatikanas veda dvigubą politiką — palaiko vysk. Brizgį ir dabartinius Lietuvos vyskopus.

* * *

(Kun. Prokopiv paleistas iš kalėjimo):

1974 liepos mėn. iš Lvovo kalėjimo buvo paleistas kun. Vladimiras Prokopiv. Jis buvo areštuotas 1973 gruodžio 18 ir kaltinamas už religinės literatūros gaminimą ir platinimą, už Ukrainos tikinčiųjų delegacijos palydėjimą į Maskvą ir pan. Pasklidę gandai, kad kun. Prokopiv buvo patalpintas į psichiatrinę ligoninę, nepasitvirtino. Paleistas iš VSK kalėjimo, kun. Prokopiv sugrįžo į Vilnių ir gyvena savo bute.

* * *

(Krata pas Bronę Kibickaitę):

1974 rugpiūčio 27 saugumiečiai padarė kratą pas vilnietę Bronę Kibickaitę, tačiau nieko nerado. Išeidami pagrasino: „Jei apie kratą bus parašyta „Kronikoje“, mes su tavim kitaip pakalbėsime.“ Darbovietėje B. Kibickaitė buvo verčiama atsisakyti iš darbo.

(„LKB Kronika“, savo puslapiuose dėdama žinu-

tes apie asmenis, dėl visiems suprantamų priežasčių jų leidimo neprašo. — Red.).

* * *

(Vaikų terorizavimas dėl pirmos komunijos):

Kaunas. 1974 spalio 27 popietėje pas kaunietę Genę Žukauskaitę susirinko būrelis vaikų pasiimti Pirmosios Komunijos nuotraukų. 17 val. pas ją prisistatė 5 asmenys — vienas saugumietis ir keturi partiečiai iš Žukauskaitės darbovietės. Įsibrovėliai paėmė daug Pirmosios Komunijos nuotraukų ir užsirašė visų vaikų pavardes, adresus ir kuriose mokyklose mokosi.

Neužilgo prasidėjo vaikų ir jų tėvų terorizavimas. 24-je vidurinėje mokykloje IV klasės moksleivius auklėtoja sustatė prieš klasę ir išbarė už tai, kad jie ėjo Pirmosios Komunijos.

Vaikų tėvai buvo šaukiami į mokyklą ir barami, kodėl leido vaikus į bažnyčią.

Prokuratūra tiria Žukauskaitės „nusikaltimą“. Keletą kartų ji buvo iškviesta tardymui.

* * *

(Baudžia už senas liaudies dainas):

Kaunas. 1974 metais pavasarį Veterinarijos akademijos partinis biuras apsvarstė akademijos kraštotyros darbą. Docentė Bukaveckienė buvo atleista iš vadovavimo kraštotyrininkams už tai, kad kraštotyrininkai dainuoja tik senas lietuvių liaudies dainas. Svarbiausias kaltinimas, kad dviejų vakaronių metu buvo rodomos skaidrės su lietuviškais kryžiais ir tokiais liaudies skulptūros šedevrais, kaip Paskutinės vakarienos skulptūrinė grupė. Vienas partinio biuro narys įrodinėjo, kad kryžiai ir religinės skulptūros ne tik daro jaunimą beidėjiniu, bet taip pat duoda blogą pavyzdį kaimo moterims, atvykusioms padainuoti, ir kompromituoja ateistus. Tos moterys, progai pasitaikius, galin-

čios ateistams atšauti, kad kryžiai rodomi net Akademijoje!

* * *

(Vėl sunaikinti Kryžių kalno kryžiai):

Šiauliai. Kryžių kalnas po paskutinio kryžių sunaikinimo kasdien vis gražėjo. Kryžiaus Išaukštinimo šventėje ant Kryžių kalno buvo pastatytas labai gražus meniškas kryžius, 2-jų metrų aukščio, su užrašu: „Kryžiumi visas kliūtis nugalėsime. Šiauliai, 74.IX.14.“ Šalia kryžiaus išdygo trys metalinės saulutės.

1974.XI.22 anksti rytą valdžia visus kryžius vėl sunaikino. Praėjus kelioms dienoms, ant Kryžių kalno vėl matėsi 9 kryžiai.

* * *

(Saugumiečiai suima vokiečių Šiluvos atlaiduose):

Šiluva. 1974 rugsėjo 7 į Šiluvos atlaidus iš Volgogrado atvyko aštuoni rusijos vokiečiai. Einant į bažnyčią, du saugumiečiai pagriebė vokiečių Rachą ir pradėjo tempti į miliciją. Ten buvo padaryta krata ir paimta kelios vokiškos religinio turinio knygos ir maldaknygė. Rachas buvo apklaustas, iš kur gavęs knygas.

Rachas yra trylikos vaikų tėvas ir visų gerbiamas kolūkietis.

* * *

(Klebonas gyvena bažnyčios sandėlyje):

Karsakiškis. Pokario metais tarybinė valdžia nacionalizavo visus Karsakiškio parapijai priklausančius pastatus. Klebonui buvo paliktas pats mažiausias namelis, kuriame buvo bažnyčios sandėlis. Jau treči metai, kaip Panevėžio rajono valdžia verčia kleboną išsikelti iš šio namelio kur nors į kaimą. Svarbiausias motyvas — klebonas gyvena per arti mokyklos.

* * *

(Be leidimo negalima šventinti antkapių):

Labanoras. 1974 kovo 6 Švenčionių rajono pirminko pavaduotojas Mačionis išbarė Labanoro kleboną kun. Liudviką Puzoną, kad jis šventino kapinėse paminklinius antkapių kryžius ir 1973 m. suorganizavo kapinėse Vėlinių procesiją. Pasak Mačionio, be rajono leidimo negalima kunigui šventinti antkapių kryžius ir paminklus.

* * *

(Klebonas baudžiamas už kryžių pastatymą šventoriuje):

Skriaudžiai. 1974 birželio 30 kun. V. Čėsna Skriaudžių bažnyčios šventoriuje pastatė keturis gražius lietuviškus kryžius.

1974 rugpiūčio 2 klebonas kun. V. Čėsna gavo iš Prienų rajono Vykdomojo komiteto tokį raštą:

„Administracinėms baudoms dėti komisija prie Prienų rajono Vykdomojo komiteto, susidedanti iš pirminko Stakionio, pavaduotojo Arbačiausko, sekretoriaus Ramanausko, narių: Mickienės ir Svežausko, išnagrinėjusi medžiagą, įrodančią, kad kun. Vincentas Čėsna, gyv. Prienų rajone, Skriaudžiuose, pažeidė vyriausybės aktus dėl statybos vykdymo tvarkos ir nutarė nubausti kun. V. Čėsną 50-ties rub. bauda.“

Kai 1970 m. kun. V. Čėsna nudažė Barzdų bažnyčią, Šakių rajono Vykdomasysis komitetas jį taip pat nubaudė administracine bauda, o kai Barzdų bažnyčios šventoriuje pastatė keturis kryžius, tuojau buvo iškeltas į Skriaudžių parapiją.

* * *

(Ispėjimas dėl tariamo tikrovės iškraipymo):

1971 gruodžio 15 kun. V. Čėsna gavo iš Prienų rajono Vykdomojo komiteto tokį ispėjimą:

„Nustatyta, kad jūs savo pamoksluose liečiate klausimus, prieštaraujančius tarybinės visuomenės interesams. Kalbate apie kažkokį Lietuvių tautos išsigimimą ir kad dėl to kalta tarybinė mokykla, kuri išvarė jaunimą iš bažnyčios; kalbate apie nekaltų kunigų sodinimą į kalėjimą ir kt.

Tuo nesilaikote kultū įstatymų, iškraipote tikrovę. Įspėjame, kad būtų nutraukti Jūsų pamokslai, prieštaraujantys tarybinės visuomenės interesams. K. Černeckis.“

* * *

(Bažnyčioje filmuojama „Velnio nuotaka“):

1974 m. per visą liepos mėn. pievelėje prieš Skriaudžių bažnyčią buvo apmokomi ir filmuojami žmonės, statant naują filmą „Velnio nuotaka“. Privažiavo čigonų, kurie visur lindinėjo. Kad nebūtų teršiamas šventorius, kun. V. Čėsna jį užrakino. Kino vadovybė kreipėsi į vyskupą, kad klebonas įsileistų filmuotojus į šventorių. Vyskupas leido. Tačiau filmuotojai šventoriumi nepasitenkino ir su apylinkės pirmininke grubiai brovėsi į bažnyčią, bet klebonas pareiškė, kad be vyskupo leidimo neleisias.

Birželio 29 atvažiavo dekanas kun. J. Uleckas ir žodžiu persakė Kurijos nuomonę, kad filmuotojus reikia įsileisti į bažnyčios vidų. Sekančią dieną pats dekanas atrakino bažnyčios duris ir įniršusius filmuotojus su „Velnio nuotaka“ suleido vidun. Tikinčiųjų tarpe šis įvykis sukėlė didelį pasipiktinimą, nes bažnyčia, kurioje laikomas Švč. Sakramentas, tokių filmų, kaip „Velnio nuotaka“, statymui nedera naudoti. Šiam tikslui ateistai galėjo panaudoti kokią nors uždarytą ir sandėliu paverstą bažnyčią.

* * *

(Tardymas dėl moksleivių bažnyčios lankymo):

Vištytis. 1973 gruodžio 14 į Vištyčio vidurinę mokyklą atvyko Vilkaviškio prokuroras Venckevičius. Tarp mokinių pasklido žinia, kad prokuroras tardysiąs tuos moksleivius, kurie eina į bažnyčią. Virpančiomis iš baimės širdimis mokiniai — G. Balčiūnas, Rita ir Vilma Aleknavičiūtės, O. Dulskytė, V. Uldinskaitė ir kt. — vienas po kito ėjo į direktoriaus kabinetą, kur jų laukė uniformuotas prokuroras. Vaikai buvo klausinėjami, kaip klebonas kun. Montvila ruošė vasarą vaikus Pirmajai Komunijai, ar davė jiems maldaknyges, katekizmus, ar užsirašydavo vaikų pavardes, ar pasižymėdavo kaip vaikai moka katekizmą ir pan. Prokuroras tardė, kurie vaikai eina patarnauti Šv. Mišiose, ar už tai ką nors gauna iš klebono ar ne. Gintas Balčiūnas buvo pajuokiamas, kad jis, būdamas pionieriumi, tarnaujas Mišioms. Mokinukas atsakė, kad jis tikis Dievą ir niekas jam neuždraus eiti į bažnyčią ir patarnauti Mišioms.

J. Saukaitis, išgirdęs, kad į mokyklą atvažiavo prokuroras ir tardysiąs vaikus už ėjimą į bažnyčią, pabėgo iš mokyklos.

Prokuroras klausinėjo apie moksleivių bažnytinį chorą: kas gieda, kas juos moko, kokias giesmes gieda ir t.t. Išsigandę vaikai pasakojo, kad juos į chorą prikalbėjo klebono šeimininkė, kiti sakė, kad ir klebonas juos kalbinęs, dar kiti sakėsi patys atėję. Jei kuris mokinukas tylėdavo, tai priėjęs mokytojas stukteldavo į smakrą ir patempdavo už plaukų ir liepdavo kalbėti.

Po tardymo kiekvienas vaikas turėjo pasirašyti po savo liudijimu. III klasės moksleivė V. Uldinskaitė nepasirašė ir verkdamą išbėgo iš kabineto namo. Jos motina Uldinskienė tuojau atvyko pas prokurorą išsiaiškinti kas čia darosi.

— Ar tikėjimas yra laisvas ar uždraustas? — paklausė moteris prokurorą.

— Laisvas.

— Tai kodėl jūs tardote mūsų vaikus už tikėjimą? Mes, tėvai, tikime ir lankome bažnyčią, lanko ir mūsų vaikai. Ką blogo moko bažnyčia? Užtenka jau chuliganų, kurie naktimis rékauja, vagia ir ištvirkauja. Jei mano mergaitė neis į bažnyčią, ir ji tokia bus.

Uldinskienė išrėžė prokurorui, kaip Vištyčio mokykloje mokytojai tyčiojasi iš religingų moksleivių, mažina pažymius, elgesį, išjuokia juos per mokyklos radiją.

— Ar ištikrųjų taip yra? — paklausė prokuroras.

— Taip! — patvirtino Uldinskienė. — Jei netikite, paklauskite pačių moksleivių.

Deja, prokurorui rūpėjo ne tie, kurie grubiai pažeidžia elementariausias žmogaus teises. Pavyzdžiui, direktorius Virškus mokinius pravardžiuoja. Kartą sutikęs mokyklos koridoriuje IV klasės moksleivę Dulskytę, direktorius taip prakalbino: „Na, davatka, ar dar ilgai eisi giedoti?“

Prokuroras, apklausęs mokinius, pranešė, kad gruodžio 17 klebonas ir vargonininkė Ona Pileckaitė atvyktų į Vilkaviškio prokuratūrą.

Nurodytą dieną O. Pileckaitė prokurorui išdėstė savąjį „credo“ — tikėjimas katalikams esąs brangus, ir jie privalą Dievo labiau klausyti negu žmonių. Dievą tikintieji garbina maldomis, giesmėmis ir apeigomis. Tikintieji nesą vergai, be teisių į savo vaikus. Tėvai ją, vargonininkę, paprašę vaikus pamokyti giedojimo, ir ji pamokiusi. Tikintieji mokesčius užsimoką, tai kodėl jiems trukdoma melstis? Kas davęs prokurorui teisę tvarkyti žmones nurodant, kam galima ir kam draudžiama giedoti, klūpėti pas altorių ir pan.?

Prokuroras nervinosi:

— Netrukdyk manęs savo pasakomis. Matai — sninga — užpastys kelius, o man reikia vykti pas nusikaltėlius.

Prokuroras tardė, kaip susidarė mokinių choras, kas juos kvietė giedoti, kurie vaikai dalyvauja chore, kada gieda, iš kokių tekstų ir pan.

Vargonininkė paaiškino, kad chore dalyvaujančios moterys atsivesdavo ir savo vaikus ir, jų prašoma, ji pamokiusi juos keletą giesmelių. Paskui prisidėjo kiti vaikai ir taip susidarė nedidelis vaikų choras, kuris sekmadieniais pagiedodavo.

Vargonininkė protokolo nepasirašė.

Klebonas kun. Montvila, negavęs raštiško iškvietimo, pas prokurorą nenuvyko. Apylinkės sekretorė jam pranešė, kad gruodžio 19 nuvyktų pas Vilkaviškio rajono pirmininko pavaduotoją Urboną.

(Kun. Montvila tardomas dėl bažnytinės veiklos):

Pavaduotojas kleboną kaltino, kad vasarą mokęs vaikus religijos tiesų, leidęs mokiniams patarnauti Mišiose, duodęs vaikams pinigų bei saldinių, suorganizavęs vaikų chorą, organizuojąs gatvėse eisenas ir renkąs bažnyčioje aukas.

Kun. Montvila aiškino, kad žmones mokyti tikėjimo tiesų esanti svarbiausia ir tiesioginė kunigo pareiga, nes tai įpareigoja pats Jėzus Kristus. Klebonas nesigynė, kad priėmęs vaikus patarnauti Mišiose, nes labai tinka, kai vaikai prie altoriaus garbina Dievą. Jeigu tėvai ir patys vaikai nori giedoti, tai, jis, klebonas, nedrausiąs, nes bažnyčioje visų žmonių teisės lygios. Rinkliavas bažnyčioje ir toliau darysias, nes valdžia uždedanti didelius mokesčius ir, jeigu nebūtų daromos rinkliavos, bažnyčios būtų uždarytos. Gatvėje jokių eisenų neorganizuoja, o tik palydįs numirėlius į kapines pagal bažnytinį apeiginą.

Baigęs apklausą, pavaduotojas Urbonas kleboną nusiuntė pas prokurorą. Šis vėl pakartotjo tuos pačius kaltinimus ir surašė protokolą, tačiau klebonas nepasirašė.

Išleisdamas kleboną namo, prokuroras paaiškino, kad šią bylą siųsiąs apsvarstymui į aukštesnes instancijas.

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

(Mokyt. A. Dručkus atleidžiamas iš pareigų):

Kaunas. 1974 rugsėjo 15 buvo atleistas iš mokytojo pareigų Kauno miesto Jablonskio vidurinės mokyklos mokytojas Andrius Dručkus. Kuo nusikalto mokytojas, apdovanotas švietimo ministro garbės raštais, savo darbus pedagogikos klausimais skelbęs respublikiniuose ir visasąjunginiuose simpoziumuose? Svarbiausias mokyt. Dručkaus nusikaltimas, — kad jis priėmė į mokyklos kraštotyros muziejų Rūpintojėlį, vieno mokinio atrastą melioracijos griovyje. Muziejaus tikrintojų priekabi akis užkliuvo ir už muziejuje laikomų Dariaus ir Girėno pirmųjų karstų ir Vytauto Didžiojo medalio. Prie šių „kalčių“ prisidėjo mokyt. Dručkaus kalba Šarūno Žukausko teisme.

Mokytojas charakterizavo Šarūną, kaip nagingą ir darbštų vyrą. Siekdamas apiforminti mok. Dručkaus atleidimą iš darbo, du kartus posėdžiavo mokyklos partinis biuras ir kartą miesto partinis biuras. Kai nepavyko mokyt. Dručkaus atleidimo apiforminti „atleistas kolektyvo prašymu“, tada jis buvo priverstas dirbti ūkvedžiu, neduodant jam nė 9 savaitinių pamokų, reikalingų, kad nenutrūktų stažas. Dručkus kreipėsi į Saugumo komitetą, prašydamas jam raštu pateikti kaltinimus, tačiau buvo apšauktas nacionalistu ir apkaltintas dalyvavimu, pilant Judrėnuose Da-

riui ir Girėnui piliakalni. Respublikinėje švietimo darbuotojų profsąjungoje mokyt. Dručkui paaiškino, kad jo atleidimas iš pareigų esąs neteisėtas, tačiau padėtis iki šios dienos nepasikeitusi. Mokyt. Dručkus iki šiol dirba ūkvedžiu, išlaikydamas tris vaikus ir močiutę, vien už tai, kad suteikė pastogę griovyje mirkstančiam Rūpintojėliui.

* * *

(Norėjo nukreipti dėmesį nuo R. Kalantos metinių):

Kaunas. 1974 gegužės mėnesį, prieš pat R. Kalantos susideginimo metines medicinos studentams buvo suruošta arbatėlė su menine dalimi ir šokiais. Buvo pakviestas paskatininkas, išvirta kava psichiatrinės ligoninės virtuvėje, pripirktas maisto produktų. Kuzmos gatvėje, po ligonine esančioje erdvioje salėje, laukė atvykstant akademinio jaunimo. Atvyko ruošėjas prof. gyd. Puras ir paskaitininkas, tačiau studentai nesirodė.

Profesorius nervinosi:

— Aš su jais atsiskaitysiu...

Nors studentai nelinkę paniekti vaišių, tačiau ši kartą renginį boikotavo. Nukreipti studentų dėmesį nuo R. Kalantos mirties metinių nepavyko.

* * *

(Studentai nesidomi ateizmo muziejumi):

Vilnius. Ateizmo muziejus 1973/74 mokslo metais, stengdamasis patraukti į save nors dalį juo nesidominčių Dailės instituto studentų, tarpininkaujant instituto vadovybei, paskelbė jiems konkursą dailės kūriniams sukurti ateistine tematika. Nors ir buvo pažadėtos piniginės premijos, konkursą teko pratęsti. Vėliau ateizmo muziejuje eksponuotų kūrinių dalį sudarė tokių, kurių ateistinė tematika buvo perdėm abejotina.

Apie studentų nesidomėjimą ateizmo muziejumi liudija Vilniaus m. kompartijos sekretoriaus V. Kojas-

los kalba, pasakyta 1972 spalio 19 Vilniuje įvykusiame LTSR aukštųjų mokyklų aktyvų pasitarime. Štai ištrauka iš V. Kojalos kalbos:

„Visose aukštosiose mokyklose skaitomas ateizmo kursas, o kiek studentų aplankė ateistinį muziejų, pavyzdžiui, per šių metų pirmąjį pusmetį? Universiteto viena grupė — 18 žmonių, Inžinerinio statybos instituto viena grupė — 9 žmonės, Pedagoginio instituto dvi grupės — 31 žmogus, iš Dailės instituto niekas neatsilankė, vien iš Valstybinės konservatorijos apsilankė trys grupės — 84 žmonės. O iš visų kitų aukštųjų mokyklų — tik 58 žmonės. Tokia padėtis aiškiai nenormali. Juk ir taip visuomeninių mokslų dėstyme, palyginus, mažai naudojamos vaizdumo priemonės, tai kodėl nepasinaudoti tokiomis galimybėmis, kurias teikia ateizmo arba revoliucijos muziejai? Visuomenės mokslo dėstymas — labai svarbi studentijos auklėjimo grandis, ir miesto partinė organizacija jai skiria nuolatinį dėmesį“ (LTSR aukštųjų mokyklų aktyvo pasitarimo medžiaga, V., 1972, 72-73 psl.). Toje pačioje kalboje V. Kojala nurodė, kad vien „Vilniaus m. aukštosiose mokyklose mokosi daugiau kaip 30,000 studentų, skaičiuojant kartu ir neakivaizdininkus... Miesto aukštosiose mokyklose daugiau kaip 12,000 komjaunuolių.“

* * *

(Norima, kad visi vaikai būtų ateistai):

Šiauliai. 1974 spalio mėn. Šiaulių J. Janonio vidurinės mokyklos VIIb klasės auklėtoja Aukštikalnienė paskyrė R. Vaitkutei pravesti ateistinę valandėlę. Mergaitės motina, sužinojusi apie dukros prievartavimą, atėjo pas klasės auklėtoją ir paklausė, kodėl jos mergaitė turi pravesti klasės ateistinę valandėlę?

— Ji yra mūsų sąrašė, kad lanko bažnyčią, — paaiškino auklėtoja.

— Mes esame katalikai, ir mano duktė tokios valandėlės nepraves.

— Jei būtumėte senutė, nesistebėčiau, — kalbėjo auklėtoja, — o dabar jauna moteris ir taip blogai auklėjate vaikus.

— Kuo mano duktė jums nusikalto? — paklausė motina. — Juk jos elegesį jūs įvertinote labai gerai!

— Mes norime, kad visi vaikai būtų ateistai, todėl jau nuo lopšio reikia skiepyti ateizmą.

— Ne, mano vaikai niekada nebus ateistai, — pareiškė motina.

* * *

(Vaikai persekiojami už bažnyčios lankymą):

Pocelonys. Pocelonų mokykloje (Alytaus raj.) 1974 - 75 m. pradžioje ypatingai stipriai buvo persekiojami vaikai už bažnyčios lankymą.

Direktorė Trimbandienė, pamačiusi ant VIII kl. mokinės Vadeikaitės kaklo kryželį, nutraukė jį ir pa-grasino, kad tai būtų paskutinis kartas. S. Vadeikaitė pareiškė nusipirksianti penkis kryželius ir vistiek nešiosianti.

Mokyt. Želnia vertė Vadeikaitę stoti į komjaunimą ir grasino už bažnyčios lankymą sumažinti elgesį.

— Apsigalvok, — kalbėjo mokytojas Želnia, — ir eik arba į mokyklą, arba į bažnyčią.

— Aš jau seniai apsigalvojau, — pareiškė moksleivė ir paliovė lankyti mokyklą.

Po aštuonių dienų mokytojai atsiuntė du moksleivius paklausti, kodėl Vadeikaitė nelanko mokyklos. Paskui pats mokytojas Želnia su mokyt. Zinkevičiene apsilankė Vadeikaitės namuose ir prašė, kad mergaitė lankytų mokyklą. Dabartiniu metu mergaitė mokyklą lanko.

S. Vadeikaitė keletą kartų buvo iškviesta į Daugų miesto nepilnamečių nusikaltėlių kambarį ir klausi-

nėjama, kodėl organizuojanti vaikus į bažnytinę procesiją?

— Ar tu pagaliau esi normali, kad lankai bažnyčią? — pareigūnai bandė suniekinti mergaitę.

Tikinčius mokinius už bažnyčios lankymą niekino mokyt. Jermalaitė: „Davatkos, eikit rožančių sukalbėti!“ Panašiai moksleivius niekino ir mokyt. Didžiulevičienė.

* * *

(Mokiniams nevalia dalyvauti religinėse apeigose):

Vištytis. Baigiantis 1973 - 74 m. m. Vištyčio vidurinėje mokykloje klasių auklėtojai perspėjo moksleivius, kad vasarą jie nedalyvautų jokiose religinėse apeigose — nebarstytų gėlių, negiedotų chore ir pan. Mokyt. Kanonenkienė pagrasino: „Kas eis į procesiją, kai susirinksime po atostogų, atsiskaitysime.“

* * *

(Išpėjimas mokytojai dėl sūnaus komunijos priėmimo):

Kapsukas. 1973 m. Kapsuko m. (Marijampolės) partkabinete buvo griežtai išpėta mokytoja Juzė Jakelaitienė už tai, kad jos berniukas, gyvendamas kaime, pas senelę, priėjo prie Pirmosios Komunijos.

* * *

(Mok. Puikienė išpėta dėl sūnaus bažnyčios lankymo):

Raudondvaris. 1974 m. vairuotojas Puikys, gyvenantis Raudondvaryje, nusivedė per Velykas savo berniuką į Raudondvario bažnyčią. Už tai jo žmona mokytoja Monika Puikienė buvo griežtai išpėta Kauno švietimo skyriuje.

* * *

(Reikia aiškintis dėl užėjimo į bažnyčią):

Kapiniškiai. Mokyt. Radzevičiūtė, dirbanti Kapiniškių kaimo (Varėnos raj.) mokykloje, per Kalėdas užėjo į Druskininkų bažnyčią. Už tai reikėjo raštiškai pasiaiškinti.

* * *

(Už dalyvavimą pamaldose griežtas įspėjimas):

Marcinkonys. 1974 m. per Velykas Marcinkonių bažnyčioje (Varėnos raj.) dalyvavo pamaldose su dviem vaikais Ona Budėnienė, dirbanti maisto produktų parduotuvėje. Už tai savo žinybos instancijoje buvo griežtai įspėta, lyg už didžiausią nusikaltimą.

* * *

(Tikėdama Dievą — nestoja į komjaunimą):

Palanga. 1974-75 m.m. pradžioje Palangos vidurinės mokyklos XI kl. mokinę N. auklėtoja paklausė:

— Kodėl nestoji į komjaunimą?

— Tikiu Dievą, todėl ir nestoju.

* * *

(Kartenoje sutvirtinimo sakramentą priėmė 3000 vaikų):

Kartena. 1974-75 m. rugsėjo mėn. Kartenos mokyklos pionierių vadovė paklausė VII kl. pionierius:

— Kas tikite Dievą ir lankote bažnyčią, atsistokite.

Atsistojo visa klasė, išskyrus tris mokinius.

Kartenoje Sutvirtinimo sakramentą 1974 m. priėmė apie 3000 vaikų.

* * *

(Tikintieji vaikai nestoja į pionierius):

Palanga. Vidurinės mokyklos VI kl. auklėtojas Kusas vertė stoti į pionierius G. Narkutę, tačiau mer-

gaitė priešinosi. Mokyt. Kusas, atvykęs į Gražinos namus, tėvams priekaištavo, kodėl jie neleidžia dukrai stoti į pionierius. „Mes su pionieriais važiuosime į Vilnių, Leningradą...“

— Kai bus laikas, mes patys savo vaikams parodysim ir Vilnių, ir Leningradą. Iš pionierių mes nematome gero pavyzdžio. Mano dukra ne kartą sugrižo verkdamą, nes pionieriai iš jos tyčiojasi, kad ji ne pionierė. Be to, mes esame tikintys ir savo vaikus auklėjame tikinčiais.

* * *

(Ar kalta šeima, jei blogi moksleiviai?):

Vilnius. 1972 vasario 21-je Vilniaus m. vidurinėje mokykloje susirinko į aktų salę mokinių tėvai išklausti mokyklos vadovybės pranešimo apie pasibaigusio trimestro rezultatus ir pasitarti dėl savo vaikų pažangumo pagerinimo. Mokyklos direktorius žodį suteikė filosofijos mokslų daktarui J. Aničiui.

Tarybinė mokykla, pasakojo Aničas, auklėjanti moksleivius be priekaištų. Jeigu atsiranda blogų moksleivių, kurie nesimoko, daro įvairius nusikaltimus, dėl to kalta šeima. Jos blogas auklėjimas pasireiškia tuo, kad daug kur neišgyvendinti religiniai prietariai. Tuos prietarus labai palaiko seni žmonės, ypač bobutės. Jos tempia vaikus prie klausyklos. Vaikai, vienaip auklėjami mokykloje, kitaip — namuose, dažnai pasirenka nusikaltimo kelią.

— Ką pasakysi tokiai bobutei, kuri ištisą valandą gali vardinti žymiųjų mokslininkų pavardes, kurie buvo tikintys ir savo įsitikinimų neslėpė? — paklausė vienas tėvas.

Prelegentas pasimetė, o paskui pradėjo aiškinti, kad užsienyje tikrai yra net nuoširdžiai tikinčių mokslininkų. Tačiau jie savo laboratorijose dirba kaip materialistai...

— Ką pasakyti bobutėms? — Aničas prisiminė klausimą ir atsidusęs pridėjo. — Niekas...

ATSAKYMAI ANONIMUI

(Noras likviduoti LKB Kroniką):

LKB Kronikos 12-me numeryje buvo patalpintas anoniminis laiškas, parašytas Vilkaviškio vyskupijos kunigų vardu ir nukreiptas prieš taip vadinamus „reakcingus kunigus“ ir du atsakymai, parašyti Vilkaviškio ir Vilniaus vyskupijų kunigų. Žemiau pateikiame dar du atsakymus, parašytus Panevėžio vyskupijos kunigų.

1-sis atsakymas

„Vienatinio Dievo Sūnaus vardu primindami kryžiaus auką, pabrėždami vienybės reikalą, gražiai pradedate laišką. Vienybės reikalas yra labai aktualus. Jūsų laišką skaitė ir vertino daug kunigų. Bendras įvertinimas toks — ne taip reikia siekti vienybės.

Perskaičius Jūsų laišką, paaiškėja jo pagrindinis tikslas — ne sukurti vienybę, bet patalkininkauti saugumiečiams likviduoti Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kroniką.

Neteisingai keliant vienybės reikalą, sudaryti dvi kunigų grupes ir reikalauti vienus pasmerkti, kitus, sudarančius mažumą, pripažinti teisiais ir išmintingais. Jūs pasirinkote blogiausį klausimo sprendimą — ne sujungti, o pasmerkti.

(Pagrindinis kunigo darbas — gyvosios Bažnyčios kūrimas):

Ar pagrįstas Jūsų pasigyrimas, kad tik Jūs nešate „dienos ir nakties našta“? Didelėje parapijoje daug lengviau atlikti didesnius darbus, nes užtenka darbų

organizavimo, o mažose parapijose ir pačiam kunigui tenka dirbti. Uolieji kunigai dažniausiai keliami į mažesnes parapijas ne vyskupų ar valdytojų valia, bet civilinės valdžios nurodymu. Jeigu šie kunigai turi mažiau galimybių dirbti, tai ne jų kaltė. Pagaliau, bažnyčių atnaujinimas ir priežiūra yra tik mažytė kunigiškos veiklos sritis. Šitai gali atlikti ir bažnyčios komitetas. Pagrindinis kunigo darbas — gyvosios Bažnyčios kūrimas ir palaikymas. Jeigu pas Jus būtų rūpestingai katekizuojami vaikai, ruošiamos iškilmingos Pirmosios Komunijos, jeigu procesijose dalyvautų daug vaikų ir jaunimo, parapijiečiai girdėtų aktualius, tvirtumą ir drąsą palaikančius pamokslus, jeigu Jūsų parapijoje būtų gyvesnis sakramentinis gyvenimas, tuomet pripažintume, kad Jūs esate mums pavyzdys. Tačiau už šį darbą gaunamas reakcionieriaus vardas, kuriuo mes turėtume didžiutis, o ne jo bijoti.

Jūs labai piktnatės, kad uolieji kunigai veikia, trokšdami tuščiai pagarsėti užsienio radijo ir spaudos skiltyse. Pasakyta labai piktai ir nepagrįstai. Kodėl negalvoti broliškumo dvasioje, kad jie veikia Evangelijos mintimi: „Esame nenaudingi tarnai. Padarėme, ką turėjome padaryti“ (Lk. 17, 19).

Prisipažinkite, kad Jūs labai pažeminote mūsų Brolius, kurie, neturėdami galimybės viešai gauti kunigystės šventimų dėl persekiojimo, vistiek pasirinko kunigystės kelią. Tiems mūsų Broliams tariame nuoširdų žodį: „Visuomet jauskitės artimiausiais mūsų kunigiškos šeimos nariais“, o Jūs atsiprašykite Dievą ir pažemintus Brolius, tuomet mes įtikėsime, kad Jūsų siekimas vienybės yra nuoširdus.

(Du vyskupai tremtiniai):

Turime du vyskopus tremtinius: J. E. vysk. J. Steponavičių Žagarėje ir J. E. vysk. V. Sladkevičių N. Radviliškyje. Kiek daug kunigų kentėjo lageriuose,

sugrįžo nepalūžę ir įsijungė į pastoracijos darbą. Vėlesnieji kaliniai:

(Daug apšmeižtų Lietuvos kunigų):

Kun. Šeškevičius, kun. Bubnys, kun. Zdebskis ryžtingai gynė vaikų sielas ir tikėjimo laisvę teismuose. Lietuvoje yra daug kunigų, apšmeižtų laikraščiuose, baustų piniginėmis baudomis, iš kurių buvo atimti darbo pažymėjimai, — jie visi pagal ateistų terminologiją yra reakcingi, o pagal Jūsų — verti pasmerkimo. Tačiau ir Jūs naudojotės jų darbo ir pasiaukojimo vaisiais. Pavyzdžiui, 1966 m. Anykščių rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojas Zulonas, sukvietęs rajono kunigus, uždraudė vaikų laiminimo pamaldas Devintinių oktavos ketvirtadienį, tačiau kunigai nepaklausė. Sekančiais metais vėl draudė, bet kunigai vėl laimino vaikus. Tolimesni metai buvo ramūs. Dabar ir Jūs ramiai laiminate vakus, tačiau žinokite, kad už tai buvo kovota, ir kai kas gavo reakcingo kunigo vardą.

(Pasauliečiai parūpino maldaknygių):

Dabar yra suimtų ir tardomų pasauliečių. Jie mums parūpindavo maldaknygių, katekizmų ir religinės literatūros. Negi ir juos kaltinsite nežabota saviemeile? Ar Jūsų parapijiečiai nesimeldžia iš jų maldaknygių, ar jų vaikai nesimoko iš jų katekizmų? Atmesk jų darbą — ir didžiulė parapija liks su keliolika maldaknygių, visiškai be katekizmų. Už tuos pasauliečius daugelis meldžiasi, juos užjaučia, — negi juos pasmerksite.

(Vyskupų Reinio ir Borisevičiaus mirtis lageriuose):

Prisiminkime vyskupų — Reinio ir Borisevičiaus, — taip pat ne vieno kunigo mirtį lageriuose.

Mes gerbiame šventuosius kankinius, kurie papuošė Bažnyčios istoriją. Tvirtumui, drąsai ir aukai reikia nulenkti galvas, reikia iš to mokytis ir tuo sekti. Nulenkime galvas ir šių dienų tvirtiesiems. Jie neišduoda ir negriauna Kristaus Bažnyčios. Nepavydėkime jiems teikiamos garbės, nes ta garbė tenka mums visiems, kurie išdrįstame prieš milžinišką jėgą priešpastatyti dvasios didybę. Menka yra ta tauta, kuri niekina savo didvyrius. Tokios tautos ir negali būti. Tik svetimieji, jos vardu kalbėdami, gali tai daryti. Tad kodėl šitai turėtų būti Kristaus Bažnyčioje?

Jūs rašėte: „Būtų ne taip pikta, kad tas skaldymas vyktų iš ateistų pusės, bet kuo pateisinti mūsų tarpusavio skaldymąsi?“

(Saugumas kunigams siūlo bendradarbiauti):

Žvelkime į gyvenimo tikrovę atviromis akimis. Beveik visiems kunigams saugumo darbuotojai įkyriai, su grasinimais siūlė bendradarbiauti. Žinomos to bendradarbiavimo pareigos — pranešinėti, ką kunigai kalba, planuoja, veikia, kokios kunigų ir tikinčiųjų nuotaikos ir pan. Seka konkretesni pavidimai ir laipsniškai prieinama iki to, kad reikia vykdyti visus saugumiečių pavidimus, net ir tokius laiškus rašyti, kokį Jūs parašėte. Jei dirbsi saugumui, bus garantuota didelė parapija, valdžios palankumas ir pažangaus, laiko dvasią gerai supratančio kunigo vardas. O jei nedirbsi? Daugybė piktų grasinimų, piktas ir melagingas straipsnis laikrastyje, darbo pažymėjimo atėmimas, prievartinis darbas durpynuose, miške, melioracijoje, statybose, maža užkampio parapija ir reakcionieriaus vardas.

(Kunigus skaldo saugumiečiai):

Mus suskaldė ir tą skaldymąsi palaiko saugumo darbuotojų veikla. Bet ji nėra svarbiausia susiskaldy-

mo priežastis. Mūsų džiaugsmui ir laimei daugelis kunigų tuos šlykščius pasiūlymus, nesutinkančius su Kristaus dvasia, ryžtingai atmetė ir neišdavė nei savęs, nei kunigų, nei Bažnyčios.

Svarbiausioji vidinė susiskaldymo priežastis buvo ir yra kai kurių kunigų silpnumas, baimė, naivumas ir karjera. Vieni išsigando grasinimų, kiti naiviai patikėjo saugumiečių pasakai, kad šitaip būsią geriau jiems ir Bažnyčiai. O kai kurie, mūsų gėdai, pasuko karjerizmo keliu, norėdami gauti ir neprarasti aukštesnio posto. Pirmasis bailus kunigas, pasirašęs bendradarbiavimo su saugumiečiais sutartį, smogė pirmąjį ir svarbiausią smūgį mūsų vienybei. Joks išdavimas ir bendravimas su priešais niekuomet nesukūrė vienybės. Saugumo užverbuoti kunigai, giliausia vienybės žaizda, privertė kitus kunigus perspėti savo draugus, kad šituo kunigu negalima pasitikėti. Tai skaudžiausias mūsų pralaimėjimas.

Galima būtų pateisinti tuos, kurie tyliai, nors ir beprasmiškai kenčia dėl šitokios savo padėties, bet negalima pateisinti tų, kurie savo išdavystę didžiūjasi.

(Kunigai karjeristai):

Argi nebuvo ir nėra tų skaudžių faktų, kai kunigas renkasi geresnę vietą, tardamasis su Religijų reikalų tarybos įgaliotiniu? Vyskupui belieka patvirtinti „paskyrimą“. Iš kur atsirado „nepajudinamieji“, kurių negalima paskirti į mažesnes parapijas? Tik ne iš uoliųjų tarpo.

(Valdžios globojamas kunigas — visų gėda):

Mes tvirtai pareiškiame, kad kiekvienas civilinės valdžios nurodymas tą ar kitą kunigą skirti į parapiją, yra neteisėtas vyskupų teisių varžymas. Nė vienas ku-

nigas negali tam pritarti arba tuo pasinaudoti. Kiekvienas civilinės valdžios globojamas bei remiamas kunigas yra mūsų gėda, nelaimė ir vienybės skaldytojas.

(Kunigai neturi būti nebyliai marinamos Bažnyčios liudininkai):

Tad kas mums, Broliai, lieka daryti? Bet kuria kaina išsilaisvinti iš saugumo globos ir bendravimo. Tikėti, kad jie nori Bažnyčiai gero — būtų daugiau negu naivu. Reikia atsisakyti išdavystės keliu gautų privilegijų ir negriauti Bažnyčios savomis rankomis. Į pavergtųjų gretas mes nesilygiuosime. Gerbdami visus miestų, didelių ir mažų parapijų klebonus, kurių dauguma yra geri Bažnyčios vadai, mes kviečiame Jus pamilti laisvę, jos trokšti, siekti, dėl jos kentėti. Mes nebūsime nebylūs marinamos Bažnyčios liudininkai, bet kovotojai už Bažnyčios laisvę. Mes nekovojuame prieš esamą santvarką, bet prieš sauvalę; nereikalaujame nieko, išskyrus tai, kas mums pilnai priklauso pagal prigimtąją teisę, konstituciją ir Žmogaus Teisių Deklaraciją. Jūs esate labai didelėje ateistų ir saugumiečių įtakoje, kurie mėgsta labai juodai pranašauti Bažnyčios ateitį, jeigu nebus su jais bendraujama ir nuolaidžiauojama. Nesirūpinkime ateitimi, nes jos Valdovas yra Dievas. Šventasis Raštas mus guodžia: „Žmonės praeina, o Dievo tiesa pasilieka amžiams.“

Jūs rašote, kad Seminarijai trūksta kandidatų, kad šiais metais vyko stipresnė kandidatų atranka. Ar nereikėtų nemaža kaltės prisiimti tiems, kurie, „gerai suprasdami laiko dvasią“, pašalino ministrantus nuo altorių, vaikus iš procesijų, bijo susitikti su vaikais, laukdami kol jiems sueis 18 metų? Ar ne daugiau gali būti pašaukimų iš tų, kurie aktyviai dalyvauja pamaldose?

(Atmetami geriausi kandidatai į seminariją):

Šiais metais trūko kandidatų dėl to, kad ne visi kandidatai buvo priimti. Buvo atmesti geriausi kandidatai, pažeidžiant žmogaus teisę laisvai rinktis profesiją. Kas tai įvykdė? — Civilinė valdžia, kuri pasauliui skelbia, kad kandidatus visai laisvai parenka Seminarijos rektorius. Kuo čia kalti „reakcingieji kunigai“ ir slapta Kunigų seminarija, kurie greičiausiai egzistuoja tik jūsų vaizduotėje? Galime užtikrinti, — jei tolimesnė Bažnyčios spresdama iššauks reikalą turėti slaptą Kunigų seminariją, tai ją tvarkys rimti kunigai. Tai bus ir Dievo darbas, nes be jo šaukimo neatsiras nė vieno pašaukimo į tokią Seminariją.

(Geras kunigas negali įsijungti į propagandinį melą):

Jūsų pabrėžtinas prašymas, kad Vyskupas iš Vatikano kalbėtų Jūsų laiško mintimis, yra labai žemas. Ar gali geras kunigas siūlyti vyskupui įsijungti į propagandinį melą, kad spresdama būtų pridengta nevykusi laisvės rūbeliu? Koku aštriu disonansu praskambėtų Jūsų laiško mintys po rimtos, dalykiškos ir laisvos kardinolo Slypi kalbos.

Daug kartų esame plakami, bet jauskime savo didybę. Vergas, pamilęs savo grandines, negali vadintis tikruoju žmogumi, o tuo labiau Kristaus kunigas.

(Atsakymas sutrumpintas. — Red.)

(Panevėžio vyskupijos kunigų atsakymas):

2-sis atsakymas

Remiantis tarybinės spaudos teigimu, kad už kiekvieno anonimo slepiasi arba bailsys arba purvinos sąžinės žmogus, tą patį galima pasakyti, perskaičius vysk. Labukui ir kitiems vyskupams bei valdytojams parašytą anonimį laišką.

(Anonimas — saugumiečių darbas):

Beveik netenka abejoti, kad tai ne kunigų darbas, o saugumo pareigūnų kalba kunigų lūpomis. Net prileidžiant, kad šis laiškas buvo parašytas keleto kunigų, tai išvada lieka ta pati — tuose kuniguose jau nieko nėra kunigiško. Toks kunigas gali nešioti sutaną, gali atlaikyti pamaldas, bet tai bus kaip teatro scenoje.

Tikrasis Kristaus kunigas žino, kad jis pašauktas dirbti taip, kad „visi būtų viena“ (Jon. 17, 21), tačiau tas „viena“ reikalauja ne nusigręžti nuo Kristaus, bet Jį dar labiau pamilti, ne tiesos atsisadėti, bet ją mylėti ir ginti.

Kokia gali būti kalba apie vienybę, kurios taip trūkšo Kristus, jeigu jos (iš valdžios pusės) norima pasiekti tikinčiųjų diskriminavimu, prievarta, patyčiomis ir persekiojimais, atimant iš tikinčiųjų pagrindines žmogaus teses?

Nė vienas kunigas ar eilinis valstybės pilietis nebuvo ir nebus reakcingas, jeigu valstybė gerbs ir sąžiningai saugos kiekvienam piliečiui duotą garantiją. „TSRS piliečiam įstatymu garantuojama:

- a) žodžio laisvė;
- b) spaudos laisvė;
- c) susirinkimų ir mitingų laisvė;
- d) gatvės eitynių ir demonstracijų laisvė

(Kons. 125 str.)

(Kunigai teisiami už Kristaus mokslo skelbimą):

Nors valstybė ir nesilaiko savo duotų garantijų, tačiau nė vienas kunigas nekurstė žmonių: „Nekęskite komunistų dėl to, kad jie komunistai!“ Konfliktai gavosi todėl, kad tie, kurie valstybės vardu yra pažadėję gerbti piliečių teises, jas grubiausiai varžo ir iš tikinčiųjų tyčiojasi. Kunigai buvo teisiami ne už ką

kitą, kaip tik už tai, kad jie rūpestingai skelbė Kristaus mokslą. Šitai jie darė ne gatvėse ar aikštėse, bet bažnyčiose. Jeigu anonimas stengiasi negirdomis praeiti pro kun. Šeškevičiaus, kun. Zdebskio ir kun. Bubnio bylas ir jeigu jis šias bylas laiko normaliu gyvenimo reiškiniu, tai netenka abejoti koku kuniškiškumu jis yra pasipuošęs.

(Valdžia nedavė nė vieno rublio bažnyčių atstatymui):

Anonimas turėtų teisę kalbėti apie kai kurias atstatytas bažnyčias tik tada, jeigu jos būtų atstatytos valdžios lėšomis ir darbininkais. Neteko girdėti, kad valdžia būtų skyrusi nors vieną rublį iš valstybės kasos šių bažnyčių atstatymui. Visa padaryta tik tikinčiosios liaudies ir pasišventusių kunigų, praėjusių kryžiaus kelius per valdžios įstaigas, dėka. Ne valdžios pasiūsti žmonės, ne jos suorganizuoti talkininkai iškraudavo plytas iš vagonų Klaipėdos bažnyčios statybai, bet tie laisvanoriai, kurie mylėjo Dievą, kurių širdyse dar liepsnojo žmogiškumo liepsnelė ir dvasinių bei tautinių vertybių supratimas. Vėliau ši liaudis buvo ne kunigų apvilta, bet valdžios pareigūnų, kurie neleido tikinčiai liaudžiai susirinkti melstis į savo pačių rankomis, aukomis ir prakaitu pastatytą šventovę.

Gal anonimas norėtų pasiteisinti, kad kunigai, vadovavę Klaipėdos bažnyčios statybai, padarė kai kuriuos prasižengimus. Gal būt. Tačiau jie atsirado ne dėl kunigų kaltės, bet dėl santvarkos netobulumo. Jeigu parduotuvėje visko būtų pakankamai, niekas neieškotų „kur nors“ reikiamos detalės.

(Nenorima girdėti, kaip naikinama Lietuvos Bažnyčia):

Anonimas nenori girdėti ir matyti, kaip Lietuvoje yra naikinama Katalikų Bažnyčia. Jis norėtų at-

stovauti tik tuos, kurie patys nueitų pas priešus ir pareikštų: „Duokite mums virvę ir mes patys pasikarsime, kad tik kas nors nežinotų, jog jūs norite mus pakarti, kad tik jums nekristų ši negarbė.“ Jis bevelėtų visada tylėti, nors Bažnyčiai ir tikintiesiems būtų daromos didžiausios skriaudos. Tačiau jie visa gerkle šauks tada, kai koks nors „pažangusis“ užsienyje uždaromas į kalėjimą. Tada jis dalyvaus mitinguose, kalbės apie žmogaus laisvės varžymą kapitalistiniuose kraštuose, bet nepratars nė žodžio, kai prigimtinės, dieviškosios ir pačios Konstitucijos garantuotos žmogui teisės grubiausiai mindomos jo paties akivaizdoje.

Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika nėra romanas, kur galima leisti fantazijai klajoti. Tai nuogi faktai, o prieš faktus ir gražiausi melo žodžiai yra bejėgiai. Jeigu nebūtų „Kronikoje“ aprašytų faktų, nebūtų nė „Kronikos“, nes jie nesiekia ką nors apšmeižti nei apjuodinti, o tik parodyti gyvenimo tikrovę.

(Jei yra ateistinis muziejus, tai kur bažnytinis?):

Anonimas norėtų prisidengti, kad šiandien bažnyčios labiau puošiamos. Tikram Kristaus kunigui per maža, kad jo bažnyčia puošni. Jis nori, kad bažnyčią pripildytų gyvi žmonės, tikintieji, ypač jaunimas. Juk ir atimtas bažnyčias valdžia restauruoja, bet nė vienos iš jų negrąžino tikintiesiems, o paverstė muziejais, koncertų salėmis. Gal anonimas norėtų pasidžiaugti ir Šv. Kazimiero bažnyčia Vilniuje, kuri, tiesa, meniniu atžvilgiu restauruota neblogai, bet ji yra išniekinta, paversta ateistiniu muziejumi. Jeigu buvo leista įkurti ateistinį muziejų, tai kur Lietuvoje bažnytinis muziejus? Tikras kunigas nori, kad Konstitucijos garantuota sąžinės laisvė nebūtų popierinė. Nė vienas kunigas nenuėjo ir nestovėjo prie mokyklos durų, žiūrėdamas, kurie mokiniai į ją eina. Tuo tarpu

mokytojai - ateistai nesidrovi stovėti prie šventoriaus vartų ar bažnyčios durų ir užsirašinėti į bažnyčią einančių moksleivių pavardes, paskui juos klasėje terorizuoti, mažinti elgesio pažymį, iškabinėti tikinčiųjų moksleivių karikatūras mokyklos sienlaikraščiuose, šaukinėti tėvus į mokyklą ar kolūkio kontorą ir grasinti atimti ganyklą, neduoti bulvėms pasisodinti arklio tik dėl to, kad jo vaikai lanko bažnyčią.

Ne „Kronika“, ne kažkokie reakcingi kungai iššaukė valdžios sankcijas prieš kunigus ar bažnyčių remontus. Tos represijos visą laiką buvo ir tebėra, tik anonimas stengiasi įtikinti, kad reikia snausti, kai vilkas plėšo avis. Kas šitaip kalba, aišku, iš kokios jis yra avidės.

Ką žmogui garantuoja prigimtinė teisė ir Konstitucija, tai savaime yra teisėta ir leista. O kaip yra pas mus? Nori remontuoti bažnyčią — prašyk leidimo, nori švęsti atlaidus ir kviesti kunigus — prašyk. Jeigu Konstitucija pripažįsta sąžinės laisvę ir religinių kultų atlikimo laisvę, tai kam tie leidimai? Šitai primena gyvenimą lageriuose, kai kriminalistas atima iš politinio kalinio akinius ir jam sako: „Jeigu nori turėti akinius, jei nori matyti kur eini, pirk juos iš manęs!“ Vargšas kalinys perka savuosius akinius iš grobiko ir būna kaltas tik todėl, kad nepajėgė apsiginti.

(Nebūtų LKB Kronikos, jei nebūtų tikrų faktų):

LKB Kronika tikrai neatstovautų nei mūsų krašto Bažnyčios, nei vienos vyskupijos, nei vieno žmogaus, jeigu joje talpinami aprašymai nebūtų kasdieninis Katalikų Bažnyčios kelias Lietuvoje. „Kronika“ tikrai mirs bado mirtimi, jei ji neturės nė vieno tikro fakto. Tuo tarpu niekas negali nurodyti ten aprašytų įvykių netikrumo.

(Kunigų seminarijai neleidžiama savarankiškai tvarkytis):

Kunigų seminarija tikrai nesiskųstų kandidatų stoka, jeigu Bažnyčios vadovybė galėtų joje savarankiškai tvarkytis. Ne Bažnyčios vadovybė ir ne šiandien „atleido“ iš dėstytojų pareigų kvalifikuotus kunigus, kurie tam buvo pasirengę mokslu ir dvasinėmis savybėmis. Juos išgrūdo į provincijos užkampius, kad tik jie neturėtų jokio ryšio su Seminarija.

Netenka nustepti, kad, valdžiai darant įvairias kliūtis jaunuoliams tiesioginiu keliu pasiekti kunigystę, jie drąsiai ir ryžtingai ieškos kitų kelių pasiekti savo tikslą ir tarnauti savajai liaudžiai.

(Seminarija slepiama nuo užsieniečių):

Tegu niekas netrukdo jaunimui lankyti bažnyčią, bendrauti su kunigais, gauti reikiamą informaciją apie kunigus, seminariją, naudotis religine literatūra, tada mūsų krašte pakaks Kristui pasiaukojusių širdžių.

Tegu niekas neslepia Kunigų seminarijos nuo užsieniečių, kuriems įžūliai meluojama, kad Seminarijon gali stoti kiekvienas jaunuolis. Kodėl į Seminariją nepriimami neatitarnavę kariuomenėje ir iš aukštųjų mokyklų? Kodėl jaunuolį, norintį įstoti į Seminariją, visomis priemonėmis stengiasi atkalbėti, nesigėdindami net šmeižto? šantažo? Kodėl tokį jaunuolį šaukinėja švietimo skyriaus vedėjas, mokyklos direktorius, o ypač susirūpina saugumiečiai? Kodėl kai kurie mokytojai ar mokyklų direktoriai tokiam jaunuoliui nesigėdi pasakyti: „Geriau žmogų užmuštum, girtuokliu, vagimi, tik ne kunigu taptum“? Kodėl mokyklos vadovybė ir saugumo pareigūnai nė žodelio nesako tam jaunuoliui, kuris stoja į Medicinos ar Politechnikos institutą? Juk Kunigų seminarija nėra pagrindinė mokykla, bet viešai veikianti mokymo įstaiga, kurios visą

tvarką ir dėsninguosius dalykus gerai žino Religijų reikalų tarybos įgaliotinis.

(Katalikiškas kraštas neturi nė vieno katalikiško laikraščio):

Ar gali anonimas laikyti normaliu reiškiniu, kad katalikiškas kraštas neturi nė vieno katalikiško laikraščio? Ar gali jį patenkinti viena kita maldaknygė, kuri buvo išleista per 30 metų, bet nepritaikyta šiandieninio žmogaus poreikiams? O kur katekizmai?

Kur vyskupų laisvė savarankiškai veikti savo vyskupijose? Praeitais metais mūsų vysk. R. Krikščiūnas ne save norėdamas sukompromituoti atšaukė Sutvirtinimo sakramento teikimą Obeliuose, Alantoje ir Joniškėlyje. Šitai jis padarė valdžios verčiamas.

Jeigu Jums, anonime, visi šie faktai nieko nesako arba juos laikot normaliais Bažnyčios ir valstybės santykių plotmėje, tai mums Jūsų vardas yra žinomas. Jūs esate ne iš tos avidės, kuria tariamai rūpinatės.

Kristus aiškiai sako: „Manosios pažįsta mane“ (Joh. 10,14). O gal jau Kristaus žodis jums nieko nesako? Tada prisiminkite K. Markso žodžius: „Jeigu nori būti galvijus, galima žinoma, nusigręžti nuo žmonijos kančių ir rūpintis tik savo kailiu“ (K. Markso ir F. Engelso „Raštai“, t. 31, 454 psl.).

Anonimas labai pageidauja, kad vysk. J. Labukas prabiltų per Vatikano radiją. Jeigu vyskupas galėtų laisvai ir su visomis smulkmenomis parodyti pasauliui Katalikų Bažnyčios padėtį Lietuvoje, kokiais kančių keliais ji eina, tai pataulis sužinotų tokių dalykų, kurių jokia „Kronika“ nei šimtosios dalies neatskleidė.

Kas tu bebūtum, anonime, ar kunigas, užmerkęs akis gyvenimo faktams ir dieviškai tiesai, ar valdžios žmogus, kalbą kunigo lūpomis ir norįs sukelti tarp kunigų nepasitikėjimą bei įtarumą, nepamiršk, kad

Bažnyčios pusėje yra amžinoji Tiesa — Kristus ir skausmingos šių dienų tikrovės iššauktas ryžtas — dar labiau mylėti Dievą ir dar uoliau dirbuotis Kristaus Bažnyčioje.

1974 spalio mėn.

Panevėžio vyskupijos kunigai

(Atsakymas sutrumpintas. — Red.)

LKB KRONIKOS INFORMACIJA

LKB Kronika dėkoja visiems žinomiems ir nežinomiems bendradarbiams, o ypač tiems, kurie, saugumo tardomi, nepaneigė LKB Kronikos faktų tikrumo.

LKB Kronika prašo visus ir toliau aktyviai bendradarbiauti jos leidime bei platinime. Siunčiant LKB Kronikai medžiagą, reikia **labai tiksliai ir aiškiai** užrašyti vietovardžius, pavardes, datas ir pan.

LKB Kronika atsiprašo tuos, kurių atsiųstos medžiagos negalėjo patalpinti savo puslapiuose, ir primena, jog ir ateityje nebus panaudojama nekonkreči, neaiškiai užrašyta ir abejotinos vertės medžiaga.

LKB Kronikai reikalingi tik faktai!

* * *

MARIJA, MARIJA,

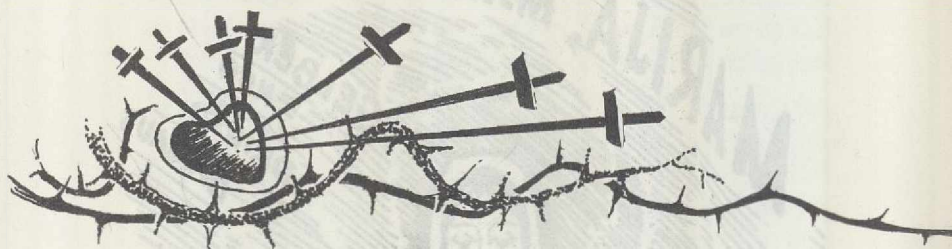
GELBĖK

NUO

PRIESO

BAISAUS





- Rašo LKB Kronikos skaitytojai
- Byla Nr. 345
- S. Kovaliovo suėmimas
- Atakos prieš LKB Kroniką
- Pareiškimai
- Žinios iš vyskupijų
- Tarybinėje mokykloje
- Iš LKB Kronikos archyvo

LIETUVOS KATALIKŲ BAŽNYČIOS KRONIKA

Perskaitęs duok kitam!

Eina nuo 1972 metų!

LKB KRONIKOS SKAITYTOJAI RAŠO

LKB Kronika gavo iš savo skaitytojų laišką, kurio mintys atspindi Lietuvos katalikų nuotaikas ir išreiškia jų valią. LKB Kronika visiškai pritaria šio laiško mintims.

(Sergiejaus Kovaliovo areštas):

„Neseniai sužinojome apie biologijos mokslų daktaro Sergiejaus Kovaliovo areštą dėl LKB Kronikos. Mes, Lietuvos katalikai, meldžiame Dievą šiam mokslininkui fizinės ir dvasinės stiprybės. Šiandien pasauliui gyvybiniai reikia meilės. Jėzus Kristus yra pasakęs: „Nėra didesnės meilės kaip gyvybę už draugus atiduoti“ (Jn. 15, 13). Mes tikime, kad S. Kovaliovo ir kitų aukos neveltui.

Mes lenkiame galvą prieš akademiką Andriejų Sacharovą, kovotoją už žmogaus teises Tarybų Sąjungoje, o jo asmenyje — prieš visus geros valios rusų intelektualus. Jie savo drąsa ir auka privertė mus, Lietuvos katalikus, naujai pažvelgti į rusų tautą. Jų auka reikalinga visiems ujamiems tarybiniais žmonėms, ji reikalinga ir Lietuvos katalikams.

(Padėka A. Solženycinui):

Mes širdingai dėkojame didžiajam rusų rašytojui Aleksandrui Solženycinui už šiltus žodžius lietuviams ir už Lietuvos reikalų gynimą. Tūkstančiai lietuvių, ypač buvusių Gulago salyno piliečių, meldžia Aukščiausiąjį Jam palaimos.

(Padėka Australijos episkopatui, opozicijai ir Kanados vyriausybei):

Mes dėkojame Australijos Episkopatui, Australijos valdžios opozicijai ir Kanados vyriausybei už Lietuvos reikalų gynimą. Deja, negalime padėkoti Australijos ir N. Zelandijos vyriausybėms už Pabaltijo okupacijos pripažinimą. Duok, Dieve, kad jos nepažintų Mao „išvaduojančios“ rankos.

Mes, per radiją sekdami Romoje vykusį vyskupų Sinodą, džiaugėmės, kad kai kurie Sinodo Tėvai — kard. Juozapas Slypij, kard. Steponas Višinskis, kard. Bengsch ir kt. — taip drąsiai gynė persekiojamų Rytų Europos katalikų reikalus. Jie geriausiai atstovavo ir mus, Lietuvos Katalikų Bažnyčios tikinčiuosius.

(Žavisi S. Kudirkos ir V. Sevruko bado auka):

Mes, Lietuvos katalikai, esame sužavėti Vaclovo Sevruko ir Simo Kudirkos bado auka, norint atkreipti pasaulio dėmesį į sunkią Lietuvos katalikų padėtį.

(Padėka „Kontinentui“ ir už „Laisvės“ radijo išrūpinimą):

Mes dėkojame žurnalo „Kontinentas“ redakcijai už šiltus žodžius lietuvių tautai ir už kvietimą bendradarbiauti. Mes manome, kad šiuo metu Lietuvą geriausiai atstovaus mūsų brolių išeivijoje intelektualinės jėgos.

Mes dėkojame tiems, kurie išrūpino, kad „Laisvės“ radijas prakalbėtų Lietuvai ir norime, kad jos programoje rastų vietą Lietuvos istorija, jos kultūrinės vertybės ir dokumentai apie kovą už žmogaus teises Tarybų Sąjungoje ir Lietuvoje.

* * *

**(Sekamos Vatikano, Romos ir Madrido radijų
lietuviškos transliacijos):**

Mes sekame Vatikano, Romos ir Madrido radijo stočių lietuviškąsias laidas ir dėkojame jų organizatoriams, ypatingai už tai, kad Lietuvos katalikų reikalus kelia viešumon.

**(Noras sunaikinti ne tik LKB Kroniką, bet ir LK
Bažnyčią):**

Tarybinė valdžia, pasitelkusi Baudžiamąjį kodeksą ir Valstybės saugumo komitetą, nori sunaikinti ne tik LKB Kroniką, bet ir pačią Lietuvos Katalikų Bažnyčią. Tačiau mes, Lietuvos katalikai, esame pilni ryžto, Dievui padedant, kovoti už savo teises. Mes dar norime tikėti, jog tarybinė valdžia supras daranti didelę klaidą, remdama ateistų mažumą, o katalikų mases nustatydamą prieš save.

**(Prašoma informuoti pasaulį apie žmogaus teisių
pažeidimą):**

Mes, Lietuvos katalikai, prašome savo brolius iš-eivijoje ir visus bičiulius pasaulyje informuoti plačiąją visuomenę ir tautų vyriausybes apie žmogaus teisių pažeidimus Lietuvoje. Jūsų, broliai ir Lietuvos bičiuliai, energija ir auka šiuo metu mums yra gyvybiniai reikalinga.

BYLA Nr. 345

Baudžiamoji byla Nr. 345 pradėta 1972 liepos 5, turint tikslą pakirsti „antitarybinę LKB Kronikos veiklą“.

* * *

Dar nepasibaigus P. Plumpos, V. Jaugelio, P. Petronio ir J. Stašaičio teismo procesui, saugumiečiai pra-

dėjo naują LKB Kronikos medžioklę. Lietuvos Saugumo komiteto iniciatyva, 1974 gruodžio 23 buvo padaryta daugkratų Lietuvoje ir Maskvoje.

* * *

(Krata B. Gajausko bute):

1974 gruodžio 23 rytą apie 7:30 val. į Balio Gajausko butą, esantį Kaune, Spynų g. 3-8 įsiveržė saugumiečiai ir darbavosi visą dieną. B. Gajauskas jau yra išbuvęs lageriuose 25-erius metus. Jo motina, vos pamačiusi saugumiečius, apalpo ir buvo nugabenta į ligoninę. Kratos metu, be religinės literatūros, paimta 135 lietuvių politkalinių sąrašas ir pinigai. Saugumiečių nuomone, pas B. Gajauską rasti pinigai yra skirti politkaliniams remti. Po kratos B. Gajauskas buvo nuvežtas į Vilnių ir Saugumo komitete tardytas 3 dienas.

* * *

Jonui Petkevičiui, gyv. Šiauliuose ir išbuvusiam lageriuose 18 metų, 1974 gruodžio 23 buvo įsakyta at-eiti į darbą pusantros valandos anksčiau. Atvykus į darbą, buvo suimtas, nugabentas į Vilnių ir tardytas 3 dienas.

* * *

(Krata Alberto Žilinsko bute):

1974 gruodžio 23 buvo iškrėstas vilniečio inžinieriaus Alberto Žilinsko butas (Vytenio g. 19-22). A. Žilinskas yra išbuvęs Mordovijos lageriuose 7-rius metus. Kratos metu paimta LKB Kronikos ir „Chronika tekuščich sobytij“ po vieną numerį, taip pat keletas akademiko Sacharovo vadovaujamo Žmogaus teisių gynimo komiteto pareiškimų. Sekančią dieną krata buvo pakartota. Be to, buvo iškrėstas jo kabinetas darbovietėje. A. Žilinskas buvo suimtas, bet po trijų dienų tardymo paleistas.

* * *

Alvydas Šeduikis, buvęs Vilniaus Konservatorijos studentas, kalėjęs 4-rius metus ir šiuo metu dirbantis vargonininku Skuodo bažnyčioje, tris dienas buvo tardomas pačiame Skuode.

* * *

(Kratyta ir tardyta Birutė Pašilienė):

Birutė Pašilienė, gyv. Giruliuose, po kratos dvi dienas buvo tardoma Klaipėdos saugume. Ji buvo klausinėjama apie Simą Kudirką, kuriuo rūpinosi, apie „Kronikas“ ir iš kur gavusi „Gulago salyną“: iš Gajausko ir iš G. Salovos? Taip pat buvo tardomas ir Pašilienės vyras. Pašilienės sūnus yra kalėjęs Mordovijos lageriuose.

* * *

(Kratytas ir tardytas Algis Petrusevičius):

Algis Petrusevičius, gyv. Kaune, 25-čio g., iškalėjęs lageriuose 12 metų ir ten netekęs dešinėsios rankos, po kratos Kauno saugume buvo tardomas dvi dienas. Taip pat buvo sulaikytas kratos metu pas Petrusevičių atėjęs Leonas Laurinskas, bet po dviejų dienų tardymo buvo paleistas.

* * *

(Kratytas ir tardytas Antanas Terleckas):

Antanas Terleckas, gyv. Vilniuje, Nemenčinės plente Nr. 68, istorikas bei ekonomistas, jau du kartus kalinamas, po kratos buvo tardomas Vilniaus saugume.

* * *

(Tardytas Jonas Volungevičius):

Jonas Volungevičius, gyv. Vilniuje, buvęs Konservatorijos studentas, iškalėjęs 5-rius metus, buvo iškviestas į saugumą iš darbovietės ir dvi dienas tardomas.

* * *

(Tardytas ir kratytas Algis Baltrušis):

Algis Baltrušis, gyv. Vilniuje, Dailidžių g., iškalėjęs Mordovijos lageriuose 4-rius metus, dirbęs liaudies meistru, po kratos dvi dienas buvo tardomas.

* * *

(Tardytas Valerijus Smolkinas):

Valerijus Smolkinas, vilnietis, kalėjęs 3-jus metus. Kratos metu buvo paimtas „Gulago salynas“. Tardymas tęsėsi dvi dienas.

* * *

Be to, dar buvo tardomi šie politkaliniai:

Vincas Korsakas (Lukšiai),
Katkus (Plungė),
Bronius Guiga (Kaunas),
Povilas Pečiulaitis (Kaunas),
Pupeikiai (vyras ir žmona, gyv. Kaune),
Jonas Protosevičius (Vilnius),
Kęstutis Jokūbinas (Vilnius),
Justas Šilinskas (Panevėžys) ir
Janina Burbulienė (Kaunas).

Visi tardomieji buvo klausinėjami apie „Kroniką“ ir „Gulago salyno“ vertimą į lietuvių kalbą.

* * *

KRATOS MASKVOJE

(Krata pas Sergiejų Kovaliovą ir jo suėmimas):

1974 gruodžio 23 pas maskvietį Sergiejų Kovaliovą anksti rytą buvo pradėta krata, užtrukusi 12 val. Krata buvo daroma Lietuvos saugumo pavedimu, sąryšyje su byla Nr. 345. Kratos metu buvo paimta: „Gulago

salynas“ (rusų kalba), „Einamųjų įvykių Kronikos“ ir LKB Kronikos leidiniai, 135-ių Lietuvos politkalinių sąrašas, pareiškimai, laiškai, užrašų knygutės ir kt.

Po kratos S. Kovaliovas ir jo žmona buvo tardomi. S. Kovaliovas atsisakė dalyvauti tardymuose, liečiančiuose informacijos platinimą, nes čia nesilaikoma įstatymų.

Gruodžio 26 tardytojas Trofimovas paskambino S. Kovaliovui telefonu ir paprašė dešimčiai minučių užsukti pas jį. Gruodžio 27 S. Kovaliovas nuvyko į Lubianką ir buvo suimtas. Tuojuo po suėmimo lėktuvu nuskraidintas į Vilnių ir kalinamas Saugumo komiteto izoliatoriuje.

* * *

(Kratos pas maskviečius be ryšio su Lietuva):

1974 gruodžio 23 Lietuvos saugumo pavedimu buvo padarytos kratos pas maskviečius:

Andriejų Tverdochlebovą,

A. P. Pliusiną,

Galią Solovą,

Malviną Landą ir

Iriną Korsunskają.

Kratų metu buvo paimamos rašomosios mašinėlės ir visas „samizdatas“. Dauguma paimtos medžiagos neturėjo jokio ryšio su Lietuva.

* * *

Akademiko A. Sacharovo kreipimasis:

„Suimtas mokslininkas Sergiejus Kovaliovas yra biologijos mokslų daktaras. Jis yra mano artimas bičiulis. Tai didelės, tyros ir tvirtos dvasios, begalinio altruizmo vyras. Visai neseniai aš svarsčiau su juo Naujųjų Metų kreipimąsi dėl amnestijos politkaliniams.

Šiandien jis pats yra tokioje būklėje. Formali arešto priežastis — buvo kaltinimas, liečiantis LKB Kronikos leidimą Lietuvoje. Man tai atrodo patogi dingstis valdžiai, kad tardymas ir teismas vyktų toli nuo draugų ir nepasiektų viešumos.

Kovaliovo, gabaus ir talentingo asmens gyvenimas, daugelį metų buvo skirtas žmogaus teisių gynimui, kovai už beteisiškumo kėlimą aikštėn. Jis nuo pat pradžios buvo Žmogaus Teisių Gynimo iniciatyvinės grupės narys, Tarptautinės Amnestijos tarybinės grupės narys, pagrindinių kovos už žmogaus teises mūsų šalyje kryptį nustatančių dokumentų bendraautorius ir autorius. Kovaliovas atliko daug gerų ir sunkių darbų be didelio pasigarsinimo. Tai joks atsitiktinumas, kad jam, pavyzdžiui, pavyko sumegzti ryšius tarp Jungtinių Amerikos Valstybių ambasados ir Simo Kudirkos motinos, kas galutinai privedė prie Kudirkos išvadavimo. Š. m. gegužyje Kovaliovas drauge su Velikanova ir Chodorovič paskelbė, kad bus tęsiamas „Einamųjų Įvykių kronikos“ leidimas, ir kad jie prisiimą atsakomybę už jos platinimą. Tai buvo bebaimis istorinis įsipareigojimas. Bet tuo pačiu metu tai buvo iššūkis tiems, kurie bijojo tiesos ir viešumos. Vakarų areštas yra keršto veiksmas už drąsą ir padarumą.

Aš kreipiuosi į Sergiejaus Kovaliovo kolegas — visų pasaulio šalių biologus. Aš kreipiuosi į Tarptautinę Amnestiją; jis yra šios organizacijos narys, o jo veikla sutinka su jos dvasia. Aš kreipiuosi į Tarptautinę Žmogaus Teisių Lygą. Aš kreipiuosi į visus, kurie vertina gerumą, dorumą ir intelektualinę laisvę. Aš šaukiu į tarptautinį žygį už Sergiejaus Kovaliovo išvadavimą.“

Akademikas A. Sacharovas

1974.XII.28

* * *

(52 asmenų pareiškimas S. Kovaliovo reikalu):

1974 gruodžio 30 Žmogaus Teisių Gynimo iniciatyvinės grupės nariai Maskvoje: T. Velikanova, G. Podjapolskij, T. Chodorovič išplatino pareiškimą, kurį pasirašė 52 asmenys. Jame rašoma: „Sergiejus Kovaliovas — talentingas mokslininkas, autorius daugiau kaip 60-ties mokslinių straipsnių... Žmogaus teisių gynimas Kovaliovui — natūralus pratęsimas mokslinės veiklos: mokslininkas negali susitaikinti su informacijos laisvės nebuvimu, prievartiniu įsitikinimų viendiniu, su melu. Savo visuomeninėje veikloje Kovaliovas laikosi tų pačių principų, kaip ir moksle: pilnas faktų žinojimas, atsakingumas už jų tikslų pateikimą, stropumas išvadose. Taip pat atvirumas ir viešumas... S. Kovaliovas viešai gynė daugelį neteisingai persekiojamų žmonių... Mes solidarizuojamės su S. Kovaliovu ir jo kilnia veikla. Mes reikalaujame jį paleisti...“

* * *

1975 sausio 22 buvo padaryta krata pas iniciatyvinės grupės narę Tatjaną Chodorovič (Maskva).

* * *

ATAKOS PRIEŠ LKB KRONIKĄ

(Anonimas smerkia LKB Kroniką):

Religijų reikalų tarybos įgaliotinis K. Tumėnas savo straipsnyje „Sąžinės laisvė ir tarybiniai įstatymai“ („Tiesa“, 1974.XI.22) rašo:

„Tarybiniais įstatymams dėl religijų visiškai priitaria ir dauguma tikinčiųjų. Įstatymų laikosi didžioji dvasininkijos dalis. Tačiau dar pasitaiko tokių kulto tarnų arba tikinčiųjų, kurie laužo tarybinius įstatymus religijų klausimu, bando kiršinti tikinčiuosius. **Vis dau-**

giau dvasininkų atsiriboja nuo tokio plauko veikėjų ir savo laiškuose vyskupijų valdytojams smerkia jų veiklą. (Mūsų pabraukta. — Red.).

Kas yra tie dvasininkai ir kokiuose laiškuose jie smerkia kunigus, laužančius tarybinius įstatymus?

LKB Kronikos 12-me numeryje buvo įdėtas vienas anoniminis laiškas, nukreiptas prieš „reakcingus“ kunigus ir LKB Kroniką. Netrukus visų vyskupijų valdytojai ir vyskupai gavo antrą anonimą, piktesnį už pirmąjį. Kaip į anonimą galima būtų nekreipti dėmesio, tačiau jis, išreikšdamas tarybinės valdžios pažiūras į LKB Kroniką, vertas dėmesio. Pateikiame jį kiek sutrumpintą su mažais komentarais.

„Visų pirma prašau atleisti už sutrukdyimą Jūsų brangaus laiko.

Esu vyresnės kartos kunigas. Apmąstant susidariusią dabartinę Lietuvos Bažnyčios padėtį, kilo mintis parašyti Jums laišką. Prašau mane teisingai suprasti, ne mokyti Jus noriu, bet pasidalinti mintimis ir paliesti kai kuriuos klausimus, rūpimus, kaip aš įsitikinau, ne tik man, bet ir daugumai kunigų bei tikinčiųjų.

Jau kuris laikas pasirodo nelegalus leidinys Lietuvos Katalikų Bažnyčios Kronika. Keletą jos numerių teko skaityti ir man. Tai, sakyčiau, ne bažnytinis leidinys, o neapgalvota politinė veikla. Kronikoje pateikta informacija turi vienašališką pobūdį, dažnai neatitinka tikrovės faktą (Lietuvoje šitaip teigia tik saugumiečiai. — Red.). Didelį pasipiktinimą man sukėlė šio leidinio Nr. 10 įrodinėjimai, kad Lietuvai nereikia daugiau vyskupų. Mano manymu, normalu Bažnyčios gyvenime yra tada, kai netrūksta vyskupų, kai kiekviena vyskupija turi savo vyskupą — ganytoją ir tvarkosi savarankiškai. Šiandien Vilnius, Vilkaviškis ir Kaišiadorys neturi vyskupų (Lietuvoje visi žino,

kad Vilnius ir Kaišiadorys turi savus vyskopus, kurie šiuo metu ištremti iš savo vyskupijų. — Red.).

Tame pačiame numeryje taip įžuliai griau-namas tikinčiųjų akyse ne vien vyskupų, valdytojų, kunigų autoritetas, bet netgi paties popiežiaus autoritetas, kuris „jau nežino ką daro“. (Kai kurie Lietuvos dvasiškai patys viešai sugriovė savo autoritetą, tai LKB Kronikai jo griauti nereikia. LKB Kronika niekada neteigė, kad popiežius nežino, ką daro, tik ji mano, kad Apaštaly Sostas ilgą laiką buvo klaidinamas ir neturėjo apie Lietuvos Katalikų Bažnyčią objektyvios informacijos. — Red.).

Ką visa tai reiškia?

„Kronikos“ leidėjai neatsižvelgia į bendrus Bažnyčios interesus, ignoruoja bažnytinę tvarką, klaidina tikinčiuosius ir Bažnyčios talkininkus.

Pastaraisiais metais kai kurie kunigai, vietoje to, kad rūpintųsi savo parapijos tikinčiųjų reikalais, pradėjo kištis į moterų vienuolynų reikalus (O gal būtų geriau, jei į šiuos reikalus kištųsi Saugumo komiteto pareigūnai? — Red.). Jie įtraukia į nelegalią veiklą vienuoles bei kai kuriuos tikinčiuosius, renka per juos žinias „Kronikai“, ima iš jų pinigus neva savo veiklai finansuoti ir t.t. Taigi, sauželė kunigų drumsčia normalų bažnytinį gyvenimą. Jie, važinėdami po parapijas, jau nekartą rinko klebonų parašus ant įvairių jų paruoštų dokumentų. Didelė dalis pasirašinėjusių kunigų buvo jų formaliai išprieivartauti, nes bijojo, kad jų nepavadintų „raudonais“. Kai kuriems kunigams, nenorintiems pasirašyti, buvo grasinama, kad bus viešai atskleistos jų gyvenimo paslaptys (Šiuo metodu Lietuvoje naudojasi tik Saugumo komiteto pareigūnai, bet ne kunigai. — Red.).

Mano manymu ši veikla kaip tik daro žalą Bažnyčiai ir tikintiesiems. Ir visai suprantama, kad valdžia imasi priemonių ir stengiasi nutraukti šią veiklą (Nuo

kada ateistinė valdžia pradėjo imtis priemonių, kad Bažnyčiai nebūtų daroma žala? — Red.). Apie tai kalba ir faktai, kad kai kurios vienuolės, iki šiol dirbusios įstaigose, aukštesnėse pareigose, pastaruoju metu išprašomos iš to darbo.

(Masiniai buvo leidžiami ir platinami katekizmai):

Tur būt mažai yra tokių, kurie galvotų, kad prieš keletą metų valdžios organams nebuvo žinoma, kad masiniai yra leidžiami ir platinami katekizmai ir maldaknygės, tačiau tai buvo toleruojama. Šiandien tik „Kronikos“ dėka jau likviduotos tokios spaustuvės ir susidarė sunkumai įsigyti katekizmą bei maldaknygę (Kas buvo kaltas, kad tarybinė valdžia, nuo pat jos įsikūrimo Lietuvoje, uždarė visas katalikiškas spaustuves, o nelegaliai spausdinančius maldaknyges visą laiką kišdavo į kalėjimus? — Red.).

Mąstydamas apie „Kroniką“, prieinu išvados, kad ji mums nieko gero neduoda ir neduos, o priešingai, savo pasirodymu apsunkina mūsų visų darbą ir aštrina santykius su valdžia. Be „Kronikos“ išmintingai ir toliaregiškai dirbant yra galimybė daugiau nuveikti Bažnyčios labui, kaip buvo daroma prieš pasirodant „Kronikai“ (Šitaip toliaregiškai dirbant, prieš penketą metų į Kunigų Seminariją galėjo įstoti vos 5 kandidatų. — Red.).

Praeitis skaudžiais faktais įrodė, kad bet koks Bažnyčios narių kišimasis į politinius reikalus neša tik nelaimės ir palieka galias žaizdas. Todėl kai kam iš konfratrų naudinga būtų pasimokyti iš praeities klaidų ir padaryti reikiamas išvadas (Ginti Bažnyčios ir tikinčiųjų teises yra ne politika, o kiekvieno kataliko, juo labiau dvasiškio pareiga. Užsiimti politika šiuo metu reiškia bendradarbiauti su Saugumo organais, važinėti po įvairias komunistų organizuojamas konferen-

cijas, skelbti užsienyje, kad Lietuvos tikintieji turi pilną religijos laisvę. — Red.).

Nemanyčiau, kad Jūs, Ordinarai, viso to nematote?

Niekam ne paslaptis, kad šiam „leidineliui“ vadovauja atsakomybę ir blaivumą praradę kunigai. Daleidžiu, kad apie tai Jums yra žinoma. Vienok, atkreipti į tai Jūsų dėmesį skaitau savo šventa pareiga, nes man rūpi Bažnyčios ir tikinčiųjų reikalai.

Tuokart nepasirašau.“

* * *

(TSRS dvasiškių delegacija JAV):

1975 vasario 20 „Tiesa“ pranešė apie TSRS dvasiškos delegacijos viešnagę Amerikoje. Joje dalyvauja ir Vilniaus arkivyskupijos valdytojas mons. Č. Krivaitis. „Tiesoje“ rašoma: „Tarybų Lietuvos tikintieji turi visas sąlygas praktikuoti religiją. Nei jie, nei jų vaikai nėra persekiojami už savo įsitikinimus. Mes, dvasiškiai, turime visas sąlygas savo darbui“ — pareiškė spaudos konferencijoje Niujorke Vilniaus arkivyskupijos valdytojas monsinjoras Česlovas Krivaitis...

Ši žinia Lietuvos tikinčiųjų tarpe sukėlė pasipiktinimo audrą. Nėra maldaknygių, katekizmų, persekiojami mokiniai už tikėjimą, laužomi kryžiai, atiminėjama religinė literatūra, suvaržytas kunigų darbas, o dvasiškiai užsienyje kalba apie tikėjimo laisvę... Kai kas abejoja, — o gal vyskupijos valdytojas šitaip nekalbėjo. Juk tarybiniai korespondentai moka ne tik spalvas sutirštinti, bet ir parašyti atvirą melą.

TSRS dvasiškos delegacija yra suorganizuota valstybės saugumo komiteto pareigūnų. Jos tikslas klaidinti užsienio žmones, nes, esą, Tarybų Sąjungoje tikėjimas nėra persekiojamas.

* * *

(Noras klasta sukompromituoti Vatikano radiją ir „Kroniką“):

Šio numerio pabaigoje pateikiame dokumentą, po kuriuo tarybiniai pareigūnai vertė kunigus pasirašyti. Tai padės suprasti iki kiek buvo prievartaujami Lietuvos kunigai.

1975 sausio 24 laikraštis „Tarybinis mokytojas“ straipsnyje „Tas melagis Vatikano ruporas“ apkaltino Vatikano radiją, kuris, anot laikraščio, šmeižias tarybinę mokyklą ir mokytojus. Straipsnyje rašoma:

„...medalį“ užsipelnyti už ateistinę veiklą stengiasi Pažaislio vidurinės direktorė Stasiukaitienė, Klaipėdos 5-osios vidurinės istorijos mokytojas Mažeika tyčiojęs iš bažnyčių lankančių mokinių; Kražių mokyklos direktorė Albina Žukauskienė, duodanti informaciją Prienų rajono valdžiai apie ateitinę veiklą; mokiniai ją vadina raudonoji davatka.

Tokius „faktus“ skelbia Vatikano radijas. O iš tikrųjų — nėra tokios Pažaislio vidurinės, nei direktorės Stasiukaitienės, nei Kauno rajone, nei Kauno mieste, kurio riboms priklauso Pažaislis; Klaipėdos 5-ojoje vidurinėje toks mokytojas Mažeika nedirba; Prienų rajone nei Kražių mokyklos, nei direktorės Albinos Žukauskienės taip pat nėra. Beje, Kražių vidurinė mokykla yra Kelmės rajone, tik ir joje direktorės ar mokytojos Albinos Žukauskienės niekas nėra nė girdėjęs.

Vadinasi, prigalvota „mirusių sielų“ ir dar jos apšmeižtos...“

Šio straipsnio tikslas — sukompromituoti ne tik Vatikano radiją, bet ir LKB Kroniką, kurios 8-jame numeryje buvo rašoma apie mokytoją Mažeiką, direktorę E. Stasiukaitienę ir Albiną Rinkauskienę. Aukščiau paminėto straipsnio autorius Vytautas Mickevičius pasiūlė negarbingai, suklustodamas vietovardžius, ir vietoje Skriaudžių parašė Kražiai, vietoje Pabaisko —

Pažaislis. Taip pat suklastojo Albinos Rinkauskienės pavardę, pavadindamas ją A. Žukauskiene.

Vatikano radijas vienoje laidoje demaskavo šį melą. „Mirusios sielos“ prisikėlė!

LKB Kronika tuo tarpu dar nėra painformuota, kur dirba šiuo metu mokyti. Mažeika.

(Tardytas kun. S. Tamkevičius):

1975 vasario 14-15 Simno parapijos (Alytaus rajonas) vikaras kun. Sigitas Tamkevičius buvo tardomas Vilniaus Saugumo komitete. Tardė majoras Pilėlis ir majoras Rimkus. Tardomasis buvo klausinėjamas apie suimtąją Nijolę Sadūnaitę. Tardytojų nuomone, kun. S. Tamkevičius, tikriausiai, esąs vienas iš „Kronikos“ leidėjų. Saugumo pareigūnai dar turi vilties, kad kun. Tamkevičius galys pasitaisyti, o dėl kunigų, kaip antai, Račiūno, J. Zdebskio, A. Svarinsko, J. Buliausko — jie visiškai praradę viltį. Tardytojai priminė, kad jei LKB Kronika ir toliau bus leidžiama, tai kun. S. Tamkevičiui būsianti iškelta baudžiamoji byla.

Kun. S. Tamkevičius pareiškė, kad LKB Kronikos leidimas ar sustabdymas nepriklausąs jo kompetencijai.

Tardytojų nuomonė LKB Kronikoje apie 50% yra šmeižikiško pobūdžio.

(„Kronika“ įdėjo tikrą kun. Zdebskio kalbos tekstą):

PAREIŠKIMAI

LTSR Aukščiausiojo Teismo Pirmininkui

Nuorašai: Vysk. Labukui

Saugumo Komiteto Pirmininkui

Kun. Juozo Zdebskio,

Šlavantų bažnyčios klebono

Pareiškimas

1974 Petronio ir kt. teisme mano kalba, pasakyta 1971 lapkričio 11 teisme, buvo panaudota kaip vienas iš įrodymų, kad LKB Kronika pateikianti sufabrikuotus faktus, būtent, kad mano teisme buvusi pasakyta visai ne tokia kalba.

1972 balandžio 29 grupei kunigų ir valdžios pareigūnų buvo pademonstruotas magnetofono įrašas iš mano teismo, kaip įrodymas, kad teisme buvo pasakyta ne ta kalba, kokia paduodama LKB Kronikos 1-jame numeryje. Be to, viešai, viso minėto susirinkimo akivaizdoje buvo kaltinamas kun. S. Tamkevičius, esą, jis sufabrikavęs mano kalbą ir dar perdavęs jį užsienį.

Į šiuos faktus štai ką turiu paaiškinti: LKB Kronika Nr. 1 tiksliai perdavė mano kalbą tokią, kokia ji buvo parašyta raštu, ruošiantis teismui. Buvo padaryta tik viena klaida: cituojant Bažnytinės teisės Kodeksą, praleista skaičius „3“. Išėjo ne kanonai „1329, 1330“, o „129, 130“.

Kodėl magnetofono įrašė ne viskas atitinka? Teismo eigoje, man kalbant, teisėjas pertraukinėjo mano kalbą klausimais, pastabomis, pagaliau, aiškinant mano elgsenos psichologinius motyvus, visiškai nutraukė mano kalbą.

Tirti klausimą, koku būdu mano kalba iš teismo pateko į LKB Kroniką, nelaikau save kompetentingu.

Šlavantai, 1975.II.25

Kun. J. Zdebskis

(Piliečių teisių apsauga):

Saugumo Komiteto Pirmininkui
Lietuvos TSR Prokurorui
LTSR Teisingumo Ministrui

Vlado Lapienio, gyv. Vilniuje
Dauguviečio g. 5-11.

Pareiškimas

„Kalbėdamas apie socialistinio teisėtumo stiprinimą, turiu galvoje dvi reikalo puses. Pirma, griežčiausią piliečių teisių apsaugą — tai, kad niekam, taip pat ir pareigūnams, nebūtų leidžiama savivaliauti. Antra, turiu galvoje tai, kad visi piliečiai kuo griežčiausiai laikytųsi tarybinių įstatymų, viešosios tvarkos taisyklių“ (L. Brežnevas, „Viskas liaudies gerovei, tarybinio žmogaus labui“, 1974. 14).

Tačiau kai kurie saugumo darbuotojai apie piliečių teisių apsaugą galvoja ir elgiasi visai kitaip. Štai keletas faktų.

LTSR BPK 192 str. pasakyta: „Visi paimtieji daiktai ir dokumentai turi būti išvardijami kratos protokole arba prie jo pridedamajame apyraše, nurodant kiekį ir matą. Paimtieji daiktai ir dokumentai turi būti supakuojami kratos vietoje.“ Saugumo darbuotojai, vadovaujami vyr. leitinanto Gudo, 1973.XI.30 paėmė visas mano įrištas religines knygas, parašytas rašomąja mašinėle, kurių tarpe buvo kopijuotos elektrografiniu kopijavimo aparatu „Era“ ir rankraščius, visai jų neįrašydami nei į kratos protokolą, nei į pridedamą prie jo apyrasą ir, neužantspaudavę maišų su knygomis, išsivežė.

Ne kartą buvau kaltinamas religinės literatūros gaminimu, laikymu, platinimu, antitarybine agitacija ir propaganda ir t.t. Man buvo grasinama įvairiomis bausmėmis: laisvės atėmimu 7-niems metams, vėliau — dviems metams, ištrėmimu iš Vilniaus ir kitomis bausmėmis. Tačiau, kai tik bandydavau gintis nuo pareikšto man kaltinimo, tardytojai dažniausiai neleisdamo man gintis, sakydami, kad aš esu klausinėjamas ne kaip kaltinamasis, o kaip liudininkas. Tuo būdu jie

pažeidė LTSR BPK 17 str., kur užtikrinama kaltinajam teisė į gynybą.

LTSR BPK 18 str. pasakyta: „draudžiama stengtis išgauti iš kaltinamojo parodymus smurtu, grasinimais ir kitokiomis priemonėmis.“ O vienas saugumo darbuotojas (pavardės nesakė) tardymo metu nuolatos grasinio ir plūdo: „Tu prakeiktas jėzuitas! Mes tau parodysimė! Tu tik šmeiži tarybų valdžią! Mes tave sutvarkysime; ne tokius kaip tu sutvarkom! Tu melagis! Ar pagaliau liausies melavęs! Tu niekšas! Tu didelis nusikaltėlis“ ir t.t.

Iš tardymo kabineto paskambino telefonu ir man, kaip „didžiausiam niekšui“, liepė parūpinti patį drėgniausią ir šalčiausią kambarį saugumo pusrūsyje. Grasinio pasodinti 7-riems metams į kalėjimą, vėliau grasinio ir išstremti iš Vilniaus, atimti pensiją ne tik man, bet ir žmonai, atleisti iš darbo ir t.t. 1973 lapkričio 22 tardytojas tarė vyr. leitinantui Gudui: „Ar tu jį (t.y. mane) buvai paleidęs namo? Aš gi vakar tau sakiau, kad negalima jo paleisti!“ ir pan.

Kai aš parodžiau muziejaus direktorės, komunistės A. Jankevičienės išduotą charakteristiką, tai jis perskaitęs piktai sušuko: „Va kokia kvaila boba, kad tokiam niekšui išdavė gerą charakteristiką!“ Kuris gali mane geriau pažinti, ar A. Jankevičienė, su kuria teko dirbti septyniolika metų, ar šis saugumo darbuotojas, su kuriuo teko susidurti vos kelias valandas?

(Tardytojas verčia meluoti):

Tardytojo Jankausko buvau verčiamas meluoti, t.y. prisipažinti, kad „LKB Kronikas“ gavau iš kun. Buliausko, kuris esąs jau suimtas ir apie tai raštiškai prisipažinęs. Iš tikrųjų, kun. Buliauskas nebuvo nei suimtas, nei šitaip liudijęs. Tardytojas šiuo atveju naudojosi melu bei klasta. Kyla klausimas, ar tardytojas, klasto-

damas faktus ir versdamas piliečius meluoti, gali visapusiškai, pilnai ir objektyviai ištirti bylos aplinkybes? Tokiais žodžiais bei veiksmais saugumo darbuotojai pažeidė: 1) LTSR Konstitucijos 10, 19, 96 ir 97 straipsnius; 2) LTSR BPK 17, 18 ir 192 straipsnius; 3) Visuotinės Žmogaus Teisių Deklaracijos bei Konvencijos apie pilietines ir politines žmogaus teises atitinkamus straipsnius.

1974 gegužės 20 - 24 buvau tardytojo klausinėjamas apie įvairias knygas, brošiūras ir raštelius. Po tardymo, ramiai ir rimtai apgalvojęs, priėjau išvados, kad tos brošiūros ir daugumoje tie rašteliai, apie kuriuos buvau klausinėjamas, galėjo būti ir ne mano, kadangi jie nepaminėti kratos protokole.

(Parodymai išgaunami grasinimais, melu ir klasta):

Ryšium su tuo, kad saugumo darbuotojai, mane tardydami, pažeidė LTSR BPK 17 ir 18 straipsnius, išgaudami mano parodymus grasinimais, klasta, melu ir kitokiomis neteisėtomis priemonėmis, savo parodymų, duotų tiek žodžiu, tiek raštu nuo 1973 lapkričio 20 iki 1974 birželio 28, aš atsisakau. Jei sutikčiau su parodymais, išgautais neteisėtomis priemonėmis, aš sąmoningai bendradarbiaučiau drauge su šiame pareiškime paminėtais saugumo darbuotojais nusikaltimo padaryme pagal LTSR BK 18 str. Todėl aš, sutinkamai su LTSR BK 17 str., savo noru atsisakau nuo bendradarbiavimo nusikaltimo padaryme.

Nors LTSR Konstitucijos 125 str. piliečiams įstatymu garantuoja žodžio ir spaudos laisvę, tačiau faktiškai tikintiesiems, o ypač katalikams, neleidžiama spausdinti jokių religinių knygų, katekizmų, laikraščių bei žurnalų. Leistų spausdinti „Maldyno“ ir „Šventojo Rašto“ tiražas toks mažas, kad patenkino tik nedaug tikinčiųjų.

(Lietuvoje labai didelis religinės literatūros badas):

Lietuvoje yra labai didelis religinės literatūros badas, kuris verčia atsivežtas turistų religines knygas persirašinėti rašomąja mašinėle, kopijuoti „Era“ arba persirašyti ranka. Saugumo darbuotojai, dažnai darydami kratas pas kunigus ir tikinčiuosius, tokias religines knygas atima, tuos žmones tardo, grasina kalinėjimu bei kitomis bausmėmis, o kai kuriuos net suima.

Kai tik bus užkirstas kelias tikinčiųjų diskriminacijai, tada religinės literatūros badas savaime pranyks.

Tardymo metu ne kartą buvau klausinėjamas apie LKB Kroniką. Jos atsiradimą paskatino tikinčiųjų teisių pažeidimas, sąžinės laisvės varžymas, Katalikų Bažnyčios persekiojimai.

(Kai ateistai nebeskriaus tikinčiųjų, LKB Kronika nebeįsėis):

Mano nuomone, ne tie kalti, kurie iškelia viešumon tarybinių įstatymų bei tarptautinių įsipareigojimų pažeidimus tikinčiųjų atžvilgiu, bet tie, kurie tuos pažeidimus padaro. Argi galima laikyti valstybiniu nusikaltimu, nusikaltimu asmens laisvei ir orumui, ar nusikaltimu valdymo tvarkai iškėlimą tų skriaudų, kurios daromos tikintiesiems? Argi informaciją, nors ir labai nemalonią, bet kuri nėra nei melas, nei šmeižtas, galima laikyti antitarybine?

Jeigu ateistai ir jų talkininkai, prisidengę valdžios vardu, nustos skriausti tikinčiuosius, esu tikras, kad dings ir „Kronikos“.

Kol saugumo, prokuratūros ir teismo patalpose bus skelbiami teisėtos tvarkos pažeidimai ir taikomos sankcijos, o gyvenimo praktikoje valdžios pareigūnai nesilaikys tarybinių įstatymų, tol nebus galima įgyvendinti socialistinio teisėtumo.

Prašyčiau nurodyti saugumo darbuotojams, kad būtų ištaisyti tarybinių įstatymų pažeidimai, kad ateityje nebūtų leidžiama pareigūnams savivaliauti ir kad būtų užtikrinta piliečių teisių apsauga, apie kurią kalba TSKP Generalinis sekretorius L. Brežnevas.

1974 spalio 15

Vladas Lapienis

(Pareiškimas sutrumpintas. — Red.)

* * *

Pateikiame inžinieriaus Vytauto Vaičiūno sutrumpintą laišką LTSR Aukščiausios Tarybos Prezidiumui, „Tiesos“ ir „Kauno Tiesos“ redakcijoms.

Įstatymas ir tikinčiojo žmogaus sąžinė

1973.XI.30 „Tiesoje“ rašoma: „Vienas iš nuostabiausių tarybinės demokratijos triumfo mūsų šalyje pasireiškimas — tvirta teisė į sąžinės laisvę“... „Jokie skirtumai tarp piliečių jų teisių atžvilgiu visiškai neleistini“ (Leninas). Paminėjus pagrindinius įstatymus, garantuojančius sąžinės laisvę, straipsnyje „Įstatymas ir religiniai kultai“ rašoma: „Religinė bendruomenė yra susivienijimas tikinčiųjų piliečių, sulaukusių 18 m. amžiaus.“ Kur dėti 18 m. neturinčius asmenis, jeigu jie nėra bendruomenės nariai? Kam pavesti jų auklėjimą? Gal ateistams? Kaip tai suderinti su TSRS Konstitucijos 124 str.?

(Ko kunigai turi klausyti: Bažnyčios ar Valstybės?):

Pratęsdama įvairių draudimų sąrašą, „Tiesa“ teigia: „Jie (tikintieji — Red.) neturi teisės steigti savišalpos kasas ir dirbti labdarybės darbą; organizuoti specialias vaikų, jaunuolių ir moterų pamaldas, taip pat bibliją aiškinančius, literatūrinius, darbinus, religijos mokančius ir panašius susirinkimus, grupes, ra-

telius.“ Kas čia triumfuoja? Ateistai turi teisę laisvai reikštis per spaudą ir radiją, organizuoti grupes, atidarinėti bibliotekas... Mes gi, kaip pamotės vaikai, savo religines pareigas atliekam slapčiomis. Ateistams įstatymas garantuoja teises. Mums gi, kaip pažabotiems juodžiams, lieka tik pareigos.

(...) „Įstatymų apie bažnyčios atskyrimą nuo valstybės ir mokyklos — nuo bažnyčios pažeidimu, už traukiančiu baudžiamąją atsakomybę pagal BK 143 str., suprantama — nepilnamečių religinio mokymo organizavimas ir sistemingas vykdymas, pažeidžiant įstatymo nustatytas taisykles“ (LTSR BK Komentaras, V. 1974, p. 225). „Įstatymų nustatytų taisyklių pažeidimu reikia suprasti nepilnamečių religinį mokymą bet kokia forma“ (t.p., 226 p.). Niekur tiksliai nepasakyta kokių įstatymų ir kokios taisyklės pažeidžiamos, bet tik pasakyta **Suprantama, reikia suprasti**. Kodėl tas dirbtinis neaiškumas pagrindiniame klausime, reguliuojančiame Bažnyčios ir Valstybės santykius? Jeigu taip miglotai būtų išaiškinti medžioklės nuostatai, tai mūsų medžiotojai pradėtų dramblius sapnuoti...

„Reakciniai kunigai mėgina kelti triukšmą apie tariamai vergišką bažnyčios padėtį, ardo normalius bažnyčios santykius su valstybe. Tas jų triukšmas be realaus pagrindo... Tenkinant kunigų ir tikinčiųjų poreikius išleista „Apeigynas“, „Maldynas“, „Vatikano Susirinkimo Nutarimai“, „Šventasis Raštas“.

Pažiūrėkime, kas šioje literatūroje rašoma. (...) „Klebonai telanko namus ir mokyklas, kiek to reikalauja ganytojo pareigos, atsidėję tesirūpina jaunimu“ (VSN — „Vatikano Susirinkimo Nutarimai“ p. 219).

„Svarbu, kad visi kunigai... padėtų vieni kitiems“ (VSN. p. 236).

Tai, kas čia pasakyta, sunku suderinti su P. Mišūčio straipsniu „Tarybiniai įstatymai ir religija“ („Kauno tiesa“, 1974.I.6), kuriame rašoma: „Bažnyčiai

ir kunigams draudžiama mokyti vaikus katekizmo, panaudoti nepilnamečius religinėms apeigoms... organizuoti įvairias grupes, susirinkimus, grupinius pokalbius... Kunigas neturi teisės tvarkyti ūkinių - finansinių reikalų.“

Ko tada kunigai turi klausyti: Bažnyčios ar Valsybės?

„Pasauliečiai.. gali ir privalo vykdyti brangią pasaulio evangelizacijos veiklą... pasauliečių veikimas toks reikalingas, kad be jo negalima pasiekti veiksmingo ganytojų apaštalavimo... katalikai... yra įpareigoti siekti tikro visuomenės gėrio ir pagal išgales stengtis, kad civilinė valdžia teisingai elgtųsi ir jos įstatymai atitiktų moralinius įstatymus ir visuomenės gėrį“ (VSN, p.p. 58, 359, 362).

Šios Vatikano Susirinkimo direktyvos pasauliečius moraliai įpareigoja. Todėl noriu atkreipti jūsų dėmesį į tą priešybių prarają, kurioje stovi tikinčiojo lietuvio sąžinė. Man atrodo, kad ši nenormali padėtis susidaro todėl, kad tarybiniai įstatymų aiškintojai į tikėjimą ir tikinčiuosius žiūri pro bobučių pasakų apie raganas ir užburtas pilis akinius...

P. Mišutis straipsnyje „Tarybinis įstatymas ir religija“ kalba: „Tikslinga ir toliau gerinti religingumo tyrinėjimus, stebėti apeigų atlikimo būklę...“

Lietuvos katalikai tokį susidomėjimą gali pergyventi, kaip grubų kišimąsi į atskirtos Bažnyčios vidaus reikalus, seklių siuntimą į religinės bendruomenės vidų ir teisėtai paklausti:

— Kuo jūs mus laikote? Nepilnamečiais nusikaltėliais? Ir todėl ėmėtės galingo globėjo — stebėtojo vaidmens. Jeigu taip, tai kiek tokia būkle gali tęstis?

(Lietuvos tikintieji gyvenimo kryžkelėje):

Jeigu mūsų įstatymų aiškintojai gerbtų tikinčiuosius, tikrai nedrįstų pagrindiniam krikščioniškam įsta-

tymui liepiančiam mylėti kiekvieną žmogų, kaip pats save, prieš pastatyti draudimą: „Jie neturi teisės steigti savišalpos kasų ir dirbti labdarybės darbo“.

Skaidu, kad Lietuvos tikintysis, atlikdamas savo krikščioniškas pareigas, jaučiasi einąs užminuotu lauku: peržengei „įstatymą“ — nusikaltimas valstybei, prasilenkei su sąžine — dvasinės kančios. Ką daryti?

Jeigu negalima eiti į konfliktus su ateistine sąžine, tai juo labiau su krikščioniška, kuri mums yra kūrėjo atspindys.

Lietuvos tikintieji priėjo gyvenimo kryžkelę kurioje krypties rodyklės skelbia: dešinėje — „įstatymų“ veikimo zona, kairėje — krikščioniška sąžinė. Tenka apsispręsti, ką pasirinkti. Norėčiau, kad Jūs bent valandėlę pabūtumėte su čia atėjusiais Lietuvos katalikais. Atkreipkite dėmesį į čią atėjusių tautiečių tragediją... Aš bijau, kad istorikai šioje kryžkelėje nepastatytų trečios rodyklės — lietuviškos moralės kapai.

1975.II.9

Vytautas Vaičiūnas

Mano adresas: Kaunas, Hipodromo g. 46-35.

ŽINIOS IŠ VYSKUPIJŲ

(A. Jurgučiu pabėgus iš Lietuvos, atleido ir tardė jo žmoną):

Vilnius. 1974 gegužės 16 Vilniaus Konservatorijos vyr. dėstytojas Aloyzas Jurgutis, keliaudamas po Europą, nelegaliai perėjo Jugoslavijos - Italijos sieną. Šiuo metu gyvena JAV.

1974 rugsėjo antroje pusėje Lietuvos KP CK agitacijos ir propagandos skyriaus vedėjo pavaduotoja Lamachina paskambino „Žinijos“ pirmininkui J. Nekrošiui ir pareikalavo atleisti M. Jurgutienei iš darbo. Rugsėjo 22 Jurgutienei reikėjo apleisti darbovietę.

Jurgutienė keletą kartų buvo saugumo tardoma. Saugumiečiai reikalavo, kad Jurgutienė paveiktų savo vyrą ir šis nedalyvautų lietuvių emigrantų veikloje. Už tai pažadėjo ją su dukra Daina išleisti į užsienį.

Jurgučio dukra Daina taip pat buvo du kartus tardyta.

Aloyzo Jurgučio bylą Saugumo komitete veda papulkininkis Baltinis ir majoras Kovaliovas. Saugumiečiai stengiasi Jurgutį apšmeižti Vilniaus inteligentijos akyse, pavaizduodami jį kaip amoralų žmogų.

* * *

(Kerštauja skaudžiai sumuštas V. Jaugelis):

Kaunas. 1975 vasario iš 10 į 11 naktį Praveniškių lageryje (Kaunas, 234251, o.c. 12/8) kažkas žiauriai sumušė Virgilijų Jaugelį, kuris buvo nuteistas 1974 gruodžio mėnesį. V. Jaugelis buvo pasiųstas į pačią blogiausią kriminalistų brigadą. Visuotinai manoma, kad šis V. Jaugelio sumušimas nėra atsitiktinis, o saugumo kerštas už jo drąsų laikyseną tardymo ir teismo metu. Šiuo metu V. Jaugelis yra nugabentas į Vilnių ir laikomas kalėjimo ligoninėje. Kadangi galva sugipsuota, manoma, kad mušimo metu sulaužyti galvos kaulai.

* * *

(Tardoma G. Žukauskaitė ir jos mokiniai):

1974 gruodžio pabaigoje Genė Žukauskaitė buvo iškviesta tardymui. Ji tardytojos Venckūnienės buvo kaltinama, kad mokiusi vaikus tikėjimo tiesų. Tardytoja klausinėjo, kur Žukauskaitė mokydavo vaikus, kokios jų pavardės, ko mokydavusi ir t.t. Tardymas tęsėsi dvi valandas. Žukauskaitė teigė, kad ji vaikus ne mokiusi, bet apklausinėjusi, ar pasiruošę Pirmajai Komunijai.

* * *

Kauno prokuratūros darbuotojai, pasitelkę mokytojus, tardo vaikus, kurie, tardytojų nuomone, mokėsi pas Žukauskaitę tikėjimo tiesų.

K. Adomaičiui inspektorė liepė nevaikščioti po religines mokyklas ir bažnyčias.

Irma Adomaitytė, auklėtojos iškviesta, prieš klasę turėjo pasiaiškinti — ar tikinti Dievą ir ar lankanti bažnyčią. Mergaitė patvirtino, jog bažnyčią lankanti.

18-os vidurinės mokyklos IIIc klasės mokinės M. Laurinavičiūtės motina buvo direktoriaus įkalbinėjama, kad nevestų mergaitės į bažnyčią. Rasą ir jos brolių tardė direktorius ir saugumietis. Liepė sukalbėti poteries, o po to — išjuokė.

18-os vidurinės mokyklos V klasės mokinei Nijolei Komisaraitytei taip pat liepė kalbėti poteries.

12-os vidurinės mokyklos IV klasės mokinė Danguolė Banaitytė taip pat buvo tardoma dėl ruošimosi Pirmajai Komunijai. Jos tėvas, iškviestas į mokyklą, drąsiai gynė tiek savo, tiek dukros teises.

* * *

(Ruošiamas reportažas tikslu sukompromituoti LKB Kroniką):

1974 gruodžio 20 Kauno m. Vykdomojo komiteto Kapitalinės statybos viršininko kabinete iš pat ryto buvo didelis subruzdymas — buvo ruošiamasi kažkokiam interviu. Apie 10 val. į kabinetą pakviečiamas inžinierius Vytautas Vaičiūnas ir pasodinamas prieš kino kameros objektyvą. Jam buvo duota paskaityti vienas lietuvių emigrantų laikraščio straipsnis, kur aprašoma, kaip pas inžinierių Vaičiūną buvo daroma krata. Vaičiūnui perskaičius straipsnį, korespondentas paklausė:

— Ar jūs esate patenkinti, kad apie jus rašo reakcingi laikraščiai?

Vaičiūnas pareiškė, kad laikraštyje jis aprašytas jo neatsiklausus... Tačiau toks atsakymas korespondentui netiko.

— O, vis dėlto, ar jūs esate patenkinti tuo aprašymu ar ne?

— Kodėl jūs prikabote su šiuo klausimu? Juk čia ne tardymas! — atšovė inžinierius.

Kino kamerai be perstojo veikiant, inžinierius Vaičiūnas buvo toliau kamantinėjamas:

— Dabar, blaiviu protu pagalvojęs, ar nesigailite dėl savo veiksmų?

— Aš visada blaivus.

— O vis tik, ar gailitės ar ne?

— Mano veiksmai suderinti su sąžine. Niekam nepadariau blogo, nieko nenusukriaudžiau, ir mano sąžinė rami. Gailėtis nėra ko...

Manoma, kad yra ruošiamas kino reportažas užsienio žurnalistams, norint sukompromituoti „LKB Kroniką“ ir pogrindžio katalikų veiklą.

* * *

(Krata mirusio kun. Stasiulio bute):

Mažeikiai. 1974 rugpiūčio 9 Mažeikiuose staiga mirė kun. Stasiulis. 1928 m. jis išleido knygą „Žemaitijos žiedai“. Iki 1944 m. kun. Stasiulis aktyviai bendradarbiavo Žemaitijos spaudoje, pasirašydamas Džiugo slapyvardžiu. Pokario metais jam teko kalėti. Lageryje pusę paros buvo išlaikytas lavoninėje tarp lavonų — manyta, kad jis miręs. Atėję laidoti, kun. Stasiulį rado atgijusį. Sunkiausiomis savo gyvenimo valandomis kun. Stasiulis nepaleido iš rankų plunksnos. Vos jam mirus, prisistatė saugumiečiai ir padarė jo bute smulkia krata, ypatingai domėdamiesi jo rankraščiais.

Į amžino poilsio vietą palydėti kun. Stasiulį susirinko didžiulė žmonių minia ir virš 60-ties kunigų.

* * *

(M. Jurevičius atsisako dirbti sekmadieniais):

Šiauliai. 1974 lapkričio 10, sekmadienį, Lietuvos aklujų draugijos (LAD) Šiaulių gamybinio - mokymo kombinate, kaip ir daugelyje įstaigų bei gamyklų, buvo darbo diena. Šio kombinato darbininkas Jurevičius į darbą neatėjo. Inžinierius Lukšas sekančią dieną paklausė, kodėl Jurevičius neatėjo į darbą. Darbininkas paaiškino, kad vakar buvęs sekmadienis ir dėl to jis nedirbęs. Inžinierius paliepė rašyti pasiaiškinimą.

LAD Šiaulių Gamybinio mokymo
kombinato Direktoriui
dažytojo Jurevičiaus

P a a i š k i n i m a s

Paaiškinu, kad š. m. lapkričio 10, sekmadienį, neišėjau į darbą todėl, kad esu katalikas, o tikintis žmogus privalo sekmadienį švęsti. Ateityje, jei reikės dirbti sekmadienį arba per religines šventes, į darbą taip pat neišeisiu. Tas dienas, kuriomis nedirbsiu, galite išskaityti iš apmokamų atostogų arba galiu atidirbti ne darbo dienomis.

1974.XI.12

Jurevičius

Šiauliai. Lapkričio 14 Kombinate vyko uždaras partinis susirinkimas. Jame dalyvavęs Šiaulių miesto partijos komiteto atstovas barė kombinato vadovybę už tai, kad kombinate padarytas kryžius, kurį keli darbininkai pastatė ant Kryžių kalno.

Kombinato direktorius pranešė, kad lapkričio 10 darbininkas Jurevičius sulaužė ministro įsakymą ir neišėjo dirbti. Partijos komiteto atstovas pareiškė, kad Lietuvos TSR esanti religijos laisvė ir darbininkas turėjęs teisę nedirbti. Svarbu, kad neorganizuotų kitų!

Netrukus Kombinato direktorius įsakė:

„Ūkio skyriaus pastatų remontininkui M. Jurevičiui už sąmoningą darbo drausmės pažeidimą (lapkričio 10 be pateisinamos priežasties neatvyko į darbą) pareikšti pastabą.“

Jurevičius įteikė protestą: „Protestuoju prieš Tamsos įsakymą. Savo pareiškime, rašytame 1974.XI.12, nurodžiau aiškią priežastį, kodėl neišėjau į darbą — esu katalikas ir vykdau savo pareigas. Artimiausių religinių švenčių dienomis (gruodžio 25) į darbą taip pat neatvyksiu. Religijos laisvę garantuoja TSRS Konstitucijos 124 str.“

Sužinojęs, kad gruodžio 8-ją, sekmadienį, vėl būsianti darbo diena, M. Jurevičius raštu pranešė Kombinato direktoriui, kad į darbą neatvyksiąs. Direktoriaus pavaduotoja Maminskienė Jurevičiui aiškino, kad jis blogai daro iš anksto pranešdamas, jog darysias pravaikštą, ir patarė šį reikalą tvarkyti kaip nors kitaip — atidirbti iš anksto ar pan. Kai, pavaduotojos paragintas, Jurevičius kreipėsi į inžinierių Lukšą, šis pareiškė, jog negalys atleisti darbininko nuo sekmadienio darbų. Anot jo, Jurevičius galys nedirbti bet kokią savaitės dieną, tik ne sekmadienį...

* * *

(Už bažnyčios remontą 25 rub. pabaudos):

Varėna. Buvo remontuojama Akmenio bažnyčia. Rajono pareigūnai, atvykę patikrinti bažnyčios remonto, remontininkams — Juozui Mazgeliui ir Aleksui Lubui — pareiškė, kad jie, dirbdami prie bažnyčios, pažeidę tarybinius įstatymus ir už tai gausią 5-rius metus kalėjimo. Kadangi nusižengė pirmą kartą, jei pažadėsią ateityje neremontuoti bažnyčių, bausmė būsianti dovanota ir pasitenkinsi tik pinigine bauda. Iš tikrųjų, 1975 sausio 8 Varėnos rajono Administracinių baudų komisija, pirmininkaujama milicijos skyriaus

viršininko Rečkaus, nubaudė minėtus darbininkus po 25 rub.

Nubaustieji baudą sumokėjo, bet jiems taip ir liko neaišku — kokiam įstatymui jie nusikalto.

* * *

(Reikalauja iš bažnyčios pašalinti statulą):

Jurbarkas. Jurbarkė gyvenantis menininkas, buvęs mokytojas, dabar pensininkas Verbickas 1972 m. padarė iš medžio Jurbarko bažnyčios naujam altoriui Marijos statulą. Kun. V. Byla statulos šventinimo proga, pamokslo metu pasidžiaugė gražia Marijos statula. Tuoju po pamokslo pas bažnyčios kleboną Kun. M. Buožių prisistatė komisija, vadovaujama Jurbarko rajono Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojos Tamošiūnienės, ir pareikalavo be leidimo pastatytą statulą iš bažnyčios pašalinti. Klebonas paaiškino, kad puošti bažnyčią viduje jokio leidimo nereikia, o be to, Verbickas statulą padovanojęs ir todėl jos iš bažnyčios nepašalinsias. Tada komisija pareikalvo, kad pats Verbickas statulą atsiimtų. Menininkas paaiškino, kad jis savo tėvams buvo pažadėjęs padaryti bažnyčiai statulą ir todėl, vykdydamas jį valią, ją padaręs, ir jokių būdu iš bažnyčios jos neatsiimsias. Komisija sakė priversianti kleboną pašalinti statulą iš bažnyčios.

Visai neseniai menininkas Verbickas Jurbarko bažnyčiai padarė Jėzaus Širdies statulą. Kol kas Vykdomasis komitetas tyli.

* * *

Per 1974 m. Velykas Jurbarko bažnyčia buvo pilna žmonių. Nemaža jų buvo atvykę iš dabartinės Kaliningrado srities, kurioje nėra nė vienos veikiančios bažnyčios. Jurbarko m. Vykdomojo Komiteto pirmininkė ir rajono partijos komiteto propagandos ir agitacijos skyriaus instruktorius demonstratyviai vaikščiojo

po bažnyčią, stebėjo visus ir viską, lydėjo net procesiją. Miesto Vykdomojo komiteto pirmininkė užlipo net ant viškų. Tikriausiai ją domino choristai, o be to, nuo viškų geriau matyti, kas vyksta bažnyčioje.

* * *

(Reikalauja užkasti šulinį šventoriuje):

Jurbarko parapijos klebonas daug kartų prašė valdžios pareigūnus leidimo iškasti šulinį šventoriuje, tačiau negavo. 1973 m. klebonas iškasė šulinį be leidimo. Rajono Vykdomojo komiteto komisija, vadovaujama pavaduotojos Tamošiūnienės, pareikalavo šulinį užkasti ir parašyti pasiaiškinimą. Klebonas pasiaiškinimą parašė, tačiau šulinio neužvertė.

* * *

(Varpais tegalima skambinti tik votyvai ir sumai):

Buvusioje Jurbarko bažnyčios kelbonijoje yra įsikūręs vaikų darželis. Bažnyčios varpams skambant, vaikai prašydavo auklėtojų nuvesti juos į bažnyčią. Prieš 10 metų Ministrų Taryba uždraudė varpais skambinti, kad jie „netrukdytų vaikams miegoti“.

1974 m. Jurbarko klebonas kun. M. Buožius ir bažnytinio komiteto pirmininkas Zinkevičius kreipėsi į Religijų reikalų tarybos įgaliotinį Tumėną prašydam, kad leistų skambinti varpais. Po 10 metų leidimas buvo duotas — galima paskambinti sekmadienį varpais Votyvai ir Sumai.

* * *

(Pasikėsinimas prieš kun. J. Zdebskį):

Šlavantai. 1975 sausio 14 vakare buvo įvykdytas pasikėsinimas prieš kun. J. Zdebskį. Jam vairuojant automobilį tarp Metelių ir Sirijų (Lazdijų raj.) dvi

saugumiečių vairuojamos mašinos bandė padaryti avariją. Nukentėjo tik mašina.

* * *

TARYBINĖJE MOKYKLOJE

(Dėl persekiojimų vaikai negali eiti į bažnyčią):

Krakės

Religijų reikalų tarybos įgaliotiniui
kun. Juozo Vaicekausko,
gyv. Pajieslio kaime, Kėdainių raj.

Pareiškimas

Kėdainių raj. Krakių vidurinėje mokykloje yra persekiojami ir diskriminuojami vaikai, kurie lanko Pajieslio bažnyčią. Tikintys vaikai visaip išjuokiami, bauginami; jiems net grasinama, kad bus pašalinti iš mokyklos. Neseniai moksleivės: Palmyra Rybelytė, Zita Šilkaitytė, Albina Miniotaitė ir kitos už bažnyčios lankymą buvo nubaustos — į pažymių knygutę įrašyta, kad jų elgesys nepatenkinamas. Moksleivei Lionei Burdaitei pareikštas griežtas išspėjimas. Kaip yra įbauginti tikintys vaikai Krakių mokykloje — kalba kad ir toks faktas. Nors Krakių miestelyje yra bažnyčia, vaikai dėl persekiojimų į ją negali nueiti. Aštuonis kilometrų jie ateina pėsčiomis į Pajieslio bažnyčią, kad galėtų atlikti išpažintį. Patys vaikai verkdami pasakoja man, kaip jie yra išjuokiami ir persekiojami dėl savo religinių įsitikinimų.

Krakių mokyklos direktorė priekaištavo mergaitėms, kad jos, eidamos į bažnyčią, teršiančios mokyklos garbę. Praėjusiais metais du buvę Krakių mokyklos moksleiviai plėšikavo, apiplėšė ir Pajieslio bažnyčią. Jie tikrai suteršė mokyklos garbę. Galima suprasti

dorų, sąžiningų mergaičių ir jų tėvų skausmą, kai jos palyginamos su vagimis ir plėšikais.

Nejaugi Krakių vidurinės mokyklos pedagogai tokiomis grubiomis ir nežmoniškomis priemonėmis savo ateistiniame darbe tikisi sulaukti gerų rezultatų? Tikintieji labai sunerimę. Kai kurie tėvai ketina neleisti savo vaikų į Krakių vidurinę mokyklą. Tiek iš Krakių, tiek iš Pajieslio parapijos žmonės klausia, kur jiems kreiptis, kad jų vaikai nebūtų bauginami, persekiojami ir diskriminuojami.

1975.I.28

Kun. J. Vaicekauskas

* * *

(Mokiniui reikia aiškintis dėl nuėjimo į bažnyčią):

Plateliai. 1974 m. rudenį Platelių vidurinės mokyklos XI klasės mokinys Razgus buvo pakviestas į giminaitės vestuves, kurių apeigos įvyko Platelių bažnyčioje. Platelių vidurinės mokyklos direktorius Stripinis prieš jungtuves Razgų įspėjo, kad šis į bažnyčią neitų.

Po jungtuvių direktorius Stripinis Razgų barė, kad jis ejo į bažnyčią. Pasak direktoriaus, Razgus esąs pilnametis ir galįs motinos neklausyti. Direktorius gąsdino, kad už bažnyčios lankymą Razgus būsias iš vidurinės mokyklos pašalintas. Motina buvo iškviesta į mokyklą aiškintis dėl sūnaus elgesio. Už bažnyčios lankymą Razgui buvo sumažintas elgesys, o kolūkio raštinės sienlaikraštyje parašyta, kad Razgui elgesys sumažintas už mokinio taisyklių pažeidimą.

* * *

(Nedriškite valgyti Kūčių):

Varėna. II-je Varėnos vidurinėje mokykloje dirbanti mokytoja Jankauskienė prieš 1974 m. Kalėdas taip kalbėjo mokiniams: „Nedriškite valgyti Kūčių.

Mes sužinosime. Kas drįs valgyti plotkele, tam sumažinsime elgesio pažymį.“

Mokytoja Jotautienė tėvų susirinkime kalbėjo: „Nedrįskite švęsti su vaikais Kūčių. Iš to jiems jokios naudos, nes jie vistiek nieko nesupranta.“

Varėniškiai klausia: argi nusikaltimas laikytis religinių tradicijų, kai Konstitucija užtikrina sąžinės laisvę?

* * *

(Iš mokytojo reikalaujama pasisakyti: tikintis ar ne):

Druskininkai. „Saulutės“ sanatorijoje, kur poilsiauja ir mokosi vaikai, 1974 rugsėjo mėnesį partinės organizacijos sekretorė K. Mockuvienė kreipėsi į mokytojus, reikalaudama įteikti raštelius, kuriuose kiekvienas parašytų, kokia yra jo pozicija religijos atžvilgiu (tikintis ar netikintis) ir savo pasisakymą patvirtintų parašu. Šito, esą, reikalaujanti rajono valdžia. Mokytojas N. parašė: „Kol mokslas nesukūrė gyvos ląstelės, tol tebeesu tikintis.“ Po kiek laiko K. Mockuvienė, sutikusi šio raštelio autorių, priekaištavo, kaip reiktų kitaip pasakyti, nes mokytojo kolektyvui esą nepatogu, kad esama tikinčiųjų mokytojų. Mokytojas paaiškino, kad jam, kaip pagyvenusiam žmogui, veidmainiauti netinka, o, be to, meluoti dar neišmokęs. Dėl visa ko jis galįs pakeisti raštelį. Naujame raštelyje mokytojas įrašė Putino žodžius: „Tikėti prietaringa, be Dievo tuščia ir nyku.“

Kolektyvo susirinkime vyr. gydytojo pavaduotoja Glemžienė apgailestavo, kad darbuotojų tarpe dar esama „nesusipratusių“ žmonių, kurie nedrįsta prabilti savo pačių lūpomis...

Kaip suderinti partinės organizacijos sekretorės elgesį su Lenino valia, kuris kategoriškai reikalavo, kad jokiose anketose, jokiuose dokumentuose nebūtų atžymima „tikintis“ arba „netikintis“.

(Pastangos mokinius padaryti netikinčiais):

Šiauliai. 1974 gruodžio 26 Šiaulių J. Janonio vidurinėje mokykloje tėvų susirinkime mokytoja Šleiniėnė kalbėjo:

— Kam jūs, tėvai, verčiate savo vaikus tikėti. Paklausiau vaikų, ar moka persižegnoti, ir beveik visi pakėlė rankas...

* * *

Palanga. 1974 m. Palangos aštuonmetėje IV klasės moksleivė Rima Rimšaitė mokėsi vien penketukais. Už tai, kad nestojo į pionierius, jos elgesio pažymys sumažintas iki patenkinamo.

* * *

Šilalė. Šilalės vidurinėje mokytoja Šerpitienė suorganizavo ateistų būrelį ir stengiasi išauklėti moksleivius netikinčiais.

XI klasės auklėtoja Račkauskienė kartą prieš visą klasę šaukė: „Jeigu yra Dievas, teištraukia man liežuvį!“ Kartą, kai buvo laidojamas jos auklėtinis, ji išvarė iš bažnyčios į šventorių visus mokinius, atėjusius pagerbti savo draugo.

Netrukus pasirodė naujojo auklėjimo vaisiai. 1975 sausio 7 naktį trys mokyt. Praškauskienės auklėtiniai — komjaunuoliai Karžinauskas, Biclica ir Morozas — Tauragėje pavogė automobilį. Laukuvoje jiems bandant nuvaryti gaisrinę mašiną, užklupo sargas ir milicininkas. Karžinauskas milicininką sunkiai sužeidė peiliu. Nusikaltėliai greitai bus teisiami. Šilaliečių nuomone, kartu su jais turėtų būti teisiami ir jų auklėtojai, sugriovę vaikuose tą gėrį, kurį buvo pasėję jų tėvai.

* * *

Šilalės vidurinės mokyklos VIII d klasės mokinei Silvai Račkauskaitei pirmajame trimestre (1974 - 75 m.

m.) elgesio pažymys buvo įrašytas tik patenkinamas, nors kitiems moksleiviams mažiau pavyzdingiems, buvo įrašytas pavyzdingo elgesio pažymys. Svarbiausia priežastis — S. Račkauskaitė atsisakė stoti į komjaunimą.

* * *

VIII d klasės auklėtoja V. Vasiliauskienė prašo tėvų nesikišti į vaikų auklėjimą, pavedant šį darbą mokyklai. Daugelis tėvų buvo tos nuomonės, kad jų pareiga ne tik vaiką užauginti, bet ir religiškai išauklėti.

* * *

Šilalės vidurinės mokyklos bendrabočio mergaitės 1974 gruodžio 23 papuošė savo kambarį. Mokytoja Auškalnienė viską nudraskė, mergaites išvadino laumėmis ir už bausmę uždraudė Naujametinės eglutės karnavalą. Nusikaltimo esmė — prieš Kalėdas papuoštas kambarys!

* * *

(Jei ne pionierius, su kitais vaikais negali žaisti):

1974 rugsėjo mėnesį Šilalės vidurinės mokyklos IVa klasės auklėtoja Dabčikaitė liepė visiems mokiniams paimti popieriaus ir pradėjo diktuoti pasižadėjimą stoti į pionierius. Dvi mergaitės: Drukteinytė ir V. Zieniūtė nerašė. Auklėtoja klasei aiškino, kad pionieriai eis į kiną, ekskursuos, o nepionieriai negalės dalyvauti. Kai klasės mokiniai ėjo žaisti, auklėtoja Drukteinytei ir Zieniūtei neleido:

— Jūs ne pionierės, todėl nežaiskite kartu!

Auklėtoja taip pat neleido žaisti ir kitiems vaikams — Sebeckytei, Pečkauskui ir kt. — nes jų tėvai nesutiko, kad vaikai būtų įrašyti į pionierius.

* * *

(Ateizmas turi būti įdiegiamas ne tik vaikams, bet ir tėvams):

Vilnius. 1974 spalio mėnesį Vilniaus rajono mokyklos gavo 20 mašinraščio puslapių apimties „Metodines rekomendacijas apie mokslinio - ateistinio auklėjimo sustiprinimą bendrojo lavinimo mokyklų moksleivių tarpe“. Kas, kur ir kada šias rekomendacijas paruošė, jose nenurodoma. Rekomendacijos parašytos rusų kalba ir turi 4 skyrius: 1) Moksleivių ateistinių pažiūrų ir įsitikinimų formavimas mokymo procese; 2) Specifinės užklasinio darbo formos ateistiškai auklėjant moksleivius; 3) Ateistinis darbas su tėvais; 4) Ateistinis darbas su tikinčiais moksleiviais.

Žemiau pateikiame būdingesnes ištraukas:

„Moksliniame - ateistiniame auklėjime esminį trūkumą sudaro nebuvimas kovingumo kovojant su religinėmis pažiūromis, silpnas individualus darbas su moksleivių šeimų tikinčiais nariais.

Liaudies švietimo organai, mokytojai ne visuomet laiku ateina į pagalbą vaikams, kuriuos tikintieji tėvai, religinių sektų vadovai verčia atlikinėti religines apeigas, traukia juos į religinę aplinką. Tokiais atvejais reikiamai nepanaudojami tarybiniai įstatymai apie vaikų teisių gynimą, apie bažnytininkų... jiems daromos kenksmingos įtakos pašalinimą.

Bažnyčia visais amžiais buvo ir pasilieka darbo liaudies kraugerišku priešu...

Atskleidžiant religijos klasinę esmę ir socialinę jos funkciją, pirmoje eilėje tai organiškai susieti su istorijos, visuomenės mokslo, literatūros kursų programine medžiaga, su dabarties epochos reiškiniais ir faktais, demaskuojančiais religijos ir bažnyčios reakcinį vaidmenį ideologinėje dviejų priešiškų visuomeninių sistemų — socializmo ir kapitalizmo — kovoje.

(Mokslo ir religijos tarpusavio kova):

Tikrumoje mokslo ir religijos tarpusavio kova ne tiktai nesilpnėja, o įgyja dar aštresnį charakterį.

Ateistiniame moksleivių švietime ir auklėjime esminę vietą turi užimti klausimai, demaskuojantieji religinę moralę. . Meilės skelbimas visiems, tame tarpe ir darbo liaudies išnaudotojams... yra veidmainiškas mokymas. Toks mokymas ignoruoja ir slepia dabartiniame pasaulyje dviejų, savo interesais nesutaikomų ir priešišku, klasių buvimo faktą, tuo pačiu užtušuoja dviejų prieštaringų — socialistinės ir buržuazinės — ideologijų buvimo faktą.

Tematiniai spaliukų rytmečiai... vaikams parodo proto pergalę prieš religijos išmislus apie pasaulį, žmogų.

Mokyklose panaudojamos įvairios užklasinio ateistinio darbo formos su vidurinių ir vyresniųjų klasių moksleiviais: pasikalbėjimai ir paskaitos, ateistų rateliai ir klubai, tematiniai ateistų vakarai, ateistinių kūrinų skaitymas ir jų svarstymas skaitytojų konferencijose, kinofilmų aptarimas, klausimų ir atsakymų vakarai, ateistinių biuletenių leidimas, ekskursijos į muziejus, teminės parodos, fotoparodos, klasių ir viso mokyklos ateistinio darbo apžiūros ir kt. Tikslinga praveisti ir specialius ateistinius pokalbius klasės auklėjimo pamokos metu... Tikslinga organizuoti paskaitas ateistine tema.

Naudinga ir įvairi „Jaunojo ateisto“ ratelių ir klubų, jungiančių įvairių klasių atstovus, veikla... Padidėjus domėjimuisi, ypač jaunimo tarpe, mūsų šalies istorija, jos kultūra, tradicijomis, mokytojas privalo išvengti pavojaus pervertinant bažnyčios kultūrinę misiją (kuriant savo architektūrą puikias bažnyčias, pritraukiant žymius dailininkus tapyti paveikslus religine tema ir pan.).

Jaunų ateistų klubuose praktikuojama tokių sekcijų sudarymas: bibliotekos, jaunų korespondentų. Jie renka ateistinę literatūrą, ruošia knygų aptarimą, praveda skaitytojų konferencijas, iš žurnalų ir laikraščių renka straipsnius ateistine tema, sudaro teminį albumą, leidžia ateistinį sienlaikraštį, rankraštinius ateistinio turinio eilėraščių, apsakymų, apybraižų žurnalus. Paskaitinio darbo sekcija sudaroma taip, kad jai vadovautų prityręs pedagogas, „Žinijos“ draugijos narys.

Komjaunimo ir pionierių organizacijų iniciatyva. . kiekvienam paskiriant įdomius pavedimus. . . formuojamas aktyvus visuomenininkas.

Mokykla privalo ateistiškai šviesti tėvus, juos apginkluoti ateistinių žinių minimumu.

Sėkmingiausia propagandos forma — paskaitų ciklas. . . Paskaitas būtina paruošti taip. . . kad jos, neįžeisdamos tikinčiųjų jausmų, turėtų savyje ateistinių užtaisų. . .

Individualų darbą su tikinčiais tėvais, palaikančiais religines pažiūras savo vaikuose, protinga pradėti nuo užmezgimo su jais pasitikėjimą keliančių santykių. Aiškinti jiems, kokių sunkumų sudaro tėvai savo vaiko vystymuisi, pabrėžiant, kad prieštaringa mokyklos ir šeimos įtaka vaikams juos įveda į veidmainiavimą, melą, o tuo pačiu ir į emocinį perkrovimą (bausmės baimė namuose, išjuokimas — klasėje).

(Mokytojas turi įtikinti tėvus religinio auklėjimo žala):

Mokytojas konkrečiais faktais įtikina tėvus, kokias neigiamas pasėkmes turi religinis auklėjimas. Tikinčiuosius drauge su kitais tėvais pakviečia į rytmečius, mokinių šventes, pionierių susirinkimus ir pan. Tikintieji tėvai stebi savo sūnų ar dukrą jų bendraam-

žių tarpe ir akivaizdžiai įsitikina, kad pedagogas teisus: jų vaikas; kaip taisyklė, sukaustytas, uždaras, kažkuo pastoviai susirūpinęs. Savaime suprantama, tėvams iškyla jaudinantis klausimas: ar jie neskurdina vaikų gyvenimo? Ar jie teisūs? Šie apmąstymai ir yra pedagogų ir tokių tėvų psichologinės sąjungos pagrindas kovojant už vaiką.

Individualiame darbe tėvų religinių pažiūrų nugalėjimui svarbu užmegzti ryšius su netikinčiais šeimos nariais, kad ateistiškai paveikus per artimuosius.

Svarbu vesti individualų darbą ir su tais tėvais, kurie, netikėdami į Dievą..., pagal tradiciją atlieka apeigas, švenčia šventes, namuose laiko šventus paveikslus... Pokalbius su tokios kategorijos tėvais galima pradėti iš karto paaikškinant žalą, kurią jie nesąmoningai daro vaikams.

Mokyklos, šeimos ir visuomenės bendros pastangos yra pagrindinė sąlyga pasisiekimo, auklėjant augančią kartą kovojančio ateizmo dvasioje.

Mokytojai dažnai kalba, kad su tikinčiu paaugliu sunku užmegzti ryšius, sunku vesti pokalbį; jis, nepriimdamas ateistinių argumentų, užsidaro savyje. Čia kalbama apie tikinčiojo išankstinį neigiamą nusistatymą. Jo nugalėjimas — mokytojo svarbiausias uždavinys.. Jis dažniausiai įvykdomas tarpiniais keliais, įtraukiant mokinį į tikrų santykių sistemą, iš kurių jis „iškrito“ būdamas tikinčiu... Jo įėjimas į kolektyvą turi prasidėti nuo įpareigojimų, nekeliančių jam vidinio protesto. Parenkami įpareigojimai, atsižvelgiant į mokinio polinkius, interesus, poreikius...

Juos (tikinčius moksleivius — Red.) reikalinga įtraukti į ratelius — pirmoje eilėje patenkinančius jų estetinius poreikius — į choro, dramos, šokių, muzikos ir t.t., įtraukti į komisijas ruošiant mokykloje vakarus, apžiūras... Ir lygiagrečiai atlikti su jais aiškinamąjį darbą apie religinių apeigų ryšį su religine ideologi-

ja, privedant mokinį prie išvados apie jo elgesio principiškumą.

Planuojant ateistinio auklėjimo darbą mokykloje, būtina visų pirma vadovautis partinės organizacijos rekomendacijomis apie ateistinį darbą suaugusių gyventojų ir mokinių tarpe.

Nuoseklus ir kryptingas moksleivių ateistinio švietimo ir auklėjimo darbas yra liaudies organų, mokyklų pedagoginių kolektyvų ir jų visuomeninių organizacijų vienas iš svarbiausių uždavinių.“

Vilniaus liaudies švietimo skyriaus vedėjas A. Dikevičius, 1974 spalio 14 išsiuntinėjęs rajono mokykloms aukščiau cituotą instrukciją, savo rašte, adresuotame visų vidurinių, aštuonmečių mokyklų direktoriams ir pradžios mokyklų vedėjams, rašo: „Primename, kad naujaisiais mokslo metais ateistinių žinių propaganda moksleivių ir jų tėvų tarpe, kaip ir anksčiau, yra vienas iš svarbiausių mokyklos uždavinių... Ryšium su tuo, kad praėjusiais 1973 - 74 m. rajono mokyklos padarė labai mažai ekskursijų į Vilniaus ateistinį muziejų, Jus įpareigojame į tai atkreipti klasių vadovų dėmesį ir 1974 - 75 m. suorganizuoti Jūsų mokyklos visus mokinius, kad jie aplankytų ateistinį muziejų.“

* * *

(Tikybės mokyti draudžiama netgi ir šeimoje):

Pateikiame vieno lietuvio laišką, parašytą LKB Kronikai, apie vaikų auklėjimą Tarybų Lietuvoje. Autoriaus pavardės neskelbiame.

„Savaitraštyje „Kalba Vilnius“ (Nr. 42) istorijos mokslų kandidatas J. Aničas įdėjo straipsnį: „Mes — už sąžinės laisvę“. Perskaičius straipsnį, šurpas nukrečia — kokia baisi ta sąžinės laisvė. jame sakoma, kad tarybiniai įstatymai draudžia mokyti vaikus religijos ne tik mokyklose, bet ir bažnyčiose, net šeimose. Ar tokie reikalavimai nėra prieš žmogaus prigimtį?

Juk ne valstybė ir ne partija davė tėvams vaikus ir teises į juos, o pati prigimtis. Vaikus jie turi auklėti pagal savo sąžinę ir švenčiausius įsitikinimus. Niekam neleista šią teisę iš tėvų atimti.

Tikinčioji Lietuvos visuomenė į dabartinį moksleivių auklėjimą žiūri, kaip į dresiravimą naujųjų janyčarų, įkvepiant jiems didžiausią neapykantą visam tam, kas jų tėvams ir seneliams per amžius buvo brangiausias, neįkainuojamos vertybės. (Janyčarai — turkų pagrobti krikščionių vaikai, specialiose mokyklose taip būdavo išdresiruojami neapykantos dvasioje, kad vėliau puldavo savo tėviškes, kartais kapodavo beginklius tėvus, brolius, išniekindavo seseris, sutrypdavo ikonas ir kitas šventenybes.)

Pažiūrėkime į naujųjų janyčarų darbus. Ar buvo kada nors mūsų krašte girdėti apie tokį girtuokliavimą, pasileidimą ir plėšikavimus? Kas sunaikino tris kryžius Vilniaus kalne? Kas išgriovė lietuvių krauju ir ašaromis pašventintas Vilniaus ir Veprių kalvarijos koplytėles? Kas sunaikino ir tebenaikina Kryžių kalną? Kas išgrobė, išvartė koplytstulpius ir kryžius po visą Lietuvą? Ar tai ne naujieji janyčarai, išauklėti „aukštos komunistinės moralės dvasia“?

(Visi verčiami tikėti melui, skleidžiamam per spaudą, radiją ir TV):

Turkai, pagrobę krikščionių vaikus, juos dresiravo uždaruose internatuose. Dabar pas mus net kiekviena šeima yra įpareigota auginti tokius janyčarus. Juk visas mūsų kraštas dabar yra uždaras internatas, kuriame vykdoma dresūra. Religinį knygų neįsigysi. Užsienio radijo laidos trukdomos. Visi verčiami tikėti melui, skleidžiamam per spaudą, radiją ir televiziją. Vaikams ir jaunimui draudžiama dalyvauti bažnytniame chore, procesijose. Ar tai ne dresūra?

Istorijos mokslų kandidate, jūsų propaguojami dekretai ir įstatymai, varžantys pagrindines tėvų teises į savo vaikus, draudžiantys religinį auklėjimą bažnyčiose ir šeimose, yra vergijos ženklas. Kol jie nebus atšaukti, tol mes ir visas pasaulis turi teisę ir pareigą šaukti: Lietuvos tikintieji yra vergijos pančiuose!“

* * *

IŠ LKB KRONIKOS ARCHYVO

(Komunistai smerkia Vatikaną ir popiežių Pijų XII):

Pokario metais valdžios organai vertė Lietuvos kunigus pasirašyti po šiuo komunistų sukurtu dokumentu:

„Mes ryžtingai smerkiame ir protestuojame!

Romos popiežius Pijus XII išleido dekretą, kurį 1949 liepos 13 paskelbė taip vadinama Vatikano „Šv. Kanceliarijos Kongregacija“, apie atskyrimą visų katalikų - komunistų ir jiems prijauciančių nuo Katalikų Bažnyčios. Dekretas draudžia katalikus įstoti į kompartiją, arba remti ją, draudžia leisti, platinti ir skaityti komunistines knygas, laikraščius, žurnalus, o taip pat rašyti juose; dekretas paliepia įtartiems anksčiau išvardintuose veiksmuose katalikams neteikti Komunijos ir kitų sakramentų.

Panašaus viduramžių dekreto, kurį labai ryžtingai smerkia platūs katalikų sluoksniai, pasirodymas liudija apie Katalikų Bažnyčios vadovybės susirūpinimą, kilusį dėl milijonų katalikų pasitraukimo nuo reakcijos kurso, kurį su tokia aistra skelbia Vatikanas. Jie atsisako nuo reakcinės Vatikano politikos, nuo agresyviųjų imperialistinių planų rėmimo politikos. Dirbantieji katalikai visame pasaulyje vis tvirčiau ir tvirčiau kelia savo balsą už taiką, prieš karą; tuo ir

aiškinamas jų pritarimas ir parama progresyvioms organizacijoms, kurios stoja už taiką ir tautų gerbūvį, ir pirma viso ko darbininkų ir komunistų partijoms, žygiuojančioms kovos už taiką ir demokratiją avangarde.

Vatikanas mano grasinimais ir represijomis sutvirtinti savo menkėjančią įtaką tikinčiųjų masėse.

Popiežius Pijus XII savo dekretu paskelbė prakeikimą maždaug $\frac{1}{3}$ žmonijos. Pagal tikrąją Vatikano potvarkio esmę — nuo Katalikų Bažnyčios tektų atskirti 70 milijonų profesinių sąjungų narių, o taip pat 600 milijonų žmonių, kurių delegatai dalyvavo kartu su komunistais pasauliniame taikos šalininkų kongrese. Be to, popiežius baugina prakeikimu kiekvienam piliečiui bet kokios šalies, kurios valdžioje yra ir komunistai, už šios vyriausybės įsakymų vykdymą.

Pijaus XII akcija yra toli gražu ne atsitiktinė. Taikos ir demokratijos stovykloje jėga — vienybė, liaudies masių, visų šalių dirbančiųjų glaudumas, dirbančiųjų, kurie atmeta ir pasmerkia pasaulinio viešpatavimo siekėjų anglų-amerikiečių agresyvinius planus. Judėjime už taiką dalyvauja visi progresyvūs žmonės, vyrai ir moterys, nepriklausomai nuo jų politinių nusistatymų ir religinių įsitikinimų.

Suskaldyti vieningą taikos šalininkų frontą, suardyti liaudies masių vienybę — tai reakcijos uždavinys. Šitą uždavinį dabar ir stengiasi Romos popiežius Pijus XII vykdyti.

Vatikano dekretas — tai grubus tikinčiųjų žmonių religinių jausmų pažeidimas. Vatikano sprendimas nukreiptas prieš tuos, kurie vardan laisvės ir nepriklausomybės ant savo pečių pakėlė didžiausios kovos prieš hitlerinius barbarus sunkumus.

Dar daugiau, visiems žinoma, kad, būtent, atžvilgiu fašizmo ir hitlerizmo, kurie vykdė pačius kraugeriskiausius žmonijos istorijoje nusikaltimus, Vatikanas laikėsi pilno pritarimo ir pakantos pozicijoje, iš esmės

pilnai, atvirai jam pritardamas. Todėl šis sprendimas ir kelia tarp tikinčiųjų tiek gilaus pasipiktinimo.

Vatikano sprendimai, lygiai kaip ir Šiaurės Atlanto sutartis ir kiti politinės agresijos aktai, giria tų pačių imperialistinių centrų reikalus, kurie dėl savo godumo, pelno ir noro pavergti visą pasaulį, ieško dirvos, kad sukurtų naują karo gaisrą. Todėl Vatikano sprendimas milžiniška dauguma tikinčiųjų ir visos Europos visuomenės pripažintas pasikėsinimu į sąžinės teisę ir mėginimu atgaivinti niūrią viduramžių tendencijų praktiką.

Mes, Lietuvos TSR kunigai, ryžtingai smerkiame Vatikano naujo pasaulinio karo kurstymo politiką, vieningo kovos už taiką fronto skaldymo politiką, nukreiptą prieš darbo žmones tikslu padėti imperialistams ir stambiems monopolistams.

Mes, Lietuvos TSR kunigai, ryžtingai protestuojame prieš popiežiaus Pijaus XII dekretą, kuriuo Pijus XII atnešė Katalikų Bažnyčiai neapsakomą žalą, o save amžinai prikalė prie gėdos stulpo, kaip aršus naujo pasaulinio karo kurstytojas. Karo šėtonas, kažin kuomet išsiskverbęs į jaunutę Pijaus XII sielą, nepaliko jo ramybėje ir dabar, senatvėje.

Mes, Lietuvos TSR kunigai, kviečiame visus darbo žmones katalikus ir nekatalikus, tikinčius ir netikinčius, neskiriant tautos ir rasės, dar tvirčiau susiglausti vieningos kovos prieš karą, už taiką fronto eilėse.

Tegyvuoja visų dirbančiųjų vienybė kovoje prieš imperialistus ir išnaudotojus!

1949 metai.

* * *

(Kunigų reagavimas):

Štai kaip pasielgė dauguma kunigų, kai buvo prievartaujami neteisingai pasmerkti popiežių:

Rūdiškių klebonas kun. Jonas Skardinskas, Vykdomojo komiteto pirmininko iškviestas į Trakus ir supažindintas su aukščiau pateiktu tekstu, taip pareiškė ten buvusiems pareigūnams: „Jūs jauni žmonės nežinote pagrindinių katekizmo tiesų. Popiežius yra Bažnyčios Galva, Kristaus Vietininkas žemėje. O jūs siūlote man, senam kunigui, pasirašyti popiežių smerkiantį raštą. Jaunieji žmonės, tai labai negražu. Daugiau taip nedarykite!“

* * *

Valkininkų klebonas kun. Pranas Bieliauskas, iškviestas pas Vykdomojo komiteto pirmininką ir sužinojęs kokių reikalu, paprašė pirmininką perskaityti siūlomą pasirašyti raštą. Po to kun. Bieliauskas paprašė paaiškinti, ką reiškia posakis „Karo šėtonas kažin kuomet išiskverbęs į jaunutę Pijaus sielą, nepaliko jos ramybėje ir dabar, senatvėje“.

Pirmininkas mikčiodamas pasakė, kad nežinąs kaip aiškinti. Tuomet kun. Bieliauskas tarė: „Pirmininke, mudu esame inteligentai, žmonės pamokyti. Ką darome, darome apgalvotai, pilnai suprasdami. Šiame rašte yra dalykų mums nesuprantamų. Sakykite, ar gali inteligentas pasirašyti raštą, kurio pilnai nesupranta? Taigi, aš jo nepasirašysiu.“

* * *

Vilniaus Šv. Teresės bažnyčios klebonas kun. Juozas Vaičiūnas, perskaitęs Religijų reikalų tarybos įgaliotinio B. Pušinio jam paduotą raštą, paklausė:

— Įgaliotini, aš jus laikau komunistu - idealistu. Aš esu idealistas kunigas. Aš niekada neišdrįščiau siūlyti jums koneveikti partiją ar Leniną. O jei jūs taip padarytumėte, aš spiaučiau jums į veidą. Kaip jūs drįstate reikalauti, kad aš niekinčiau katalikų Bažnyčios Galvą, Kristaus Įpėdinį? Niekada nesitikėjau, kad jūs taip save žemintumėte.

Prelatas kun. Jonas Ušila, apie 40 metų rektoriatę Vilniaus Kunigų seminarijoje, Religijų reikalų tarybos įgaliotinio Br. Pušinio buvo pakviestas drauge su kan. J. Elertu pasirašyti raštą prieš popiežių Pijų XII. Prelatas atsistojęs pareiškė:

— Ministre, tamsta, būdamas taip aukštame poste, negarbingai elgiatės. Jūs išdrištate mums siūlyti pasirašyti prieš popiežių taip nekultūringai suredaguotą raštą. Kuo jūs mus laikote? Mes esame Katalikų Bažnyčios atstovai, seni kunigai. Aš visą amžių mokiau kandidatus į kunigus ir tikinčiuosius gerbti Šv. Tėvą ir jo klausyti. Jūs norite, kad aš gyvenimo pabaigoje (prelatui ėjo 80-ti metai — Red.) sumiekinčiau tai, kas man yra brangiausia, ką tikėjau, mylėjau ir skelbiau. To niekada nebus. Mes visu griežtumu protestuojame prieš popiežiaus, Bažnyčios Galvos, pačios Bažnyčios ir kunigų niekinimą. Jūs Bažnyčią persekiojate, mūsų puošnias ir brangias šventoves išniekinote, uždarėte, grožio ir meno paminklus pavertėte sandėliais, bažnytinį turtą — vargonus, liturginius indus, drabužius — sunaikinate, neįkainuojamos vertės Kunigų seminarijos ir Universiteto bibliotekų teologinius veikalus - knygas pavertėte makulatūra. Kunigų seminarijai Vilniuje veikti neleidžiate, vienuolynus uždarėte, jų namus ir visą turtą pasisavinote, vienuolius ir vienuoles išblaškėte, verčiate juos rašyti vienuolynus smerkiančius pareiškimus, palikote juos be pastogės, be darbo, be duonos kąsnio: kunigus ir tikinčiuosius verčiate šnipinėti, eiti prieš savo sąžinę. Mėginate išsprogdinti Bažnyčią iš vidaus, ieškote kunigų ir tikinčiųjų tarpe išdavikų. Jų gali atsirasti ir yra visur — netrūksta jų ir jūsų tarpe. Besilaikančius katalikiškų principų šmeižiate, uždarinėjate į kalėjimus ar grūdate į lagerius. Žinokite, tais teroro veiksmais tikėjimo iš mūsų širdžių neišrausite. Nendrės susiūbuos, palinks, bet ažuolai išliks ir išaugins jaunos, dar tvirtesnius ir at-

sparesnius ažuoliukus. Bažnyčia pergyveno daug persekiojimų. Ji išėjo iš kiekvieno persekiojimo skaidresnė ir tvirtesnė. Ji garbingai ištvers ir šią teroro bangą. Jūs, persekiodami Bažnyčią, sulauksite priešingų rezultatų: gims nauji herojai-kankiniai, kurie savo kančia ir krauju nuplaus silpnavalių ir karjeristų dėmes ir išpuoš Bažnyčia kankinystės, ištikimybės ir meilės aureole. Jų pas mus netruks. Nukankinsite vienus, jų vietą užims kiti. Ne tik pirmaisiais krikščionybės amžiais krikščionių klaujas buvo krikščionybės augimo sėkla, bet tai nuolat kartojasi ir kartosis... Kokių baisių ir šlykščių metodų besiimtumėte, tikėjimo neišnaikinsite, nes tikėjimas ne žmonių, o Dievo darbas. Kaip amžinas Dievas, taip amžinas ir tikėjimas. Vargas jums, kurie mėginote kovoti su Dievu. Pabaičiau, Dabar galite mane suimti.“

Tai pasakęs, prelatas J. Ušila su kan. J. Elertu išėjo, palikdami įgaliotinį su negarbingu raštu rankose.

Reikia pripažinti, kad atsirado vienas kitas kunigas, kuris šį raštą pasirašė. Jie buvo pripažinti pažangiais, „laiko dvasią gerai suprantančiais“ kunigais.

Jeigu tarybiniai pareigūnai galėjo versti Lietuvos kunigus pasirašyti raštą prieš popiežių, tai nereikia stebėtis, kad šiuo metu jie verčia kunigus važiuoti į taikos šalininkų konferencijas arba į JAV skelbti, kad Lietuvoje Bažnyčia nėra persekiojama. Garbė tiems, kurie nenusilenkia prievartai!

* * *

INFORMACIJA

1975 kovo 19 sukanka 3 metai, kai pasirodė mes ir išpuoš Bažnyčią kankinystės, ištikimybės ir kurie koku nors būdu prisidėjo prie „Kronikos“ leidimo ir platinimo. Teatlygina visiems Dievas.

* * *

ASMENYS IR VIETOVĖS, KUR PERSEKIOJIMAS DĖL TIKĖJIMO IR PASIPRIEŠINIMAS LABIAUSIAI PASIREIŠKIA

- Adamonis, Petras, Kriaunų klebonas, 232-233 psl.
 Babonas, Jonas, Šiaulių šv. Petro ir Povilo parapijos
 klebonas, 309
 Babrauskas, Boleslovas, Smilgių klebonas, 12, 99
 Baltrušis, Algis, Vilniuje, 362
 Baltuška, Petras, Daugailių klebonas, 230-232
 Bieliauskas, Pranas, Valkininkų klebonas, 402
 Būčys, Petras, vyskupas, 150
 Budriūnas, Petras, Anykščiuose, 143-146
 Buliauskas, Jonas, Krinčino altaristas, 13
 Černiauskas, Vladas, Mielagėnų bažnyčios administra-
 torius, 317-322
 Čėsna, V., Skriaudžių klebonas, 328-329
 Dručkus, Andrius, mokytojas, 333-334
 Gajauskas, Balys, Kaune, 360
 Galvydis, Steponas, Traupio klebonas, 54
 Gavėnaitė, Monika, Kaune, 16
 Gražys, Juozas, Kaune, 126, 176, 224, 243, 249
 Gadanavičius, G., Žagarės klebonas, 193
 Gudas, Kazimieras, Kaune, 81
 Gudeikytė, Eugenija, Aukštelkėse, 309, 310-313
 Ivanauskas, Jonas, 304
 Ivanovas, Virgilijus, Šiauliuose, 39, 193
 Jagėlaitė, Regina, Baisogaloje, 45
 Jasiūnaitė, S., Kulautuvoje, 159-161

Jaugelis, Augustinas, Kaune, 13
 Jaugelis, Virgilijus, Kaune, 14, 83, 125, 224, 243, 249,
 253, 254, 265, 286, 295, 299, 381
 Jonkus, Albinas, Kaune, 188
 Jucevičius, Kaune, 188
 Jurėnaitė, Vitalija, 91
 Jurevičius, Mečislovas, Šiauliuose, 37, 384
 Kalkys, Kolūkio pirm., Nr. 345 byloje liudininkas, 279
 Kazelaitė, Bronė, Kaune, 123
 Kazlauskas, Jonas, Stakliškių klebonas, 241
 Keina, Algimantas, Valkininkų klebonas, 11
 Kovaliovas, Sergėjus, Maskvoje, 357-363, 365
 Kriauciūnaitė, Stefa, Panevėžyje, 19
 Kulikauskas, Boleslovas, Aukšč. Teismo antrą kartą
 nuteistas, 304
 Lapienis, Vladas, Vilniuje, 17, 88, 176-180, 373-377
 Laurinavičius, B., Adutiškio klebonas, 27, 182-187
 Lauriūnas, J., Kabelių klebonas, 11
 Lumbrienė, Janina, Kaune, 81
 Mackevičius, Aloyzas, 129, 131, 133, 137
 Matulionis, Druskininkuose, 124
 Meškėnaitė, Albina, Ignalinoje, 91
 Misius, Kazys, Kaune, 189
 Mištautas, Zenonas, Šiauliuose, 38, 140, 141, 191
 Mockienė, Girdžiuose, 46
 Molis, Konstantinas, Rudiškės klebonas, 26
 Montvila, Vištyčio klebonas, 330-332
 Mozerytė, Levija, Kaune, 188
 Nykštus, Petras, Salų klebonas, 49
 Niurka, J. Utenos dekanas, 199
 Pašilienė, Birutė, Klaipėdoje, 361
 Patriubavičius, Antanas, 253, 255, 259, 283, 303
 Petravičius, Mykolas, Dubičiuose, 188
 Petronis, Paulius, 243, 249, 253, 254, 256, 257, 296, 303
 Petruševičius, Algis, Kaune, 361
 Pijus XII, popiežius, 150, 399

Pilka, Jonas, Daugų klebonas, 308
 Pliurienė, Aldona (Plumpos žmona), 278
 Plumpa-Pluiras, Petras, Kaune, 16, 224, 243, 249, 253, 260, 264, 291, 297, 303
 Povilas VI, popiežius, 78
 Povilonis, Vidmontas, 129, 131, 134, 137
 Prokopivas, Vladimiras, ukrain. kunigas Vilniuje, 93, 325
 Puzonas, Liudvikas, Labanoro klebonas, 328
 Račiūnas, Pranas, Palubiuose, 150-155
 Ramanauskas, V., Pabaisko klebonas, 48
 Rauda, Petras, kantauninkas, Svedasuose, 141-143
 Razminienė, Zita, Šiauliuose, 19
 Rosinas, Leonas, Jonavoje, 97
 Rudaitis, Izidorius, gydytojas, Kaune, 129, 131, 133, 137
 Sadūnaitė, Nijolė, Vilniuje, 225, 243, 249
 Sakalauskas, Antanas, Kaune, 129, 131, 132, 136
 Sakalauskienė, Margarita, Kaune, 189
 Skardinskas, Jonas, Rudiškių klebonas, 402
 Sladkevičius, Vincentas, Kaišiadorių vyskupas, 307, 308, 325, 341
 Smolkinas, Valerijus, 362
 Stasiulis, kunigas, Mažeikiuose, 383
 Stašaitis, Jonas, Salininkuose, 224, 18, 244, 249, 253, 258, 286, 297, 303
 Steponavičius, Julijonas, vyskupas, 309, 324, 325, 341
 Survila, Jonas, Vosyliškio klebonas, 196
 Šeškevičius, Antanas, Šilalės vikaras, 102
 Šidla, Voldemaras, Vilniuje, 33
 Šileikis, Juozas, Šiauliuose, 95
 Šileikis, Leonas, Šiauliuose, 41, 229
 Šlevas, V., Adakavo klebonas, 103
 Šniukšta, P., Šv. Antano bažnyčios klebonas Kaune, 190
 Tamonis, Mindaugas, Vilniuje, 137-139, 225-227
 Terleckas, A., Vilniuje, 85, 361
 Ušila, Jonas, prelatas, Vilniuje, 403

Užkuratis, Vytautas, Surviliškio klebonas, 197
 Vadeikaitė, S., Pacelionių mok-los mokinė, 336, 337
 Vacekaskas, Juozas, Pajieslio klebonas, 388
 Vaičiūnas, Juozas, Šv. Teresės bažnyčios klebonas Vil-
 niuje, 402
 Vaičiūnas, Vytautas, Kaune, 78, 270, 377-380
 Valutkevičius, Romas, Simne, 240, 241
 Volungevičius, Jonas, Vilniuje, 361
 Zdebskis, Juozas, Šlavantų klebonas, 371, 372, 378
 Žemėnas, K., N. Daugeliškio klebonas, 314, 316
 Žilinskas, Albertas, inžinierius, Vilniuje, 360
 Žilyis, K. Jiezo vikaras, 106
 Žukauskaitė, Gėnė, 326, 381
 Žukauskas, Šarūnas, Kaune, 129, 131, 132, 135, 136
 Žvinys, Serafinas, Dabužių klebonas, 54

PAVADINIMAI IR JŲ SANTRUMPOS

Aukščiausios tarybos prezidiumas — kolektyvas iki 15 narių pavaduoti tarybai tarpnesiniu metu. Tarybos sesijos metu tarybai vadovauja jos pirmininkas ir sekretorius. Prezidiumas tada nesireiškia.

Aukščiausiojo teismo baudžiamųjų bylų kolegija — aukščiausiojo teismo trijų teisėjų kolegija, sprendžianti baudžiamosiose bylose skundus dėl liaudies teismo sprendimų. Kai aukščiausias teismas bylą sprendžia kaip pirmoji instancija — jo sudėtį sudaro tik vienas AT teisėjas ir du priesėdai.

CIC — Codex iuris canonici, Bažnytinės teisės kodeksas.

CK — Centro komitetas.

DĮK — Darbo įstatymų kodeksas.

DŽDT — Darbo žmonių deputatų taryba — apylinkės arba rajono sovietas

KGB — Komitet Gosudarstvennoj Bezopasnosti — Valstybės saugumo komitetas.

Liaudies teismas — yra liaudies teisėjo ir dviejų priesėdų teismas.

LKP — Lietuvos komunistų partija.

LTSR BPK — Baudžiamojo proceso kodeksas.

LTSR ATP — Aukščiausios Tarybos Prezidiumas.

RRT — Religijų reikalų taryba prie Sovietų Sąjungos ministrų tarybos.

RRT įgaliotinis — Religijų reikalų tarybos įgaliotinis Lietuvoje.

RTFSR — Rusijos Tarybų Federacinė Socialistinė Respublika — RSFSR.

SNO — Suvienytų Tautų Organizacija — Jungtinės Tautos.

TSKP — Tarybų Sąjungos Komunistų Partija.

TSRS — Tarybų Socialistinių Respublikų Sąjunga — SSSR.

VK — Vykdomasis komitetas.

VKK — Vietinio kolektyvo komitetas — darbovietės dirbančiųjų komitetas.

TURINYS

Leidėjų žodis	5
---------------------	---

LKB Kronika Nr. 8 (9-62)

Italų žurnalistas Lietuvoje	9
Kratos klebonijose ir tikinčiųjų butuose. Religinės literatūros konfiskavimai	10
Mielagėnų parapijos 1000 tikinčiųjų pareiškimas Religijos reikalų Tarybos įgaliotiniui ir Vilniaus arkivysk. valdytojui dėl naujo kunigo neskyrimo	22
Adučiškio klebono B. Laurinavičiaus pareiškimas TSRS ministrų tarybos įgal. Tarasovui dėl kunigų iš kitų parapijų kvietimo talkinti rekolekcijose..	27
Saugumas lemia į Kunigų seminariją kandidatų priėmimą	34
Moksleivių tardymai dėl Kryžių kalno	35
Moksleivių tardymai dėl antitarybinių lapelių platavimo ir bažnyčių lankymo	41
Kun. P. Nykštus kaltinamas už vaikų paruošimą pirmajai komunijai	49
Klaipėdos katalikams neleidžiama turėti antros bažnyčios	55
Ivairios kliūtys tikintiesiems Vilkaviškio vyskupijoje..	59

LKB Kronika Nr. 9 (65-109)

Laisvė mirti. LKB Kronikos atsakymas į P. Mišučio straipsnį dėl tariamos religinės laisvės Lietuvoje	65
Komjaunimo suvažiavimas	75
A. Gromyko pas popiežių	78
Kratų audra (tęsiny)	78
Tardymai: kunigų J. Buliausko, J. Zdebskio ir kitų..	83
A. Terleckio teismas	85
Žinios iš vyskupijų	88

LKB Kronika Nr. 10 (113-161)

Lietuvos Katalikų Bažnyčios rūpesčiai	113
Pastangos likviduoti LKB Kroniką. Byla Nr. 345....	123
Kratos pas O. Volskienę, S. Mikšytę ir V. Jaugelio, J. Gražio suėmimai	125
Teismo sauvėlė Vilniuje. Akcija prieš Lietuvos ir Lat- vijos kraštotyrininkus	127
M. Tamonio pasisakymas dėl masinių trėmimų	137
Kan. P. Raudos mirtis	141
Kun. Pr. Račiūno atviras laiškas dėl jo, vysk. Būčio ir Popiežiaus apšmeižimo	150
Žinios iš vyskupijų	155
Iš LKB Kronikos archyvo	159

LKB Kronika Nr. 11 (165-206)

Tarybinėje mokykloje. Tikinčiųjų mokytojų šalinimas ir tikinčiųjų mokinių persekiojimas	165
Byla Nr. 345	176
Pareiškimai dėl sovietinių įstatymų pažeidimo nelei- džiant praktikuoti tikėjimo, spaudos ir žodžio lais- vės	176
Susidorojimas su kraštotyrininkais	188
Kunigams draudžiama vyksti į atlydus	197
Kunigams neleidžiama sakramentais aprūpinti mirš- tančiųjų ligoninėse	198
Prievolė registruoti šventes ir sudarinėti sutartis	200

LKB Kronika Nr. 12 (209-246)

„Vilkaviškio vysk-jos kunigų grupės“ anonimas Lietu- vos Katalikų Bažnyčios vyskupams	209
Kunigų vilkaviškiečių atsakymas	213
Vilniaus arkivysk-jos kunigų atsakymas anonimui ...	218
Byla Nr. 345	224
Nijolės Sadūnaitės areštas	225
Mindaugas Tamonis psichiatrinėje	225
Žinios iš vyskupijų	228
Bauda už atlydų ir primicijų šventimą Daugailiuose..	230

Kriaunų klebonas nubaustas už vaikų tikybos mokymą	232
Šačių tikintieji neleido nugriauti Dievo Motinos statulą	235
Gyva Marijos žemė	242
Kryžių kalnas	243
Ateistinis muziejus	244

LKB Kronika Nr. 13 (249-304)

Byla Nr. 345. P. Plumpos, P. Petronio, V. Jaugelio, J. Stašaičio ir A. Patriubavičiaus teismas už LKB Kronikos dauginimą ir religinės literatūros platinimą	249
Penkių kunigų kreipimasis į Žmogaus teisių komitetą dėl teisiamųjų	249
I-ji teismo diena	251
II-ji teismo diena. Teisiamųjų gynimasis	258
III-ji teismo diena	259
IV-ji teismo diena	268
V-ji teismo diena	274
VI-ji teismo diena	277
VII-ji teismo diena	281
VIII-ji teismo diena	283
IX-ji teismo diena. Prokuroro Bakučionio kalba	287
X-ji teismo diena	294
XI-ji teismo diena	300
XII-ji teismo diena. Teismo sprendimas	301

LKB Kronika Nr. 14 (307-353)

Kaišiadorių vysk-jos kunigų pareiškimas	307
Kun. Jono Babono pareiškimas	309
Kun. K. Žemėno pareiškimas	314
Kun. Vl. Černiausko pareiškimas	317
Žinios iš vyskupijų	322
Tarybinėje mokykloje	333
Panevėžio kunigų vysk-jos atsakymas anonimui	340
Panevėžio vysk-jos kunigų antras atsakymas anonimui	346
LKB Kronikos informacija	353

LKB Kronika Nr. 15 (357-404)

LKB Kronikos padėka A. Solženycinui, Australijos episkopatui, „Kontinentui“ ir išrūpinusiems „Laisvės“ radiją	357
Byla Nr. 245	359
Kratos pas B. Gajauską, A. Žilinską, B. Pašilienę, A. Petrusevičių, A. Terlecką, A. Baltrušį	362
S. Kovaliovo suėmimas	365
Atakos prieš LKB Kroniką	365
Kun. J. Zdebskio ir Vl. Lapienio pareiškimai	371
Žinios iš vyskupijų	380
Tarybinėje mokykloje: persekiojami ir niekinami tikintys mokiniai; pastangos padaryti juos netikintais	388
Iš LKB Kronikos archyvo	399

* * *

Asmenų ir vietovių rodyklė	405
Pavadinimai ir jų santrumpos	409

3, 235653

LIETUVOS TSR VALSTYBINĖ
RESPUBLIKINĖ BIBLIOTEKA

3.241111



Lietuvos nacionalinė
M.Mažvydo biblioteka



000045241

100-

3.235653

LIETUVOS TSR VALSTYBINĖ
RESPUBLIKINĖ BIBLIOTEKA

3.241111

R

